

₹20

పీఎఫ్ - 2019

DECCAN LAND, HYDERABAD

దక్కన్

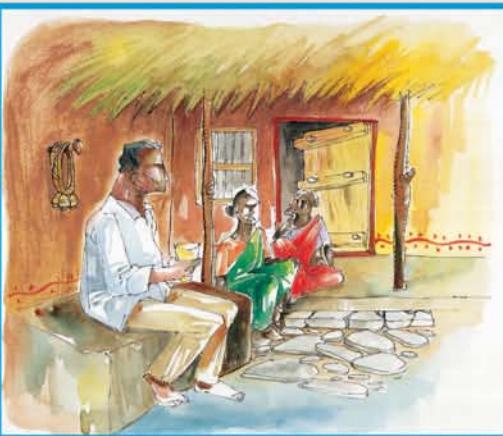
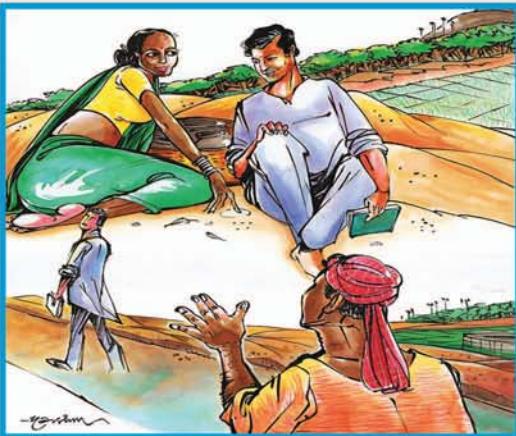
సామాజిక రాజకీయ మాసపత్రిక

ల్యూండ్

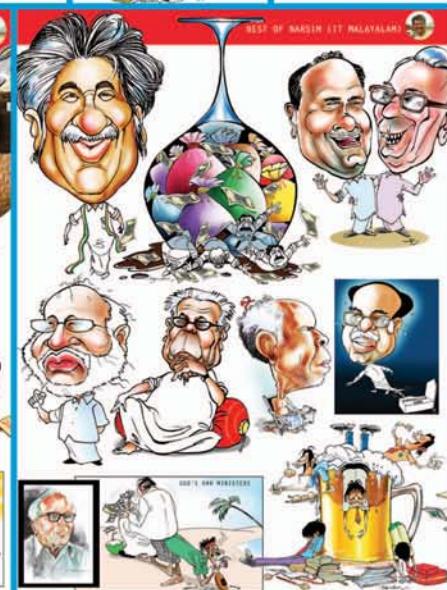
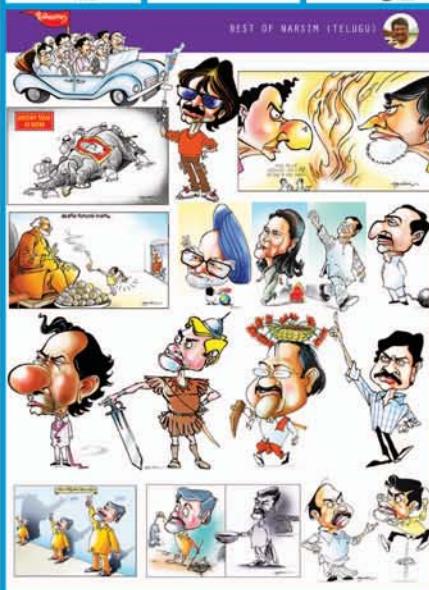
- ❖ చరిత్రను చదివిస్తున్న ఘంటా చక్కపాణి
- ❖ హారిటేజ్ తెలంగాణ సెమినార్ - 2019
- ❖ మనం మరచిన సంస్థాన మహిళలు
- ❖ ప్రైదురాబాద్ లిటరరీ ఫెస్టివల్

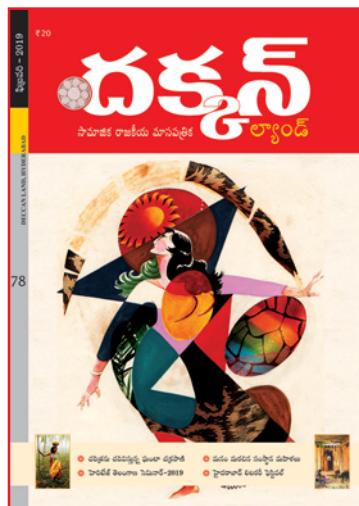

**Artist:
P. NARSIMHA**

అందమైన అలోచనలకు నైపుళ్యాన్ని
చీడిచే లభ్యత కార్బూన్సు ఉద్యవిన్సాదు
అనడాకాసి దక్కని తథాపరం
కార్బూన్సు రెడ్డి. ఉపాచకప్ప ప్రాణం
పణిని వియవేత్త మనిషిని అప్పటించేదం
లంటే ఆశమణి కాదు. మెరుపుల్లాంటి
అలోచనకు తన సహజక్కున్న రంగిలంబ
మెరుక్కల్లాంటి కార్బూన్సు ఫెస్చు
అబ్బపురుస్తున్నారు. తృంగ్రంగా,
పశ్చింగా, రసరమ్మంగా కమపుల్ల
సన్మించేలా చిత్రాలు గీయడమంటే
శర్మంత భద్రే సరిగ్గా ప్రతిభకు ఏది
సాచిగాదని నిరూపిస్తున్నారు.
మీరు గీసిలా కార్బూన్సే వాలి ప్రతిభకు
గీటు రాయిగా నిలుపున్నాయి.

కళా పిపాసి 'నల్గం'

అద్భుతమైన ఆలోచనలకు ప్రాణంపోసి తన కళావైపుణ్యంలో వాయిదికల్ కార్యాన్నల వేస్తూ బేరా అనిపిస్తున్నారు కార్యానిష్టు నల్గం'. రాజకీయ వాస్తవికతకు అద్దంపట్టేలా కార్యాన్ల వేయడంలో మేధావి. కార్యాన్ ద్వారా భస్తు రాజకీయ కోణాలను సృష్టించి తన ప్రతిభను చాటుకుంటున్నారు. సృజనాత్మకత ఉప్పిపడేలా బొమ్మలు గీయడంలో నేర్చారి. సామాజిక సంస్కృతిని ప్రతిబంజస్తూ ఆధునిక ప్రపంచాన్ని ఆవిష్కరించే బిధంగా తన కళకు వన్నె తెస్తున్నారు నరసింహ.

"CHANDRAM" 490, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029.
Fax: 040-27635644 Mobile: 9030626288
E-mail: desk.deccan@gmail.com website : www.deccanland.com

మెయిల్ బాక్

ఎంబీసీలకు పూర్వవైభవం

సమ్మక్క పాలనలో నిర్దక్షంతో చేతివృత్తులు నీర్వీర్యం కాగా, చేతివృత్తిపై ఆధారపడిన కుమ్మరి, కంచరి, వడంగి, స్వాద్ కారులు, శిల్పులు ఉపాధి కోల్పోయి ఆకలి చావులు, ఆత్మహత్యలు చేసుకున్న సమ్మక్క పాలకులు పట్టించుకోలేదు.. ఎంబీసీలకు తీవ్ర అన్యాయం కూడా జరిగింది. ఇలాంటి అంశాలను “ఎంబీసీలకు పూర్వవైభవం” అంశంపై మీరు తెలిపిన తీరు మాకు బాగా నచ్చింది. ఇలాంటి వెనుకబడిన తరగతులపై, కుల వృత్తులపై మరెన్నే అంశాలు మీ “దక్కన్ ల్యాండ్” లో రావాలి అని కోరుకుంటున్నాను.

- ప్రభ, వరంగల్

32వ జాతీయ ప్రైదరాబాద్ పుస్తక ప్రదర్శన

సంగీత సాహిత్య విద్యా, వినోద, కళా సంగమం “32వ జాతీయ ప్రైదరాబాద్ పుస్తక ప్రదర్శన - 2018” పై తంగిరాల చక్కవర్తి రాసిన వ్యాసం అధ్యాతం. నేటి విద్యా విధానంలో పునాదిగా నిలిచే అక్షరం కోసం తెలుగు, హిందీ, అంగ్ల భాషల్లో ప్రత్యేకంగా చేసిన పలకలు అక్షరభ్యాస్ పేరిట చక్కబీ కిట్స్ తో నల్ల మల్లారెడ్డి సంస్థలు ఏర్పాటుచేసిన ప్రత్యేక స్టోలు ఆకర్షించడం జరిగింది. ఇలాంటి కార్బూకమాలు వల్ల విద్యార్థిని, విద్యార్థులే కాకుండా పెద్దలు కూడా పుస్తకాలు చదవడంతో మంచి అవగాహన కల్పిస్తుందని, ఈ పుస్తక ప్రదర్శన ఎంతో ఉపయోగ పడుతుందని నా భావన. -సి.రామకృష్ణ, ప్రైదరాబాద్

నవ్య సినిమా ఉద్ఘామంలో విజిన్సు కెరటం మృణాలనేన్

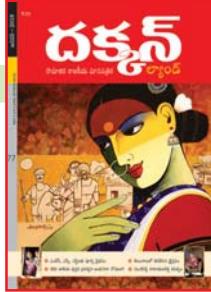
పౌచ్. రమేష్బాబు దక్కన్ ల్యాండ్ కు ప్రతి నెల ఏదో ఒక తెలంగాణ పాత సినిమాల ప్రస్తావనను తీసుకొస్తూ మీ మాసపత్రిక రావడం చాలా సంతోషంగా ఉంది.. నిజానికి సినీ టాక్సీ లో మాకు తెలియని ఎన్నో అంశాలను రమేష్బాబు తెలియజేయడం సంతోషం.

- అర్ట.అనిత, ఖమ్మం

ఆన్‌లైన్ ద్వారా దక్కన్ ల్యాండ్ చందా చెబ్బింపు

దక్కన్ ల్యాండ్ భాగంకు భాతా వివరాలు

Name : DECCAN LAND,
Kotak Account No: 7111218829
Bank: KOTAK MAHINDRA BANK
IFSC Code:KKBK0000555
Branch Code : 000555,
MICR Code : 500485007

దక్కన్ ల్యాండ్

ఉత్సాహంన్ని నింపుతున్న దక్కన్ ల్యాండ్

దక్కన్ ల్యాండ్లో అధ్యాత్మమైన ఆర్టికల్స్ వేస్తున్నందుకు చాలా సంతోషిస్తున్నాం. దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రికను క్రమం తప్పకుండా చదువుతున్నాం. మ్యాగజైన్లో వచ్చే వివిధ స్టోరీలు, ఆర్టికల్స్ మాలో ఉత్సాహంన్ని నింపుతున్నాయి. ఆట్స్టిస్టుల గురించి కలర్ పేజీలో వేనే విధానం ఆకట్టుకుంటోంది. మరిన్ని ఆస్క్రికరమైన అంశాలతో పత్రిక ఇలాగే కొనసాగాలని కోరుకుంటూ..

-కొడాలి సదాజిపరావు

తెలంగాణ రాష్ట్ర ఎస్టో, ఎస్టో కమీషన్ లర్ధవార్షిక ప్రస్తావం ఎస్టో, ఎస్టో తెలంగాణ రాష్ట్ర కమీషన్ యొక్క పని తీరును మరియు ప్రివెంబివ్ అఫ్ అట్రాసిటీ ఆట్కె యొక్క ఉద్దేశాలను చాలా చక్కగా వివరించారు. వివరాలు అందించినందుకు గాను

దక్కన్ ల్యాండ్ కు ధన్యవాదాలు. - ఉష శ్రీ తాల్ప, భువనగిరి

త్వరలో మీ ముందుకు ‘బాలచెలిమి’

చిల్డ్లన్నీ ఎద్దుకేషన్ అకాడమీ ఆధ్వర్యంలో మజికిండ వేదకుమార్ సంపాదకత్వంలో వెలువడుతున్న ‘బాల చెలిమి’ పిల్లల మాస పత్రికను రంగులతో 44 పేజీలు ఏపిల్ మాసం నుండి అందచేస్తామని తెలియజేయడానికి సంతోషిస్తున్నాం. బాలలలో స్యజనాత్మకతను పెంచి విజ్ఞాన, వినోదాలను అందించాలన్న లక్ష్యంతో ముందుకు సాగే ‘బాల చెలిమి’ని త్వరలో మీ ముందుకు తెచ్చేందుకు కృషి చేస్తున్నాం. చిల్డ్లన్నీ ఎద్దుకేషన్ అకాడమీ ప్రతి నెలా రెండవ శనివారం నిర్వహిస్తున్న ‘బాలచెలిమి-ముచ్చుట్లో’ ప్రసిద్ధ రచయితలు, మేధావులు, ఆర్టిస్ట్లు, ఫోటోగ్రాఫర్లు, పట్టిష్ట్లు, ప్రింటర్లు పాల్గొని తమ సూచనలు, సలహాలు అందిస్తున్నారు. బాల రచయితల నుండి బాలల కథలు, గేయాలు, కవితలు, స్నేచలు, వ్యాసాలు, పొడుపకథలు, సామానాలు, జాతీయాలు బాలచెలిమిలో ప్రచురించారు. కోనొ అప్పోనిస్తున్నాం. బాలచెలిమిని www.balachelimi.com వెబ్సైట్లో కూడా చూడవచ్చు.

-చిల్డ్లన్నీ ఎద్దుకేషన్ అకాడమీ

మీ రచనలు మాకు పంపవలసిన చిరునామా:

ఎడిటర్, “బాలచెలిమి”, చంద్రం, 3-6-712/2, స్ట్రీట్ నెం: 12, హిమాయత్నగర్, హైదరాబాద్-500029, తెలంగాణ.

Mobile: 9030626288

E-Mail: desk.chelimi@gmail.com

Website: www.balachelimi.com

దక్కన్ ల్యాండ్

సామాజిక, రాజకీయ మాసపత్రిక

సంఖ్య: 7 సంచిక: 6 వేజీలు: 68

ఫిబ్రవరి - 2019

సంపాదకులు

మణికొండ వేదకుమార్

9848044713

editordeccan@gmail.com

సహాయ సంపాదకులు

తిరుసగల శ్రీనివాస్

స్టోప్ కరస్టాండెంట్

క. ప్రూధాకర్

8106721111

సర్యుథైప్స్

హాచ్. మాహాన్లార్

వాణిజ్య ప్రకటనలు

సిరజ

9030626288

ఛిట్లోర్సాఫ్రీ

టి.ఎస్.ఎస్

8374995555

కవర్పేజీ ముఖదిత్తం

సర్పింహా

చతులు

కూరెళ్ల శ్రీనివాస్

layout & composing @

CHARITHA IMPRESSIONS

printed @ DECCAN PRESS

ఆజమాబాద్, హైదరాబాద్-500 020.

కార్యాలయ తరువాతు

DECCAN LAND

"CHANDRAM" 3-6-712/2, St.No. 12,
Himayatnagar, Hyderabad - 500 029
TELANGANA

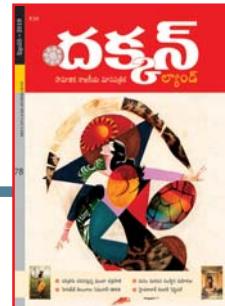
Mobile: 9030626288 Fax: 040-27635644

E-mail: desk.deccan@gmail.com
website : www.deccanland.com

కృతజ్ఞతలు

దక్కన్ ల్యాండ్ మాసపత్రిక సాహిత్యం విభాగంలో
సలహాలు, సూచనలు అందించిన
దా॥ ఎన్. రఘుకు మా కృతజ్ఞతలు.

లీపవలి వేజీల్లో...

ప్రజల సంభేషమే ప్రజాస్వామ్య లక్ష్యంగా ఉండాలి (ఎడిటోరియల్)ఎం. వేదకుమార్	7
హైదరాబాద్ అధునిక నగరం, టెక్షాలజీకి మారు పేరు	దక్కన్ న్యూస్ .....
మనం మరిచిన సంస్కార మహిళలు	సంగీశ్ శ్రీనివాస్ .....
పురస్కారాలు బాధ్యత పెంచుతాయి	దక్కన్ న్యూస్ .....
1948 హైదరాబాద్ పోలీస్ యాక్షన్	పరవస్తు లోకేష్వర్ .....
హైదరాబాద్ లిటరరీ పేస్టివ్	కట్టా ప్రూధాకర్ .....
మంత్రి శ్రీనివాస్ రావు (సాటకం) జయంతి వేదుకలు	డా. జె. విజయ్ కుమార్ .....
వెంగలి నాగరాజు పాటలు	అంబటి వేకువ .....
వస్తుప్రాణుల సేవకుడు డా.వెంకట్	సిరజ .....
వరంగల్ జల్లు చిందు భాగవతం - ప్రదర్శించే విధానం	డా. పాండుల సాయిలు .....
సామాజిక దృశ్యాలకు ప్రతిరూపం సంపత్తీ ఛిట్లోర్సీ	వెంకట్ .....
చరిత్రను చివిస్తున్న ఘంటా చక్రపాణి	అర్. పురుషోత్తం నాయుడు .....
గాంధాలి పైనమ్ జాతర	పసుల బుఢ్యయ్ .....
కార్యానిస్టు నర్సింహా ప్రస్తావం	సృజన్ .....
భారత రత్న భూమీ హజ్జారికా	హెచ్.రమేష్బాబు .....
కేతన అంద్ర భువా భూషణం-తెలంగాణ తెలుగుదినం	బుల్ల వెంకటేశ్వర్య .....
ఎంపైన్ అండ్ర కింగ్ డమ్స్ ఆఫ్ దక్షిణాపర	రామకృష్ణ కాంపాటి .....
కోయి కోయితూర్ గోండ భూష	సిదాం అర్జు .....
పియూ తెలుగు శాఖ శతాబ్ది సంబరం	రామకృష్ణ కాంపాటి .....
మన పెద్దగట్టు వింగమంతుల జాతర	వల్లాల అచ్చయ్ పరంధామ్ .....
ఆడ మనసు	డాక్టర్ కాంచనపల్లి .....
బాలసాహిత్యం - నా అనుభవాలు - సూచనలు	అర్. పురుషోత్తం నాయుడు .....
సిద్ధిపేట కథలు (కథా సంకలనం)	బక్క బాబురావు .....
పుస్తకాలు	దక్కన్ న్యూస్ .....
	66

'దక్కన్ ల్యాండ్'లో అచ్చపుతున్న రచనలలో వ్యక్తమవుతున్న ఆభిప్రాయాలన్నించితో సంపాదకులకు ఏకీభావం ఉండాల్సిన అవసరం లేదు. 'దక్కన్ ల్యాండ్'ను ప్రజాస్వామిక అభిప్రాయ వేదికగా, ప్రజాపక్ష రాజకీయార్థిక, సామాజిక సాహిత్య విశ్లేషణావేదికగా తీర్చిదిద్దాలన్నదే మా సంకల్పం. అందుకు అనుమతంగానే అన్ని రకాల అభిప్రాయాలకు, భిన్నభిన్నాయాలకూ స్థానం కల్పించాలన్నది మా ఉద్దేశం. వివిధ రంగాల్లో నిపుణుల రచనలను అందించడం ద్వారా ఆయా అంశాలమై, సమస్యలమై, పరిష్కార మార్గాలమై ప్రారంకుల్లో అవగాహన పెంపాడించడమే 'దక్కన్ ల్యాండ్' లక్ష్యం.

రవింద్రభారతిలో

మార్చి 5, 6, 7న మహిళా నాటకోత్సవాలు

తెలంగాణ నేడు విశ్వకళా వేదికగా భాసిల్లటును సందర్శం. అనేక సృజనాత్మక కళా ప్రక్రియలకు ప్రౌదరాబాద్ రంగభూమికగా మారింది. తెలంగాణ ఆవిర్మావం తర్వాత అన్ని రంగాల్లో తెలంగాణ పునర్న్యుణం వైరు రాష్ట్ర ప్రభుత్వం వేగవంతమైన అడుగులు వేస్తూ గత కాలపు నిర్లక్ష్యానికి చరమగీతం పాడింది. ఆ క్రమంలో తెలంగాణ ప్రభుత్వం చేస్తున్న నిరంతర కృషితో కళల పునర్న్యుణిపానికి కొత్తదారులు తెరుచుకున్నాయి. జానపదం, శాస్త్రీయ కళలతోపాటు నాటకరంగ ప్రాభవానికి నడుం కట్టింది. తెలంగాణ ప్రభుత్వం చేస్తున్న కృషివల్లే తెలంగాణ నాటకరంగం భారతీయ నాటకంగ యమనికపై తన ప్రతిభను కనపరుస్తూ తనదైన ముద్రను చాటుతున్నది.

ఈ సాప్తార్థిని అందిపుచ్చుకుని ‘తెలంగాణ ధియేటర్ రీసెర్చ్ సెంటర్ (టీటిఆర్సి) 2016లో’ ఆవిర్భవించింది. తెలంగాణలో విస్తుతమైన నాటక చరిత్రను, నాటకరంగ ప్రతిభామూర్తులను వెలుగులోకి తెస్తానే ఆధునిక నాటక ప్రదర్శనలకు టీటిఆర్సి శ్రీకారం చుట్టింది. తెలంగాణ ముఖ్యమంత్రి మాన్యులు శ్రీ కల్వకుంటల్ చంద్ర శేఖర్ రావుతో కలిసి నడిచిన జలవిజ్ఞానవేత్త స్వర్గియ ఆర్. విద్యాసాగర్ రావు 60 ఏళ్ళ క్రితం త్రాసిన నాటకాలను పుస్తక రూపంలో తీసుకురావడమే కాకుండా 3 రోజులపాటు ఆయన ప్రాసిన నాటకాలను రవీంద్రభారతి వేదికపై ‘విద్యాసాగర్రావు నాటకోత్సవాలు’గా నిర్వహించి ప్రదర్శించింది. అదేవిధంగా తెలంగాణలో జన్మించిన ఆధునిక నాటక ప్రయోక్త మంత్రి శ్రీనివాసరావు స్యారక నాటకోత్సవాల పేరిట నవ్య నాటకాలకు వేదికెంది. తెలంగాణ ధియేటర్ రీసెర్చ్ సెంటర్ యువతలో ప్రయోగాత్మక నాటకాలపట్ల ప్రేరణ కలిగిన్న వారి దర్శకత్వంలో ఆధునిక శైలిలో నాటకాలను ప్రదర్శిస్తున్నది.

ఈక్రమంలోనే తెలుగు నాటక రంగంలో మహిళలు కూడా తమ బలమైన గొంతుకను వినిపించాలని టీటిఆర్సి ఆకాంక్షిస్తున్నది.

ఈ ఆలోచనతో ప్రపంచ మహిళా దినోత్సవం (మార్చి 8) సందర్శంగా మహిళా అధించిక నాటకోత్సవాలను తెలంగాణ భాషా సాంస్కృతిక శాఖ సౌజన్యంతో తెలంగాణ టీటిఆర్సి మార్చి 5, 6, 7 తేదీల్లో

రవీంద్రభారతి వేదికపై ఫంసంగా నిర్వహించనున్నది. ఈ ఉత్సవాల్లో మహిళా దర్శకులు ప్రయోగాత్మక నాటకాలు ప్రదర్శించబడేతున్నారు. ఈ తొలి ప్రయత్నానికి ప్రౌదరాబాద్ లో రవీంద్రభారతి వేదిక కాబోతున్నది.

మహిళా దర్శకులుగా ప్రభూత సినీనటి, వ్యాఖ్యాత, రంగస్థల నటి రూస్సి, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయ రంగస్థల శాఖ అసిస్టెంట్ ప్రో॥ డాపద్మపియ, రంగస్థల నటి శ్రీజయ, నాటక పరిశోధకరాలు సౌమ్య రామ్యాహన్లు ఈ మహిళా నాటకోత్సవాల్లో నవ్య నాటకాలను ప్రదర్శించబడేతున్నారు.

జాతీయ స్థాయిలో ప్రభూతి వహించిన మహిళా దర్శకులను, నాటకరంగ ప్రముఖులు ఈ ఉత్సవంలో ముఖ్య అధిదులుగా పాల్గొని తమ సందేశాలను అందించ బోతున్నారు. ఈ ఉత్సవాలకు ప్రత్యేకంగా మహిళా సంస్థలను, కళాశాల విద్యార్థినులను అవ్యోనిస్తున్నారు. ‘అన్నింటిలో మహిళలు ముందుండాలి’ అన్న నినాద స్యార్టిని రగిలించెందుకు నాటకరంగంలోనూ ట్రైలు తొలి వరుసలో నిలబడి ప్రథాన భూమిక పోషించాలన్న ఆలోచనతో ఈ మహిళా ఆధునిక నాటకోత్సవాలను నిర్వహిస్తున్నాము.

టీటిఆర్సి అధ్యక్షులు డా.జె.విజయ్కుమార్జీ ప్రతి ఒకరు ఈ నాటకోత్సవాలకు హజ్జెలై విజయవంతం చేయాలని కోరుతున్నారు. మార్చి 5, 6, 7 తేదీల్లో రవీంద్ర భారతిలో సా॥ 6 గం॥ల నుండి 9 గం॥ల వరకూ నాటక ప్రదర్శనలు జరుగుతాయి.

- దక్షన్స్యాన్, m : 9030 6262 88
e: desk.deccan@gmail.com

ప్రజల సంక్లేషమే ప్రజాసాధ్య లక్ష్యంగా ఉండాలి

తెలంగాణ సుందరమైన ప్రదేశం... భోగోళికంగా సుసంపన్నమైన ప్రాంతం.. నదులు, అడవులు, కొండలు, చెరువులు, వాగులు, నల్ల, ఎర్రోగడి భూములు, గనులు, ఖనిజాలతో విలసిల్లుతున్నది. నల్లమల అడవులు సహజ సంపద నిలయాలుగా ఉన్నాయి.. భోగోళికంగా ఎన్నో అనుకూలతలు, వనరులు ఉన్న ప్రదేశం కావటం వల్ల స్థానికంగా ఎంతో గొప్ప చరిత్ర, నాగరికత, సంస్కృతి వికసించినాయి.. అందుకే తెలంగాణలోని పండగలు సంప్రదాయానికి నిలయంగా నిలుస్తాయి.. మేడారం జాతర కానీ, గాంధారీ మైసమ్మ జాతర గానీ, నాగోబా జాతర గానీ, ఏడు పాయాల జాతర గానీ, బోనాలుగానీ, బతుకమ్మ పండుగగానీ, ఇలా అన్ని పండుగలకు ఒక్కొక్క ప్రత్యేకత ఉంది.. ఇలా తెలంగాణ లో జరుపుకుంటున్న పండుగల ప్రత్యేకతను రాబోయే తరాలకు తెలియజేయాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది.

మనం నిర్వచించుకున్న తెలంగాణ ఆత్మగౌరవ పోరాట అంతస్సారం కేవలం రాష్ట్ర సాధనకే పరిమితమైనది కాదు... ఆత్మగౌరవ పోరాటం అంటేనే... జాతి జనుల పరిపూర్ణ వికాసానికి, అభివృద్ధికి హామీగా నిరంతరం జ్ఞాలించే చైతన్య జ్ఞాలు... ఆ అర్థంలో అర్థా ఏళ్లగా అన్నయ్య త్యాగాలతో ముందుకు సాగిన ఉద్యమం ప్రజల జీవితాచరణలో భాగమయింది. అదే ఆచరణ మన సంస్కృతి, మన చరిత్ర, భాష, యాస ఉపయోగించి సమాజాన్ని మెప్పించి ముందుకు నడిపించాల్సిన అవసరం ఉంది.

ప్రజల ఆశయాలు నెరవేర్చే దిశగా ఎన్నో కార్బూకమాలు తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం చేపట్టింది.. అయితే, ఈ పథకాలను పూర్తిగా గ్రామస్తాయి ప్రజలలో అవగాహన కల్పించే అవసరం ఎంతైనా ఉంది. సంక్లేషమే ప్రజాసాధ్య వ్యవస్థలో అంతిమ లక్ష్యం.. జీవన ప్రమాణాలు, ఆయుషం, వైపుణ్యాలు, ఉపాధి అవకాశాలు, విద్యా చైతన్యం, వైద్య సదుపాయాలు, గృహవసతి, తాగునీరు, విద్యుత్ మొదలైనవి అభివృద్ధిని, సంక్లేషమాన్ని ఏకకాలంలో తెలుగుతాయి. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత మళ్ళీ తెలంగాణ ప్రభుత్వం రావడం జరిగింది. అయితే, ఓట్లు, ఎన్నికలు, ప్రభుత్వాలు, పార్టీలు అనే అర్థంలో కాకుండా విస్తృతార్థంలో ప్రజల ఆశలు, ఆకాంక్షలుగా, ఆత్మగౌరవంగా చూడాలి.. తెలంగాణ వికాసం కోసం, ఒక సమున్నత మానవీయ విలువల కోసం తెలంగాణ సమాజం ముందుకు సాగాలి.

తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత ఎన్నో ఫెస్టివల్స్‌ను జరుపుకుంటున్నాం.. అది ప్రౌదరాబాద్ లిటరరీ ఫెస్టివల్ కావచ్చు. కైట్ ఫెస్టివల్ కావచ్చు, ప్రౌదరాబాద్ బుక్ ఫెయర్ కావచ్చు, తెలంగాణ సంప్రదాయానికి అనుగుణంగా జరుపుకుంటున్న తెలంగాణ సాహిత్యం, బాల సాహిత్యం, తెలుగు భాషపై జరుగుతున్న సద్గులు కావచ్చు, తెలంగాణ గ్రామీణ జీవితంతో పెనవేసుకుని ఇవాళ కనుమరుగుతున్న ప్రాచీన కళారూపాల ప్రదర్శనలు కావచ్చు. మహిళా చైతన్య కళారూపాలు కావచ్చు. వివిధ జానపద ఆదివాసీ, గిరిజన కళాప్రదర్శనలు కావచ్చు... ఇలా అన్నింటికి నిలయంగా మారిన మన ప్రౌదరాబాద్ ను ఇంకెన్నో ఫెస్టివల్స్‌ను నిర్వహించుకుంటూ ముందుకు తీసుకెళ్లాల్సిన అవసరం ఉంది.

తెలంగాణ రాష్ట్ర సాధన ఉద్యమం నుంచి నేచి వరకు “దక్కన్ ల్యాండ్” మాస పత్రిక అనుకూలం కీలక భూమికను నిర్వహిస్తోంది.. తెలంగాణ ప్రాంత ఆశయాలు, ఆకాంక్షలను ప్రతిచించిస్తూ ముందుకు సాగుతోంది. తెలంగాణ సమాజానికి సవినయంగా అందిస్తున్న “దక్కన్ ల్యాండ్”కు మీ అందరి ఆదరాభిమానాలు కలకాలం కొనసాగాలని ఆకాంక్షిస్తూ....

వెడకుమార్.ఎమ్.

(మణికొండ వెడకుమార్)

ఎడిటర్

హైదరాబాద్ ఆధునిక నగరం, టెక్నాలజీకి మారుపేరు

డిపార్ట్‌మెంట్ అఫ్ హెలిట్‌జె తెలంగాణ మరియు ఆగభాన్ ఫోండెషన్ - కన్సర్వేషన్ అఫ్ హాకిమ్స్ మాసిలియంపై ప్రత్యేక కార్బుక్రమం

తెలంగాణ సాంస్కృతిక శాఖ సెక్రటరీ బుర్రావెంకబేసం

హైదరాబాద్ ఆధునిక నగరమని, టెక్నాలజీకి మారుపేరుగా నిలిచిందని తెలంగాణ సాంస్కృతిక శాఖ సెక్రటరీ బుర్రా వెంకబేసం అన్నారు. కుతుబ్ ఘాహీ హారిబేంజ్ పార్క్, కన్సర్వేషన్ అఫ్ హాకిమ్స్ మాసిలియంపై ప్రత్యేక కార్బుక్రమం జరిగింది. ఈ సందర్భంగా వెంకబేసం మాట్లాడుతూ అబ్బల్ తాసీపాకు సంబంధించిన ముగ్గురు పర్సనల్ దాక్షార్థ సమాధులను కాపాడటానికి కౌన్సిల్ జర్జర్ జర్జీ ఇన్ చెప్పే కరెన్ స్టోర్ రూ. 5.5 లక్షలు డానేట్ చేసినట్లు తెలిపారు. ఈ మూడు టూంబ్స్ తోపాటు మొత్తం టూంబ్స్ పరిరక్షణ కోసం విశేష క్యాపిచేస్టామని స్పష్టం చేశారు. ఇతర దేశాల అంబాసిడ్ల ఘండింగ్ తోటి మరి కొన్సి టూంబ్స్ ను కూడా అభిపూర్ణి చేస్తున్నట్లు తెలిపారు. వివిధ రకాల ఏజెన్సీల ద్వారా 2023 వరకు మొత్తం ప్రాజెక్టు పూర్తవు తుందని ఆశాభావం వ్యక్తం చేశారు. టూరిస్టులు లక్ష్మాదిగా వచ్చే అవకం ఉండన్నారు. ఆర్టిక అభిపూర్ణి అనేది టూరిజం ర్యావే జరుగుతుందన్నారు. ప్రపంచానికి గొప్ప పేరు ప్రభ్యాతులు వచ్చే విధంగా క్యాపిచేయాలిన అవసరం ఉండన్నారు. మలేషియా నుండి టూరిజం మినిస్టర్ వచ్చినపుడు కూడా టూంబ్స్ ప్రాంతం ఎంతో అద్భుతంగా ఉందని కితాబిచ్చినట్లు తెలిపారు. ఒక్క హైదరాబాద్ నుండే పార్సుబికల్స్, ఐటీ ఉద్యోగులు ఎక్కువగా ఇతర దేశాలకు పంపిస్తున్నట్లు తెలిపారు. హైదరాబాద్ అనేది మొద్దమ్ సిటి అని, టెక్నాలజీకి మారుపేరుగా నిలిచిందని కొనియాడారు. జర్జీలో ఎంతో మంది భారతీయ విద్యార్థులు చదువుతున్నారని, విద్యుత్ జర్జీ దేశంలో ఎక్కువ ప్రాథాన్యత ఇస్తున్నట్లు తెలిపారు.

కుతుబ్ ఘాహీ హెలిట్‌జె పార్క్ మేజర్ ప్రాజెక్టుకు శ్రీకారం చుట్టడం

గర్వకారణం: కొన్వీల్ జనరల్ జర్జీనీ జన్ చెప్పే కరెన్ స్టోర్

తెలంగాణ ప్రభుత్వం, అగభాన్ ఫోండెషన్ ఆధ్వర్యంలో 2017లో కుతుబ్ ఘాహీ హెలిట్‌జె పార్క్ మేజర్ ప్రాజెక్టుకు శ్రీకారం చుట్టడం గర్వకారణమని కొన్వీల్ జనరల్ జర్జీనీ జన్ చెప్పే కరెన్ స్టోర్ పేర్కొన్నారు. కుతుబ్ ఘాహీ హెలిట్‌జె పార్క్, కన్సర్వేషన్ అఫ్ హాకిమ్స్ మాసిలియంపై ప్రత్యేక కార్బుక్రమంలో పాల్గొన్న కరెన్ స్టోర్ మాట్లాడుతూ కల్చర్ లో జండియా చాలా ప్రత్యేకమైన దేశమని, ఎకో టూరిజంలో హైదరాబాద్ ముందుం దన్నారు. హైదరాబాద్ లో హైపెక్ సిటి, లాంటి ఎన్నో అద్భుతమైన ఉద్యోగాలకు నిలయాలుగా ఉండటం పుభ పరిశాపం అన్నారు. ఇండియాలో సెవరల్ ప్రాజెక్ట్లో భాగంగా ఆగభాన్ ఫోండెషన్ కాశీర్లోని లడక్, సికిం, రాజస్థాన్లలో కూడా ఎకోటూరిజంలో భాగంగా మేజర్ ప్రాజెక్టులకు శ్రీకారం చుట్టడం గర్వకారణం అన్నారు. **కుతుబ్ ఘాహీ హెలిట్‌జె పార్క్ తెలంగాణకు గర్వకారణం:**

తెలంగాణ హెలిట్‌జె హైదరాబాద్ విశాలాచి

కుతుబ్ ఘాహీ హెలిట్‌జె పార్క్ తెలంగాణకు గర్వకారణమని తెలంగాణ హెలిట్‌జె హైదరాబాద్ విశాలాచి పేర్కొన్నారు. కన్సర్వేషన్ హిస్టోరికల్ తెలంగాణ ప్రాజెక్టుకు మేడియా, హెలిట్‌జె డిపార్ట్ మెంట్, సివిల్ సొసైటీ సపోర్ట్స్గా నిలవడం, భిన్నకార్పోర్సేసస్, ప్రముఖులు, మేడియా ఇలా ఎంతోమంది ఈ ప్రాజెక్టుకు అండడండలు అందించినట్లు తెలిపారు.

- దక్కున్మాన్,

m : 9030 6262 88

e: desk.deccan@gmail.com

మనం మరచిన సంస్కార మహిళలు

ప్రాదుర్బాద్ రాజ్యమే ఎనుకలీ ఇండియాలో పెద్ద సంస్కారం.

దానికి అనుబంధంగా ప్రతి జిల్లలో చిన్న, పెద్ద సంస్కారాలు పరిపాలన సాగించేవి. ఈ సంస్కారాధీశులతో చాలా మందికి దగ్గరి సంబంధాలుండేవి. దోషుకాండ సంస్కారానికి అమరచింత సంస్కారాధీశులతో, గద్వాల సంస్కార పాలకులకు మెదక్ జిల్లలోని పొపన్నపేట సంస్కారానికి, జటప్రోలు (కొల్లాపురం) సంస్కారాధీశు లకి వెంకటగిరి, నూజివిడు, బొబ్బిలి పాలకులతో, వనపర్తి సంస్కారం వారికి మునగాల పాలకులతో సంబంధ భాంధవ్యాలుండేవి. ఇవన్నీ ఆ పరిపాలన సజ్ఞావగా జరగడానికి, వారి రాజరికాన్ని, అధికారాన్ని నిలుపుకోదానికి ఏర్పాటు చేసుకున్న బాంధవ్యాలు. పెద్ద సంస్కారాలతో పాటుగా చిన్న చిన్న సంస్కారాలు కూడా చాలానే ఉండేవి. మహాబూబ్ నగర్ జిల్లలోని బోరవెల్లి, లోకాయపల్లి, నల్గొండ జిల్లలోని సంస్కార నారాయణపురం, రాజపేట, నిజమాబాదులోని సిర్మాపల్లి, ఖమ్ములోని పాల్పుంచ ఇలా అనేక సంస్కారాలు, జమిందారీలు సాహిత్య పోషణతో పాటుగా, తెలంగాణ సాంస్కృతిక వికాసానికి దారులు వేసి, కళలకు ప్రోత్సాహ మిచ్చారు. ఇది నాణానికి ఒకపై మాత్రమే. మరోపై పరిస్థితి భిన్నంగా ఉండింది. తెలంగాణలోని దాదాపు అన్ని సంస్కారాల్లో పరిపాలన ఎప్పుడో ఒకప్పుడు మహిళల చేతుల్లో ఉండనేది ఆక్రమసత్యం. వారసత్వ గొడవలు, దత్తపుత్రుల ఎంపిక, ఈ సంస్కారాల్లో ఎడతెగిని సమస్యలుగా ఉండేవి. వనపర్తి, గద్వాల లాంటి పెద్ద సంస్కారాలు తప్ప మిగతా సంస్కారాలన్నీ పేరు గొప్ప ఊరు దిబ్బ లాగుండేది. అభివృద్ధికి ఆమడదూరంలో ఉండి, నిజాం పాలకులను అనుసరిస్తూ, అధికార మత్తులో ప్రజల సమస్యలకు ప్రాధాన్యం ఇవ్వకుండా వారిపై పన్నులు వేస్తూ డబ్బులు పిండుకునే వారు. ఇది తర్వాతి కాలంలో తిరుగు బాటుకు కూడా దారి తీసింది. మునగాల సంస్కారంలో ప్రజలు ప్రత్యక్షంగా తిరుగుబాటు చేశారు. ఆంధ్ర మహాసభ తరఫున నిజనిర్ధారణ సభ్యులగా గద్వాల సంస్కార స్థితిగతులు పరీక్షించిన బద్దం ఎల్లారెడ్డి, వట్టికోట ఆశ్చర్యస్థిమిలు తమ నివేదికలో ఆ సంస్కారాధీశులు చేస్తున్న దుర్మార్గాలను రికార్డు చేశారు. ఇక మునగాలలో అధిక పన్నులకు వ్యతిరేకంగా ఉధ్యమించిన తైతులు అందులో తమ (ప్రాణాల్ని) అర్పించుకున్నారు. మునగాల జమిందార్ రాజు నాయని వెంకట రంగారావు తెలంగాణలో తొలి చైతన్య వికాసాలు ప్రజ్వలితం చేసిన వ్యక్తి అయినప్పటికీ 1940వ దశకం ఆరంభం నాటికి సంస్కారంపై అజమాయిషి అధికారులపై పదిలివేయడంతో వారు ప్రజల్ని దోచుకునే వారు. దాంతో అంతకు ముందు ఆయన చేసిన సేవలు కూడా గుర్తింపుకు నోచుకోకుండా

కొల్లాపుర్ సంస్కార్

పోయాయి.

మెదక్ జిల్లలో అతిప్రాచీనమైన సంస్కారం పొపన్నపేట. ఈ సంస్కారాధీశులు నిజాంకు వ్యతిరేకంగా పోరాటం చేసి యుద్ధంలో తమ ప్రాణాల్ని సైతం అర్పించి తెలంగాణ ప్రజలకు మార్గదర్శకులయ్యారు. రాణి శంకరమ్మ కత్తి పట్టి యుద్ధం చేసిన అపర రుద్రమ దేవి. ఈమె వీరగాథలు ఇప్పటికే గ్రామాల్లో మార్చేగుతాయంటే ఆమె ఘనతను అర్థం చేసుకోవచ్చు. ఈ సంస్కారాల్లో మహిళలు పాలించిన కాలంలో జరిగిన కార్యకలాపాలు, నోచుకున్న అభివృద్ధి, చోటు చేసుకున్న ఆధునికత, పోషించిన కళలు, సాహిత్యం తెలుసుకోవడం ద్వారా తెలంగాణ ప్రగతిని అర్థం చేసుకోవచ్చు. ఇందులో ప్రభ్యాంసల పాత్ర, ఈ కాలంలో వెలుపడ్డ సాహిత్యానికి వారు చేసిన ఇతోధిక సేవ, మొత్తం తెలంగాణ అభివృద్ధిలో వారి తోడ్పాటు అంచనా వేయడానికి ఈ పరిశీలన ఒక పరికరంగా ఉపయోగపడుతుంది. కొండరు సంస్కారాధీశులు కర్కషంగా వ్యవహారించినందుకు అందర్ని నిందించడం కూడా సబబు కాదని అర్థం చేసుకోవాలి. నాటి కాల, స్తుల, పరిస్థితులను బట్టి సంస్కారాధీశులు చర్యల్ని పరిశీలించి చరిత్రలో వారి పాత్రపై ఒక నిర్ణయానికి రావాల్సిన అవసరముంది. ఇందుకు సాహిత్యం, ఇంటర్యూలు, గెజిట్టు, పత్రికలు ఇలా చాలా వనరుల నుంచి సమాచారాన్ని సేకరించి క్రోడీకరించుకొని సంస్కార పాలక, మహిళల పాత్రని నిర్ధారించాలి. తెలియకుండా పోయిన చరిత్రను పరిశోధించి వెలుగులోకి తేవాలి. కొత్తగా రాసుకోవాలి.

వనపర్తిలో జానమ్మ, గద్వాల ఆదిలక్కి దేవమ్మ, పొపన్నపేట శంకరమ్మ, అమరచింత భాగ్య లక్ష్మమ్మ, మునగాల లచ్చాయమ్మ ఇలా ప్రతి ఒకరు అపర రుద్రమదేవిలా పరిపాలన చేసి ప్రజాభ్యస్తుతికి కృషి చేశారు. ముందుగా సాహిత్య రంగానికి చిరస్తరియమైన సేవ చేసిన రాణి భాగ్యలక్ష్మమ్మ గురించి తెలుసుకుండాం. రాణి భాగ్యలక్ష్మమ్మ.

తెలంగాణ సాహిత్య గౌరవానికి తగిలిన దెబ్బకు స్పందనగా సురవరం ప్రతాపరెడ్డి సంకలనం చేసిన తెలంగాణ కవుల గోలకొండ' సంచిక అంకితం పొందిన మహిళ ఈ భాగ్యలక్ష్మమ్మ. ఆధునిక కాలంలో ఇది తొలి తెలంగాణ (కవితా) సంచిక. అమరచింత - ఆత్మకారు సంస్కారం మహాబూబ్ నగర్ జిల్లలో ఉంది. మొదట ఈ సంస్కారం అజరుచింత (అమరచింత) వర్ధమాను అను రెండు పరగణాలుగా ఉండేది. ఇందులో మొత్తం 64 గ్రామాలుండేవి. 1292

సంవత్సరంలో ఏర్పాటులున ఈ సంస్థానంలోని 25వ తరం వాడులున రాజు [శ్రీరామ భూపారామభూపాలరావు చనిపోయిన 4 సంవత్సరాలకు భాగ్యలక్ష్ము అధికారంలోకి వచ్చింది. భావ సంవత్సర జ్యేష్ఠ పుట పూర్విమ (1933?) నాడు అధికారాన్ని చేపట్టిన భాగ్యలక్ష్ము తన భర్తతో కలిసి అనంతశయనము, సేతు మొదలైన దళిణి దేశ యూతులను చేసి అక్కడి భక్తులకు వసతి సదుపాయాలు కల్పించారు. ఈమె గురించి గోలక్కండ కపుల సంచిక ఇలా పేర్కొంది.

“శ్రీమంతు సవైరాజు శ్రీరామభూపాలరావు బలవ్యంత బహదరుగారి పట్టపు రాణి శ్రీమంతు సవైరాణి భాగ్యలక్ష్ము గారు పతిత్రతా శిరోమణిలు, దేవప్రాప్తుడు భక్తియుక్తులు, ప్రజాపాలనా ప్రాచీనీయురాలు, న్యాయైక విచక్షణలు, ఛైర్య సంఘర్ష సౌశీల్య చాతుర్య వినయాది సుగుణోపేతలు, విద్యా వివేకయుతులు, రాజనీతి నిపుణురాలు.” (గోలకొండ కవుల సంచిక, 1934)

ನಿಜಾಂ ನವಾಬುವೇ 1343 (1933)

(ప్రాంతం) ఫసలీలో అధికారానికి వచ్చిన
భాగ్యలక్ష్ము ఖర సంవత్సరం ఆశ్వయుజ
శుక్ల షష్ఠినాడు వృషభలగ్న మందు
దోషకొండ సంస్థానాధిశులగు జస్వంత్,
రంగమాంబ దంపతులకు జన్మించారు.
గోలకొండ కవుల సంచికను అంకితమిన్న
సురవరం ప్రతాపరదీ ఇలా పేర్కొన్నారు.

“అమరచింత - ఆత్మకూరు సంస్థన ప్రభ్యణి శేషీశ్రీ సవైరాణి భాగ్యలక్ష్ము బహుదరువారికి - శేషప్రారి నిర్మల యశస్వీరభము నిఖిలాంధ్ర ప్రపంచమునందు చిరస్థాయిగా బ్రాలరించునట్లు - గోలకొండ ఆంధ్ర కవివరేణ్య కవితా విలాసపుష్టము’ కృతజ్ఞతా బద్ధముగా - అనుశూభ్రాక్షరకముగ సమరిష్టము.” ఆ నాటికి పెద్ద సంస్థానాలైన గద్వాల, వనపర్తి కాకుండా అమరచింత సంస్థానాధీశురాలికి అంకితమివ్వడంలో ప్రతాపరద్దికి అమెతో గల సాన్మిహిత్యమే కారణం. రాణి కోరిక మేరకు అంతకుముందు సంస్థానంలో జరిగే అవకతవకలను అరికట్టే నిమిత్తం అక్కడ పర్యాటించి తీసుకోవాల్సిన చర్యల్ని భాగ్యలక్ష్ముకు సూచించడం కూడా జరిగింది. అలాగే సంస్థానం పూర్తి బాధ్యత కోర్చు నుండి అప్పడప్పుడే తన అధికారంలోకి రావడంతో గోలకొండ కవుల సంచిక ప్రచురణకు ఆవిడ విరివిగా విరాళాలిచ్చి ఆదుకున్నారు. బహుశా అందుకే ఆమెకు అంకితమిచ్చి ఉంటాడు. తమ సంస్థానంలో ప్రతి యొట్ట ఛాల్చు తుల్సి తదియ, చవితి రోజుల్లో విద్వాత్పువి గాయక సభలు నిర్వహించే వారు. ఇందులో తెలుగు సీమలోని ప్రతి ప్రాంతం నుంచి పండితులు పాల్గొనే వారు. సవైరాణి భాగ్యలక్ష్ము పరిపాలన సమయంలో కూడా ఈ సభలు ఏలాంటి లోపం లేకుండా జరిగేవి. రాఘవశాస్త్రి లాంటి ప్రాచీనులే గాకుండా నవీనులైన నంబాకం రాఘవాచార్యులు, బులుసు అప్పన్న శాస్త్రి, గాడెవల్లి వీరరాఘవ శాస్త్రి, తిరుమల బుక్కప్పణిం వేంటాచార్యులు మొదలయిన కవి పండితుల చేత శాస్త్ర పరిక్ష

వనపర్తి సంస్థాన

చేయించి వారికి బహుమతులందజ్జేనే వారు. (సురవరం ప్రతాపరెడ్డి, గోలకొండ కవుల సంచిక, 1934, ప్రైదరూబాద్).

భాగ్యలక్ష్మీ భర్త రామభూపాలు బహదూర్ తల్లిదండ్రులు
రామలక్ష్మీమ్మ, సీతారామ భూపాల బల్వంత బహదూరు.
రామభూపాలుడు శా. శకం 1810 (కీ.శ 1888) సర్వధారి సంవత్సర
అధిక చైత్ర శుక్ల పంచమినాడు వృశ్టిక లగ్నమండు జన్మించాడు.
ఈయన ఆంధ్రాంగ్ల, పోర్ట్ భాషలభేసించాడు. ఈయన విశ్వావసు
సంవత్సరంలో రాజ్యభారం తండ్రి ద్వారా స్వీకరించి ప్రమోదూత
సంవత్సర వైశాఖ బహుళ అమావాస్యనాడు మరణించాడు. అనంతరం
దాదాపు నాలుగేళ్ళ తర్వాత భాగ్యలక్ష్మీ రాజ్యభారాన్ని, నిజం ద్వారా
సనడుని స్వీకరించింది. ఈమె బంధువు తాటికొండ అనంత రెడ్డి
ప్రోత్సాహము ద్వారా గోలకొండ కపుల సంచిక ప్రచురణకు
స్వప్థందంగా ముందుకు వచ్చి తోడ్పడింది. (తూమాటి దోషపు;

ఆంధ్ర సిద్ధానుమలు నాపాత్య సప్త) సవై మహరోజా రామభూపాల రావు కాలంలోనూ (1915-1930) కాలంలోనూ, తర్వాత భాగ్యలక్ష్మయ్య కాలంలోనూ విద్యుత్తుభలు కొనసాగాయి. ఈ సభలు ప్రతియేటా ఫాల్యుణ శుద్ధ తదియి, చవితి రోజుల్లో జరిగివి. ఇందులో పాల్గొనేందుకు దూఅంప్రాంతాల నుండి కూడా ఎందరో వండితులు హజర్యువారు. ఇందులో బులును

అప్పన్నశాస్త్రి, త్రిపురాంతక శాస్త్రి, గాదేపల్లి వీరరాఘవ శాస్త్రి, శ్రీరాముల సచ్చిదానంద శాస్త్రి, అవధానం చంద్రశేఖర శర్మ, శోకురి కాశీపతి అవధాని, పెద్దమండి వేంకట కృష్ణప్పకవి, చెమికల చెన్నారెడ్డి తడితరులు పాల్గొన్నారు. వీరికి తిరుమల బుక్కపుట్టణం వేంకటాచార్య, నంబాకం రాఘువాచార్యులు పరీక్షాధికారులుగా వ్యవహరించే వారు. (ఎన్నో రామారావు, మహబుబ్‌నగర్ జిల్లా సరుసుం).

శ్రే. శ్రీమద్దివ్యరథాంగ శంఖ మహా పద్మాగిసర్వాయుధః
శమత్కుషుభ దివ్యహరమణిభి శ్రీవత్స చిహ్నాదిభి:
యుక్త శ్రీవతి రేషనిత్యమవతు శ్రీభూమినీళాదిభి:
(శీరామా వనిపాల వూళి మహిషీం) శ్రీ భాగ్యలక్ష్మంబికాం

- తిరుపుల బుక్కపట్టణం వేంఖటచార్యులు
మం. స్థిర సాప్రమాజ్యమనాయంబు జయలక్ష్మీ వ్యాప్తి శశవర్యుఁ
స్ఫురణంబండిత పోషాభిరతి సంపూర్ణుకుంపాశ్మియున్
బరహోదార్యము నైజపాంధుజన వ్యాసంగమున్ గూర్చి శ్రీ
కర కురూరి గిరీపుడుము నిను దీక్కన్ భాగ్యలక్షంబికా

- దీక్షితుల నరసింహన్ శాస్త్రి

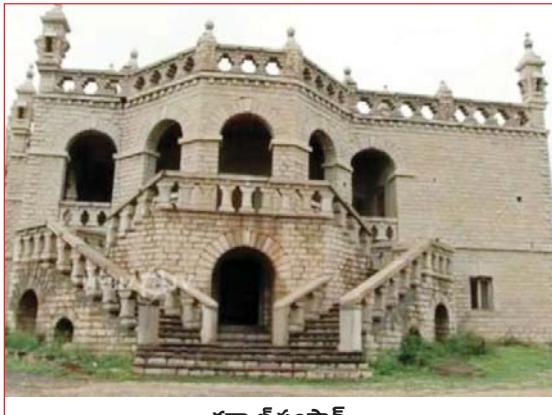
జయతు జయతు నైజం చవర్తి రాజ్యం
జయతు జయతు రాజ్యత్రప్రభా తప్పుటుంబం
జయతు జయతు తస్యానుగ్రహోల్భ రాజ్య
జయతు జయతు రాజీ భాగ్యలక్షుంబికాభ్యామ్

- జోస్ట్సుం వేంకటాచవ్యులు

(గోలకొండ కపుల సంచికలో ఆశీస్సు పేరిట గ్రంథాదిలో ఈ పద్మాలున్నాయి)

మున్గాల

ఈ మున్గాల సంస్థానం చాలా ప్రాచీనమైంది. 1262 - 1326 మధ్యకాలంలో ఇది కాకతీయుల చక్రవర్తుల కింద సామంత రాజ్యం. బెరంగజేబు కాలంలో దీనికి సన్నదు దౌకింది. 1802 (?)లో సర్కారులపై ఆధిపత్యాన్నికై ఇంగ్లీష్, ఫ్రెంచి వారికి జరిగిన ఆధిపత్య పోరులో మున్గాల వారు ఇంగ్లీష్ వారికి మద్దతుగా ఒక ఫ్రెంచ్ పటులాన్ని ఓడించడంతో బ్రిటిష్ వారు జమిందారీ పేశాదా కల్పించారు. మెకంజీ కథనం ప్రకారం గుర్రపాటి అయ్యన్న దేశాయి వీరి పూర్వికుల్లో ఒకరు. 1693లో అయ్యన్న దేశాయి మరణించడం, అంతకుముందే ఆయన కుమారుడు చనిపోవడంతో కోడలు సుభద్రమ్ముకు సంస్థానాధికారం సంక్రమించింది. అయితే సంస్థాన పరిపాలన బాధ్యతలు సమర్థవంతంగా నిర్వహించలేక పోవడంతో అమె సోదరుడు కీసర ముకుందప్ప మున్గాల పొలకుడయి బెరంగజేబు సన్నదు పొందిందు. ముకుందప్ప తర్వాత ఆయన కోడలు, సరసన్న భార్య అయిన లచ్చయమ్మ మున్గాల సంస్థాన నిర్వహణ బాధ్యతలు చేపట్టింది. ఈమె, యుద్ధతంత్రంలో, రాజనీతిలో చాకచక్కంతో రాణించి సంస్థానానికి పేరు ప్రభ్యాతులు తీసుకువచ్చింది. ఈమె కుమారుడు వెంకట నరసింహరావు 1802లో ఇంగ్లీషు వారి సుండి సన్నద్ద - ఇ మిలియత్ ఇస్తిమిరార్ స్టీకరించాడు. వెంకట నరసింహరావు అనంతరం ఆయన కుమారుడు కోడండరామయ్య రాజ్యభారం వహించి 1814లో అకాలమరణం పొందాడు. ఈయన కుమారుడు వెంకటనరసింహరావు పసివాడగుటచే సంస్థానము 1814 - 1818 మధ్యన కోర్టు అఫ్ వార్డ్ వశమయింది. ఆ తర్వాత 1818లో వెంకటనరసింహరావు అధికారంలోకి వచ్చి 18 యొండ్లు పాలించి 1836లో మృతి చెందాడు. ఈయనకు సంతానం లేనందున కోడండరామయ్య అనే తల్పన్ని దత్తత తీసుకున్నారు. ఈతను మైనర్ కావడంతో మరోసారి అధికారము కోర్టాఫ్ వార్డ్ చేతిలోకి వెళ్లింది. 1850లో కోడండరామయ్యకు సంస్థాన పట్టం డక్కింది. అయితే అది ఎంతో కాలం నిలువలేదు. 1854లో కోడండరామయ్య మరణించడంతో ఆయన భార్య రుక్మయ్మ జమిందారిణీ అయ్యింది. ఆమె 14 సంవత్సరాలు పొలన చేసి 1868లో మరణించింది. అయితే వారసత్వ గొడవల కారణంగా 1873లో సంస్థానపొలకురాలిగా బాధ్యతలు చేపట్టిన లచ్చయమ్మరావు 1892లో చనిపోయేవరకు వాటిని

గధ్వల సంస్థాన

నిర్వహించారు. ఈమె పొలన కాలంలో మున్గాల సంస్థానం కార్యకలాపాలు శిరిపురం కేంద్రంగా నడిచాయి. అనంతరం కేసరి రుక్మయ్మ కూతురు లచ్చయమ్మ రావు అధికారంలోకి వచ్చి వరంగల్లు జిల్లాకు చెందిన నాయని వెంకట రామయ్యని విపాహమాడింది. ఆయన నిస్సంతుగా మరణించడంతో 1888లో మరో బంధువు మహబూబాబాద్ తాలూకా నెలికుదురు గ్రామానికి చెందిన నాయని రాఘవ రెడ్డి మూడో కుమారుడు రంగారెడ్డిని లచ్చయమ్మరావు దత్తత తీసుకుంది. ఆయనకు వెంకటరంగారావు అని నామకరణం చేసింది. మైనర్ అయిన కారణంగా సంస్థానం కోర్టాఫ్ వార్డ్ లో ఉండింది. నాయని వెంకట రంగారావు 1900లో మేజర్ అయిన సంస్థాన బాధ్యతలు స్వీకరించాడు. కేసరి రుక్మయ్మ, ఆమె కుమార్తె లచ్చయమ్మరావు ఆధునిక కాలంలో మున్గాల సంస్థానానికి మూలస్థంబాలని చెప్పవచ్చు. ఎన్నో కోర్టు కేసులు ఎదుర్కొని సంస్థాన అధికారాన్ని నిలుపుకొని ఆధునికత ద్వారాలు తెరిచారు. మూడు వైపుల మద్రాసు ప్రైసిడెన్సీ యిలాకా ఉండడంతో మచివీపట్టుం, జగ్గ య్యాపేట, విజయవాడ, గుంటూరు తదితర ప్రాంతాల్లో జరిగే కార్యకలాపాలు తమ సంస్థానంలోకి తీసుకురావడానికి ప్రయత్నాలు చేశారు. విద్యావనతులు కల్పించారు. అయ్యదేవర కాశేశ్వరరావు, కొముర్రాజు వెంకట శివయ్య, పింగళి వెంకయ్య తదితరుల్ని సంస్థాన ఉద్యోగులుగా నియమించి వారిచే కార్యకలాపాలు నడిపించారు. రాజు 1930వ దశకం నాటి సంస్థానం ఖజానా వివిధ వ్యాప్కుల మూలంగా భాళీ కావడంతో ప్రజలపై అధికభారం మోపి దౌర్జన్యాలు కొనసాగించండంతో ప్రజలు తిరుగుబాటు చేశారు. ఈ సమయంలో జమిందారు వివిధ వ్యాప్క గొడవల్లో ఇయక్కొని వరంగల్లు, పైదాదరాబాద్, మచివీపట్టుం, మద్రాసు కోర్టుల్లోనూ, లండన్ ప్రైవీ కొన్సీల్స్ నూ కేసులు నడిచాయి. నాయని వెంకటరంగారావు తన వ్యాప్కులే గాకుండా తన భార్య తాలూకు, ఆమె పిత్ర సంబంధమైన వ్యాప్కులను, తన మరదలు ఎనసాని రుక్మయ్మ వ్యాప్కులను, వనపర్తి రాజు కుమారుని వ్యాప్కులు కూడా చూడాల్సి వచ్చింది. రెండు కేసుల్తే 40 యొండ్లకు పైగా సాగాయంటే వాటికి ఆయన వెచ్చించిన మొత్తం అందుకు ఖజానా భాళీ అయిన తీరు అవగతమపుతుందని తటవర్తి వెంకటేశ్వరరావు అంటున్నారు. (తటవర్తి వెంకటేశ్వరరావు - మున్గాల పరగణ ప్రజా ఉద్యమ చరిత్ర, మున్గాల, 1981).

(తరువాయి వచ్చే సంచికలో)

-సంగిశెట్టీల్ నివాస్,

m:98492 20321

e: sangishettysrinivas@gmail.com

పురస్కారాలు బాధ్యత పెంచుతాయి

ఐష్వర్య, వైపుల్లి అండ్ సీ విభాగం సెక్రటరీ బార వెంకటేశం

పురస్కారాలు బాధ్యత పెంచుతాయి.. అవార్డులు రానివారు దేనికి తీసిపోరని ఐవీన్, వైపుల్లి అండ్ సీ విభాగం సెక్రటరీ బార వెంకటేశం పేర్కొన్నారు. పొట్టి శ్రీరామలు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయంలో

2016 సాప్తాహిక పురస్కారాల ప్రధానోళనపుంచ జరిగింది.

ఈ సందర్భంగా బార వెంకటేశం మాట్లాడుతూ తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఎన్నో అద్భుతమైన కార్యక్రమాలు చేస్తుంది. ముఖ్యంగా తెలుగు భాష, తెలుగు సంస్కృతి అభివృద్ధిలో ముఖ్య భూమిక పోషిస్తోంది. ఏ ప్రాంతమేల్లినా తెలుగువాళ్ల ఎక్కువ మంది ఉంటున్నారు కానీ తక్కువ మాట్లాడుతారు, అదే తమిళం, కన్నడం ప్రజలు అయితే కొద్దిమంది ఉన్నా వాళ్ల భాషల్లో ఎక్కువగా మాట్లాడుతారు. ఇతర రాష్ట్రాల్లో తమ భాషను పెంపాందించు కోవడానికి ఎక్కువ కృషి జరుగుతోంది. తెలుగు భాషాభివృద్ధికి తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం చేస్తున్న కృషి ఎనిఎనిది.

కానీ విద్యార్థులు నుంచి కూడా ఆశించిన స్థాయిలో కృషి జరగాలి. తెలుగు అనేది ఇటాలియన్ ఆఫ్ ది కస్ట్ అనేవాళ్ల కానీ ఇప్పుడు ఇటాలియన్ ఆఫ్ వెస్ట్ అనాలి. ప్రతి మాటలో, ప్రతి పాటలో కమ్మనీ అర్థం వచ్చే విధంగా చక్కని అర్థాలను తెలుగులో పలికించే యువత

ఎస్.సత్యనారాయణ
తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఉపకులపతి

కావాలి. ప్రపంచంలో ఏ దేశంలో చూసినా తమ సాంత భాషల్లోనే రాస్తున్నారు, చదువుతున్నారు. తెలుగు సాందర్భాన్ని కాపాడుకుంటేనే మనుగడ ఉంటుంది. అందరూ కలిసి తెలుగును బటికించుకోవాలి. భారతదేశం అన్నా, తెలుగు అన్నా గౌరవం పెరిగేలా నేటి యువత కృషి చేయాలి.

పిలిచి గొరవించడం చాలా సంతోషం:

గిరిజన సంక్షేమ శాఖ డిప్యూటీ డ్రెక్టర్ డా. ద్వావనవిశ్వనారాయణ

సెంట్రల్ యూనివర్సిటీలో చదువుతున్నప్పుడు భారతదేశ చరిత్రలో భాగంగా తెలంగాణ చరిత్ర కనిపించలేదని గిరిజన సంక్షేమ శాఖ డిప్యూటీ డ్రెక్టర్ డా. ద్వావనవిశ్వనారాయణ అన్నారు. 2016 సాప్తాహిక పురస్కారాల అవార్డును పిలిచి ఇప్పుడంతోపాటు గౌరవించడం చాలా సంతోషంగా ఉంది. నదీలోయ నాగరికతలో భాగంగా తెలంగాణ రాష్ట్రంలోని జిగిత్తాల జిల్లాలో మగ్గల గడ్డలో తవ్వినకొద్దీ పెంకలు బయటపడతాయి. తవ్వుకుంటా వెళ్లే ఎంతో దూరం వెళ్లింది. ఆదిమానవుని కాలంలో బొమ్మల లిపే ఉండేది. ఆదిమానవుడు గుహల్లో నిపసిస్తున్నప్పుడు బొమ్మల లిపి బయటపడింది. అమ్మ అని చెప్పడానికి బొమ్మ గేసేవారు. అమ్మనే భాషకు మూలం అన్నారు. లిపి అంటే లేపనం,

మేజిరసం అధ్యర్థంలో పద్మశ్రీ ఆచార్య కొలకలూరి ఇనాక్స్ కి అత్తీయ అభినందన సత్కారం

శ్రుతిస్తు సాప్తాహితేష్, ఎస్స్ యూనివర్సిటీ పూర్వ ఉపకులపతి పద్మశ్రీ ఆచార్య కొలకలూరి ఇనాక్స్ ని కేంద్ర సాప్తాహిత్య అకాడమీ పురస్కారం పరించిన సందర్భంగా మేడ్చల్ మల్కుజిగిరి రచయితల సంఖూని అధ్యర్థంలో అభినందన కార్యక్రమాన్ని ఘనంగా నిర్వహించారు. మేజిరసం అధ్యక్ష కార్యదర్శులు గోగులపాటి కృష్ణప్రమాణ్, రమాదేవి కులక్రిల సమక్షంలో జనవరి 5న త్యాగరాయ

గానసభలోని కళా సుబ్బారావు హోలులో నిర్వహించిన ఈ ఆశ్చీయ అభినందన సత్కార సభకు కళారత్న బిక్కి కృష్ణ అధ్యక్షత వహించారు. ముఖ్య అతిథిగా లయన్ డా. విజయ్ కుమార్, ప్రత్యేక అతిథిగా జిస్ట్ బి. చంద్రకుమార్, గౌరవ అతిథిగా కళా జిసార్థన మూర్తి, ఆశ్చీయ అతిథులుగా డా. ప్రభాకర్ జైని, జల్లి విద్యాధర్ రావు తదితరులు పాల్గొన్నారు. - డక్టర్ సుమార్

లేపనం చేసి బోమ్మలు గీయడం గుహల్లో జరిగింది. క్రీ.పూర్వం 8500 సంవత్సరాల క్రితం తెలుగు భాషకు గుహల్లో మూలాలు పడ్డాయి. 24 రాక్ పేయంబింగ్ సైట్స్‌ను కనిపెట్టి ఎన్స్ ప్లోర్ చేసి పుస్తకాన్ని రాశాను. ఈ పుస్తకానికి అవార్డు లభించింది. భారతదేశంలో బోమ్మలు ఎక్కువగా ఉన్న రాష్ట్రం మధ్యప్రదేశ్. తర్వాత అత్యధికంగా ఉన్నరాష్ట్రం తెలంగాణ మాత్రమే.

తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్ క్షప్పి అమోఫ్సం :

తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్ చైర్ ర్మ్ ఎం.వేదకుమార్ పుస్తకాన్ని బయటకు తీసుకురావడంలో ఎంతో కృషి చేశారు. తాను 33 పుస్తకాలు రాస్తే అందులో 15 పుస్తకాలు మణికొండ వేదకుమార్ గారు తెలంగాణ రిసోర్స్ సెంటర్ నుండి పుస్తకాలు పట్టిప్పి చేయడం గ్రహించారు. అని అన్నారు.

భాష అమ్మ లాంటీటి : సిని డైరెక్టర్ అర్. నారాయణ ముఖ్యమంత్రి

భాష అమ్మ లాంటీది. ప్రపంచంలో ఎక్కడైనా భాష అమ్మ అయితే ఆ చలిత్, దాని మనుగడ ఆ భాషపై అధారపడి ఉంటుందని ఈ కార్యక్రమంలో విశిష్ట అతిథిగా హోజురైన అర్. నారాయణమూర్తి అన్నారు. పాండిత్యం ఎవరి సాత్తు కాదు. జ్ఞానం పైతం ఎవరి సాత్తు కాదు. అవకాశాలు వస్తే ఎవరైనా గొప్పవాళ్లు అవుతారు. ఎందరో మహానీయులు.. అందరికీ వందనాలు. ఏనాడో బమ్మెర పోతన తేట తెలుగు పద్యమే పద్యం, మహాకవి కాశిదాసు రాసిన కావ్యమే మహాకావ్యం.. కథలంపే పంచతంత్రాలు అనే రోజులు ఉండేవి.. ఇప్పుడు ఆ రోజులు పోయాయి. మీ అమ్మది, మా అమ్మది చరిత్రె. ఎవరిది వారికి చరిత్రె. సీది.. నాది, ప్రతి బక్కలిది చరిత్రె.. నా చరిత్ర చెప్పడానికి నీ నోరు పెగలనప్పుడు, నా చరిత్రను రాయడానికి నీ కలం కదలనప్పుడు నా చరిత్రను నేనే రాసుకుంటా. అదినుంచి కొంత మంది క్లైట్రంలు, మహానుభావులు వారి చరిత్రలు కనపడుతున్నాయి. ఎవడబ్బు సొమ్మను కులకుతున్నావు రామా.. అని

భాషపుస్తక సత్కారాయిం
గీలజనసంక్షేపు శాఖ డిప్యూటీ డైరెక్టర్

దేవుడునే ప్రశ్నిచిన ఓ శ్రీరామదాసులా కవి ఉండాలి. నా కవిత్వం రాముడుకు అంకితం చేయను, ప్రజలకే అంకితం చేస్తాను, బ్రహ్మ మొక్కలే.. పరబ్రహ్మ మొక్కలే అన్న అన్నామాచార్యులా ఉండాలి కవులు. జ్ఞానస్నేషించి కళాకారులు కాని, కవులు కానీ ప్రజల పక్షంపహించాలి. పీడిత, దోషించి గురవుతున్న ప్రజలపైపు ఉండాలి. రామాయణం కావ్యం చదివితే అప్పబే త్రైతాయుగం మొత్తం తెలుస్తుంది. రామాయణంలో వాల్మీకి కుటుంబ విలువలను ఎంతో గొప్పగా విపరించారు. భారతదేశంలో 1500 భాషలు ఉండేవి.. ప్రస్తుతం చాలా చాలా భాషలు కుంచించుకు పోయాయి.

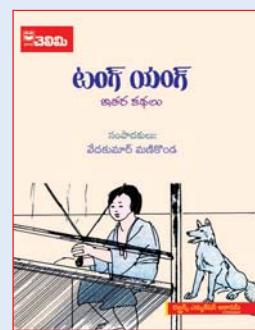
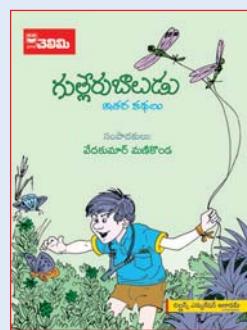
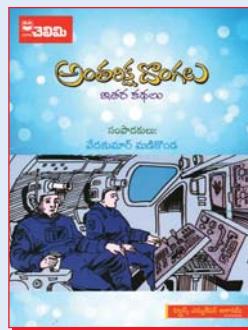
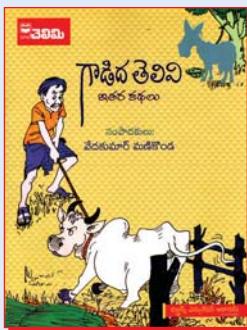
పురస్కారాలు ఇప్పుడం తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఘనత :
తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఉపకులపతి ఎన్.వి. సత్యనారాయణ

పురస్కారాలు ఇప్పుడం ద్వారా తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం తనను తాను గౌరవించు కుంటుంది.. తన గౌరవాన్ని ఇసుమడించు కుంటుంది. సాహిత్య కృషికి గుర్తింపుగానే అవార్డులు పస్తాయి అని తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ఉపకులపతి ఎన్.వి. సత్యనారాయణ పేర్కొన్నారు. రాష్ట్ర స్థాయి సాహిత్య పురస్కారాలతో సమానమైంది ఈ సాహితీ పురస్కారాలు అని తెలిపారు. ఒక్కో పురస్కారం ఒక్కో సాహిత్య అవార్డుతో సమానంగా ఉంటుంది. రూ.20 వేలు పురస్కార గ్రహితకు ఇస్తున్నట్లు చెప్పారు. మట్టిపొత్తులు నుంచి కవిత్వాన్ని మొలకెత్తిస్తున్న గొప్ప సాహితీవేత్తలు, మట్టి మనముల జీవితాలు, అట్టడుగు ప్రజల జీవితాలను అధ్యితంగా చిత్రిస్తున్న రచయితలు, సాహితీమార్పులు.. ఇలాంటి వారిని సత్కరించుకోవడం గర్వకారణం అని పేర్కొన్నారు.

- దక్కున్నమ్మాన్,

m : 9030 6262 88

e: desk.deccan@gmail.com

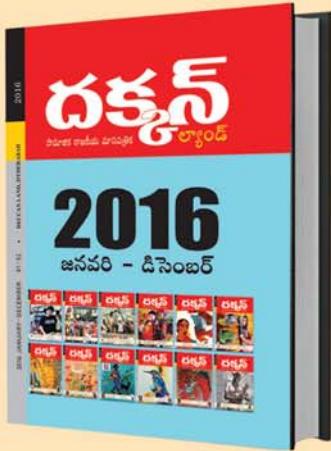
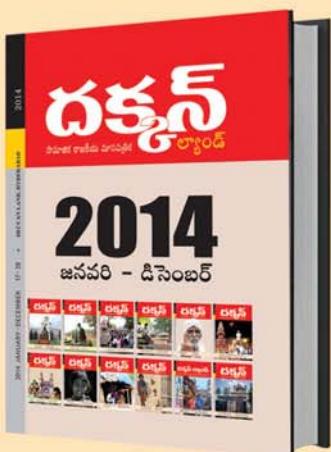
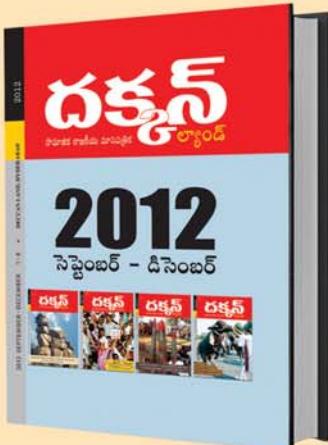
విడి ప్రతి వెల: రూ.30/-

'Bhoopathi Sadan' 3-6-716, Street No.12, Himayathnagar,
Hyderabad-500029, Telangana. Mob: 9030626288

మరియు

- Nava Telangana ● Manchi Pustakam
- Nava Chetana ● Navodaya Book House

బాల చెలిమి పిల్లల మాసపత్రిక 44 పేజీలు రంగులతో ఫిబ్రవరి మాసం నుండి మీ చేతుల్లోకి.

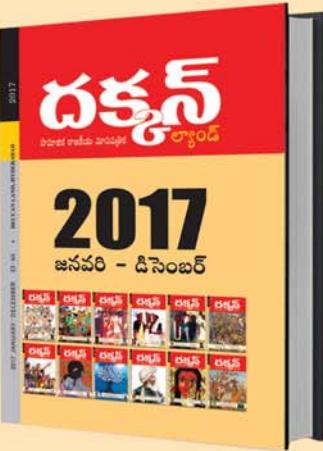
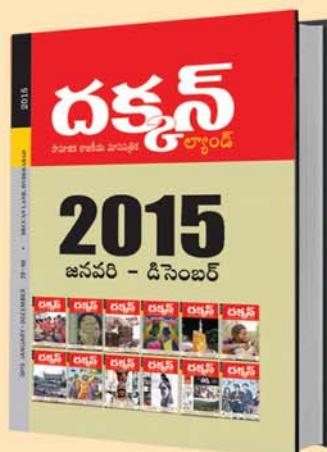
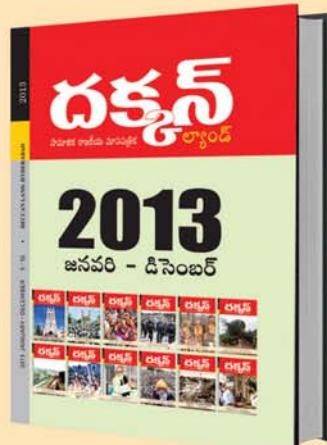
దక්න 2012

ఆరు సంవత్సరాల ప్రస్తావం...

తెలంగాణ ఉద్యమ కాలంలో
ఆవిర్భవించిన దక్కన్ ల్యాండ్ మానసత్తిక
2018 ఆగస్టు సంచికతో 72 నెలలు
పూర్తిచేసుకుంది. ఈ ఆరు సంవత్సరాల
కాలంలో తెలంగాణ భావజాలాన్ని
వ్యాప్తిచేసి, పునర్వ్యాప్తి అవసరాన్ని వాటి
చేప్పిందుకు దక్కన్ ల్యాండ్ ఇప్పటి పరట
వెలువడిన సంచికలను (2012, 2013,
2014, 2015, 2016, 2017, 2018)

సంకలనాలుగా (12 నెలలకు ఒక
సంకలనంగా) రూపొందించి పొరకుల
కోట మేరకు అందిస్తున్నాం. భాషిష్టత్వాలో
కూడా వ్యౌసంబిల్ సంకలనాలుగా
తీసుకువస్తామని తెలియు జేస్సున్నాం.
ఆస్త్రి కలవారు ఒక్కిసంకలనాన్ని రూ॥
300/-లకు పొందవచ్చు (పొల్చుల్ ఫాల్ట్లు
అదనం).

ISSN ఆమోదం పొందిన దక్కన్ ల్యాండ్.
మానసత్తిక వథ్ల మాపుతున్న ఆదరణకు
ధన్యవాదాలు.

సంకలనాలు పొందేందుకు మూ చిరులాపూ:

ఎదిటర్, 'దక్కన్ ల్యాండ్'
3-6-712/2, స్క్రీట్ నెం.12,
కొమాయ్ టెంపిల్,
హైదరాబాదు-500029, తెలంగాణ
ఫోన్: 9030626288

Email: desk.deccan@gmail.com
Website: www.deccanland.com

అన్లైన్ రాష్ట్ర చెట్టింపుకేసం:

NAME : DECCAN LAND
BANK : KOTAKMAHINDRABANK
ACCOUNT NO : 7111218829
IFSC CODE : KKBK0000555
BANK CODE : 000555
MICR CODE : 500485007

1948 పేఠీన్ యాక్షన్ అనుభవాలు

ఎజాబ్లెర్ హక్

1948 సెప్టెంబర్ నెల పోలీన్ యాక్షన్ నా వయస్సు పది సంవత్సరాలు. మా వాలిద్ సాబ్ ఉస్కూనాబాద్ జగిర్ార్. అది మా వంశ పారంపర్యం. పెద్ద జిరాత్, పెద్ద హావేల్, నోకర్లు, చాకర్లు అంతా వైఫోగంగ ఉండేది. పోలీను యాక్షన్ నెప్పెంబర్ 13-18 రోజులల్ల జరిగింది. కాని దాని సన్నాహోలు మాత్రం ఫిలీల మార్పి నెలలనే జరిగినవి. హైద్రాబాద్ స్టేట్ల ల 22 మార్గాల ద్వారా ఆర్మీ ప్రవేశించింది. జయంత్ నాద్ చౌదరీ ఈ ఆపరేషన్ కు నాయకుడు. అప్పుడు దేశానికి ఆర్మీ బిఫ్ కరియపు, మహరాష్ట్ర, కర్నాటక రాష్ట్రాల నుండి, అనేక మార్గాల ద్వారా సైన్యం హైద్రాబాద్ కు ప్రవేశించింది ఈ మరటాడా, కనుడు ప్రాంతాలలోనే ఆర్మీ, స్టోనికుల ఆధ్వర్యంలో అనేక హత్యలు, అత్యాచారాలు, దోహిదీలు, లూటీలు, గృహదహనాలు జరిగాయి. బెజపాడ, రాయల సీమ ప్రాంతాలలో పెద్దగా జరుగలేదు. ఖమ్మం, నల్గొండ, వరంగల్ లో కొంతవరకు జరిగినవి. బాగా ఎఫ్ఫ్ట్ య్యాండి మా ప్రాంతం.

సెప్టెంబర్ 16న ఆర్మీ హైద్రాబాద్ స్టేట్లకు ఎంటర్ అవుతుందనీ, కావున అంతకు ముందే ఉస్కూనాబాద్ అవుతల ట్రిప్పీ పేల్చి వేయాలని నిజాం సర్కార్, రజాకార్లు అనుకున్నారు. కాని సెప్టెంబర్ 11నే సైన్యం సురక్షితంగా ట్రిప్పీ దాటి రజాకార్ తిరుగుబాటుదారులను అణిచేస్తూ, ఉస్కూనాబాద్ పట్టణంలోకి ప్రవేశించింది. ఒకరోజు ముందే అనగా పదవ తార్థుననే జిల్లా కలెక్టర్, జిల్లా పోలీను సూపర్వైంటు మరియు ఇతర ఉన్నత ఉద్యోగులందరూ ఉస్కూనాబాద్ నుండి పారిపోయారు. ధనికులు సరేసరి. కాని మామాలు ప్రజలు అంటే మావోళ్లు, ముస్లింలు కూడా ప్రాణాలు అరచేతులల్ల పెట్టుకుని పారిపోయారు. మేం మాత్రం ఆస్తుల్ని, నగల్ని వాడిలి పారిపోలేక అట్లనే ఉన్నారు.

మా తాతగారి హవేల్ పెద్ద కోటలాగ ఉండేది. రెండు అంతస్తుల బంగా క్రింద సెల్లార్ల భూగృహం ఉండేది. ఆర్మీ ఉస్కూనాబాద్ లకు ప్రవేశిస్తూనే గాలిలోకి బెదిరింపు కాల్పులు జరపటం మొదలు పెట్టింది. మేము పిల్లలం, ముసలివాళ్లు, జనానా ప్రీలు క్రింద భూగృహంల ఎలక్ట్రాలగ దాక్కున్నం. బంగా మీద మార్గానా అంటే మా తాత, నాయన, చిన్నాయినలు ఇంకా ఉఱి పెద్దలు ఉన్నారు. ఆర్మీ మా ఇంటి వెనుక వైపు వీధిలో నుండి ఒక సైనికుడు వెళుతూ మా పాయిథానా పక్కనున్న పాత తలుపును తన డైఫిల్ట్ బెట్టోలో గట్టిగ గుద్దెసరికి అది ఫేళ ఫేళమని విరిగి, ముక్క చెక్కలయి క్రింద విరిగి

వడింది. అంతేగాక ఆ ఉత్తర హిందుస్తానీ సైనికుడు మా ఇంట్లకు గుసాయించిందు. ఆ రోజులల్ల మా ఇంట్లల్ మా స్వంత రక్షణకోసం బందూకులు, పిస్టాల్లు ఉండేవి వాళ్లి చూడగానే మా చిన్నమ్మ ఒకామె భయంతో తన చేతుల ఉన్న పిస్టాల్ను పేల్చింది. వాడు పెద్దగ అరచుకుంటు క్రింద కుపు కూలిందు. ఆ చప్పుడును మరో ఇద్దరు ముగ్గురు ఆర్మీవాళ్లు విని మా ఇంట్లకు చౌరిండ్రు. ఆమె వారిని కూడా కాల్చింది. దానితో పెద్ద కలవరం చెలరేగి ఆర్మీ మొత్తం మా ఇంటి మీద హమ్మ చేసింది. పరిస్థితి ముంచుకొచ్చిందని తెల్పుకున్న బంగ మీద ఉన్న మెగవాల్టందరూ తమ ఆయుధాలతో క్రింద ఉన్న ఆర్మీపై కాల్పులు జరిపితే వారిలో కొందరు చనిపోయిందు. కొంతమంది జిస్టీ అయిందు. ఆర్మీ రెచ్చిపోయి టాంక్టో మా బంగ్లను పేల్చి వేసింది. బంగ ముక్కలు ముక్కలుగ కూలిపోయింది. మర్హానో పేల్చి వేసింది. బంగ ముక్కలు ముక్కలుగ కూలిపోయింది. మర్హానో ఒక్కరు కూడా మిగల్లే, అందరూ తునక తునకలయిందు. బంగ నేలమట్టుమయ్యాంది. అంయాతే మా తాత మాత్రం ఎట్లనో అట్ల తప్పించుకుని తన హిందూ భార్యతో సహ తన అత్తగారింట్ల దాక్కున్నాడు. వాళ్ల దేశముఫ్లు. ఆ తర్వాత అరెస్ట్ అయ్యు ఆర్మీల్ల జైల్ ఉన్నదు.

మా చిన్నతాత ఒకాయన మా ఇంటిమీద ఆర్మీ దాడి చేసినపుడు ఇంట్లోకాక పట్టణంలో వేరేచోట ఉండే. ఇక సైనికుడు గాయపడితే అతడికి మంచి నీళ్లు ఇచ్చి ఘ్యు ఎయిడ్ చేసినందుకు మిలటరీ అతడికి ఒక సర్టిఫికెట్ ఇచ్చి అరెస్టుల నుంచి అతడిని రక్షించింది.

ఊరో దారికిన ముల్లింలందర్నీ బంధించి ఊరపతలికి తీసుకెళ్లిందు. ట్రీలు, పిల్లల్ని ఒకవైపు మొగోళ్లకి కాల్చేసిందు.

మా అత్తమ్మ మాత్రం తప్పించుకోగలిగింది. సైనికుల దాడికి ముందే అమెకు ఎలర్జీ వలన ఒక్కంతా దడ్డుర్లు వ్యాస్త పొయ్యిల ఉండే నల్గచీ బూడిద అమె వొంటినిండా పట్టించి దయ్యంలాగ కనబడటం వలన ఏ సైనికుడు కూడా ఇష్టపడక ఆమెను వొదిలేసిందు. అది ఆమె అర్పషం.

ఆర్మీవాళ్ల వెల్లిపోయిన తర్వాత కొంతమంది దయ గలిగిన హిందువులు మాకు అడ్రయం ఇచ్చి, ఒక కారులో మమ్మల్ని హైద్రాబాదుకు పంపారు. కాంగ్రెసు వాళ్ల కూడా మాకు సహాయం చేశారు.

మా చిన్నతాత ఒకాయన మా ఇంటిమీద ఆర్మీ దాడి చేసినపుడు ఇంట్లోకాక పట్టణంలో వేరేచోట ఉండే. ఇక సైనికుడు గాయపడితే అతడికి మంచి నీళ్లు ఇచ్చి ఘ్యు ఎయిడ్ చేసినందుకు మిలటరీ అతడికి ఒక సర్టిఫికెట్ ఇచ్చి అరెస్టుల నుంచి అతడిని రక్షించింది.

మరో సంగతి ఆ రోజు మా చిన్నమ్మ కాల్పులు జరుపకున్న అత్యాచారాలు, అన్యాయాలు యధావిధిగా జరిగేవి. ఆర్మీ కండ్లు కనబడని 90 ఏండ్రు ముసలోడ్చి కూడా కాల్చి చంపింది. వోతో ఏక

బైతాన్ కా దోర్ థా!

కొన్ని నెలల తర్వాత త్రీ మెంబర్స్ కమిటీ మా ఉన్స్యూనాబాద్ ను విజిట్ చేసింది. పండిత నెహ్రూ కూడా వచ్చాడు. ఏమైనా... ఏం లాభం? పోయిన ప్రాణాలు తిరిగి వస్తూ? ఆ గాయాలు ఇంకా ఈనాటికీ కూడా పచ్చిగానే ఉన్నాయి.

జద్దరు మత్తులు:

నా పేరు మహమ్మద్ అలి. ఖమ్మం బస్టాండ్ పక్కన ఘృటపాత్ మీద చెప్పుల దుకాణాన్ని నడుపుతున్నాను. ఒక రోజు అతను మా దుకాణానికి పచ్చి పాత చెప్పులు తెగిపోయినై - ప్రైవ్ కావాలని అడిగాడు.

మాటల సందర్భంలో ఒకళ్ళ నొకళ్ళ గుర్తు పట్టగలిగాం. అరే భాయ్ నువ్వు సర్దార్ వి కదా అన్నాడాయన. అవను భాయ్, నువ్వు హరికిషన్ వి కదా అన్నాను నేను. పాత చెప్పులు పారెయ్ - కొత్తవి ఇస్తూ తీసుకో, డబ్బులు ఏమీ వద్ద అని మంచి చెప్పులు ఇచ్చాను. బిలవంతంగా డబ్బులు ఇవ్వబోయాడు. నేను తీసుకోలేదు. మా ఇంటికి పోదాం రా అని తీసికెళ్లాను. పోలీస్ క్లబ్ పక్కన తడికెలతో తలదాచుకోవడానికి తాత్కాలికంగా ఏర్పాటు చేసుకున్న నా పేద యింటికి పచ్చి మా పరిశీలించి చూసి బాధపడ్డాడు. చాలా నేపు మాట్లాడుకున్నాం - భోజనం చెయ్యమన్నాను. భోజనం వద్దలే కాని డబల్ రోటీ ఒక కప్పు చాయ్ యివ్వ చాలు అన్నాడు హరికిషన్.

కొంతసేపు మౌనంగా వుండిపోయాం.

మా ఇద్దరి గత స్వితులు 54 సంవత్సరాల క్రితానికి వెళ్లినే. ఖమ్మంలో మేమిద్రం ఒకసార్ దగ్గర ప్రైవేటు చదువుకునేవాళ్ళం. భాగా దోస్తీగా పుండేవాళ్ళం. హరికిషన్ పక్క బ్రాహ్మణ్ - నేను పక్క రజాకార్. అయినా మొదట్లో భాగానే వున్నాం. కాని రాను రాను కొన్ని విషయాలలో మా యిద్దరి మధ్య బధ్ శత్రుత్వం ఏర్పడింది.

ఒకసారి మా సారు భూక్ బోర్డు మీద హిందుస్త్రోన్ న్క్లో (మ్యాప్) తెల్లు చాక్సీఫోన్ వేశాడు. మధ్యలో ప్రైద్రాబాద్ న్క్లో రంగీన్ (రంగుల) చాక్సీఫీస్లతో అందంగా గీశాడు. నేను హరికిషన్ ని అడిగాను! అరే తుమ్మారా హిందుస్త్రోన్ క్రెసాప్లో! హమారా ప్రైద్రాబాద్ క్రెసాప్లో! అని. వాడు 'జరా గంగినేని తక్ ఆవ్ బతాతాహు' ('గంగినేని అనేది ఖమ్మం జిల్లాలో చివరి గ్రామం. అది దాటితే క్రిష్టో జిల్లా ప్రవేశం) అన్నాడు. అంతే నాకు రక్తం వేడిక్కంది. వాడి చెంప పగలగొట్టాను. వాడు నా మీద తిరగబడ్డాడు. అయితే నేను వాడికంటే 2, 3 ఎట్లు పెద్ద అయినా నన్ను నెట్లి పారవేసి చాలా సీరియస్ గా

వెళ్లిపోయాడు. వాడు ఆసనాలు, ఎక్స్‌రైస్ చేసేవాడు. దృఢంగా వుండేవాడు. ఎవరిచేత ఒక్కమాట పడేవాడు కాదు. అభిమానం ఎక్కువ. హిందువులను గాని, హిందుస్త్రోన్ గాని ఎవరైనా ఏదైనా అంటే వాడు భరించేవాడు కాదు. వాడి రక్తం వుడికిపోయేది. అట్లాగే నాకు ముసల్మినులను ఎవరైనా అన్నా, ప్రైద్రాబాద్ సర్యారును నిజాం సర్యారును ఏదైనా అన్నా వాళ్ళ రక్తం కళ్ళ చూడాలనిపించేది. మేమిద్రం కలసి అప్పుడప్పుడు కబుర్లు చెప్పుకుంటూ డబల్ రోటీ, చాయ్ తాగేవాళ్ళం. అటువంటిది ఒకళ్ళరక్తం ఒకళ్ళ తాగాలనే దుష్టానీ మా యిద్దరిలో పెరిగిపోయింది.

నాకు బాగా గుర్తు అది 1946వ సంవత్సరం. ఫిబ్రవరి 5వ తారీఖు - గాంధీజీ రైల్ వార్డు వెళ్లంటే చాలా మంది హిందువులు రైలు పట్టల మీద పడుకొని రైలు ఆపు చేశారు. అందులో హరికిషన్ కూడా ఉన్నాడు. కొంత సేపు గాంధీ ఖమ్మంలో ఆగి వెళ్ళాడు. హరికిషన్ గాంధీనీ తనివితీరా చూసి ఆనందంతో గాంధీ భోటో ఒకటి చేతుల్లో పెట్టుకొని నా దగ్గరకు వచ్చాడు. అరే సర్దార్ మా గాంధీని చూశావా. ఎంత గొప్పవాడో అని మహాత్మగాంధీకి జై - స్వాతంత్ర భారతీకు జై - భారత్ మాతాకు జై! అంటూ కేకలు వేశాడు. దానితో నా ఒళ్లు భగభగ మంది పోయింది. నేను, నాతో పాటున్న కొంత మంది రజాకార్లు వాడిని చచ్చేటట్లు కొట్టి ఒక పాత ఇంటో బంధించాం. మూడు రోజుల తర్వాత వాడు ఎట్లా తప్పించుకున్నాడో అంతుపట్టలేదు.

రజాకార్ల పెద్దలైన రజాకారోం కే సదర్ అసదలీ సాబ్, సిప్పా సాలార్, జాల్ఫికర్ అలీసాబ్ దగ్గర మేం త్రైనింగ్ పొందాము. కన్ఱి బజార్లో దాక్టర్ సీతారామారావు పాత హోస్పిటల్ ఎదురుగా భాజీసాబ్కే దేవ్డిలో మేము కత్తులు, కార్లు తీసుకోని డిల్లు చేశాం. త్రైనింగ్ అయినాం. 1946లో మేము రజాకార్ త్రైనింగ్ పూర్తి చేశాం. హిందువుల మీద దాడి చేసి మా కార్బూక్రమాలు రూపొందించుకున్నాం. మేమంతా హిందువుల మీద విరుచుకు పడుతున్నాం.

చాలా మంది హిందువులు మా భయానికి యూనియన్లో, కాందిశీకులుగా వలస వెళ్లారు.

హరికిషన్ సర్దార్ జమలాపురం కేశవరావుకు దగ్గరి బంధువు. వాడు ఎరుపాలెం, గంగినేని ఆ ప్రాంతాల్లో ఏదో క్యాంపులో చేరి మా మీద దాడి చేయటానికి, నా మీద ప్రతీకారం తీర్చుకోవటానికి బాగా వగబట్టి ఆయుధాలు ఉపయోగించటంలో త్రైనింగ్ అవుతున్నాడని తెల్పింది. కష్టమ్యు నాకాల మీద, వైజాం పోలీస్ ల మీద తిరుగుబాటు చేయటానికి ప్రయత్నమ్యులు చేస్తున్నట్లు కూడా తెల్పింది.

54 నాలుగేళ్ళ అసంతరం తొలినొల కలుసుకుని ఫోటో దిగిన ఒకసారి బధ్ శత్రువులైన హారికిషన్, మహాత్మగ్ సర్దార్ అని

రజూకార్లపైన మేము మా కార్బూక్మాల్లో మేమున్నాం. అట్లాగే హిందువులు కొంత మంది మాకు వ్యతిరేకంగా పోరాటం సాగిస్తున్నారు. యా విధంగా రోజులు గడవిపోతుప్పె.

1948 సెప్టెంబర్ పోలీన్ యాక్షన్ మొదలైంది. పైన విమానాలు, కింద యుద్ధటాంకులు నిక్కు గూర్చి గ్యాలియర్, మలబార్ పోలీసులు ఖమ్మం చుట్టూముట్టారు. చాలా మంది ముస్లింలు పారిపోయారు. కొంత మంది పాపులు లాటీలు చేశారు. ఎక్కడ చూసినా యుద్ధ వాతావరణం నెలకొంది. పోలీసు బలగాలతో బజార్ల్సీ నిండిపోయిన్నె.

మాకు గత్యంతరం లేక నేను మరికొంత మంది రజూకార్లం మర్చుజీ తెహతానియాలో దాక్కున్నాం. హరికిషన్ కు ఇది మంచి అవకాశంగా కుదిరింది. నా కోసం వేట ప్రారంభించారు. చివరికి కొంత మంది పోలీసులను తీసుకొని మేము దాక్కున్న మదర్సా (ముస్లిం మతస్థుల పారశాల)లోకి వచ్చాడు. ఒక గదిలో తలుపులు వేసుకొని దాక్కున్నాం. తలుపులు పగలగొట్టి లోపలికి ప్రవేశించారు. హరికిషన్ పోలీసులతో చెప్పాడు. వీడు సర్దార్, బడా బద్యాక్ష వీళ్లందరూ వాడి మనుషులే రజూకార్ గుండాలు అని వీళ్లని పట్టుకపోమ్మని చెప్పాడు. అంతే వాళ్లు మమ్మిల్ని బూటుకాళ్లతో తన్నకుంటూ తీసికెళ్లాడు. ఆ విధంగా హరికిషన్ నా మీద పగ సాధించాడు.

ఆ సంఘటన జరిగిన తర్వాత మేమిద్దరం కలవలేదు. సుమారు 54 సంవత్సరాల తర్వాత మళ్లీ యా విధంగా కల్పుకోవటం జరిగింది. హరికిషన్ లో చాలా మార్పు వచ్చింది. పెద్ద వేదాంతిలాగా మాట్లాడు తన్నాడు. జీవితంలో సాధించింది దేశానికి ఎంత వరకు ఉపయోగ పడుతున్నదో అర్థం కావడం లేదన్నాడు. త్యాగాలు చేసి, జీవితాలు తృణప్రాయంగా అర్పించి సాధించినా స్వాతంత్యం లక్ష్మం నెరవేరటం లేదని బాధపడ్డాడు. దేశం కోసం త్యాగం చేసిన నిజమైన

వారెవరో గుర్తించలేని పరిస్థితిలో ప్రభుత్వం వున్నదని ఆవేదన వ్యక్తం చేశాడు. నా గురించి అడిగాడు. నేను చెప్పాను. ఆ ఏమి వుంది భాయ్! చూస్తున్నావు కదా నా పరిస్థితి, చదువుకోలేదు, జీవితంలో అనేక కష్టాలు, నష్టాలు భరించాను. కోట్ల రూపాయల విలువ కలిగిన నా ఆస్తి పాస్తులు నా భార్యను మోసం చేసి కొంత మంది దుర్మార్గులు కాజేశారు. ఆరుగురు సంతాసం, ఉండటానికి ఇల్లు లేక, తింటానికి తించి లేక నానా అవస్థలు పడుతున్నాం. ఫుట్పాత్ మీద చెప్పులమ్ముకొని బతుకుతున్నాం. మా పరిస్థితి చాలా దుర్భరంగా వుంది. కోట్లు ఖరీదు చేసే మా ఆస్తి వుంటే యానాడు మేము రోడ్డు పక్కన యా పాదుపడ్డ పాకలో పడివుండాల్సిన పనిలేదు. మమ్మిల్ని నమ్మించి కొంత మంది పెద్దలు మా ఆస్తిపాస్తులు కాజేశారు. అన్నట్లు మరిచిపోయా నిన్ను చిన్నప్పుడు ఏ చేత్తే చెంప పగిటుట్లు కొట్టాడో ఆ చేయి విరిగిపోయింది. నా ఆస్తి అంతా కూడా పోయి యానాడు యా విధమైన దుర్భరమైన పరిస్థితుల్లో వున్నామంటే నేను నీకు చేసిన ద్రోహమే. మంచి వాడివైన నిన్ను కొట్టి, బాధించినందుకే మా వంశం యిట్లా అయిపోయింది. ఇదిగో నా విరిగి పోయిన చేయి చూడు అంటు చూపించాను. దానికి హరికిషన్ బాధపడుక సర్దార్ నీలో ఒక రక్షణ పశ్చాత్తాపం కలిగింది. “అల్లా అన్యాయం చేయడు. మళ్లీ మంచి రోజులు నీకు తప్పకుండా వప్పె మీరందరూ బాగుండాలని నేను రోజుగా భగవంతుడిని ప్రార్థిస్తాను” అన్నాడు. హరికిషన్ కూడా అయిన జీవితంలో అనేక సమస్యలు ఎదుర్కొన్నట్లు చెప్పాడు. ఆర్థికంగా చాలా ఇబ్బందుల్లో వున్నట్లే చెప్పాడు.

మా ఇధరి జ్ఞాపకార్థం స్టూడియోకు వెళ్లి ఒక ఫోటో దిగాం. ఈ కథనానికి వాడిన ఫోటో అదే.

-పరవస్తు లోకేష్వర్,

m: 91606 80847

e : lokeshwar.hyderabad@gmail.com

చందదారులుగా చేరండి!

‘ఎం.వేదకుమార్ సంపాదకత్వంలో’ ప్రజాఉద్యమాల వేదికగా ఆరంభమైన ‘దక్కున్ల్యాండ్’ తెలుగు సామాజిక రాజకీయ మాసపత్రిక అనుత్తికాలంలోనే అన్ని వర్గాల ఆదరణ పొందింది. తెలంగాణ ఉద్యమకారులకు కరదీపికగా మారింది. ఈ పత్రిక మరిన్ని వర్గాలకు చేరడంలో ఉద్యోగ, ఉపాధ్యాయ, మేధావుల అమూల్య సహకారాన్ని కోరుతున్నాం. చందదారులుగా చేరడంతో పాటు తమకు తెలిసినవారిని చందదారులుగా చేరించాల్సిందిగా అభ్యర్థిస్తున్నాం.

మా చిరునామా

DECCAN LAND

“CHANDRAM” 490, St.No. 12, Himayatnagar

Hyderabad - 500 029. Mob: 9030626288

E-mail:desk.deccan@gmail.com, www.deccanland.com

రక్షన్ ల్యాండ్

చందదారులను చేరించండి!

2019 ఏప్రిల్ మాసం సుంచి చందా వివరాలు:

విడి ప్రతి : రూ. 30

వారిక చందా : రూ. 300

2 సంలకు : రూ. 600

‘దక్కున్ ల్యాండ్’ పేరిట ఎంట, మనియార్డర్, చెక్ లేదా నగదు రూపంలో చందాముత్తం చెల్లించవచ్చు.

ప్రాదరాబాద్ లిటరరీ ఫెస్టివల్

సాహిత్యం సమాజాన్ని స్పృశిస్తుంది. నడిపిస్తుంది.. మేల్గులు పుతుంది.. నిత్య చైతన్య ప్రవంతిగా రూపుదిద్దుకొని జనజీవనంలో వాహినియై ముందుకు సాగుతుంది. అలాంటి సాహితీ సంగమానికి ప్రాదరాబాద్ మరోసారి వేదికెంది. జనవరి 25న బేగంపేటలోని ప్రాదరాబాద్ పబ్లిక్ స్టూల్ లో “ ప్రాదరాబాద్ లిటరరీ ఫెస్టివల్ ” ఘనంగా ప్రారంభమైంది. స్వదేశంతో పాటు విదేశాల్లోని దాదాపు 190 మంది రచయితలు, కవులు, కళాకారులు రావడంతో స్టూల్ ప్రాంగణం సాహితీ పరిమళాలకు వేదికగా మారింది. చర్చలు, పర్సోపులు, ప్రముఖుల ప్రసంగాలతో సందడిగా మారింది. మాడు రోజుల పాటు నిర్వహించిన ఈ ఉత్సవం అభిమానులను అలరించింది.

కేవలం సాహిత్యానికి మాత్రమే కాకుండా... సమాజంలోని పోకడలను, సమక్షాలీన ఘనంలను స్విచించింది ప్రాదరాబాద్ లిటరరీ ఫెస్టివల్. గ్లోబల్ వార్ల్యూంగ్, మీ టూ వంటి సమస్యలపైన తొలిరోజు చర్చించింది. “ గాంధికి ముందు.. ఆ తర్వాత గుజరాత్ సాహిత్యం ” అనే చర్చ సాగింది. సాహిత్య అకాడమీ అవార్డు గ్రహిణి, ప్రాఫెసర్ శీతాస్నేయశ్రవంద్ర, టి. విజయ్కుమార్ పాల్గొన్నారు. తర్వాత “ పనిచేసే చోట తైంగిక వేధింపులు ” (మీ టూ) అంశం మీద ప్రముఖ సింగర్, డబ్బింగ్ ఆర్టిష్ట్ చిన్సుయ శ్రీపాద, జర్వలిస్ట్ సంధ్యా మీనవ్, ప్రీలాస్ జర్వలిస్ట్ శుతాప పాల్, వసుధ నాగరాజ్ ఆధ్వర్యంలో చర్చగోప్యిని నిర్వహించారు. గ్లోబల్ వార్ల్యూంగ్, జలవనరుల సంరక్షణపై వార్టర్ మ్యాన్ ఆఫ్ ఇండియా రాజేంద్రసింగ్, ఎటీశాఖ ప్రభుత్వ ప్రధాన కార్యదర్శి జయేం రంజన్ ఆధ్వర్యంలో గోప్యి జరిగింది. “ ద ఆధార్ స్టోర్ ” అంశం మీద చార్ల్స్ ఆస్పిన్, ఎన్వెన్ రామునాథ్, ఆధిరాజ్ పార్థసారథి నేత్తుతంలో చర్చలు సాగాయి. “ బాలీవుడ్ అండ్ బియండ్ ” అనే అంశం మీద

జరిగిన పానెల్లో కేశవ్ మెహత, సురేండ్ర జిందాల్, ఉమా మగర్, హివ్సులూ తమ అభిప్రాయాలను వెల్లడించారు. హాంపి ధియేర్బర్లో రాన్ గర్జ కల్చరల్ ఈవెంటలో భాగంగా గుజరాత్కు చెందిన పంగట్ కళా కేంద్ర ఆధ్వర్యంలో గుజరాత్ సంప్రదాయ స్వత్యం చేసి ఆకట్టుకున్నారు. కార్బోన్సోపీ పెవిలియన్లో జరిగిన “ చైనీస్ సాహిత్యంలో వస్తున్న సమకాలీన పోకడలు ” అనే అంశం మీద జీ మాయిపింగ్, గువాన్ రెన్స్న్, రోంగ్ రోంగ్, షి యంగ్, ఆలై, జంగ్ టై, మువాయ్ మాట్లాడారు. భోజనానికి ముందు “ లీవింగ్ రిలీజియన్ ” అంశం మీద కవిత బుగ్గన, కె. మాధవని, ఉమా దామోదర్ శ్రీధర్ తమ అభిప్రాయాలను వెల్లడించారు. అనంతరం “ లైఫ్ నారెబీవ్ ” అంశం మీద ఆర్టి వి రమణ, ఉప నారాయణ్, అదిత్ బంజేర్, “ టీ మాని ట్రైజెప్స్ ” అంశం మీద చార్ల్స్ అన్ని, సి. రామ్ మనోహర్ రెడ్డి మాట్లాడారు.

వివిధ రాష్ట్రాలకు చెందిన విద్యార్థులతో పాటు పటీ ఉద్యోగులు, వివిధ కళాశాలకు చెందిన యువత బృందంతో ఏర్పాటుచేసిన యంగిస్టాన్ సుభడ్ కార్యక్రమాలు సందర్శకులను విశేషంగా ఆకట్టుకున్నాయి. ప్రాదరాబాద్ నేషన్స్ రాక్ బీట్ ఆర్స్ట్రేజింగ్ ఆధ్వర్యంలో ఏర్పాటుచేసిన ఈ కార్యక్రమాల్లో సుమారు 150 మంది విద్యార్థులు పాల్గొన్నారు. సామాజిక అంశాలపై నిర్వహించే స్వత్యాలు, సంగీతం, కవితలు, బీట్ బాక్సింగ్, మ్యాజిక్, క్లిప్స్, ఫోటో, ట్రైట్ గ్యాలరీ, ఆర్ట్ వర్క్షు, ద్రామాలు తదితర కార్యక్రమాలు అలరింపజేశాయి. 17 అంశాల్లో యువత వివిధ రకాల అంశాల్లో ప్రదర్శనలు చేపట్టారు.

అడవులు అంతరించిపోతున్న తీరు, దానివల్ల పర్యావరణానికి కలిగే ముప్పు, ఉమెన్ బ్లామింగ్, బాలికల సంరక్షణపై వికలాంగుల

రక్షన్ ల్యాండ్

కళా చిత్రాలు సాహిత్య పండుగలో ఆకర్షించాయి. పుస్తకాలతో విజ్ఞానం పొందే నమూనాలు, విద్యార్థుల హాపబోవాలు తెలియజేసేలా తీసిన చిత్రాలు సందర్భకులను అమితంగా ఆకట్టుకున్నాయి. గుర్తం రమేష్ ఏర్పాటుచేసిన బాలికల చిన్సూటి తీపి గుర్తుల చిత్రాలు, రూపాణిచి ప్రదర్శించిన అడవిల్లలను కాపాడితే వారు ఉన్నతస్థాయికి ఎలా చేరుకుంటారో విశదికరిస్తూ ఏర్పాటుచేసిన గ్యాలరీ ఆలోచింపజేసినది. పుడ్సఫ్ర తాబ్ సంస్ ఆధ్వర్యంలో ఏర్పాటుచేసిన బుక్లతో విజ్ఞానాన్ని పంచేందుకు అవసరమైన పుస్తకాలను లైబ్రరీలో ఉంచి పుస్తకాలను వారికి ఉచితంగా అందించారు.

శ్రౌదరాబాద్ లిటరరీ ఫైస్టవర్లో భాగంగా తొలిరోజు “కావ్యధార”

కవి సమేకనంలో వివిధ భాషలకు చెందిన కవులు కవితా పరసం చేశారు. ఆసియా జహార్, హోపంగ్ మర్పొంట్, జమీలా నిషాత్, రిజియా యొహస్న్, యశ్ చంద్ర, శ్రీదాల స్వామి, ఎస్.వీ.సత్యనారాయణ తదితరులు తమ కవితలను వినిపించారు. వీటిలో ప్రధానంగా సాంస్కృతిక శాఖ టైరెక్టర్ మామిడి హరికృష్ణ వినిపించిన కవిత అక్కడ వారిని కట్టిపడేసినది. 2018 జూలైలో నల్గొండ జిల్లా గుండ్రాంపల్లిలో ముఖ్యమంత్రి కేసీ ఆర్ “హారితహోరం” ప్రారంభాన్ని పుస్తకమంలో పాల్గొన్న సందర్భంగా అక్కడి ప్రజల సంబూలను దగ్గర నుంచి చూసిన నేపథ్యంలో వారి కళలోని ఆనందాన్ని ప్రత్యక్ష్యంగా చూసి సంతోషంతో “అకు పచ్చని పొట్ట పొడుపు” కవిత తన మదిలో మెలిగిందని ఆయన వివరించారు.

శ్రౌదరాబాద్ లిటరరీ ఫైస్టవర్లను తొలిరోజు డీజీపీ ఎం. మహేందర్ రెడ్డి ప్రారంభించారు. ఈ సందర్భంగా ఆయన మాట్లాడుతూ.. శాంతి, ప్రశాంతత నెలకొన్న సమాజంలోనే సాహిత్యం, కళలు కొత్త పుంతలు తొక్కుతాయిని తెలిపారు. తెలంగాణ పర్యాటక, భాషా, సాంస్కృతిక శాఖ ముఖ్య కార్యాద్ధర్య బుర్రా వెంకటేశం మాట్లాడుతూ.. అంతర్జాతీయంగా గుర్తింపు పొందిన శ్రౌదరాబాద్ లిటరరీ ఫైస్టవర్లను మన రాష్ట్రంలో జరగడం గర్వకారణమన్నారు. దేశవ్యాప్తంగా మొదటి స్థానంలో జైపూర్ లిటరరీ ఫైస్ట ఉండగా, రెండవ స్థానంలో హెచెల్వెఫ్ నిలవడం ఆనందంగా ఉండన్నారు. ఈ కార్యక్రమంలో శైనా ప్రముఖ కవి ఏలై, పద్మశ్రీ పరసార్ ద్రవ్యేత, గుజరాతీ రచయిత డాక్టర్ శీతాన్ని యశ్శంద్ర, ఫైస్ నిర్వహకులు అజయ్ గాంధీ, అమిత్ దేశాయ్, అచార్య విజయ్ కుమార్ తదితరులు పాల్గొన్నారు.

రెండోఫరోజు: పుస్తకావిష్కరణలు... ప్రముఖులకు తమాదైన శైలిలో

నివాళు... కార్యశాలలు... ప్రదర్శనలు... చర్చలు... ప్రసంగాలు... కవితలతో శ్రౌదరాబాద్ సాహితీ ఉత్సవం రెండో రోజు ఉత్సాహంగా సాగింది. వానెడుపు కాసేపు కార్యక్రమాలకు ఆటంకం కలిగిచొచ్చారు. ఆ తర్వాత అంత సాఫీగా సడిచింది. సాహితీప్రియులు తమ ప్రిల్లలతో కలిసి ఉత్సవంలో పాల్గొన్నారు. సాహిత్యాన్ని పరిచయం చేశారు. గణతంత్ర దినోత్సవం సందర్భంగా గాంధీజీ 150 జయంతి ఉత్సవాలను పురస్కరించుకుని వేర్వేరు చర్చ కార్యక్రమాలతో ఆయనకు ఘనంగా నివాళు అర్పించింది. షైనా, ఆష్ట్రేలియా నుంచి వచ్చిన విదేశీ అతిభులకు తోడు దేశీయంగా పలువురు రచయితలు, ప్రముఖులు హాజరపడంతో పండుగ వాతావరణ నెలకొంది.

సాహితీ ఉత్సవంలో చిన్నారులు ఎక్కువు సంది చేశారు. వీరి కోసం పలు కార్యశాలలు నిర్వహించారు. మట్టితో బొమ్మల తయారీ మొదలు సైగలకు అర్థం విపరించడం, రచనలు చేసే విధానం... ఇలా వేర్వేరు అంశాలపై కార్యశాలలో పాల్గొన్న విద్యార్థులు, యువతకు విపరించారు. శ్రౌదరాబాద్ పేరుతో మహిళ అభిదృతపై రూపొందించిన చిత్ర ప్రదర్శన అందర్ని ఆలోచింపజేసింది. కవితాధారలో పలువురు కవులు తమ కవిత్యాన్ని వినిపించారు.

“దేవదాసీలకు మాత్రమే పరిమితమని భావించిన స్వత్యాన్ని నేర్చుకొపటమే కాదు... సరికొత్త స్వత్యాలకు రూపమిచ్చిన ఘనత మృఖాలిని సారాభాయి సొంతమంటా ఆమె కుమార్తె ప్రముఖ స్వత్యాలేక్కకురాలు మల్లిసారాభాయి అన్నారు. తల్లి జీవితం ఎంతో సూర్యాదాయకుమని వర్ణించారు. సారాభాయి శత జయంతి సభను ఫైస్టవర్లలో నిర్వహించారు. ఈ సందర్భంగా ఆమె జీవితంపై రూపొందించిన “ద అర్టిస్ట్ అండ్ హర్ ఆర్డ్” దాక్యుమెంటరీ ప్రదర్శించారు. ఆనంతరం మల్లికాసారాభాయి తన తల్లి మృఖాలిని సారాభాయి జీవితానుభవాలను పంచుకున్నారు.

నగరంలోని చారిత్రక ప్రదేశాల విశేషాలను తెలియజేస్తూ సిటీకి చెందిన ఆర్బికెమ మధు బృందం రూపొందించిన “శ్రౌదరాబాద్ పొరిపేజ్” యాపును శ్యాం మోహన్, ఫయాజ్ ఫాన్, మణికాండ వేదకుమార్ ఆవిష్కరించారు. ఇది శ్రౌదరాబాద్ చరిత్ర, వారసత్వం మధ్య సంబంధాన్ని రూపొందించబడినది మధు తెలిపారు. శ్రౌదరాబాద్ ప్రాముఖ్యత, విలువ మరియు ప్రతి పొరిపేజ్ అంశాల నిర్మాణం గురించి చర్చలు, ఆడియో ప్లేట్ వాస్తవాలను, జానపద కథలు మరియు పద్మాలు, పొరశాల విద్యార్థులచే ఈ యావ్లో నమోదు చేయడం హర్షణీయం అని వేదకుమార్ అభినందించారు.

వివిధ అంశాలపై నిర్వహకులు, శాందేషన్లు ప్రతినిధులు వర్క్‌షోపులు నిర్వహించారు. వివిధ దేశాలు, రాష్ట్రాల సంస్కృతీ వర్క్‌షోపులు ఆలోచింపజేశాయి. భద్రాచలం చింతురుకు చెందిన కళాకారులు ప్రదర్శించిన కొమ్ముకోయి సృత్యం ఆకట్టుకుంది. “యంగిస్టాన్ వేదిక”గా యువత ప్రతిథించుపోరు. ప్యాట్రెక్ గైప్స్ రిడింగ్ రూమ్లో ఏర్పాటుచేసిన పురాతన పుస్తకాలను ప్రదర్శనకు ఉంచారు.

“హౌ సేవ్ ఈజ్ అవర్ మన్” అనే అంశంపై వివేక్ కాల్ ప్రసంగించారు. “స్టోర్స్ ఆఫ్ అనెడర్ ఇండియా” పై అబ్బల్లా జాన్ మాట్లాడారు. కావ్యధార లో భాగంగా అసన్యపటీల్, అన్స్టోరర్స్, అసద్ సిటీఫిఫి, చంద్రేఖర్ వర్క్ తదితరులు కవితా పరసం చేశారు. “సినిమా అండ్ ది సిటీ” పై అనంత్ మారిగంటి ప్రసంగించారు. సేవ్ రాణ్ అధ్యయంలో “రాజ్ మోక్” నిర్వహించారు. అలాగే పోరిటేషన్ వాక్ పై గోపాలకృష్ణ మాట్లాడారు. “పీవీ - ది అన్స్టోర్క్ ప్రైమ్ మినిస్టర్” అంశంపై సునీతారెడ్డి, సీతాపతి ప్రసంగించారు. లిటరరీ కల్చర్ అఫ్ తెలంగాణ పై సీనియర్ ఇర్రులిష్ట్ టంకశాల అశోక్ మాట్లాడారు.

దేహం 90 శాతం మేర చచ్చు బధిషోయించా... కేవలం ఎడమ చేయి మాత్రమే పనిచేస్తున్నా... మొక్కలోని క్రైస్తంతో ముందుకెళ్తున్న సునీల్ దవేకర్ మారెందరికో స్పూర్తిగా నిలిచారు. ఎడమచేతితోనే అధ్యుత చిత్రాలు గీస్తూ అబ్బురపరిచారు. ఈ హైదరాబాద్ లిటరరీ ఫెస్టివల్లో పాల్గొనడం చాలా అనందంగా ఉండని తెలిపారు.

మూడవ రోజు:

సకల కళల సమాపోరంగా “హైదరాబాద్ లిటరరీ ఫెస్టివల్ - 2019” కొనసాగింది. యువజనం ప్రతి అంశాన్ని ఎంతో కళాత్మకంగా ఉప్పేత్తున నిర్వహించారు. కవులు, కళాకారులు, రచయితలు, పుస్తక ప్రేమికులు, దర్శకులు, సంగీత, సాంస్కృతిక నిపుణులు, పట్టిష్టులు, వివిధ రంగాల్లోని నిపుణులంతా ఏకమై ఒక వేదికపై మూడు రోజుల పాటు వారి వారి రంగాల్లో తమ ప్రావీణ్యాన్ని మరోసారి ఆవిష్కరించారు. మొత్తంగా మూడు రోజుల పాటు కొనసాగిన ఈ లిటరరీ ఫెస్టివల్కు దేశ, దేశాల నుంచి వేలాది కళాకారులు తరలివచ్చారు. బ్రిటీష్ డివ్యూటీ హైకమిషనర్ హాంప్రూ షైమింగ్, నటి ఈలా అరుణ్, పబునా ఆస్ట్రీ సందర్భంచారు. యంగిస్టాన్ నుక్కడ్ బృందం, నేవ్స్ రాక్టింగ్ బృంద సభ్యులు డ్యూన్సులతో అలరించారు. ఫెస్టివల్లో భాగంగా వివిధ అంశాలపై నిర్వహించిన వాక్లు సందర్భకుల్లో స్పూర్తినింపాయి. శిలా సంపదన కావుడు కోవాలంటూ “సొసైటీ టు సేవ్ రాణ్” స్పూర్చం సంఘ అధ్యయంలో ర్యాలీ నిర్వహించారు. చారిత్రక కట్టడాల విశేషాలను తెలియజేస్తూ నిర్వహించిన “పోరిటేషన్ వాక్” అందరిని ఆకట్టుకుంది.

“కామ్” ద రెడిల్ అఫ్ డిజెల్” అనే పుస్తకాన్ని గురువరణ్ దానితో చందనా పక్కవర్టి టాక్ పో నిర్వహించారు. “స్టోర్స్ ఆఫ్ అనెడర్ ఇండియా” అనే అంశంపై బై అబ్బల్లా జాన్, నిరంజన్ల చర్చ కొనసాగుతుండగా, మధ్యవర్టిగా ఏ.గిరిధర్ రావు కార్యక్రమాన్ని అస్క్రిగా

కొనసాగించారు. “కార్పూన్ ఈ కైఫై” అనే అంశంపై పబునా ఆస్ట్రీ అమితా దేశాయ్ పాల్గొన్నారు. “పీవీ ద అన్స్టోర్క్ ప్రేమ్ మినిస్టర్” అనే అంశంపై సునీతారెడ్డి, వినయ్ సీతాపతిల మధ్య అస్క్రికరమైన సంభాషణలు చోటుచేసుకున్నాయి. పీవీ నర్సింహోవు సుదీర్ఘమైన చరిత్ర ఉండని, ఆయనోక ఉత్తమ ప్రధానమంత్రి అని ఆయన పలు సందర్భాలను విశ్లేషిస్తూ పీచి ఘనత చాటి చెప్పారు. అనంతరం టాక్ అన్ “అవర్ హాంమా రాష్ట్ర” అనే అంశంపై ఆకార పబీల్తో ఎం.ఆర్.విక్రం కార్యక్రమం ఆస్క్రికరంగా కొనసాగింది. నార్ ఈ స్టోర్ ఇండియా రచనలపై రీటా చౌదరి, సామూహి చౌదరిల మధ్య చర్చలు జరిగాయి. ఇందుకు మధ్యవర్టిగా పిల్లాంగ్కు చెందన మేరి భరిసా కుర్కులాంగ్ వ్యవహరించారు. “లిటరరీ కల్చర్ ఆఫ్ తెలంగాణ” పై టంకశాల ఆశోక్, టెగ్ ఇహసాన్, మెర్లి మార్గరోట్ మధ్య చర్చలు సాగాయి. ఇందుకు మధ్యవర్టిగా విజయ్ కుమార్ వ్యవహరించారు. “ఎన్వీరాన్ మెంటల్ యువర్స్” పై కార్ట్రికేయన్, రోహన్ త్యాపత్రి, సంజీవ్ శివల మధ్య చర్చలు కొనసాగాయి. ఇందుకు మధ్యవర్టిగా అంజలీ పాండే వ్యవహరించారు. అనంతరం పలు వర్క్‌షోపులు నిర్వహించారు. “మీ టూ” స్వత్స్ డ్యూన్ ద్రామా కార్యక్రమం, ష్లేష్ మాబ్, మూర్జిక్ కై తివారీ బ్రదర్స్ లైవ్ పో నిర్వహించారు. స్టోర్డ కామెడీ పెరడ్ “మెర్లి అండ్ మిట్”లతో లైవ్ మూర్జిక్ కొనసాగింది. చివరిరోజు షాహీస్ హోల్స్ లో పలు దేశాలకు చెందిన చిత్రకారులు వేసిన పెయింటింగ్ సందర్భాలను ఆకట్టుకున్నాయి. ఈ వేదుకలు గొప్ప స్పూర్తిని కలిగిస్తున్నాయి.. మేము అనుకున్న దానికంటే బాగా స్పందన వచ్చిందని హైదరాబాద్ లిటరరీ ఫెస్టివల్ వ్యవస్థాపక డైరెక్టర్ ప్రాఫెసర్ విజయ్ కుమార్ ఈ సందర్భంగా తెలిపారు.

కళలు, సాహితీ, సంస్కృతుల మేళవింపే ప్రధానంగా కొనసాగిన హైదరాబాద్ లిటరరీ ఫెస్టివల్ - 2019 ఫునంగా మగిసింది. అన్ని రకాల కళలకు సంబంధించి స్పృజనాత్మకతకు అధిక ప్రాధాన్యమిచ్చింది. కళలు, కళాకారులు, ఔప్యం, స్పృజనశక్తి, సాహితీ సంస్కృతులపై దేశదేశాల సుంచి కవులు, కళాకారులు, ఔత్సాహికులు, స్మాలర్లు, పబ్లిషర్లు, విద్యార్థులు ఈ పండగలో పాల్గొన్నారు. వివిధ సాహితీ త్రాల్మియలపై చర్చలు, కళా ఖండాలు, భాటోగ్రాఫీ ప్రదర్శనలు, పుస్తకావిష్కరణలు, అవగాహనకార్యక్రమాలు, డాక్యుమెంటరీలు, పలు కళాత్మక సినిమాల ప్రదర్శనలు, సాహిత్యం, కళలు, సంస్కృతికి సైద్ధాంతిక కట్టడాల విశేషాలను వేదికపై మధ్యపాపక డైరెక్టర్ ప్రాఫెసర్ విజయ్ కుమార్ ఈ సందర్భంగా తెలిపారు.

- కట్టు ప్రభాకర్, m : 8106721111

e: akumarkatta@gmail.com

పారశాలల్లో నాటకం బోధనాంశమవ్యాపి

ఘనంగా మంత్రి శ్రీనివాసరావు జయంతి వేడుకలు

నవ్వ నాటకాలపట్ల తపించిన తొలితరం ఆధునిక నాటక ప్రయోక్తకర్త మంత్రి శ్రీనివాసరావు. తెలంగాణలో ఆధునిక నాటక వ్యాప్తికి కృషి చేసిన వారిలో మంత్రి శ్రీనివాసరావు ఆద్యాలుగా నిలుస్తారు. 1928 జనవరి 1న రంగారెడ్డి జిల్లా కందుకూరులో జన్మించిన ఆయన నిజం కళాశాల అంగ్ నాటకాల ప్రభావంతో నాటకరంగానికి పరిచయం అయ్యారు. 1946-47లో ఆంధ్రాభ్యుదయ నాటకోప్తువాల్లో నిజం కళాశాల వేదికకై “చెకోవ్ ప్రబోజల్” నాటకంలో నటుడిగా రంగస్థల ప్రవేశం చేసారు. ప్రభ్యాత ఆధునిక తెలుగు నాటక ప్రయోగశిల్పి అబ్బారి రామకృష్ణ రామ మార్గదర్శకత్వంలో ఏ.ఆర్. కృష్ణ సాహచర్యంతో మంత్రి ప్రాదుర్భాద్యలో నాటక ప్రయోగాలకు నాంది పలికారు. 1961లో బ్రిటీష్ రంగస్థల నిపుణులు హెర్బట్ మార్ఫల్ బొంబాయిలో నిర్వహించిన నటశిక్షణలో సంవత్సరం పాటు తర్వీదు పొందాడు. 1963లో లండన్లోని బ్రిటీష్ డ్రామా లీగ్లో నటనపై ఏడాది పాటు ప్రత్యేక శిక్షణ పొందిన తొలి తెలంగాణ వ్యక్తి మంత్రి శ్రీనివాసరావు. 1966 నుండి 1974 వరకు ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ రంగస్థల శాఖాధిపతిగా సేవలు అందించారు.

తెలంగాణలో విస్మృతమైన, అక్షరరూపందాల్చని ఎందరో నాటక మహానీయులున్నారని తెలంగాణ ధియేటర్ రిసెర్చ్ సెంటర్ గుర్తించింది. ఆ ప్రయత్నంలో భాగంగా తెలంగాణ ఆధునిక నాటకానికి ఆయ్యడిగా పేర్కొనదగిన మంత్రి శ్రీనివాసరావును గుర్తించి రాష్ట్ర అవిఱ్వం తర్వాత మొదటిసారిగా మంత్రి శ్రీనివాసరావు జయంతి

సభను 2017లో జనవరి1న రావీంద్రభారతిలో నిర్వహించారు. మంత్రి శ్రీనివాసరావు చేసిన సేవలను గుర్తించుకుంటూ తెలంగాణ సమాజానికి తెలియజ్జేశారు. అప్పటినుంచి ఆయన జయంతి వేడుకలను తెలంగాణ ధియేటర్ రిసెర్చ్ సెంటర్ ఆధ్వర్యంలో నిర్వహిస్తున్నారు.

పారశాల స్థాయిలోనే విద్యార్థులకు రంగస్థల విద్యాను బోధనాంశంగా అందించాలి: దక్ష్మల్యాండ్ ఎడిటర్ ఎం.వెడకుమార్

మంత్రి శ్రీనివాసరావు కను కలలను సాకారం చేసేందుకు పారశాల స్థాయిలోనే విద్యార్థులకు రంగస్థల విద్యను బోధనాంశంగా అందించాలని, అందుకు తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం దృష్టి సారించాలని ముఖ్య అతిథిగా పాల్గొన్న దక్ష్మల్యాండ్ ఎడిటర్ ఎం.వెడకుమార్

మంత్రి శ్రీనివాసరావు

అన్నారు. తెలంగాణ ధియేటర్ రిసెర్చ్ సెంటర్ (టిటిఆర్ఎస్), మంత్రి శ్రీనివాసరావు ట్రస్టు, దక్ష్మల్యాండ్ పత్రిక సంయుక్తంగా ‘ఆధునిక నాటక ప్రయోక్త మంత్రి శ్రీనివాసరావు 91వ జయంతి వేడుకలను జనవరి 1న హిమాయత్ నగర్లోని ఆక్స్పర్స్ గ్రామర్ స్కూల్లో ఘనంగా నిర్వహించారు. ఈ సందర్భంగా ఆయన చిత్రపటానికి పలువురు పూలమాలలు వేసి ఘనంగా నివాశులర్పించారు. తెలంగాణ గడ్డపై జన్మించిన మంత్రి శ్రీనివాసరావు తెలుగు నాటకరంగాన్ని విస్మరించారిలో ఒకరని తెలిపారు. తెలుగు నాటకరంగంలో ఆయన దీపవు స్థంభంగా కనిపిస్తారని చెప్పారు. 1967లో ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ రంగస్థల శాఖ ఆచార్యుడిగా నియమితులై తరగతి గదులను ప్రయోగ రంగస్థలాలుగా మలిచాడని కొనియాడారు. నాటకం సామాజిక చైతన్యానికి ఉపయోగపడే ఆయుధం వంటిదని, ప్రజలను మెప్పించేలా నాటకాన్ని ప్రదర్శించాలని కోరారు. స్పృజనాత్మకమైన నాటక విద్యను పారశాలలో ప్రవేశపడితే విద్యార్థుల మానసిక, వ్యక్తిగ్త వికాసానికి దోహదపడుతుందని అన్నారు. విద్యాబోధనలో ఆటపాటలతో పాటు నాటకం భాగమైతే పిల్లల్లో సంపూర్ణ ఎదుగుదలకు బాటలు వేసినవారవు తామని అభిప్రాయపడ్డారు. తెలంగాణ ఆవిర్మించిన తర్వాత తెలంగాణ ప్రభుత్వం మరియు నాటక సంస్థలు తెలంగాణ నాటక పునర్వీర్మాణానికి కృషి చేస్తున్న సమయంలో టిటిఆర్ఎస్ సంస్థ తెలంగాణ నాటకరంగంలో తనదైన పాత్రను పోషిస్తున్నదని తెలిపారు. తెలంగాణ నాటకరంగ చరిత్రను వెలుగులోకి తేవడంతో పాటు నాటక ప్రమఖుల జయంతులను, నవ్వ నాటకోత్సవాలను నిర్వహించడం అభినందనీయమని, టిటిఆర్ఎస్ చేస్తున్న ప్రయత్నములకు పూర్తి సహకారాన్ని అందిస్తుందని TRC చైర్మన్ వేడకుమార్ హామీ ఇచ్చారు.

తెలుగు నాటకానికి కొత్త వెలుగులు అందించారు : తెలంగాణ సారస్వత పరిషత్తు ప్రధాన కార్యాద్యమి డిచ్మబ్రయ్

విశిష్ట అతిథిగా పాల్గొన్న తెలంగాణ సారస్వత పరిషత్తు ప్రధాన కార్యాద్యమి డి.చెన్నయ్య మాట్లాడుతూ ఆధునిక నాటకానికి మంత్రి శ్రీనివాసరావు కేంద్రభారతపుగా కనిపిస్తున్నట్లు తెలిపారు. ఆయన అబ్బారి రామకృష్ణరావు, జయసుర్యానాయుడు, ఏ.ఆర్.కృష్ణ మంటి

వారి సుహర్యంతో తెలుగు నాటకానికి కొత్త వెలుగులు అందించాడని తెలిపారు. ఆయన జీవితమంతా నాటకరంగంతోనే ముడిపడి సాగించని అంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ రంగస్థల శాఖ ఆచార్యుడుగా ఎందరో ఉత్తమ నటులను తీర్చిదిద్దిన ఘనత ఆయనకు దక్కుతుందన్నారు.

తెలుగు నాటకాలకు పెద్దహిరి:

టిటిఆర్సి అధ్యక్షుడు డా॥ జె. విజయకుమార్ జీ

టీలిఅర్నసి అద్భుతుడు దాఃజివియకుమార్ జీ మాటల్లాడుతూ మంత్రి శ్రీనివాసరావు 1952లో ఉన్నానియూ విశ్వవిద్యాలయంలో చదువుతున్న రోజుల్లో తెలుగు నాటకాలకు పెద్దవీర వేసి అక్కడ ప్రయోగా ప్రదర్శించాడని తెలిపారు. 1963లో లండన్ వెళ్ళి శిక్షణ పొంది తెలుగు నాటక రంగస్థలానికి తోడి సేవలందించాడని, అయితే ఆయన కృష్ణ తెలుగు ఎక్కడా పేర్కొనుకుండా విస్తరించారని తెలిపారు. అలా ప్రయోక్కసు టీలిఅర్నసి వెలుగులోకి తెచ్చి ఆయన కృష్ణిని తెలంగాణకు పరిచయం చేసిందని చెప్పారు.

మంత్రి శ్రీనివాస్ రావు అద్భుతమైన కార్యం వల్ల

టీటీఆర్ట్ ఉద్ఘవించింది :

తెలంగాణ సారస్వత పరిషత్ కార్యదల్లు డా. జీ.చెన్నాయ్

మంత్రి శ్రీనివాస్ రావు అద్యాత్మమైన కార్యం
వల్ల టీటీఆర్స్ పుట్టడానికి దోహదపడిందన్నారు.
మంత్రి శ్రీనివాస్ రావుకు సంబంధించిన ఎన్నో
అంశాలపై టీటీఆర్స్ వరిశోధన చేసినట్లు
వివరించారు. ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయం అనేది నాటక
ప్రయోగాలకు, ఆధునిక నాటక శిక్షణకు గొప్ప
కేంద్రంగా వర్తిల్చిందని, ఆధునిక ఆంధ్రలో సైతం
శ్రీనివాస్ రావు తన ప్రతిభను నిరూపించుకున్నట్లు

చెప్పారు. శ్రీనివాస రావు ప్రాచ్య, పాశ్చాత్య నాటక ప్రయోగాలకు సంబంధించిన అవగాహనతో పనిచేసిన నాటకాలు, ఆయన ప్రవేశపెట్టిన కొత్త పోడడలు.. లాంటివి ఏవైనా ఉంటే వాటిని వెలుగులోకి తీసుకూచ్చేందుకు కృషి జరగాలన్నారు. టీటీఆర్ఎస్ తెలంగాణ జానపద కళలు, లలిత కళలు, శాస్త్రియ స్వత్యాలు ఇలాండి వాటిలో చాలా కృషి జరగాలిన అవసరం ఉందనారు.

మణికొండ వేదకుమార్ మహావృత్తమని, ఆ మహావృత్తానికి కొమ్మలు అనేకం ఉంటాయి.. ఒక కొమ్మ చిల్డ్రన్స్ ఫిల్స్ స్పాస్టిస్, మరొక కొమ్మ ఆంక్ ఫర్డ్ స్యార్ట్, ఫోరం పర్ బెట్ట ప్రైదరాబాద్, బాలచెలిమి, TRCడక్షన్ లాండ్.. ఇలా అనేక సామాజిక కార్యక్రమాల్లో ఆయన కృషి చేయడం గర్వకారణమని తెలంగాణ సారస్వత పరిషత్ కార్యదర్శి డా. జె.చెన్నయ్య పేర్కొన్నారు. మంత్రి శ్రీనివాస్ జయంతిలో పొల్గాన్న డా. చెన్నయ్య మాటల్డుతూ సామాజిక చైతన్యం పెంపాందించడంలో వేదకుమార్ కృషి అమోఫుం అన్నారు. రాంచందర రావు మంత్రి శ్రీనివాస్ రావు స్వారక ట్రిస్ట్ ఏర్పాటు చేసి ఆయన కృషిని వెలుగులోకి తీసుకురావడం పుసంశేయం అని తెలిపారు.

ಶ್ರೀಧರ್ ಬ್ಯಾಂಡ್

డా॥ జె. విజయకుమార్

టీటీఆర్ ఈ దిగు చేనే ప్రయత్నాలకు వేదువూర్, తెలంగాణ సార్సుపు పరిషత్ తప్పకుండా దోహదపడుతుందని అన్నారు. టీటీఆర్లో చాలా గొప్పవాళ్ళ ఉన్నారని, వీళ్ల వల్ల తెలంగాణ నాటకానికి, తెలంగాణ రంగస్థల ప్రయోగాలలో చేపట్టే ఆధునిక పరిశోధనలకు కృషి జరుగుతుందని ఆశాభావం వ్యక్తం చేశారు.

నాటక రంగానికి ఏఆర్ కృష్ణ సేవలు అమోఫుం :

మారమురాజు రామచంద్ర రావు

నాటక రంగానికి ఏఆర్ కృష్ణ సేవలు
అమోఘం అని హరమురాజు రామచంద్ర రావు

పేరొన్నారు. 1989-90 ప్రాంతంలో ఏఆర్ కృష్ణ శిఖ్యలు ఇబ్రహీంపట్టంలో అమ్మ ఒడి నాటకాన్ని ప్రదర్శించినట్లు చెప్పారు. అక్కడి కళాకారులతో నాటకాన్ని ప్రదర్శించడం, అందులో తాను కూడా పాల్గొనడం గొప్ప పరిణామం అన్నారు. ఏఆర్ కృష్ణ వైజ్ఞాగిలో హాడ్ ఆఫ్ ది డిపార్ట్ మెంట్ గా పనిచేయడం పుభ్వపరిణామం అన్నారు.

సౌత్ ఇండియలో స్థాపించిన మొదటి నాటక రంగ సంస్కృత ఆయన అధిపతి కావడం విశేషం అన్నారు. మంత్రి శ్రీనివాస్ రావు మెమోరియల్ ట్రస్టును మంత్రి శ్రీనివాస్ తమ్ముడు మంత్రి జయరాం, మంత్రి శ్రీనివాస్ రావు పెద్ద కోడలు మంత్రి కరుణ మరికొండితో కలిసి స్థాపించి మరిన్ని సేవా కార్యక్రమాలు చేస్తున్నట్లు తెలిపారు. దీనికి టీటీఆర్ఎస్ అండదండలు ఉండాలని ఆకాంక్షించారు.

ఆదునిక నాటక రంగ స్పష్టికీనివాన్ రావు : శ్రీదర్శ బీచరాజు

సభకు అద్వితీయ వహించిన నాటక ప్రయోగాలకు శ్రీధర్ బీచరాజు మాట్లాడుతూ టిలీఅర్నిసి సంస్ “శోధన, సొధన, ప్రదర్శన” ముఖ్య ఉద్దేశ్యంగా చేసుకుని విస్మరించబడిన తెలంగాణ నాటక కళాకారులను

పెలుగులోకి తెచ్చేందుకు నిరంతరం కృషి చేస్తుండన్నారు. వారి రచనలను, జీవిత చరిత్రను పుస్తక రూపంలో తీసుకురాసున్నదని తెలిపారు. ఆధునిక నాటక రంగ స్థాషిమంత్రి శ్రీనివాస్ రావు అన్నారు. మంత్రి శ్రీనివాస్ జయంతి రోజు బీటీల్ ఆర్మీ విరావు దినోత్సవం జరుపుకోవడం గర్వకారణం అన్నారు. తెలంగాణ బిడ్డ, తొలి ఆధునిక నాటకకర్తగా మంత్రి శ్రీనివాస్ రావు కృషిని గుర్తించేందుకు బీటీల్ ఆర్మీ కృషి చేస్తుండన్నారు. సూల్క స్థాయిలోనే పిల్లలకు రంగస్థలం, కళలు గురించి నేర్చించేటటువంటి పరిస్థితులు తెలంగాణలో రావాలని ఆకాండ్రించారు. తెలంగాణ ప్రభుత్వం ఆ దివశగా కృషి చేస్తుందని అధ్యక్షత వహించిన శీర్ధర్ బీచరాజు ఆశాభావం వ్యక్తం చేశారు.

ఈ సమావేశంలో తీటిఅర్ణి కార్బద్రి దా॥కాముని శివకుమార్ మాట్లాడారు. జయంతి సభలో మంత్రి శ్రీనివాసరావు కుటుంబ సభ్యులు తెలంగాణ సినిమా పరిశోధకులు, తీటిఅర్ణి సభ్యులు పోచ. రమేష్బాబు, వేణు పొలాసాని, రాజబాబు, పుండరిలు పాలోన్నారు.

- డా॥ జె. విజయకుమార్స్, m: 9848078109

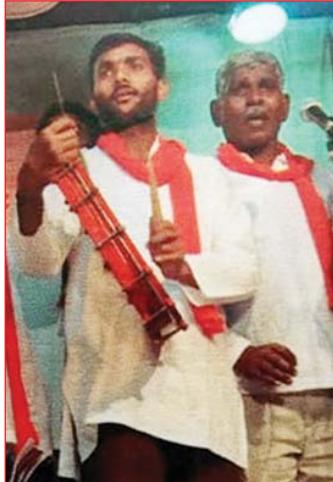
e: vijay.kumarji@rediffmail.com

రాతిబండలు-కొండగుట్టల చుట్టు రాగమై తిలగిన పదాలు

వెంగలి నాగరాజు పాటలు

యక్కగాన దరువుల్లో సిందేసి ఆడిన గౌడశెట్టీల కథాగానమీ పాట. చిన్నతనంలోనే ఊర్లకూర్లను సుట్టుకొని, జానపదరాగమై రంజిల్లిన పాట. కష్టాల కడలిలో కన్నీటి ఊత్తై, వలసబాటలు పట్టిన వలపోత ఈ పాట. బాల్యంలోనే బాధ్యతల్ని మొసిన శ్రమజీవి చెమటసుక్క ఈ పాట. రాతిబండల, కొండగుట్టల విధ్వంసాన్ని చూసి గుండెపగిలిన దుఃఖమై గుణపమందుకున్న పాట. భూదేవి కొంగు కష్టుకొని అమూల్యమైన బాల్యాన్ని ఆలపించిన పాట. ఇది అచ్చంగా వెంగలి నాగరాజు పాట. అనేక సామాజికచైతన్య గీతాలతో అలరించిన జానపదకవి, గాయకుడు వెంగలి నాగరాజు గురించి నేటి మన 'అలుగెల్లిన పాట'లో...

కరీంనగర్ జిల్లా కోసరావుపేట మండలం మల్పేట గ్రామానికి చెందిన వెంగలి లక్ష్మీదేవి - దేవయ్య దంపతులకు కలిగిన ముగ్గురు సంతాం పరుసగా మంజుల, నాగరాజు, శారద. వీరిలో నాగరాజు మే4, 1983లో జన్మించిందు. మల్పేట ప్రస్తుతం సిరిసిల్ల జిల్లాలో ఉన్నది. నాగరాజు తండ్రి దేవయ్య గౌడకులవ్యతితో పాటు, తనకున్న కొడ్దిపాటి శ్వపసాయాన్ని కూడ చేసుకుంటు కుటుంబాన్ని పోషించేటిడు. గౌడల కథలు చెప్పుకుంటూ తిరిగే గౌడశెట్టీలు తరచూ దేవయ్య ఇంటిలోనే మకాం వేసి ఉండడంతో, వాళ్ళు పాడే యక్కగాన రాగాలు నాగరాజు మదిలో చెరగని ముద్రవేసినయి. నాగరాజు అచ్చం వాళ్ళలాగనే పాడుతా ఉండడంతో, గౌడజెట్టీలు నాగరాజును తమ కళాప్రదర్శనలో భాగం చేసి సుట్టుపట్టు ఊర్లు తిప్పిందు. ఇట్ల చిన్ననాటి నుంచే నాగరాజుకు పాటలపట్ల, ప్రదర్శనల పట్ల ఆసక్తి పెరిగింది. సదుపు అంతంత మాత్రం అయ్యింది. నాగరాజు మల్పేటలోని ప్రభుత్వ పొరశాలలో ప్రాథమిక విద్యను, ధర్మరం హైస్కూల్లలో ఉన్నతవిద్యను, సిరిసిల్ల ప్రభుత్వ జూనియర్ కళాల ఇంటర్మీడియట్సు పూర్తి చేసిందు. అయితే నాగరాజు పదవ తరగతి చదివే రోజుల్లోనే తల్లి లక్ష్మీదేవి చనిపోయింది. కుటుంబ భారమంత తండ్రి దేవయ్య మీద పడ్డది. దేశంలో అప్పుడే కార్లిల్ యుద్ధం మొదలయింది. విధ్యార్థి దశలో ఉన్న నాగరాజు తనకున్న దేశభక్తిని కాస్త పాటగా మలిచిందు. “ఎక్కడ ఉన్నారో ఏరులు ఏమైపోయారో / కొండల్లో ఉన్నారో భారత గుండెల్లో ఉన్నారో” అన్న తన మొట్టమొదటి పాటతో వెంగలి నాగరాజు ఒక రచయితగా మారిందు. పసులగానుకుంటనే పట్లెల చైతన్యం మీద, దేశభక్తి మీద పాటలు

రాస్తున్న నాగరాజును పలువురు గ్రామస్థులు ప్రశంసించిందు. గురువులు మెచ్చుకున్నరు. ఊహ తెలియని వయసులో కూడ ఎంతో దేశభక్తితో రాసిన ఈ పాట నాగరాజుకు ఎంతగానో పేరుతెచ్చింది. అయితే అప్పటికే తెలంగాణ ప్రాంతంలో ఎక్కడ చూసినా కరువు విలయతాండవం చేసింది. ప్రజాఉద్ఘమాలు ఊహపందుకున్నాయి. నిమ్మపల్లి రైతాంగవీరాటాలు, రైతుకూలి ఊర్ధ్వమాలు జరుగుతున్న ఆ సమయంలో వచ్చిన విష్ణవపాటలు నాగరాజును మరింత ప్రభావితం చేసినయి. “కొడుకో గజ్జాల రాజ - పొదాం పద జాతరో”, “సిరిమల్లె చెట్టుకింద లచ్చుపమ్మె లచ్చుపమ్మె” అనే పాటలు నాగరాజులో విష్ణవభావాలను ప్రేరించినయి. నాగరాజు చిన్నప్పుడు యక్కగానాలు పాడిన అనుభవంతో, డిగ్రీలో ఎన్.ఎన్.ఎన్ కార్యక్రమాలను రక్తి కట్టించెటోడు. సరిగ్గా అదే సమయంలో ఇల్లు గడవడం కష్టంగా మారింది. పేదరికం కారణంగ బంధువులు కాడ దూరమయ్యాండు. నా అనే దిక్కులేని దేవయ్య డిగ్రీ చేస్తున్న ఒక్కగానొక్క కొడుకు నాగరాజును మధ్యలోనే చదువు మాన్యించి దుబాయ్కి పంచిందు. ఆటపాటల నడుమ ఆనందంగ పెరిగిన నాగరాజు పుట్టెడు దుఃఖమంతో ఊరిడిసి కానిరాజ్యం పోవలసి వచ్చింది. కన్నతండ్రి కష్టోన్ని చూడలేక, చెల్లెలి పెండ్లి కోసమని పయనమైన వెంగలి నాగరాజు “ఊరిడిసి దారిడిసి కన్నేళ్ళ తోడిడిసి / బాధ్యతల బ్యాగ్ నింపి బైలెల్లిన చిన్నోడు” అంటూ తనమీద తానే పాట రాసుకుందు. అట్ల సప్త సముద్రాలు దాటి

2004లో కానిరాజ్యం పోయిన నాగరాజు దాదాపు 2011 పరకు గల్లోనే కూలిపనులు చేస్తూ కాలం గడిపిందు. వెంగలి నాగరాజు ఎక్కడ, ఏ పనిలో ఉన్న తాను పాటను మాత్రం విడువలేదు. ఆ జాధలు, కన్నోళ్ళనే కైగట్టి పాడిందు. పాటే ఆలంబనగా గుండెబరువును దింపుకాని రోజులెల్లిడిసిందు.

“సంద్రాలు దాటినా కన్నీటి సంద్రాలు గుండెల్లో కొలువాయీరా కంటిలో సుడులాయీరా

ఏమి దెలువోల్లకెరజూపె ఏజెంటు పలుకులనే వింటిరా కరువులోన కరుణామయుడనుకుంటిరా” ఏజెంట్లు దళారితనాన్ని ఎండగడతడు. తెలంగాణ రాష్ట్రం కోసం ఉమ్మెత్తున ఉద్ఘమాలు జరుగుతున్న సమయంలో దుబాయ్కి కల్పకుంట్ల కవిత ఆధ్వర్యంలో తెలంగాణ జాగ్రూత్తి నిర్వహించిన బతుకమ్మ కార్యక్రమంలో నాగరాజు

పాల్గొని బతుకమ్మ పాటలు పాడిందు. కేసీఆర్ కార్బోక్సిల్ తతో ఎప్పటికేనా తెలంగాణ వస్తువు దైర్యంతో బటికిందు. బతుకమ్మ పాటలు పాడుకుందు. “కన్నోల్లితో ఉన్న కన్నురిలున్న పాడుకుంటానమ్మ పాట నేను పాడుకుంటానమ్మ పాట

ఖండాలు దాటి నుడిగుండమెదురైన రాసుకుంటానమ్మ పాటనేను రాసుకుంటానమ్మ పాట

ఆ పాట మీ మాట నా నోటి పాట మన పల్లె పాట” అంటూ దరువేసి దండోర మోగిస్తాడు. పల్లెని తల్లుకొని పండువెన్నెల పదమైతడు. కష్టాన్ని మరిసి, కన్నోళ్ళు తుడుసుకుంటడు.

అద్భుతమైన భావజాలంతో, అందమైన పదాలను అల్లుకుంటూ అలవోకగా పాటలు పాడుకుంటూ పోయే గొప్ప తాత్పొక దృక్పథం కూడ నాగరాజు పాటల్లో కనిపిస్తదు. కష్టపడి చెల్లెలి పెండ్లికి తనవంతు సాయాన్ని అందించిన నాగరాజు మే18, 2009న చిన్న నిజాంబాద్కు చెందిన గొల్లెపల్లి గంగయ్య - యశోదల బిడ్డ జ్యోతిని పెండ్లి చేసుకుందు. వెంగలి నాగరాజు - జ్యోతి దంపతులకు ఇద్దరు బిడ్డలు శ్రీధన్య, పణ్ణుఖటియ.

వెంగలి నాగరాజు గతంలో రాసిన పాటలతో పాటు, దుబాయ్లో ఉన్నపుడు రాసిన పాటలు అనంతరం తెలంగాణ ఉద్యమంలో భాగమై రాసిన పాటలు పాడుకుంటూ బతుకుదెరువు కోసం భవనిర్మాణ రంగంలో కూలి వనులు చేసుకుంటండు. వెంగలి నాగరాజు వాగుమీద రాసిన “వాగు పారుతున్నది నన్ను ఆగి సూడుమన్నది / పాట పాడుతున్నది తాను తాళమేస్తున్నది” పాటలో కొండ కోసల నడుమ హెచాయలొలికే వాగు, ఇసుకతిన్నెల మీద వెన్నెలారబోసిన దృశ్యాన్ని ఒడిసి పట్టుకుంటడు. వాగు వంకల్ని మాయం జేస్తున్న ఇసుక దోషిదీదార్లను, ప్రకృతీ విధ్వంసకులను ప్రశ్నిస్తాడు. ప్రజాకవి అలిశెట్టి ప్రభాకర్సు తల్సుకుంటూ “పాపురమా ఎరపాపురమా ప్రభాకరేడమ్మా మా ప్రభాకరేడమ్మా / మంటల జెండా పేదోళ్ల అండ అలిశెట్టి ఏడమ్మా జగిత్యాల జనబాలుడేడమ్మా...” అలిశెట్టి జీవితం మీద పాటందుకుంటడు. సమైక్యపాలనలో రాజకీయాలను చూసి “భలె భలె లీడర్లు భలేరా లీడర్లు / బాతుకాల

లీడర్లు బజార్లో చెక్కుశ్శు / ఉండదురా క్యాడరు వీరికి ఫీరే లీడరు” అంటూ కుటీల రాజకీయ సాయకుల కుళ్ళు కడగమంటడు. “అంగవైకల్యమందని ఆగిపోకుమా... ఆత్మవిశ్వాసంతో ముందుకు సాగుమా” అంటూ వికలాంగులకు అత్మష్టోర్సాన్ని బోధిస్తాడు. “మొక్కను చెట్టును తోడును మీ నీడను - వినండి నా గోడునూ చేయకండి నన్ను మోడునూ” అనే పాటలో చెట్టును మోడులుగా మార్చిడ్డని వేడుకుంటడు. ఎప్పటికప్పుడు ప్రతి విషయం మీద స్పందిస్తూ, సామాజిక చైతన్యమే తన పాటల పరమాపథగా పాటలు రాస్తాన్న వెంగలి నాగరాజు “పిల్లలమ్మ పిల్లలు మచ్చలేని పిల్లలు” అంటూ బాల్యాజీవితాన్ని, పిల్లల ఆటపాటల్ని గానం చేస్తాడు. ముఖ్యంగా నాగరాజు రాసిన

“మొంటెలుబట్టి సెరిగినా గురుగులు బెట్టి ఆడినా / బొమ్మరిల్లు గట్టినా బొంగురాలు ఆడినా

బాల్యమురా అమూల్యమురా తిరిగి చేరలేని తీరమురా” అంటూ బాలల జీవితం మీద వెంగలి నాగరాజు రాసిన పాట తెలంగాణ పాటల లోకంలో తనకంటూ ఒక ప్రత్యేక గుర్తింపుని తీసుకొచ్చింది. ఇట్ల ఒక సామాజిక బాధ్యతగా పాటలు రాస్తాన్న వెంగలి నాగరాజు ధ్వంసమైతున్న కొండ గుట్టల మీద స్పందిస్తాడు.

“రాతిబండో రాతిబండ లోకమే మోపింద నీకు నిందా

లేదంట నీకు కరిగి గుండె కాని లోకానికి లేదు జాలిగుండె

అదిలోనే అరంభమైనావు ఆదిమానవుల తోడువైనావు

అగ్గిని జనులకు అందజేశావు అయ్యిదు బలైషై వేటకెళ్ళాన్న నవతకు సువ్యు బాటువైనా కాలానికి కొలమానవైనా” రాతిబండో రాతిబండా అంటూ సచ్చిన తల్లికేష్టినట్టు ఏడుస్తాడు. ఆదిమానవ కాలంనుంచి రాయి ఎల్లిట్ల పరిణామం చెందింది. ఎన్ని రూపాలలో ఈ మానవజాతికి ఆధారమయ్యిందనే విషయాన్ని అతి సులభమైన, సరళమైన పదాలతో పాట అల్లుకున్న తీరు విమర్శకులను షైతం ఆలోచింపజేస్తాడు. అదేవిధంగ “గుట్టురా గుట్టు మనపూరి గుట్టు” అంటూ కొండ గుట్టల మీద పాటందుకుంటడు. ప్రకృతిలో ప్రకృతిదేశించి వింతో ఎవరికి అంతుబట్టని వైనాన్ని అందేలీ తన గిజిగాడు పాటలో

పారుకులు, రచయితలకు నుభవార్త దక్ష్మ ల్యాండ్కు ISSN ఆమోదం

దక్ష్మ ల్యాండ్ మాసపత్రిక ISSN (International Standard Serial Number) ఆమోదం పాంచినదని తెలియజేయడానికి సంతోషిస్తున్నాం. మా ISSN 2581-3188. ప్రముఖ, జోత్తుపొక, పుఢమాన రచయితలు, పలిశేధకులు తమ పలిశేధనాత్మక, విశేషమాత్తక రచనలను ప్రచురింపజేసి వినియోగించుకోవడం ద్వారా ప్రాచుర్యం చేసుకోవడానికి ఈ సదవకాశాన్ని

సమీక్షియోగపరుచుకోవాలని కోరుతున్నాం.

రచయితలు తమ రచనలను పంపవలసిన చిరునామా :

“చంద్రం” 3-6-712/2, St.No. 12, Himayatnagar, Hyderabad - 500 029 Telangana.

సంప్రధించవల్సిన అఫీస్ ఫోన్ : 9030626288

E-mail: desk.deccan@gmail.com

website: www.deccanland.com - ఎడిటర్

దక్షన్ ల్యాండ్

బంధించినట్టు వెంగలి నాగరాజు

“బండారిగాడ బండారిగాడ బాయిగడ్లల చెట్ల మీదుండువాడ

బాయిలంగిన మండ నీడవరు జాడా వర్షించసాధ్యమా సోద్యాల నీ మేడ” అంటూ పెట్టి బతుకు మీద పాడిన పాట అందెల్లే గిజిగాదు పాటను గుర్తుకు తెస్తది. అదేవిధంగ “ఎటుబోతున్నదిరో యువత ఏషైపోవనురో భవిత / సరదా కోసం పరుగులు బెదుతూ ఊహమేడలు ఎన్నో గడుతూ / చెయ్యని తప్పులు చెయ్యబడితిరి దోషులయి మము బాధపడితిరి” అంటూ యువతీయువకులు తెలిసే తెలియక చేసే తప్పుల వల్ల పదే బాధల్ని అక్కరీకరిస్తడు. అర్థమయ్యేవిధంగ రాగాన్ని ఆలపిస్తడు.

వెంగలి నాగరాజు మరో పాటలో మట్టి గొప్పతనాన్ని, మట్టికి మనిషికి ఉన్న అనుబంధాన్ని రాస్తడు.

“కుండమ్మ కుండా ఓ మట్టికుండా నువ్వ చరితనిండ

మాయిముంత నుండి కడకు కాబికుండ / మా సావుపుట్టుకల్గో తోడిదువకుండ” అంటూ కుండ మన జీవితంలో ఎట్ల భాగమయ్యాందో పాటగడతడు. చెమ్మగిల్లే పదాలతో చల్లని రాగమైతడు. “ఎరుకలోల్లం హేమెరుకలోల్లం” అంటూ ఎరుకలి జీవితాన్ని అత్యంత అద్భుతంగ చిత్రిస్తడు.

“సాపనురా నేను ఈతకమ్మల సాపనురా

సావు బతుకుల్లో గుట్టెతిరి నేడు శవాల గదికాడ నేనెతిరా

సంచార జాతుల్ల సాపనురా నేనేమి జేత్తిని పాపమురా” అంటూ అంతరించి పోతున్న చేతివృత్తులు, కులవృత్తులను మదిల తల్పుకుంటడు. ఇట్ల సకలదరిద్రాలకు నెలవై, వృత్తులు కూలి, ఉపాది కూలి కూటికి నీటికి ఎదబాసిన తెలంగాణ నేల స్వరాప్తుసాధనే ధ్వయంగా నడుంగట్టిన సందర్భంలో వెంగలి నాగరాజు తనదైన శైలిలో తెలంగాణ పాటందుకుంటడు.

“మన తెలంగాణ మన తెలంగాణ జననినాదాల జయగీతాల
సంజ్ఞాతా

దొడ్డి కొమరం మరువలేము నీ సమరము ఈ నేల తడిపెనా
మొదట నీ రక్తము

అమరము నీ చరిత ఎంతో ఆజరామరము కీర్తించి పాడేను ఈ తెలంగాణము” అంటూ ఆమరవీరుల స్వార్థితో తెలంగాణ

రాష్ట్రాన్ని సాధించాలనే ద్వారా సంకలనాన్ని పాడుకొలుపుతడు. కమిటీల పేరుతో కాలయాపన చేస్తున్న డిఫైనీ సర్కారు దిమ్ముతిరిగే విధంగ అనేక పాటలు పుట్టుకొచ్చినయి. అదే కోవలో వెంగలి నాగరాజు “కాలయాపన కాలయాపన కాలయాపనరా ఇది కపటరాజకీయ వాదుల రూపకల్పనరా / కమిటీలు జీవోలు జీరో జేసెనురా” అంటూ వాస్తవాన్ని కుండబద్ధులు కొడతడు. అనేక పోరాటాలు దీక్షలు, త్యాగాలతో సాధించిన తెలంగాణ రాష్ట్రంలో ముఖ్యమంత్రి కేసిఆర్ బంగారు తెలంగాణ నిర్మాణమే లక్ష్మంగా అడుగేస్తున్న తరుణంలో వెంగలి నాగరాజు

“చీకటి దొలిగిందిరో వెన్నెల విరిసిందిరో అరవైయేండ్ల పోరాటం అంతమయ్యిందిరో”

వీరుల త్యాగఫలం విజయమయ్యందిరో బంగారు తెలంగాణకు బాటలు వేడ్డామురో” అంటూ అమరుల త్యాగంతో సిద్ధించిన తెలంగాణను గానం చేస్తుడు. గుట్టల విధ్వంసం మీద వచ్చిన “భూదేవి” అనే నవలలో వెంకటగౌడ్ అనే పాత్ర తన జీవితానికి దగ్గరగానే కాదు అదే తన జీవితమని అంటడు. ఈ మధ్యనే వెంగలి నాగరాజు రాసి పాడడమే కాకుండ ఆ పాటను వీడియోగా యుట్టూబ్ ద్వారా మనకు అందించిన “బీరాపూల జాలిచీరె కట్టుకుంటె గుండె జారే ఆమని / ఓ ఆమని రేయంతా గడువని ఆమని భళ భళ తెల్లారని” అనే పాటను విందాం. తెలంగాణ జానపదాన్ని ఆస్వాదించాం. ఇట్ల జానపదాలతో పాటు ఎన్నో సామాజిక స్పృహ కలిగిన పాటల్ని అందించి, తెలంగాణ రాష్ట్రం కోసం తన వంతు కర్తవ్యంగా కష్టపడ్డ నిరుపేద కవి, కళాకారుడు ఇప్పటికీ గృహానిర్మాణం రంగంలో కూలి పనులు చేసుకుంటూ బతుకుతున్న పాటల విలుకాదు వెంగలి నాగరాజును ప్రభుత్వం గుర్తించి, తగిన అవకాశాలు కల్పించాలని కోరుకుందాం.

వెంగలి నాగరాజు

ನಂ: 9550964085

-అంబటి వేకువ

m: 94927 55448

e: varji.ambati@gmail.com

Oxford Grammar School

Admissions are in Progress

I go to Oxford (ogs) to learn life!

CBSE & SSC

**99596 12345
040-2763 6214**

వన్యప్రాణుల సేవకుడు డా.వెంకట్

సమాజానికి మనం ఏమిచ్చామన్నది కాదు.. ఎంతిచ్చామన్నది కీలకం. ఎంతో మంది సమాజ సేవ చేస్తుంటారు. కానీ ఆ సేవలో అర్థం, పరమార్థం దాగి ఉంటుంది. ప్రకృతి పరిరక్షణతోపాటు, వన్యప్రాణుల రక్షణ చాలా ప్రముఖమైంది. ఈ కోవలోకి చెందినవారే డా.వెంకట్.

డా.వెంకట్ వృత్తిరీత్యా ఎంబీఎస్ డాక్టర్. కానీ ప్రవృత్తి మాత్రం వన్యప్రాణుల సంరక్షణ. సమాజానికి ఎంతోకంత సేవ చేయాలనే తలంపుతో వన్యప్రాణులను రక్షిస్తూ, వాటిని పరిరక్షించడవే ధేయంగా ముందుకు సాగుతున్నారు. ముఖ్యంగా మలులను కాపాడేందుకు ప్రత్యేకంగా కృషి చేస్తున్నారు. గత నాలుగు దశాబ్దాలుగా వన్యప్రాణి భోటోగ్రాఫర్గా అరుదైన సేవలు కొనసాగిస్తున్నారు. ముఖ్యంగా దేశంలో ఉన్న ప్రముఖ వన్యప్రాణి సంరక్షణ కేంద్రాలు, భిన్నమైన -

వన్యప్రాణుల గుంపులను తన ఛాయచిత్ర సాభనలో బంధించడంలో సిద్ధహస్తులుగా గుర్తింపు తెచ్చు కున్నారు. దేశంలోనీ వివిధ జాతీయ పారుళ్లలో మొత్తం వన్యప్రాణుల నంబ్య, మొత్తం వన్యప్రాణి సంరక్షణ ప్రదేశాలు తదితర అంశాలపై ప్రత్యేకంగా భోటోలు తీసి రికార్డు చేస్తున్నారు.

తద్వారా అవసరమైనవుడు ప్రభుత్వానికి వన్యప్రాణులపై నివేదిక కూడా అందజేస్తున్నారు.

మన జాతీయ జంతువు పులి. కానీ పులులను కాపాడు కోవడంలో చాలా నిర్దార్శం ఆవరించి ఉంది. దీంతో జాతీయ జంతువుకు ప్రమాదం పొంచి ఉంది. ముఖ్యంగా పులుల సంరక్షణపై అత్యవసరంగా దృష్టిని కేంద్రీకరించాల్సిన అవసరం ఉంది. దేశంలోని చాలా పురాతన వన్యప్రాణి, అరణ్యాలు ఉన్నాయి. వాటిని ఆధునిక అరణ్యాలుగా మలచకపోవడం, వాటిపై సరైన నియంత్రణ లేకపోవడంతో వన్యప్రాణులు హరించిపోతున్నాయి. దీంతో నానాటికీ పలు సమస్యలు ఉత్పన్నం అవుతున్నాయి. ముఖ్యంగా కొన్ని ప్రాంతాల్లో అడవుల్లో నివసించే పులులను స్థానిక ప్రజలు వెంబడిస్తాయి. తరుముతున్నారు. దీనివల్ల అవి వాటి సహజమైన ప్రదేశాలను కోల్పోవాల్సి వస్తోంది. తద్వారా అవి చెల్లాచెదరై చివరికి ప్రాణాలు

కోల్పోతున్నాయి. వీటిపై ప్రజలను చైతన్యవంతం చేయాల్సిన అవసరం ఉంది. అందుకు ప్రజలు, ప్రభుత్వం సంయుక్తంగా సహకరించుకొని తక్షణ నివారణ చర్యలు చేపట్టాలి. తద్వారా పులుల సహజ నివాస స్థలాలకు ఎలాంటి ఇబ్బంది ఉండే అవకాశం లేదు.

నిస్సందేహంగా పులులను రక్షించడం కోసం లక్ష్యం పెట్టుకున్నామి. అందులో భాగంగా సేవ ది ట్రైగర్ అండ్ హబిటేట్స్ అనే పేరుతో ట్రుస్టుసు రిజిస్టర్ చేశారు. ముఖ్యంగా ప్రజల్లో చైతన్యం కల్పించడం కోసం ప్రత్యేకంగా కృషి చేస్తున్నారు. ప్రజలకు వన్యప్రాణులు ఎంత అవసరమో, వాటి పల్ల దేశానికి, సమాజానికి ఎలాంటి లాభాలు ఉన్నాయో వివరించి వాటిని కాపాడుకోవాలని కోరుతున్నారు. ప్రజలను చైతన్యవంతం చేయడం కోసం దేశంలో అనేక చేట్లు ఈవెంట్లు, భోటో ఎగ్గిబిషన్స్, అన్ని విద్యా సంస్థల్లో అడియో, వీడియో ప్రజంపేషన్స్ నిర్వహించారు. కార్పోరేట్స్, ఇండస్ట్రీయలిష్ట్స్ కార్యాలయాల్లో పలు వర్గపోష్ట్ నిర్వహించారు. ఎంతో విలువైన వన్యప్రాణులు, నంరక్షణ కేంద్రాలపై ప్రత్యేకమైన న వూచారంతో పొటు భోటోలతో కశాదిని పుస్తకాలను ముద్దించారు. ఇస్టర్చేపన్స్, భోటోగ్రాఫ్స్ పై ప్రత్యేకంగా భోటోగ్రాఫిక్

ఇంటర్వీప్రిప్టేషన్ సెంటర్ ఆన్ ట్రైగర్స్ పై గ్రౌలరీ ఏర్పాటు చేశారు. సేవ ది ట్రైగర్ అండ్ హబిటేట్ అనే తమ ట్రుస్టు అనేక సామాజిక బాధ్యతలు నెలకొన్నట్లు డా.వెంకట్ అంటున్నారు. ఎన్నో సామాజిక బాధ్యతలు అధిగమించడానికి తమ ట్రుస్టు నిస్సంకోచంగా కృషి చేస్తున్నది. తమ ట్రుస్టు పట్టప్పం కావాలంటే పైనాసియల్ సపోర్ట్ చాలా అవసరం. తమ ట్రుస్టుకు చాలా ఘండింగ్, డొనేషన్స్, గ్రాంట్స్, కంట్రిబ్యూషన్స్ అవసరం ఉంది. తమ ట్రుస్టుకు ఇన్కంటార్స్ ఎక్స్ సెమిషన్ ఉంది. సెక్షన్ 80 జీ ద్వారా పలు కంపెనీలు, కార్పోరేట్స్, బిల్డర్స్, ఎన్జెసిఎస్ సుండి విరాళాలు స్పీకరించడలిచాము. భారతదేశంలో పులులను రక్షించడం కోసం బృహత్తర ప్రణాళికకు శ్రీకారం చుట్టారు.

- నీరజ, m : 9030 6262 88
e: desk.deccan@gmail.com

వరంగల్ జిల్లా చిందు భాగవతం - ప్రదర్శించే విధానం

వరంగల్ జిల్లా చిందు భాగవతం చలన చిత్రాలు, దూరదర్శన్ లేని కాలంలో ఒక వెలుగు వెలిగింది. ఇది పామర ప్రజల హృదయాల మాటున దాగి వారి ప్రేమను అనుభవిస్తూ, నర్తిస్తూ, కాలంతో కలిసి వచ్చింది. నేటికి కొన్ని పల్లెల్లో జీవించే ఉంది. అయితే వ్యవస్థ తెచ్చిన మార్పు వల్ల కొంత ఆదరణ తగ్గింది. అపురూపమైన, అమూల్యమైన ఈ కళా రూపం మరుగున పది పోకుండా భావితరాలకు అందించవలసిన ఆవ్యక్తత నేడు ఎంతో ఉంది. చిందు భాగవత కళారూపం యిష్టగూర్చ ప్రక్రియలోనే చిందుకులము వారు ప్రదర్శిస్తారు. వీరు తమ పూర్వీకుల చేతిప్రాతతో ఉన్న చిందుభాగవత ప్రతులను కంతో పారంగా నేర్చుకొని ప్రదర్శిస్తారు. తాత నుండి తండ్రికి తండ్రి నుండి కొడుక్కీ ఈ చిందు భాగవత వాఱ్యయము మౌళికంగా సంక్రమిస్తుంది. వీరి భాగవత ప్రదర్శనను అన్ని వర్గాల ప్రేక్షకులు ఆదరిస్తారు. ఆరేక్ష పిల్లల నుండి అరపై ఏష్ట వ్యవ్యాల పరక తిలకించి పులకిస్తారు. పైగా వీరికి బహుమానంగా డబ్బులు, వస్త్రాలు మాదిగావేరే కాక అన్ని కులాల వారు కూడా ఇస్తారు.

వరంగల్ జిల్లా చిందు భాగవతం తెలంగాణ ప్రజల వైవిధ్య భరిత వైన జీవితానికి, సంప్రదాయాలకు ప్రతి రూపమని చెప్పవచ్చును. ఈ కళా రూపంలో సంగీతముంటుంది. తాళం, లయ, సృత్యం, అభినయాలుంటాయి వాద్యాల లయబద్ధవైన కలయిక క్రమశిక్షణ లుంటాయి. అలవోకగా, అపువుగా వచ్చిన పలుకులే పాటలుగా పండుగల్లో ఆడే ఆటలు ఈ చిందు భాగవతాలు. వీరు తమ ఆట పాటలతో (చిందు కళాకారులు) ప్రజలను ముఖ్యంగా గ్రామీణ ప్రజలను అలరిస్తున్నారు. లయబద్ధంగా ఆదుతూ, పాదుతూ అభినయం చేస్తూ పల్లె ప్రజలను ముగ్గులను చేస్తారు. ఈ చిందు భాగవత కళారూపం వరంగల్ జిల్లా గ్రామీణ ప్రజల సంతోషానికి, మానసిక ఔతన్యానికి, వినోద విజ్ఞానాలకు భూమికగా నిలిచి ఉంది. ఈ కళారూపం పల్లె ప్రజల ఆనందోత్సాహాలకు ప్రతీకగా తరతరాలుగా ప్రాచీన కాలం నుండి ప్రజల వెన్నంటి వస్తూ ఉంది.

చిందు కళాకారులు మాదిగ కులం వారిని ఆశ్రయించి బ్రతికే యాచక వ్యత్తి గాన ప్రదర్శన కళాకారులు. వరంగల్ జిల్లా చిందు భాగవతాల పరిధి ఎంతో విస్తృతమైనది. పరపురామ విజయం, శశిరేభా పరిణయం, మాయాసుభద్ర విలాసం, గయోపాఖ్యానం, లవకుశ, మైరావం చరిత్ర, ప్రహ్లద చరిత్ర, భక్త పుండరీక, సౌరంగధర చరిత్ర, బాలవాగమ్య చరిత్ర, ధర్మాంగ చరిత్ర, సాఖిత్రి పరిణయం, కీచక వధ, కర్ణ దుశ్శాసన వధ, బట్టువాహన చరిత్ర, నాగార్జున చరిత్ర, తులనీ జలంధర, అల్లిరాణి చరిత్ర, మాందాత చరిత్ర,

మొదలైన యాభై చిందు భాగవతాలు ప్రదర్శిస్తారు. చిందు కళాకారులు లభ్యిప్రసన్నులు కాక పోయినా సరస్వతీ పుత్రులని చెప్పవచ్చును.

చిందు కళాకారులను చిందులు, చిందోళ్లు, చిందు మాదిగలు అని తెలంగాణ ప్రాంతంలో పిలుస్తారు. ఈ చిందు కళాకారులు నలబై (డళాలు) మేళాలు వరంగల్ జిల్లాలో ఉన్నాయి. వీరు మద్దెల హార్షేనియం, తాళాలు వాయిస్తూ చిందు భాగవతాలను ప్రదర్శిస్తారు. వారి ప్రదర్శనకు కావలసిన వస్తువులన్నింటినీ స్వయంగా వారే సమకూర్చుకుంటారు. మాదిగహాడలో ఒక కూడలి ప్రదేశంలో గుడ్డ దేరాలు కట్టి చెక్కబల్లలపై ఆదుతూ ప్రదర్శనలిస్తారు. వేసవికాలం రాగానే వీరి ప్రదర్శనలు ప్రారంభమవతాయి. వీరు పగలు రాత్రి ప్రదర్శనలిస్తారు. పగలు ప్రదర్శన అయితే ఉదయం పది గంటలకు ప్రారంభించి సాయంత్రం ఆరు గంటలకు ముగిస్తారు. ఒకవేళ రాత్రి ప్రదర్శన అయితే రాత్రి తొమ్మిది గంటలకు ప్రారంభించి తెల్లవారులు ప్రదర్శన యిస్తారు. వీరి చిందు భాగవత ఆటలకు మాదిగహారే గాక గ్రామాలలోని అన్ని కులాల వారు చూచి ఆనందిస్తారు.

చిందు కళాకారులు ప్రదర్శనలో ఉపయోగించే బల్లలు, బంగారు రంగు ముఖీ రేకులు అంటించిన కిరీటాలు, వివిధ రకాలైన ఆభరణాలు మెరినే దున్నతులు కనులకు మిరుమిట్లు గొలుపుతాయి. వీరి వేళంలోని ప్రతివాడు చిందు సృత్యం చేయడమే గాక అందుకు తగిన అభినయాలు, హపభావయుక్తంగా ప్రదర్శిస్తారు.

వరంగల్ జిల్లాలోని ప్రతి గ్రామంలో ఆడిపాడి పండిత పామరులను ఆనంద పరవులను చేస్తారు. (ప్రేక్షకులతో ‘శభాష్’ అనిపించు కుంటారు. ప్రతి గ్రామంలో వీరు ప్రదర్శనిచ్చే సమయంలో చివరి రోజు ఎల్లమ్మ ఆట ఆడటం, చిందువారి ప్రత్యేకత. ఎందుకంటే తమ కులోత్స్వాత్మకి సంబంధించిన ఎల్లమ్మ కథ ఆడటం వారి కులానికి, ఆ గ్రామానికి శుభం జరుగుతుందని వారి సమ్మకం. అంతేకాదు తమ జీవితాలు మోడు వారి పోయినా గ్రామాల్లో గ్రామ ప్రజలు బాగుండాలనే ఆకాంక్షతో, శ్రద్ధా భక్తులతో ఎల్లమ్మ కథ ప్రదర్శిస్తారు. ఈ ఆట ఆడటం వల్ల కరువు కాటకాలు దరికి రావని చిందువారి సమ్మకం.

చిందు కళాకారులు నలబై నుండి యాభై ద్వైదు వరకు చిందు భాగవతాలను ప్రదర్శిస్తారు. (వాటి పేర్లు ముందే ప్రస్తావించడం జరిగింది). పురుషులు స్త్రీల వలె తమ జూట్లును చిందు భాగవత ప్రదర్శన కొరకు, వేషాల కొరకు పెంచుకుంటారు. గ్రామ గ్రామాన సంచరిస్తూ మాదిగ వారిని యాచించటమే గాక మాదిగ వారి అనుమతితో ఇతర కులాల వారిని కూడా యాచిస్తారు. పల్లె ప్రజలను తమ ప్రదర్శనలతో మెప్పించి వారి ఆదరాభిమానాలు చూర్చింటన్నను.

చిందు కళాకారులు ఆశించేది కేవలం పట్టిడు అన్నం, పాత వస్త్రాలు మాత్రమే.

ఉమ్మడి వరంగల్ జిల్లాలో లక్ష్మిదేవీపేట, నారాయణపురం, కొత్తపల్లి, కంఱాయపొలెం, ధర్మారావుపేట, మాధవరావుపల్లి, లక్ష్మిరెడ్డిపల్లి, ఒద్దులపల్లి, గొల్లపల్లి, బస్వరాజుపల్లి, కొండూరుపల్లి, సీతారామపురం, ఇస్క్సిపేట, శాయంపేట, రెడ్డపాడ, లింగిరి, పెగడపెల్లి మొదలైన గ్రామాలలో చిందు కళాకారుల కుటుంబాలు నివాసమంటున్నాయి. తమ దాతృకులమైన మాదిగ వారింధ్రకు చిందువారు యాచించడానికి వచ్చినప్పుడు వీరిని సాదరంగా ఆహ్వానిస్తారు. పెద్ద మొత్తం గానే ధాన్యం, డబ్బు, పాత వస్త్రాలు ఇచ్చి సత్కరిస్తారు. ఒక్కాక్క సందర్భంలో మాదిగలు ఎక్కువ ధాన్యం ఇష్టాలేమంటే “మేము మీ బిడ్డలం మీ బిడ్డల ఇంటికి వస్తే ఇట్లగే పంపుతారా” అని ఆడిగి ఎక్కువ ధాన్యం పుచ్చుకొని మూటలెత్తుకొని పోయే దృశ్యాలు ఇష్టాలేకి పట్లల్లో, మాదిగవాడల్లో కనిపిస్తాయి. ఒక్కోసారి కరువు కాటకాలేర్పడప్పుడు పెద్దగా త్యాగం ఇచ్చుకోలేని పరిస్థితిలో మాదిగలు చిందు కళాకారులకు నచ్చజేప్పి భాగవత ప్రదర్శన లేకుండగానే కొంత త్యాగమిచ్చి పంపిస్తారు. చిందు కళాకారులకు ఒక్కాక్క వేళానికి ఇరవై నుండి ముప్పంచ గ్రామాలపై యాచించే హక్కు ఉంటుంది. తమకు హక్కుగుల గ్రామాల్లో తిరిగి భాగవతం ప్రదర్శించి పర్వకాలం వచ్చే సరికి తమ స్వంత గ్రామాలకు వెళ్లి పోతారు. భూమి ఉన్న వారు వ్యవసాయం చేసుకుంటారు. లేని వారు కూలి పని చేసుకుంటారు.

చిందు భాగవతం - ప్రదర్శించే విధానం.

1. రంగ స్థలం - ప్రదర్శనోపకరణాలు:

వరంగల్ జిల్లా చిందు భాగవత ప్రదర్శనకు శిష్టుల నాటకాలకున్నట్టు ప్రత్యేకమైన రంగస్థలమండడు. మాదిగవాడలో నాలుగుబాటుల కూడలిలో, లేదా గ్రామంలోని విశాలమైన ప్రదేశంలో చెట్ల నీడల మధ్యలో వెదురు కర్లు తెచ్చి దీర్ఘ చతురస్రాకారంలో భూమిలో నాటుతారు. వాటి మధ్య బల్లలు అమర్చి రంగు రంగుల తెరలను చుట్టూ కడతారు. ఈ వెదిక వెనుభాగంలో వేషధారణకు గుడ్డ దేరాలతోనే చిన్న గదిని వేషధారణకు ఏర్పరచుకుంటారు. రాత్రి ప్రదర్శన వెలుతురు కొరకు కరెంటు లేకపోతే లాంతర్ కాని పెత్తో మాక్కు లైటు గాని కాగడాలు కాని ఏర్పాటు చేసుకొని ప్రదర్శనలిస్తారు.

2. వేషధారణ:

భాగవతం ప్రదర్శించడానికి వెదిక ఏర్పాటు చేయగానే చిందు కళాకారులందరు అక్కడకు చేరుకొని వెదిక వెనుక భాగంలో వేషధారణ కోసం గుడ్డ దేరాలతో ఏర్పాటు చేసిన చిన్న గదిలోనే కూర్చొని

వేషధారణ చేసుకుంటారు. ఎవరి వేషం వారే వేసుకుంటారు అందరు కాళ్ళకు గజ్జెలు ధరిస్తారు.

3. రంగులు - దుస్తులు - ఆయుధాలు - ఆభరణాలు:

పూర్వం నుండి రంగులు చిందు కళాకారులే స్వయంగా తయారు చేసుకొనేవారు. చెట్ల పసర్లతో, పుష్పలతో తయారు చేసుకొనేవారు. కాని నేడు దుకాణంలో లభించే రకరకాల రంగులు, జింక పొడర్ వాడుతున్నారు. ఆరోజు అటలో వచ్చే పాత్రల కనుగుణంగా ఎవరి రంగులు వారే కొబ్బరినూనెతో కలిపి ముఖానికి చేతులకు అవసరమైతే దేహం నిండా వేసుకుంటారు. ఆయా వేషాలకనుగుణంగా దుస్తులు ధరిస్తారు. రంగు రంగుల చీరలు, పట్టు పీతాంబరాలు లాంటి దుస్తులు ధరిస్తారు. వీరే తయారు చేసుకున్న అద్దాల బిల్లలతో బంగారు రంగు రేకులతో, అంటించిన కిరీటాలు, దగ దగ మెరినే మణిహోరాల్లాంటి ఆభరణాలు ధరిస్తారు. పూలదండలు పూసల దండలు, చెవులకు కుండలాలు, భుజకీర్తులు దండ కడియాలు, కాళ్ళ కడియాలు ధరిస్తారు. వీరి వేషధారణ సినిమా వారి వేషధారణ కంటే ఎంతో వెరుగ్గా ఉంటుంది. వీరి వేషధారణ శాస్త్రియ డ్రామా కంపెనీ వారి వేషధారణను మించి ఉంటుంద నడంలో ఆతిశయ్యాక్రమితి లేదు. తర్వాత ఆయా పాత్రలకు అనువైనగద, శంఖ, చక్రాయుధం, కత్తలు, బిల్లంబులు, ధనుస్సు మొదటి వెదికపైకి వచ్చి తమ పాత్ర పరిచయం చేసుకుంటారు.

గజ్జెలు మొదలగునవి వాటికి లయబ్దంగా, అడుతూ పాదుతూ వెదికపైకి వచ్చి తమ పాత్ర పరిచయం చేసుకుంటారు.

యిష్టుదేవతా స్తుతి:

చిందు కళాకారులు తమ భాగవత ప్రదర్శనకు ఎటువంటి ఆటంకం కలుగరాదని మొదట గణపతి ప్రార్థన, యిష్టుదేవతాస్తుతి చేస్తారు. సరస్వతి ప్రార్థన, అంబస్తుతి తఃశ్వరస్తుతి మొదలగునవి దేవతలను ప్రార్థిస్తారు.

ఓ గణానాయకా! ఓ శుభాదాయకా!

భాగుగా నిన్నునే ప్రస్తుతి జేసేదా!

సాగభూషణ నిన్ను నా ఆత్మలో వేడుచూ

సాగిలి మ్రొక్కేము సపరించుముముమ్ము॥

॥ ౬ ॥

అంబ జగదాంబ హరురాణి ఆదిశక్తి

నిన్ను దలచిన వారికి యెన్నడైన

అఘము లంటవంచు ఆత్మలోన

సృష్టం జేసేద నిరుతంబు సరసిజాణ్ణి॥

5. బపుాన్ పాత్ర ప్రవేశం

చిందు భాగవతంలో మొదట బపుాన్ పాత్ర ప్రవేశిస్తుంది.

ఇతడిని బందర్ మియ్యె, బుడ్డర్ భాన్ అని కూడా అంటారు. ఈ పాత్రకు ఎంతో ప్రాముఖ్యత ఉంటుంది. ప్రధాన పాత్ర పరిచయాలు వారి వృత్తాంతాలు ప్రేక్షకుల కర్మమయ్యె విధంగా ఇతడే సంభాషిస్తాడు. ప్రధాన పాత్రలకు సహాయకడిగా, మంత్రిగా పని చేస్తాడు. ఈ పాత్ర పశ్స్యం కోసం స్పష్టించిన పాత్ర. ఇతని భాష కూడా గ్రామ్యం, భాష పలికే తీరు, నటున చూసి ప్రేక్షకులు కడుపుఖ్య నవ్వుకొని అనందిస్తారు. కథా సంధి జరిగే సందర్భంలో ఇతని పాత్ర ఎంతో అవసరం. ఒక్క మాటలో చెప్పాలంటే ఇతడు మార్గ నాటకాలలోని విదూషకుని వంటివాడు. ఇతడు వికృతంగా వేషం ధరించి ఆడుతూ పాడుతూ వేదికపై వచ్చి వంతగానితో ముచ్చటిస్తూ ఆనాటి ఆట పేరు అటపట్ల ప్రేక్షకులకు ఆసక్తిని కలిగిస్తాడు. కథాగమనానికి తోడ్పడతాడు.

గయోపాభ్యాసం అనే చిందు భాగవతంలో నారదుడు ప్రవేశించగానే ఈ బహున్ అయ్యా నీ పేరేమి? నీ వృత్తాంతమంత చెప్పుమంటాడు. అతడు “నారదుడు” అని చెప్పగానే వ్యంగ్యంగా ఇలా పాడుతాడు

ఓ నారయ్యా! పీసయ్యా!

నారయ్య పీసయ్య నా బట్రె
తలుగయ్యా

పేనితే నులుకయ్య
మంచాముతాడయ్యా || ఓనా ||

అని పాడగా నారదుడు “ముర్ఖుడా నేను బ్రహ్మ మానస మహతడను శాపం పెడితినా చనిపోతావు” అంటాడు. అస్పుదు బహూన్ “చాపలా” అయ్యా! చాపలయితే (చేపలు) చాలా మంచిది. నీసులేక చాలా రోజులైంది. కొన్ని పెట్టండి రాత్రికి కూరొందుకుంటాను అని పశ్స్యంగా అంటాడు. ప్రేక్షకులు నవ్వుమారు. ఇతని భాషంతా అప్రభంతాలతో ఉంటుంది.

6. చిందుబావతంలో యితర పాత్రల ప్రవేశం.

చిందు భాగవతంలో పాత్రధారులు తమను గూర్చి తామే పరిచయం చేసుకుంటా వేదిక మీదికి పస్తారు.. ఇది చిందు భాగవతంలో ఉండే ప్రత్యేక లక్షణం గయోపాభ్యాసం ఆటలో శ్రీకృష్ణపు ఇలా ప్రవేశిస్తాడు.

కృష్ణదేవుడేరా!

వీనారా నేను విష్ణునాముదారా!

కృష్ణదేవుడను దుష్ట శిక్షకుడ

స్పష్టికి కర్తను శ్రీధర లోలుడు || కృష్ణ || అని ఆడుతూ పాడుతూ వేదిక పైకి వచ్చి బహున్ తనను తాను పరిచయం చేసుకుంటాడు.

ఆర్ఘ్యనుని పాత్ర కూడా ఆడుతూ పాడుతూ వేదికపైకి ఇట్లు ప్రవేశిస్తుంది.

ధర్మనందను తమ్ముడను రాదవ్వరీకా

సహధర్మనే అర్ఘ్యనడరా దవ్వరీకా

అగ్నిపోతుని కష్టము కొరకె దవ్వరీకా

నేను అమరవరుని వనము కాల్పుతి దవ్వరీకా || || ధర్ము||

పాలాక్షుని మెప్పించితీర దవ్వరీకా |

నేను శుపదాప్రం గొని తెచ్చితి రాదవ్వరీకా | || ధర్ము||

అంటూ ఆడుతూ, పాడుతూ వేదికపైకి పస్తాడు. బహున్ వృత్తాంతమంతా చెప్పుమనగా వచనంలో అంతా చెప్తాడు.

7. పాత్రల సంవాదాలు

వేదిక పై పాత్రలు ప్రవేశించి తమ వృత్తాంతం చెప్పిన తర్వాత కథా గమనంలో భాగంగా పాత్రులు సంభాషించుకుంటాయి. వేదికపై ఉన్న పాత్రలు సంవాదాలలో భాగంగా పాడుతుండగా మిగతా కళాకారులు వంత పాడుతుంటారు. మరికొందరు వాఢ్య పరికరాలను వాయిస్తూ వంత పాడుతుంటారు. వేదికపై పాత్రల సంవాదాలంతా దుర్గులోనో, జంప తాళంలోనో, కాండార్థం లోనూ వాదించు కుంటాడు. తర్వాత వచనంలో మాట్లాడుతారు. చిందు కళాకారులు తమ కంచు కంఠంతో గానం చేస్తా ఉంటే మళ్ళీ మళ్ళీ వినాలనిపిస్తుంది. అందుకే చిందు భాగవతమంతే ప్రజలు మిక్కిలి

జిప్పడి ప్రక్క గ్రామాల నుండి కూడా తండోప తండాలుగా వచ్చి చూస్తారు.,

కృష్ణర్షసుల సంవాదం -

యిద్దం.

గయోపాభ్యాసమనే చిందు భాగవంతలో కృష్ణర్షన యుద్ధ సమయంలో ఇద్దరు ఎదురెదుగు వచ్చినప్పటి సంవాదం ఈ విధంగా ఉంటుంది.

అర్ఘు: బావా! శ్రీ కృష్ణ వందనములు

కృష్ణు: “వచ్చినా వోయి అర్ఘున మచ్చికలర

గయుని ఉంచుకనాతోను కలహమునకు

ఎన్ని సంవత్సరములాయే యిట్లు దలచి,

పగయు తీర్చుకో నీవింక బలుడవైతే

అర్ఘు: చూచితిని మిమ్ము శ్రీ కృష్ణ చోద్యమాయే।

గయుడు వాడెంత నేనెంత ఘనులు మీరు |

గోట బోయేటి కార్యంబు కొండ రీతు |

చేయుచునే ధర్మంబు తెలుసు మీకు |

కృష్ణు: వాని కంటే నీకు వడి తక్కువా నేను |

మాటల్లు తెలిసె మరిది వినుము |

చల్కుచొచ్చి ముంత దాచుట పని ఏమి |

రణము జేయుము నీవింక రాజువైతే ||

అర్ఘు: అభయము ఇచ్చితి నేను

అకారము జేసి మాటలాడితే మీకున్

యిభవరదా! గయుని యిచ్చిన

అపక్కిర్తి రాదా నాకు దేవకితసయా ||

కృష్ణు: శత్రుడవై వచ్చి నాతో పాత్రుడనంచులుల్చెదో |

చిత్రమాయె నాతో యుధ్భం చేయుమింక జిప్పుడున్
దాత్రి లోన నీకు కీర్తి దండిగాను వచ్చును.

గాత్రముల్ తెగ వేసి గడియలోన గూల్చెదన్ ||

అర్థః: చిన్ననాటి యుండి నాతో స్నేహమును జేసియున్ ।
అన్ని విద్యులూనూ నేర్చి అనుటి మీకు ధర్మమా ।
ఉన్న మాటలంబే మీరు కన్ను లెర్ర జేసేదారు ।
నన్ను కోపగింజెదారు అన్ని మీకు తెలుసునూ

ఈ విధముగా చిందు భాగవతంలో పాత్రల మధ్య
సంభాషణలు ఉంటాయి. యుద్ధాలు ఉంటాయి. గానం చేసిన తర్వాత
ప్రేక్షకులకు అర్థమునట్టు వచనంలో చెపుతారు. రెండు పాత్రల
సంవాదాల మధ్య బహున్ హస్యంగా మాటల్లాడుతాడు. వేదికపై
రెండు గాని అంతకంటే ఎక్కువ
పాత్రలు సంభాషించుకుంటాయి. ఈ
సంవాదాలు భాగవత ప్రదర్శనలో
ఆకర్షణ కలిగింజడమే గాక, కథా
గమనమునకు ఎంతో సహాయ
వడతాంగా. ఇంకా వేదికపై
పరిణయాలు, యుద్ధాలు జరుగు
తుంటాంగా. ఇవి ప్రేక్షకులను
ముగ్గులను చేస్తాయి.

8. మంగళహరతి పాట

చిందు భాగవతం చివరన
మంగళహరతి పాటతో ప్రదర్శన
ముగ్గులంది.

మంగళం జయ మంగళం ।

శుభమంగళంబిని పాడరే ।

అంగనలు శ్రీ కృష్ణ దేవుని

అత్మలోపలవేడరే || మం||

దేవకీ వసుదేవ పుత్రుని

చాలగా కొని యాడరే

సనకాది సన్ముని వంద్యుడో ||

యా సత్య శీలుని వేడరే ||

||మం||

రుక్మిణిసతి ప్రాణనాభుని ।

చాలగా కొని యాడరే ।

సనకాది సన్ముని వంద్యుడో ||

యా సత్య శీలుని వేడరే ||

||మం||

సలిలత హృత్కిక హారములను ।

తులసి మాలలు వేయరే ।

సలిలతంబగ మీరలందరు ।

జలజనేత్రుని గొలువరే

|| మం||

కోరి భక్తుల నెల్ల టోచెటీ ।

కోమలాంగుని వేడరే ।

సారసారెకు వరములిమ్ముని ।

స్నేహంతసమ్మున వేడరే

|| మం ||

ఈ విధంగా ఆనాటి భాగవత ప్రదర్శనలో పాత్రాన్న
పాత్రదారులంతా వేదిక పైకి వచ్చి ఈ మంగళ హరతితో పాట
పాడుతారు మంగళహరతి పాట విన్న తర్వాత చక్కబీ అనుభూతితో
ప్రేక్షకులు ఎపరింటకు వారు వెళతారు.

9. ప్రేక్షకుల స్పందన:

పల్లె ప్రజలకు అందుబాటులో ఉన్న రమణీయ జూనపద
కళారూపం చిందు భాగవతం. చిందువారు భాగవతం ప్రదర్శిస్తారని
తెలియగానే గ్రామంలోని ఆరేళ్ళ పిల్లల నుండి అరవై ఏళ్ళ వ్యద్దుల
వరకు అందరు వచ్చి వరుసలో కూర్చొంటారు. చిందు భాగవత
ప్రదర్శన చూస్తూ ప్రేక్షకులు హర్షద్వానాలు చేస్తారు. చప్పల్లు కొడతారు.

ఈలలు వేస్తుంటారు. అంతేకాక
ఆటలో సందర్భానుసారంగా
ఎల్లమ్మ వేషం వేస్తే ప్రదర్శన
జరుగుతుండగానే ప్రేక్షకులు
కొబ్బరి కాయలు కొడతారు.
నైవేద్యాలు సమర్పించుతారు.
అగరువత్తులు, మంగళ హరతులు
వెలికిస్తారు. సావిత్రీ పరిణయం,
శశిరేఖా పరిణయం వంటి కథా
ప్రదర్శనలో వివాహ ఘుట్టలు
వచ్చిన పుడు భాగవతం చూస్తున్న
వాళ్ళు వారిపై అళ్ళింతలు
చల్లతారు. కట్టు కానుకలు
చదివిస్తారు. ప్రదర్శనలను

పండుగలుగా ఉత్సవాలుగా జరుపు కుంటారు. ఇట్లా చిందు
కళాకారులు ప్రేక్షకుల మన్మణలు పొంది వారిని భాగస్వాములుగా
చేస్తారు.

సంపూర్ణం

ఉపయుక్తర్థాలు:

1. తెలుగు జానపద గేయ సాహిత్యం || డా॥ బి.రామరాజు
2. తెలుగు వారి జానపద కళారూపాలు డా॥ మిక్కిల్లినేని రాధాకృష్ణమూర్తి
3. మాలమాదిగల ప్రాచీన చరిత్ర -బోనిగల రామారావు
4. జాంబవ పురాణం - తాళపుత్ర గ్రంథం
5. ఆంధ్ర సంగీత సాంస్కృతిక మహాత్మవ ప్రత్యేక సంచిక జాన్ 2001
అంధ్రప్రదేశ్ జానపదకళారూపాలు - డా॥ పి.జోతి గారు
6. ఆశ్రిత జాతుల వారి సంప్రదాయం-సాహిత్యం -పి. సుబ్రాచారి.
7. యక్కగానవాజ్యాయ చరిత్ర - డా॥ యస్.వి.జోగారావు
8. ఆంధ్రుల జానపద విజ్ఞానం - డా॥ ఆర్వియన్. సుందరం

- దాక్షర్ పాండుల సాయిలు

m : 9652027481

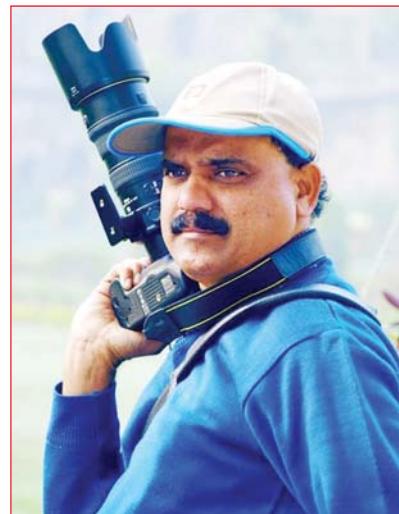
e : dr.pondulasailu@gmail.com

సామాజిక దృశ్యాలకు ప్రతిరూపం సంపత్త ఫోటోగ్రఫ్

సింగరేణి కాలరీస్ కంపెనీ లిమిటెడ్ మంచిర్యాల జిల్లా శ్రీరాంపూర్ ఏరియా జిఎం కార్యాలయంలో పబ్లిక్ రిలేషన్స్ అసిస్టెంట్‌గా పనిచేస్తున్న పి.సంపత్తికుమార్ కరీంనగర్ జిల్లా కురిక్కాల గ్రామ నివాసి. ప్రాథమిక విద్య కురిక్కాలలోనే అభ్యసించి, ఒక తరగతి నుండి కరీంనగర్ సిఎస్‌బి పొరశాలలో 10వ తరగతి వరకు చదివి, తదనంతరం మళ్ళీపర్వన్ ప్రభుత్వ జూనియర్ కళాశాలలో జింటర్‌మీడియట్ ఉత్తీర్ణులై ఎన్‌ఆర్‌ఎర్ డిగ్రీ కళాశాలలో బికాం పూర్తిచేసిన సంపత్తికుమార్ వివాహసంతరం కపిల్ చిటఫండ్స్ ప్రయవేటు లిమిటెడ్‌లో 1986 వరకు పనిచేయడం జరిగింది. 1987 సెప్టెంబర్‌లో సింగరేణి కాలరీస్ కంపెనీ లిమిటెడ్ నిర్వహించిన అర్ధత పరీక్షలో ఉత్తీర్ణులై అందులో క్లర్క్‌గా ఉద్యోగం పొందారు.

కళలపట్ల, పర్యావరణం పట్ల ఆసక్తి ఉన్న సంపత్తికుమార్ ఫోటోగ్రాఫీ పట్ల కూడా ఆక్రమితుడైనాడు. కాలేజీలో చదువుతున్నపుడు వచ్చిన స్కూలర్సిప్ మొత్తంలో ఒక చిన్న (110 ఎంఎం) మిన్సోల్స్ కెమెరా కొని ఫోటోలు తీయడం ప్రారంభించాడు. కుటుంబంలో ఏ కార్యక్రమం జరిగినా సంపత్తికుమార్ ఫోటోలు తీయాలిందే. ఎందుకంటే విదేశీ కెమెరా ఉన్నది తనవద్దే కాబట్టి. తదనంతరం 35 ఎంఎం కెమెరా కొనుక్కొచ్చాలనే ఒక పట్టుదలతో వచ్చిన జీతంలో కొంత పొదుపుచేసి రఘ్య కెమెరా అయిన ‘జెనిట్’ కొనడం జరిగింది. పెంటాక్స్, మిన్సోల్స్, ఓలంపస్, కానాన్, నికాన్ లాంటి ప్రముఖ సంస్థల కెమెరాలను కొని వాడారు. తన మేనకోడలి వివాహ సందర్భంలో కరీంనగర్ కెమెరా క్లబ్ సభ్యుడైన వీడియోగ్రాఫర్ వి.శ్రీనివాసాచారి ప్రమేయంతో కరీంనగర్ కెమెరా క్లబ్‌లో శాశ్వత సభ్యత్వం పొందారు. ప్రముఖ అంతర్జాతీయ ఫోటోగ్రాఫర్ కరీంనగర్ జిల్లాపాసి ఎఱెర్పిఎస్ అవార్డు గ్రహిత్ శ్రీ బండి రాజన్బాబు గారి

స్కూల్‌లో 1998లో మొట్టమొదటిసారిగా సిరిసిల్లలో జరిగిన రాష్ట్రస్థాయి ఫోటో వర్క్‌షాపులో పాల్గొని రాష్ట్రస్థాయిలో కన్సోలేషన్ బహుమతి పొందారు. అదే స్కూల్‌లో ఫోటోగ్రాఫి వర్క్‌షాపులు ఎక్కడ జరిగినా అక్కడికి వెళ్ళి ఎన్నో మేళకులు నేర్చుకునేవారు. 2002లో అంధ్రప్రదేశ్ ప్రభుత్వం ప్రపంచ ఫోటోగ్రాఫి దినోస్టవం సందర్భంగా ‘నీరు-మీరు’ అంశంపై సమ్మక్క-సారలమ్మ’ జాతరలో తీసిన ఫోటోలకు రాష్ట్రస్థాయిలో ఎన్నికె 2500/- సగదు పురస్కారం, ప్రశంసా పత్రం అందుకున్నాడు. 2004లో ఖమ్మం జిల్లాలో ప్రముఖ ‘బడియాసిన్’ అనే రిసార్ట్ నిర్వాహకులు శ్రీ బండి రాజన్బాబుగారి ఆధ్వర్యంలో నిర్వహించిన రాష్ట్రస్థాయి ఫోటో వర్క్‌షాపులో ‘ది బయాసిన్ బెస్ట్’ అవార్డును గెలుపొందారు. ప్రథమ, ద్వితీయ, తృతీయ మరియు కన్సోలేషన్ బహుమతులతో పాటు ఒక ప్రత్యేకమైన అంశంపై ఒకేఒక్క బహుమతిని ప్రకటించిన నిర్వాహకులు ఆ బహుమతిని సంపత్తికుమార్ పొందడంపట్ల ప్రముఖుల అభినందలు పొందారు. 2003లో సింగరేణి సంస్థ కూడా సంపత్తిను అత్యుత్తమ ఫోటోగ్రాఫర్గా గుర్తించి 2004లో ‘గుమాస్తా’ ఉద్యోగాన్ని పిల్లల గా మార్చింది. సంస్థ ప్రచురించే క్యాలండర్లు, డైరీలు, ట్రోచర్లు, ప్రముఖుల పర్యావరణలకు ఆయన ఎంతో ఉపయోగపడ్డారు. 2004లో లండన్ కేండ్రంగా పనిచేస్తున్న ‘యంగ్‌లైవ్స్ బండియా’ సంస్థ అధ్వర్యంలో పేద దేశాలలో పిల్లల జీవన విధానంపై ప్రకటించిన ఫోటోగ్రాఫి పోటీలలో భారతదేశం సుండి ఎన్నికెన ఫోటోలలో సంపత్తి తీసిన గంగిరెడ్యులవారి జీవన విధానంపై తీసిన ఫోటో ఎన్నిక ఆయి, 2500/- సగదు పురస్కారం లభించింది. 2006 నుండి 2008 వరకు మంచిర్యాలలో ఫోటో ఎగ్గిపిష్ట్ నిర్వహించి, ఇతర ఫోటోగ్రాఫర్లకు ఫోటోగ్రాఫి పట్ల అవగాహన కల్పించారు. మూడు రోజులు నిర్వహించిన ‘మౌగా ఫోటోగ్రాఫి’ ప్రదర్శన రాష్ట్రవ్యాప్తంగా సంవలనం

స్పృష్టించింది. 2009లో రాష్ట్ర ప్రభుత్వం ప్రపంచ ఫోటోగ్రఫీ దినోత్సవం సందర్శింగా నిర్వహించిన ఫోటోలలో 'బడిబాట' అంశంపై సంపత్తి తీసిన ఫోటో ప్రథమ బహుమతిగా 10,000/- నగదు అవార్డు, ప్రసంగా పత్రం పొందారు. ఫోటోసర్కుల్ - ప్రౌదరాబాద్ వారు నిర్వహించిన డిజిటల్-ఫోటోస్ ఫోటోగ్రఫీ ఫోటోలలో బహుమతి, 2012లో ప్రపంచ స్థాంగు 'బయోలాజికల్ బయోడైవరిటీ కన్సెంట్ లో హ్యామన్ బీయింగ్ అంద్ ఎన్వీరాన్ వెంట్ విభాగాలలో ప్రథమ బహుమతి కింద 25000/- నగదు రివార్డు, ప్రశంసాపత్రం, 2013లో ఖమ్మం జిల్లాలో జాతీయస్థాయి ఫోటో వర్క్స్పేషాపులో పాల్గొని 'గిరిజన సంస్కృతి' విభాగంలో ఎక్సెలెన్స్ అవార్డు, 2016లో జాతీయ స్థాయి బతుకమ్మ ఫోటో ఫోటోలలో దేశవ్యాప్తంగా రెండవ

బహుమతి, ప్రశంసాపత్రం, 75,000/- నగదు పురస్కారం, తెలంగాణా రాష్ట్ర బయోడైవరిటీ బోర్డు ఆధ్వర్యంలో 'ఫోరా-పోనా' విభాగాలలో అవార్డు, ప్రశంసాపత్రం, 5000/- నగదు పురస్కారం, 2017 ప్రపంచ ఫోటోగ్రఫీ దినోత్సవం సందర్భంగా తెలంగాణ రాష్ట్ర ప్రభుత్వం నిర్వహించిన ఫోటో ఫోటోలలో అవార్డు, 5000/- నగదు, ప్రశంసాపత్రం, 2017లో సిగ్యా అకాడమీ ఆఫ్ ఫోటోగ్రఫీ ఫోటోలలో రజత పతకం పొందారు. తాను పనిచేస్తున్న సంస్కృతిని కూడా అనేక అవార్డులు పొందారు. సంపత్కుమార్ అనేక సామాజిక కార్యక్రమాలలో పాల్గొనారు.

పబ్లిక్ రిలేఫ్స్ సాసైటీ, ప్రౌదరాబాద్ చాప్టర్ లో నిర్వహించిన అనేక సదస్యులలో పాల్గొని ఎన్నో సర్టిఫికెట్లను పొందారు. ఇటు వృత్తి, అటు ప్రవృత్తి.. ఈ రెండు అంశాలు సంపత్కుమార్ రెండు కళ్ళగా భావిస్తూ, అతనికి ఇష్టమైన 'పిక్సోరియల్ ఫోటోగ్రఫీ'ని

ఎస్సుకుని భావితరాలవారికి గిరిజన సంస్కృతిని తెలియజేయడానికి ఎంత కష్టమైనా సరే అందులో రాణించడం విశేషం.

తెలంగాణ, ఆంధ్రప్రదేశ్ రాష్ట్రాలలోని గిరిజన సంస్కృతినే కాకుండా ఒరిస్సాలో బొండా గిరిజన సంస్కృతిని ఆకాంపు చేసుకుని,

వారి జీవన విధానాన్ని ప్రపంచానికి తెలియజేస్తున్నారు. అంతేకాకుండా రాజస్థాన్లో వర్యటించి అక్కడి జీవన పరిస్థితులను తన కెమెరాలో అధ్యయనం చేసాడు. రెండు తెలుగు రాష్ట్రాలలోని అనేక జాతరలు, నాగోబా జాతర, గాంధారి వైనమ్మ జాతర, కొమురవెల్లి జాతర, నిజమాబాద్ జిల్లా గాంధారి ప్రొంతంలోని మధుర సంస్కృతిని తన కెమెరాలలో బంధించి భవిష్యత్తు తరాలవారికి అందించే ప్రయత్నం చేసారు.

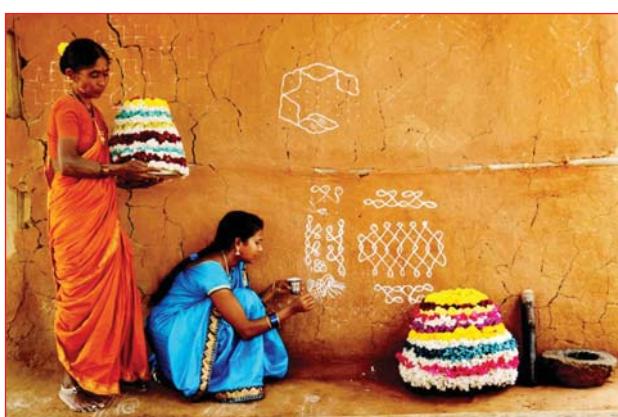
మంచిర్యాల జిల్లాలో మంచిర్యాల 'కెమెరా ఆర్ట్ సర్కుల్'ని స్థాపించి అంచెలంచెలుగా ఎదుగుతూ తెలంగాణ రాష్ట్ర ఫోటోగ్రఫీ అకాడమీ సంయుక్త కార్యదర్శిగా పనిచేస్తూ, రాష్ట్ర వినియోగదారుల సంఘ సమాజ్య ప్రాంతియ కార్యదర్శిగా ఉంటూ ఎన్నో సామాజిక సేవలు చేస్తూ అందరి మనుసులు పొందుతున్నారు. ఫోటోగ్రఫీ ద్వారా సామాజిక దృక్పథం కలిగి, భావుకతకు అద్దంపట్టే దృశ్యాలను ఆవిష్కరించి ప్రతి హృదయం స్పుండించే విధంగా సఫలీకరిం కావాలని, మరెందరికో తన సామాజిక సేవలను అందించాలని ఆకాంజీద్దారా.

-పి.సంపత్కుమార్,

9866305060

sampath2881347@gmail.com

- వెంకట్

చలత్తను చదివిస్తున్న ఘంటా చక్కపాణి

సామాజిక శాస్త్రాలు, చరిత్ర, సంస్కృతి, కళలకు సంబంధించి పాలకులకున్న చిన్నచూపు వల్ల కొత్తగా వస్తున్న తరాలకు తెలంగాణ చరిత్ర తెలియకుండా పోయే పరిస్థితి ఏర్పడింది. తెలంగాణ రాష్ట్రం అవతరించా తెలంగాణ చరిత్ర, సంస్కృతి, కళలకు సంబంధించి కొత్తతరం చదువుకునే స్థితి వచ్చింది. ఆ స్థితి రావడానికి కారణం ప్రాగ్. ఘంటా చక్కపాణి. ఆయన తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ చైర్మన్ గా నియమితుడయ్యాక సిలబన్స్ లో సంపూర్ణ మార్పులు వచ్చాయి. ప్రధానంగా గ్రూప్-1, గ్రూప్-2 పరీక్షల దగ్గర నుంచి ఉద్యోగుల నియామకాల వరకు తెలంగాణ చరిత్రకు ప్రాధాన్య మిచ్చారు. ప్రాంతీయత అన్న అలోచనలు, వ్యతీ కులాలు, సబ్జెండ వర్డులు - సంస్కృతి, ప్రజా ఉద్యోగాలు, తెలంగాణ పోరాటాల చరిత్ర, మలిదశ తెలంగాణ ఉద్యమంలో కీలక ఘట్టాలు... 1969 నాటి ఉద్యమం, 42 రోజుల సమ్మోలాంటి సమకాలీన చరిత్రను సిలబన్స్ లో చేర్చారు. అంతేకాకుండా ఉద్యోగుల నియామకాల విషయంలో బ్రిత్టపుడ్దితో ముందడుగు చేస్తున్నాం. ఉద్యోగాల నియామకాలకు సంబంధించిన అంశంపై తెలంగాణ రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ చైర్మన్ ఘంటా చక్కపాణి దక్ష్మ ల్యాండ్తో తన అనుభవాలను పంచున్నారు.

కొత్త ప్రభుత్వం వచ్చిన తర్వాత తెలంగాణ రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ఏవిధంగా రూపం దాఖ్లించి...? ఛిని ఆశయాలు ఏమిటి..? ఎలాంటి నిర్ణయాలు తీసుకొచ్చారు..? ఛినికి కొత్త కమిషన్ మీమిల్లి చైర్మన్ నిర్ణయం తీసుకోవడంపై మీ స్పందన..?

నిజానికి తెలంగాణ నిరుద్యోగులకు 'మన ఉద్యోగాలు మనకే రావాలి' అనే నినాదంతో తెలంగాణ ఉద్యమం చేపట్టడం జరిగింది. కాబట్టి తెలంగాణలో ఉన్న యువతరానికి ఉద్యోగాల మీద ఒక విపరీతమైన ఆకాంక్ష ఏర్పడింది. అదే దశలో ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ తెలంగాణ రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ తొలి చైర్మన్ గా నియమించడం జరిగింది. అయితే, నాకు ఈ చైర్మన్ పదవిపై ఆశగానీ, కోరిక గానీ ఉండి రాలేదు.. ముఖ్యమంత్రి తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత డిసెంబర్ 18న తెలంగాణ రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ను ఏర్పాటు చేశారు.. గతంలో ఆస్తవ్యస్తంగా ఉన్న పరిపాలనను ఎట్లా చక్కగా తీర్చిదిద్దాలి అనే సంకల్పంతో చైర్మన్ గా నియమించడం జరిగింది. అయితే ఈ నియామకంపై నాకు కొంత అనంత్యాల్చి ఉండింది. అయితే, ముఖ్యమంత్రి ఈ కమిషన్ ను ఏర్పాటు చేయడం వల్ల ప్రజల్లో విశ్వాసం కలగాలి.. అందుకే మిమ్మల్ని నియమించడం జరిగిందని చెప్పారు. నిజానికి ఇది ఒక కొత్త బాధ్యత. దీనిని మనం పూర్తిగా ఏ రకంగా మార్పగలగాలి... ఈ కొత్త వ్యవస్థలో ఎలాంటి మార్పులు తీసుకురావాలి... తదితర అంతాలను వివరించారు. దీన్తో నాకు నమ్మకం కలగడంతో చైర్మన్ గా బాధ్యతలు చేపట్టడం జరిగింది.

మీరు తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ గా బాధ్యతలు తీసుకొన్నప్పటి సుంచి మీకు ఏమైనా కొత్త సమస్యలు ఏర్పడ్డాయా..? అంటే మీరు ప్రాఫెసర్ గా ఉన్నారు కదా.. ఈ బాధ్యతలు తీసుకోవడం ఎలా అనిపించించి....?

నిజానికి కూడా మీకు ఉండే అభిప్రాయమే అందరికి ఉండేది... ఎందుకంటే ప్రాఫెసర్ అయి ఉండి తెలంగాణ రాష్ట్ర పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ చైర్మన్ గా ఏమీ చేస్తారు అని అనుకునేవారు, కానీ నా దృష్టిలో ప్రాఫెసర్కు మించిన విద్యావేత్త మరొకరు ఉండరని నా అభిప్రాయం. అవగాహనలేనట్లు వంటివి వేరేవి ఉండవ అని అనుకుంటున్నా. నిజానికి నాకు వేరే అంశాల్లో పెద్ద సందేహాలు ఉండేవి. ఇది పెద్ద సిస్టమ్... గతంలో ఏపి పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ అంటే ఎటువంటి సదభిప్రాయం ఉండేది కాదు. అంటే ఒక దశలో పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ అంటేనే అక్రమాలకు, అవినితికి కేంద్రాలుగా ఉండేవి. అటువంటి సందర్భంలో తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ కొత్తగా ఏమీ చేస్తది అనే అభిప్రాయం అందరిలోను ఉండేది. ఈ తరువాత ఒక చాలా తీసుకోవడం జరిగింది. దీంట్లో ఎటువంటి సందేహాల లేదు. ముఖ్యమంత్రి ఆ విషయాన్ని గమనించి అనేక రకాలుగా చాలా విషయాలు చెప్పారు. ముఖ్యంగా మూడు అంశాలను ప్రధానంగా తీసుకొచ్చారు. మొదటి అంశం: మీ వల్ల తెలంగాణ యువకులకు ఒక విశ్వాసం కలుగుతుంది. ఏ వ్యవస్థకు అయినా విశ్వసనీయత ప్రధానం. ఆ విశ్వసనీయత రావటం కోసం మీమిల్లి తీసుకోవడం జరిగిందన్నారు. రెండో అంశం: మీరు ముక్కుసూచిగా ఉంటారు. ఎవరికీ లొంగరు. ఎవరితో విభేదాలు

ఉండవు. కాబట్టి మీలాంబి వారు ఈ వ్యవస్థలో ఉంటే బాగా అభివృద్ధి చేపడతారు అని చెప్పారు. మూడో అంశం : తెలంగాణ కొత్త రాష్ట్రం కాబట్టి భవిష్యత్తులో ఉద్యోగాల సర్వీస్‌లకు సంబంధించి అనేక కీలక వైను అంశాలు చోటు చేసుకుంటాయి. వీటన్నింటి వ్యాపారశత్తుకంగా చేపట్టానికి తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్‌కు ఉన్న ప్రాధాన్యతను దృష్టిలో పెట్టుకుని మిమల్చి నియమించడం జరిగిందన్నారు. కాబట్టి నిజంగానే దీనిని సవార్లగా తీసుకుని నేను డిసెంబర్ 18, 2014న బాధ్యతలు చేపట్టాను.

అయితే అప్పటికి ఇక్కడ అంతా కొత్త ఏమీ లేదు. ఆఫీస్ లేదు. ఎక్కడికి వెళ్లాలో కూడా అర్థం కానీ పరిస్థితి. అప్పుడు సీఎస్‌గా ఉన్న రాజీవ్ శర్మ మీరు అదే ఆఫీస్ (ఏపీ ఆఫీస్)కు వెళ్లండి. ఎందుకంటే ఆ భవనం మనదే కాబట్టి. వాళ్లు ఎట్లాగో వెల్లిపోతారు. అందులో ఉండడండి అని చెప్పడం జరిగింది. అయితే, ఇక్కడకు వచ్చేసరికి అసలు అడుగు పెట్టడానికి కూడా స్థలం లేదు. అంత ఘర్లగా ఉండిపోయింది అంధ్రప్రదేశ్ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్. ఒకటే గది భాళీగా ఉందే. ఆ రూంలో మేం ఉండడం జరిగింది. అప్పుడు నేను నాతో పాటు ముగ్గురు సభ్యులు ఉండేవాళ్లం. ఆ ముగ్గురు తెలంగాణ ఉద్యమంలో ఉద్యోగ సంఘాలకు కీలక పాత్ర పోషించి నాయకులుగా ఉన్నటువంటి విరల్, దాక్షర్ మతీసుద్దిన్ భాద్రి, దాక్షర్ చంద్రపతిలతో కలిసి ఉండేవాళ్లం. మేమంతా దాదాపు మూడు, నాలుగు నెలలు పాటు ఆ రూంలో కూర్చుని పనిచేయాలనే నిర్ణయానికి వచ్చాం. ఇట్లా గడిచిన తర్వాత తెలంగాణ ప్రభుత్వం జీవో ఇచ్చింది. మన ప్రభుత్వం ఇచ్చిన జీవోను ఏపీ ప్రభుత్వ అనుమతిని పొంది, ఏపీలో పనిచేస్తున్నటువంటి 125 మంది ఉద్యోగులని మనకు కేటాయించింది. సరే, ఈ 125 మందితో పనిచేఢాం అనుకుంటే ఇందులో దాదాపు 30 మంది అటెండర్లు ఉన్నారు. దీనిబట్టి అర్థం చేసుకొచ్చు తెలంగాణ ఉద్యోగుల వ్యవహరంలో ఎట్లా అన్నాయం జరిగిందో అనుకోవటానికి. ఎందుకంటే 500 మందిపైగా ఉన్న పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్లో కనీసం 250, 300 మంది ఉండాల్సిన చోట వందమంది మాత్రమే మన వాళ్లు ఉన్నారు. దీంట్లో 30 మంది అడెండర్లు, పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్లో మొత్తం 31 మంది అటెండర్లు ఉంటే. దీంట్లో 30 మంది తెలంగాణావాళ్లే. అదేవిధంగా ఆఫీసర్లు దాదాపు 100 మంది. ఈ 100 మంది

ఆఫీసర్లలో తెలంగాణవాళ్లు పడి మంది. ఇటువంటి వివక్ష గతంలో ఉంది. కాబట్టి గతంలో తెలంగాణ ఉద్యమం అవసరమని మరోసారి మాకు కూడా అర్థమంది. ఇట్లా మొత్తం మీద 2015 జనవరిలో మాకు స్టోప్సు ఇవ్వడం జరిగింది. అయితే, ఈ స్టోప్ కూర్చుకోవడానికి మాకు స్థలం కావాలని మళ్ళీ కొట్టాట జరిగింది. ఈ నేపథ్యంలో తెలంగాణలో మన ఉద్యోగులు మనకే అనే ఉద్యోగంతో తెలంగాణ పిల్లలకే ఉద్యోగాలు రావాలనే ఒక ప్రధానమైన ఆలోచనగా ఉండేది.

పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ప్రధానమైన లక్ష్యం ఏమి చేయాలని ఉంటి.

దీంట్లో ప్రధానమైనది ఏమింటంటే. రాష్ట్రంలో ఉన్నటువంటి ప్రభుత్వ ఉద్యోగాల నియామకాలని స్వంతంగా నియమించేవటువంటి వ్యవస్థను పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ కింద చెప్పడం జరిగింది. మేం కొత్తగా ఏర్పడిన రాష్ట్రంలో రాబోయే నియామకాల్లో.... ముఖ్యంగా అప్పటికే ప్రభుత్వం ఐదు సంపత్తురాల్లో లక్ష ఉద్యోగాలు ఇస్తామని ప్రకటన చేసింది. సరే, ఉద్యోగాలు ఎన్ని ఇస్తాన్నాం అనే దానికంటే, అవి ఎంతపరకు అర్థత కలిగినవారు పొందుతున్నారు అనేది మాకు ప్రధానమైన అంశం. తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్కు ఎన్ని ఉద్యోగాలు ఇచ్చాం అనేదాని కంటే, ఎంతపరకు ప్రతిష్టాప్తకంగా, ఎంత వివాదరహితంగా, అర్పులకు మాత్రమే ఏవిధంగా అందుతాయి అనే ప్రధాన అంశంతో ముందుకు సాగడం జరిగింది.

తెలంగాణ భవిష్యత్తు ప్రణాళికకు అవసరమైనటువంటి సిలివ్ సర్వీస్‌ను నియమించాలి. కాబట్టి ఈ తెలంగాణ భవిష్యత్తుకు సంబంధించి నటువంటి సిలివ్ ఎట్లా ఉండాలి అనే ఆలోచన చేయడం జరిగింది. ఇది ప్రజా మేధావుల నుంచి, సిలివ్ సాసైటీ నుంచి, విద్యావేత్తల నుంచి ఎవరైతే మన తెలంగాణ ప్రత్యేక రాష్ట్రంగా ఏర్పడాలి. దీనివల్ల మన సమాజం మారు తుండని భావించి, ఆలోచించి ప్రయత్నం చేశారో... వాళ్లందరిని దీనిలో భాగస్వామి చేశాం. హరగోపాల్ ఒక కమిటీకి చైర్మన్ ఉన్నారు. కోదండరాం మరో కమిటీకి చైర్మన్గా, చుక్కారామయ్య మరో కమిటీకి చైర్మన్గా ఇట్లా చాలామంది ఎవరైతే మనకు భవిష్యత్తో తెలంగాణ అవసరాలు ఏమిటి అని తెలిసిన మేధావులు ఎవరైతే ఉన్నారో వాళ్లందరిని దీంట్లో భాగస్వామిగా చేర్చడం జరిగింది. దాదాపు 36 మందితో దాదాపు అన్ని వర్గాలు, అన్ని రంగాలు, అన్ని అంశాలకు సంబంధించిన వాళ్లను తీసుకొని

ఈ కమిటీని ఏర్పాటు చేశాం. ఎన్ని రకాల ఉద్యోగాలు ఉంటాయి. వాటిని ఎన్ని రంగాలుగా విభజించవచ్చు. వాటికి ఏ విధమైనటువంటి సిలబన్సులు ఉండాలి. అనేక అంశాలను పరిశీలించి, చాలా క్షుణ్ణంగా అధ్యయనం చేసి, ఒక సమగ్రవైన టువంటి సిలబన్సు ఏర్పాటుచేయడం జరిగింది. ఇవన్నీ దాదాపు 2015 ఏప్రిల్ వరకు సిద్ధం చేశాం. కానీ, అప్పటివరకు ప్రభుత్వం నుంచి ఎన్ని ఉద్యోగాలు ఖాళీలు ఉన్నాయి. ఎందుకంటే ఉద్యోగుల విభజనకు సంబంధించి కమిటీలు నడుస్తున్నాయి. ఇరు ప్రభుత్వాల మధ్య చర్చలు జరుగుతున్నాయి. కేంద్రప్రభుత్వం ఇంకా విభజించే అంశాలు ఉన్నాయి. కాబట్టి మనకు దాదాపు మొదటి నోటిఫికేషన్ సంబంధించి జూలై 28 జీవో వచ్చింది. దీని ప్రకారం మనం ఉద్యోగాలు ఇవ్వాలి. అయితే, ఒక ప్రకటన రాగానే ప్రకటనను చూసి ఉద్యోగులు ఇవ్వడం జరగదు. ఆ ప్రకటన అనేది కేవలం పరిపాలన నుంచి వచ్చినటువంటిది లెక్క దీనికి మళ్ళీ ఆర్థిక శాఖ సంబంధించిన ఒక జీవో రావాన్ని ఉంటుంది. ఆ జీవోలు వచ్చిన తర్వాత ఆ జీవోల్లో మనకు ఏదీ శాఖకు ఎన్ని ఉద్యోగులు ఉన్నాయి అనేది చెప్పుతారు. మళ్ళీ ఆ శాఖ వాళ్ళ మనకు నివేదిక పంచిస్తారు. ఆ నివేదికలో ఆ ఉద్యోగాలు ఏ కేటగిరిలో ఉన్నాయి. ఏ జీతంతో ఉన్నాయి. వాటి అర్థతలు ఏమిటి. అవి ఏది

కులాలకు రిజర్వ్ చేయబడ్డాయి. ఏది జిల్లాల వారికి ఏది ఉద్యోగాలు చెందుతాయి. ఇట్లు అన్ని సమగ్రమైనటువంటి ఒక సమాచారం మనకు అందుతుంటాయి. ఇవన్నీ సరిచేసుకుని పూర్తిచేసుకుని, అగష్టలో మొదటి నోటిఫికేషన్ను ఇచ్చాము. అంటే అగష్ట 2015 నుంచి దాదాపుగా నాలుగు సంవత్సరాల నుంచి నడిచిన ప్రయాణంలో ఇప్పటి వరకు 38 వేల 59 ఉద్యోగాలు ఇచ్చాము. వీటిని భర్త చేయడానికి 101 నోటిఫికేషన్లో దాదాపు అన్నింటికి పరీక్షలు నిర్వహించి, ఘలితాలను కూడా వెల్లడించడం జరిగింది. దీంట్లో

ఇప్పటికే 17 వేల 38 మంది ఉద్యోగాలు చేస్తున్నారు. ఇంకా 13 వేల 875 మందికి సంబంధించిన ఘలితాలు వచ్చాయి. వాళ్ళ కూడా ఉద్యోగాలు చేపట్టనున్నారు. ఈ లెక్కన దాదాపుగా ప్రభుత్వం ఇచ్చినటువంటి ఉద్యోగాన్ని పూర్తి చేయగలిగాం. ఇందులో దాదాపు 5 వేల వరకు వివిధ దేశాలలో ఉన్నాయి.

భవిష్యత్తులో తెలంగాణ పట్టిక కమిషన్ ద్వారా ఇంకెన్ విజట్ జాబుతాలను ప్రకటించస్తున్నారు?

భవిష్యత్తులో ఏమి చేస్తామనేది ఇప్పుడే చెప్పలేదు. ఎందుకంటే పట్టిక సర్వీస్ కమిషన్ అనేది ఒక ప్రాసెన్ యూనిట్. చాలామంది ఏమనుకుంటారు అంటే... ప్రభుత్వం లక్ష ఉద్యోగాలు అని చెప్పింది కదా... ఇన్నే ఇస్తున్నారు ఏమిటి? అని. అంటే మాకు ఇచ్చినచి 38 వేలు... ప్రభుత్వం ఉద్యోగ నియామ కాలకు సంబంధించిన రెండు, మూడు రకాల విభాగాల నుంచి రిప్యూ చేస్తుంది. కాబట్టి తెలంగాణాలోని పట్టిక సర్వీస్ కమిషన్తో పాటు పోలీసు రిక్రూట్మెంట్ బోర్డు నుంచి, గురుకులలకు సంబంధించిన బోర్డు, పంచాయటి సెక్రటరీ బోర్డు, ఇట్లు రకరకాలు ఏర్పాటు చేయడంతో వాళ్ళ నోటిఫికేషన్ వాళ్ళ ప్రకటించడంతో పాటు ఉద్యోగాలు ఇవ్వడం చేస్తున్నారు. అయితే మొదటి మూడు సంవత్సరాలు తెలంగాణ పట్టిక సర్వీస్ కమిషన్ నుంచే నియామకాలు జరిగాయి. ఈ అంశాన్ని ప్రత్యేకంగా గమనించాలి.

తెలంగాణ రాకముందు, వాళ్ళ తర్వాత నిరుద్యోగుల పల్సైతి ఎలా ఉండేది?

అంతకుముందు ఉన్న పరిస్థితులను బట్టి తెలంగాణలో నిరుద్యోగుల కంటే ఆంధ్ర ప్రాంత వాసులకు ఎక్కువగా ఉద్యోగాలు వచ్చేవి. రకరకాల ఇప్పందులతో తెలంగాణ నిరుద్యోగులను హాంసించేవారని ఆరోపణలు ఉండేవి. తెలంగాణవాళ్ళను నిర్దక్కుంగా చిన్నచూపులతో చూడడం. నిజానికి పాలకుల రిక్రూట్మెంట్ పాలనీలో లోపాలు ఉండేవి. గతంలో మనకు నాన్ లోకల్ కోట్టా అనేది ఎక్కుడా లేదు. లోకల్ కోట్టా మాత్రమే ఉండేది. జిల్లా పోస్టు అయితే 80 శాతం లోకల్ అని, జోనల్ పోస్టులు అయితే 60

శాతం అని ఇట్లాంబి నిబంధనలు ఉండేవి. ఇట్లా రకరకాల పద్ధతిలో తెలంగాణలో ఆంధ్రప్రాంతము తీసుకువచ్చారని విమర్శలు కూడా ఉన్నాయి. ఇవే కాకుండా మార్పులల్లో తేడాలు ఉన్నాయని, లేదా పేపర్లో తేడాలు ఉన్నాయని, ఇట్లా రకరకాల విమర్శలు ఉండేవి. దీనివల్ల తెలంగాణ యువకులలో ఉద్యోగాల పట్ల, నోటిఫికేషన్ పట్ల విశ్వాసం అనేది లేకుండా పోయింది. రాజ్యాంగ స్వార్థ ఏమిటంటే, ఏదైనా సరే ప్రభుత్వ వ్యవస్థ న్యాయిభద్రంగా, క్రమబద్ధంగా నడవాలి. ముఖ్యంగా పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ అనేది రాజ్యాంగ నిబంధనలకు లోబడి పనిచేయాల్సిన అవసరం ఉంటుంది. అటువంటి పరిస్థితి అప్పుడు అక్కడ పక్షపాతం లేకుండేది. అత్రమాలు ఉన్నాయి. ఇట్లా విమర్శలు వచ్చిన నేపథ్యంలో వీటిని ఎదురోపుటానికి జవాబుదారు తనాన్ని తీసుకొర్కెవడం పెద్ద సహార్త. నేను జివాళ ఖచ్చితంగా చెప్పగలను. చాలామంది ఉద్యోగాలు రాలేదనే అసంతృప్తి ఉండవచ్చు. ఎందుకంటే దారాపుగా మా దగ్గరే 25 లక్షల మంది ఉద్యోగాల కోసం దరఖాస్తు చేసుకున్న వాళ్ల ఉన్నారు. మేం ఇచ్చిన షెడ్యూల్ ప్రకారం అయితే సమస్యలు రావు. సహజంగానే ఒక రూలకు వ్యతిరేకంగా వివాదాలు వస్తుంటాయి. లేదా ప్రభుత్వ పాలసీ మీద వ్యతిరేకంగా వస్తాయి. లేదా ప్రభుత్వం ఇచ్చిన జీవో మీద కూడా వ్యతిరేకంగా వస్తాయి. ఆ వివాదాలు పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ మీద రుద్దడం మంచిదికాడు. దాంట్లో పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్కు ఎటువంటి పాత్ర ఉండదు. ప్రభుత్వం ఏ రూల్ ఇస్తుందో సర్వీస్ రూల్లో ఏదైతే ఉంటుందో, ఏ అర్థతలను ప్రకటిస్తుందో ఆ అర్థతల ప్రకారం పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ పనిచేస్తుంది. కానీ, పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ఆ ఆర్థతలను తెలపడు.

పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ పర్యాప్త మీరు ఎలాంటి జ్ఞాందులు పడ్డారు. ఏ మేరుకు సాధించారు...?

పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ఏర్పడిన తర్వాత పెద్ద జ్ఞాందులు లేవు. నిరుద్యోగులల్లో ఎలాంటి అనుమానాలు కలగకుండా, వారికి నమ్మకం కలిగించాలి. నిజానికి మేము అందరితో ఓపెన్గా ఉండడంతో పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్లో ఎలాంటి జ్ఞాందులు కలగలేదు. మేం వచ్చిన తర్వాత ఈ వ్యవస్థలో ప్రతిది అందరికి తెలిసేలా పనిచేశాం. గతంలో పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ అంటే ఒక కోర్టులు

ఉండేది. చైర్మన్ ను కలవాలి అంటే చాలా జ్ఞాందులు ఉండేవి. మేం వచ్చిన తర్వాత ఆ ధోరణిని మార్చివేయడం జరిగింది. ఎవరు వచ్చినా సరే, ఎప్పుడు అయినా సరే వెంటనే వారికి సమాధానం చేస్తేలా ఉంటున్నాం. ఇంకా నోటిఫికేషన్లో కూడా అనుమానం రాకుండా 24 పేజీల నోటిఫికేషన్ను ఏర్పాటు చేశాం. ఈ మొత్తం చదివితే వాళ్లకు ఇంకే అనుమానం రాదు. ఇలాంటి ఒక వ్యవస్థను తీసుకొచ్చాం. పబ్లిక్ అంటే తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ మాత్రమే. అలాగే అన్నలైన్ వ్యవస్థను తీసుకొచ్చాం. అలాగే మొత్తం డిపాజిట్సు కానీ చెక్కు కానీ లేకుండా డిసైట్లను తీసుకొచ్చాం. దీనికి నేపనల్ అవార్డులు కూడా వచ్చాయి. ఇందులో ఎక్కడా తప్పులు జరగవు.

ఎక్కడా లంచం ఉండదు. అలాగే ఫోన్లో అన్ని వివరాలు తెలుసుకునేలా ఒక వ్యవస్థను తీసుకొచ్చాం ఎలాంటి తప్పులు ఉన్నా అందులో మార్పులు చేర్పులు చేసుకునేలా అందుబాటులోకి తీసుకొచ్చాం. అలాగే వెబ్ సైట్లో పరీక్షలు రాసిన అందరి మార్పులు పెట్టేలా చూశాం. గతంలో ఇలాంటి వ్యవస్థ లేదు. దీనిని మేం తీసుకొచ్చాం. పరీక్షలు రాసిన అందరి మార్పులు వెబ్ సైట్లో పెట్టేస్తున్నాం. అందులో సెలెక్ట్ అయిన అందరి లిస్టును కూడా పెట్టేస్తున్నాం. ఏదైనా చిన్న చిన్న తప్పులు జరిగితే వెంటనే స్పందించేలా వ్యవస్థను తీసుకొచ్చాం.

మేం మొత్తం 18 మందితో పనిచేస్తాం. మాత్ర ఉన్న 80 మందిలో ఆఫీస్ నిర్వహణ, అకొంట్స్, పైనాన్స్, బడ్జెట్ ఇలాంటి దానికి ఒక 30 మంది పోతారు. 10 మంది నెంబర్లు, ఒక చైర్మన్, ఒక సెక్రెటరీ ఉన్నారు. ఒక్కక్కడ ఆఫీసర్కు ఇద్దరు లేకపోయినా కూడా 40 మందిలో 50 మంది వెల్సిపోయారు. ఇంకా 30 మంది మాత్రమే ఉంటాము. ఈ 30 మంది పరీక్షల వ్యవహారాల వివరాలను చూడాలా? స్టోఫికేల్స్ లను చెక్ చేయ్యాలా.. ఇలాంటి జ్ఞాందులు ఉన్నా ఎక్కడా తప్పులు జరగకుండా పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ పనిచేస్తుంది.

సీట్లు, నిధులు, నియామకాలు అంటూ వచ్చిన తీసుకొచ్చిన ప్రాంతం ఏ మేరుకు అడుగులు వేసింది ?

నీళ్లు, నిధులు, నియామకాలు అనే సూత్రం ప్రారంభం కాకముందు నుంచే నేను ఉద్యోగంలో ఉన్నాను. ఇక్కడ నీళ్లు అంటే

మన నీళ్లు మనకు రావాలి. నిధులు అనేది కూడా మన షేర్ వాటాలు మనకే ఉండాలి. నియామకాలు అంటే ప్రతి నిరుద్యోగికి ఉద్యోగం సొధ్యం కాదు. మన ప్రాంతంలో ఉన్న ఉద్యోగాలు మనకే రావాలి. అందుకే మన భవిష్యత్ ఎట్లా ఉండాలి. మన సిలబన్ ఎట్లా ఉండలనేది మాకు మేమే ఆలోచించాం. ఆలోచించిన తర్వాత అసలు తెలంగాణ చరిత్ర మీదనే ఒక పేపరు ఉండాలి. లేదా తెలంగాణ ఉద్యమ చరిత్ర కలిగి ఉండాలి. అంటే తెలంగాణ ప్రజలకు, ఉద్యమకారులకు చరిత్ర తెలుసు. మన చరిత్ర తెలవాలి, జాతి విశేషాలు, మన సరిహద్దులు, మన నీళ్లు ఇలాంచిపి అన్నీ తెలవాలి. దీనిని సమగ్రంగా మార్చివేశాం.

దీని మార్పుడం వల్ల తెలంగాణ విల్లలకు సిలబన్ చదవడం సులభం అంఱంది. ఇట్లా చేయడం వల్ల పూర్తిగా అనుకున్న లక్ష్యంగా ముందుకు వెళ్లం అని నేను అనుకుంటున్నాను.

ఒక జిల్లాలో ఒక మండలంలో చిన్న గ్రామంలో ఎంతమంది నిరుద్యోగులు

ఉన్నారో మన దగ్గర రిజిస్ట్రేషన్స్ అయిన దానిలో తెలిసి పోతుంది. అంటే ఆ జిల్లాలో ఏదైన కొత్త సంస్థ వచ్చినదంటే, ఆ సంస్థలో పనిచేయడానికి ఆ జిల్లాలో ఎంతమంది నిరుద్యోగులు ఉన్నారో.. వాళ్లకు అవకాశం ఇచ్చేలా ఉంటుంది. అంటే ఆ జిల్లాలో ఎంతమంది ఏది చదువులు చదివి ఉన్నారో దేటా అంతా మా దగ్గర ఉంటుంది. ఇది దేశంలో ఏ కమిషన్ చేయలేదు. దీనిని చూసి ఇప్పటివరకు దాదాపుగా 8 రాష్ట్రాలు మనల్ని సంప్రదించాయి. దీంట్లో 70 సంపత్తురాల నుంచి పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ఉన్న రాష్ట్రాలు కూడా ఉన్నాయి. 70 సంపత్తురాలు నుంచి ఉన్న కూడా మన దగ్గరకు వచ్చి నేర్చుకున్న సందర్భాలు ఉన్నాయి. మేము ఈ వ్యవస్థను ఎలా తీసుకొచ్చామో గుజరాత్, ముంబాయి, తమిళనాడు, మహారాష్ట్ర, బెంగళూరు, కర్ణాటక, త్రిపుర, జార్ఖండ్ కమిషన్లు మన దగ్గరకు వచ్చి మన రూల్స్ ను తెలుసుకుని ఆవే రూల్స్ ను ఏర్పాటు చేసుకున్న సందర్భాలు ఉన్నాయి. ఇందియాలో మొట్టమొదటి సారిగా ఒక విదేశీ

పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ కూడా మన దగ్గర వచ్చి మన రూల్స్ ను తెలుసుకొని, వెంటనే తమ దేశంలో తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్లా మార్చాలని లేఖ రాయడం కూడా జరిగింది. అంటే ఒక దేశం మనల్ని సహాయం అడిగింది అంటే, దీనికి మించిన సర్కిఫికేట్ ఇంకా ఎవరూ ఇవ్వాల్సిన అవసరం లేదు.

తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ వ్యక్తిగత తర్వాత

అవార్డులు లాంటివి వచ్చాయా..?

మేం మొదట ఈ రూల్స్ ను ఏర్పాటు చేసినప్పుడు చాలా మంది ఆశ్చర్యపోయారు. హిందు పేపర్లో నేపసల్ లెవర్లో పెద్ద రిపోర్టు వచ్చింది. వచ్చిన తర్వాత క్వాచ్ అవార్డ్ కమిటీ వాళ్లు మనల్ని పిలిచారు. అక్కడ ఈ మొత్తం దెమోను ఇవ్వడం జరిగింది. నేపసల్ లెవర్ అవార్డు ఒకటి వచ్చింది. దీనిని చూసిన తర్వాత మరో అవార్డు కూడా వచ్చింది. నేను అనుకున్నది పిమిటంబీ దేశంలోనే మనం నెంబర్ వన్గా ఉన్న తర్వాత

మరో కొత్త అవార్డు అవసరం లేదు. మనం చేసేపని అవార్డుల కోసం కాదు. మన నిరుద్యోగుల అవసరాల కోసం. పనిచేస్తున్నాం.

చివరిగా ఆయన మాట్లాడుతూ... పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ఆఫీసును మార్చాలని పర్మింగ్ ప్రైసెంట్ కేటీఆర్టో మాట్లాడం జరిగిందని, అందుకు ఆయన సాసుకూలంగా స్పందించారని తెలిపారు. ఎందుకంటే గాంధీభవన్, బీజేపీ కార్యాలయం, నాంపల్లి ఎగ్గిబిషన్ ఉండంతో అనేక ఇబ్బందులు ఎదురవుతున్నాయి. అందుకని మంచి వాతావరణంలో ఆఫీన్సు ఏర్పాటు చేయాలని కోరడం జరిగింది. ప్రత్యేకంగా కామాన్ హోల్, ఇంటర్వ్యూలకు, ప్రత్యేక పరీక్షల హాలు, ఆన్‌లైన్ గదులు తదితరులను ఏర్పాటు చేసుకుని దేశంలోనే ఆదర్శాన్యమైన తెలంగాణ పబ్లిక్ సర్వీస్ కమిషన్ ముందు ఉంటుందని ఆశిస్తున్నాను.

అర్థ. పురుషోత్మం నాయుడు, m : 9573041226

e : janata.rpnaidu@gmail.com

గాంధారి మైసమ్మ జాతర

ఖిల్లా మైసమ్మ.. చాల పెద్దమ్మ.. నాయకపోడు గిరిజనులు కొలిచే గాంధారి మైసమ్మ, సదరు భీమస్న, కాలబైపులంతా ఒకే గట్టు మీద కొలువయ్యారు.. బొక్కలగుట్టగా పిలిచే మాఘ పౌర్ణమి సుంచి మూడు రోజులూ జాతర వైభవంగా జరుగుతుంది. దీనికోసం ఎక్కడక్కడి భక్తులు ఈ కొండకు బారులు కడతారు. మంచిర్యాల జిల్లా మందిమంది మండలం తిమ్మాపురం గ్రామ పంచాయితీలో ఉన్న బొక్కలగుట్టకు తెలుగు రాష్ట్రాలతో పాటు ఛత్రీసెగధ్, మహారాష్ట్ర, ఒడిశాల సుంచి గిరిపుత్రులు తరలివస్తారు.

వేల యేండ్ల చరిత్రలను తన ఒడిలో నింపుకొని భావి తరాలకు ప్రత్యుష అధారంగా అడవిలో నిలబడినున్న గాంధారి ఖిల్లా తెలంగాంకు వైభవం. నాయకపోడు అదివాసుల పూర్వీకుల సాంప్రదాయ, సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని నేచికి ఆచరిస్తున్నారు. గాంధారి ఖిల్లాలో ప్రతియేటా జరిపే మైసమ్మ జాతర ద్వారా మరుగున పడిపోయిన వైభవోపేతమైన రెండు సంస్కృతులను ఒకటి కోట చరిత్ర గురించి, రెండవది నాయకపు జాతి సంస్కృతి, సాంప్ర దాయాల వెనుకవున్న చరిత్రను సమాజానికి తెలియజేస్తుంది.

బొక్కలగుట్ట దగ్గరలోని జలగుట్ట మరియు ఊరగుట్టల మధ్యన సహజ రాతి శిలాలతో నిర్మితమైన గాంధారి ఖిల్లాలో లభించిన ఆధారాలను పరిశోధించిన ఆంధ్రపదేశ్ ఆర్థియాలజీ డిపార్ట్మెంట్ వారు 1987 లో రూపొందించిన రిపోర్టులలో రాతియగాల కాలంనాటి గుహలలో లభించిన రాతిలో చెకిన పడుల సంభ్యలో పాచాల ముద్రలు, జంతువులు, మానవుల అవయవాల అచ్చులు, మొదలగు రాతి చిత్రాలను మరియు చిట్టపురాక్ష బోగడ, చెరువు, తూములు, రాతిని తెలిచి చేసిన కాలవల నిర్మాణం, కోట గోడలు, బోగం దానిగుళ్ళ, కోట గోడలపై తైరవుని విగ్రహాలు, శివలింగాలు, శూలాలు, అంజనేయుని విగ్రహాలు, దర్శాజలు, దర్శాజలై లక్ష్మిదేవర, ఏనుగుల విగ్రహాలు, నాగశేషుని ఆలయం, గుట్టసు వీర్భరచిన దారులు, మొదలగునవున్న మధ్యయగాల (కాకతీయులు, పర్మాయకులు)కాలం పరకు నిర్మాణం జరిగివుండవచ్చని రిపోర్టులలో తెలిపారు. ఆ కంధారపట్టమే కాలక్రమంలో గాంధారి ఖిల్లాగా పిలుబడుతున్నది.

ఈ జాతరలో మొదటిరోజు దేవతామూర్తులను గంగ స్నానానికి తీసుకెళ్లారు. అదే రోజు రాత్రి ఖిల్లా సమీపంలోని సదరు భీమస్న వద్దకు చేరుకుని ఆటపాటలతో గడుపుతారు. మరుసటిరోజు భీమస్న దేవునికి వైవేద్యం పెట్టి మైసమ్మ కొలువైన ఖిల్లా దిగువభాగానికి చేరుకుంటారు. అక్కడ రాత్రి తప్పెటగుళ్ళ శబ్దాలతో సంబురాలు జరుపుతారు. అర్థరాత్రి గుట్టపై అమ్మపారి సన్నిధానికి చేరుకుంటారు. మైసమ్మ దగ్గర మూడు రకాల ముగ్గులతో పట్టుం వేసి బలులు ఇస్తారు. మూడోరోజు మైసమ్మ

తల్లిని దర్శించుకొని మొక్కలు తీర్పుకొని కొండ దిగువభాగంలో విందు చేసుకోవడంతో జాతర ముగ్గుస్తుంది. అమ్మపారికి మళ్ళీ ఇంచుతోచేసిన గురాలూ, ఏనుగుల బొమ్మలను మొక్కలుగా సమర్పించుకుంటారు.

గాంధారి ఖిల్లాలోని మైసమ్మ తల్లి సాధారణంగా ఆది, గురువారాల్లో పూజలు చేస్తుంటారు. పర్మలు కురవాలని ఏటా పంటలు వేసే ముందు గిరిజనులు భీమస్న దేవునికి పట్టులు వేసి ప్రత్యేక పూజలు చేస్తారు. జాతరకు 15 తేగలకు చెందిన గిరిజనులు వచ్చినా, గాంధారి ఖిల్లాలో వందల సంపత్సురాలుగా నాయకపోడు గిరిజనులే ప్రధానంగా పూజలు నిర్వహిస్తున్నారు. పూర్వం నుంచి వస్తున్న ఆచారాల్లో కొన్ని జప్పటికి పాటిస్తున్నారు. కాకంతీయ రాజైన అనపోత నాయకుని కాలంలో “రణము కుడువు” అచరించేవారు. అంటే, చేతజిక్కిస శత్రు సైనికుల రక్తమాంసాలను బీయుంలో కలిపి వండిన అస్సం భూతప్రేత పిశాచాలకు

రణనివేదన చేసేవారట. తర్వాత కాలంలో జాతర సమయంలో, దున్సపోతు రక్కాన్ని గటకలో కలిపి వండి అడవిలో “కుంభం”గా ముద్రలు పోసి గిరిజనులు పంచు కోవడం ఆచారంగా మారింది. ఆ ముద్రలను తమ ఇళ్ళ, పంటపొలాలూ, పశువులపై చల్లుకొని చల్లగా కాపాడాలని అమ్మపారికి మొక్కలోవడం ఇప్పటికీ కొనసాగుతోంది.

పద్మనాయకులలో 14వ శతాబ్ద చివరలో రెండవ సింగమ నాయకుని కాలంలో తైవ మతం నుండి వైష్ణవ మతానికి మారి హనుమాన్ ప్రతిష్ఠలు జరిపినారని, నాగశేషుని ఆలయం ఎదుటువున్న గుట్ట రాత్రిగోడపై వున్న హనుమాన్ శిల్పం ప్రక్కన చెకిన శిలాశాసనంలో పద్మనాయకుల కాలంలోని రెండవ సింగమ నాయకుని సౌమంతుదైన పెద్దిరాజు అనంతరాజు, రఘునాకులకు హనుమమంతుని విగ్రహ ప్రతిష్ఠచేసి తిరుమని సమర్పించినట్లు తెలిపే శాసనం సజీవ నిదర్శనం. ఈ విషయాన్ని గాంధారి ఖిల్లాను పలుమార్పు సందర్శించిన దాక్షర్ ద్వారపంచల్ సత్యనారాయణ చేసిన పరిశోధనలో ల్రాసిన గాంధారి ఖిల్లా “జాతర - పర్మాటకం, చరిత్ర-శాసనాలు అనే పుస్తకంలో ప్రాశారు. నాయకపోడు తెగ వారి పూర్వీకులు గాంధారి ఖిల్లాలోని జీడికోటలో, చెరువు లోతట్లలో వ్యవసాయం చేసిన అనవాళ్ల, పెద్దలు చెప్పే మైసమ్మ మహిమలు, పూజలు, మనిషిని మింగిన మైసమ్మ కథలు విరివిగా ప్రచారంలో వున్నాయి.

ఇక్కడ ఉదహరించినవే కాకుండా ఇంకెన్నే విశేషాలతో కూడిన గాంధారి ఖిల్లా మైసమ్మ జాతరకు విచ్చేసి తెలంగాం పూర్వీకుల సాంప్రదాయ, సాంస్కృతిక వారసత్వాన్ని వెలుగులోకి తీసుకొచ్చి

- పసులబుచ్చుయ్, m : 9652571578

e : dr.pondulasailu@gmail.com

కష్టాల కడలి నుంచి పైపైకి...

కార్బూనిస్టు నర్సింహ ప్రసాదం

రకరకాలైన మడతల మధ్య నలిగిపోతూ సాగే జీవితాల అంతరంగాల్లో రికాలైన అంతాలు ఆసక్తికరంగా, స్ఫూర్తిదాయకంగా ఉంటాయా? ఉంటిగింటే ఇన్ని కష్టాల ప్రస్తానం ఎక్కడో ఓ చోట మెట్టెక్కిందనే ఆసక్తి ఆ తర్వాత మాత్రముంటుందేమో. అదే విజయగాథ. లోపలిదంతా బయట పెట్టమంటే వడ్డ, పదుతున్న బాధలు తన్నుకొచ్చే ప్రమాదం లేకపోలేదు. అందరికంటే మనమే ఎక్కువ కష్టాల కడలినీదుతున్నామన్న జ్ఞాభిషేషనూ రావొచ్చు.

పైపైకి ఎగబాకే చకచకా సమతలంగా సాగిపోయే సరళరోధా జీవితాలు, కిందికో లేక ఎగుడుదిగుడుగానో సాగే వంకర బఱకులు వీటిల్లో మనవెక్కడున్నావో బేరిజు వేసుకుంటూ, ఈ పరుగు, వైరుధ్యాల మధ్యనే కొంతలో కొంతైనా పదుగురికుపయోగ పదేలాగానో, హీసపక్క ప పక్కాడికి కీడు తలపెట్టకుండానో బండి లాగిస్తున్నామంటే, అదే మనని పదుగురిలో ప్రత్యేకంగా నిలుపుతుంది.

నర్సింహ జీవితంలో గొప్పలు ఏమీ లేకపోయానా, తను జీవితాన్ని ప్రేమించాను, ప్రేమిస్తున్నాను అని చెపుతారు. పేద నేత కుటుంబంలో పుట్టి, ఒకట్టిందు తరగతుల దగ్గరే ఆగిపోయి, చిన్నప్పుడు అరేడేళ్ల వయస్సులో బాలకార్యకృతిగా, అప్పటి ప్ర.సా.రుకాణంలో సారాయి గ్లాసులందించే కూలీ పనికి కుదిరినవాడు. పొద్దున ఆరించికి పోతే, రాత్రి పడకొండించికి వదిలేవాళ్ల. ఈ చాకిరీకి రోజూ పాపలా ఇచ్చే వాళ్లు పైన రూపాయో, రెండో దీప్పులోచ్చేవి. అప్పుడప్పుడు దెబ్బలూ పడేవి. నర్సింహ జీవితంలో జరిగిన రెండు ముఖ్యమైన సంఘటనలలతోనే బాలకార్యకృతి నుండి కార్బూనిస్టు నర్సింహ' దాకా ఎదిగాడు. ఈ ప్ర.సా.రు.కు సారాయి జూడిలను డిపో నుండి తేవడానికి ఒక రిక్షా సాయిబు ఉండేవాడు. అతనితోపాటు రోజూ డిపోలో

సామ్యు చెల్లించి సారాయి జూడిలను తేవడానికి నర్సింసు వెంటపంపేవాళ్ల. ఆ దారిలోనే అతను తనతో తన కొడుకును సుగ్గులుకు పంపుతున్న విషయం వాడి చదువు గురించి కంటున్న కలలు అన్ని చెపుతుండేవాడు. ఈ నెరేష్ణ రోజు ఉండేది. దానితో ఈ చాకిరీ మానేసి బడికొల్పాలనే కోరిక పెరుగుతుండేది.

నర్సింకు చదువు, బడి, పుస్తకాలు లాంటి కలులు వస్తుండేవి. కొన్ని పైసలు కూడా చెట్టుకొని ఒక రోజు చెప్పుకుండా ఇంట్లోంచి వచ్చేసారు. (అమ్మకాస్త బాధపడింది - తన ఈ సంపాదన అయినా ఏదో కొంత ఆసరా) మావయ్య సాయంతో వెళ్లి నాలగవ తరగతిలో బణ్ణో చేరిపోయాడు. ఉండేది సల్సాండ జిల్లా, మిర్యాలగుడలో. తండ్రి ఖమ్ములో పీడజబ్బుడీ పర్కషాపులో ఒక టెంపరరీ ఎన్వింఅర్గా పనిచేసేవాడు. వచ్చే సంపాదన ఆయనకే సరిపోయేది. అమ్మ- టీ, అప్పల కొట్టు నదిపేది. అస్సయ్య పెద్దపూరలో (మిర్యాల గుడకు 30 కిలోమీటర్ల దూరం) బాబాయి దగ్గర ఉండి చదువుకునేవాడు. ఇక్కడ నేను, మా అమ్మ, చెల్లెలు. అందుకని ఏ కొద్ది సంపాదన అయినా సరే. అందుకే ప్రసాదులో మానేసినందుకు కొంత బాధ పడినా, తర్వాత సరిపుచుకుంది అమ్మ చదువుకుంటూ ఏదో పనిచేసి ఆసరాగానే ఉండేవాడు.

ఈ ప్రసాదు కు సంబంధించిన మరో విషయం - 'చిత్ర' అనే బాల్య మిత్రుడి తండ్రి జానయ్య గొప్ప ఆర్టిస్టు, శిల్పి. ఆ సారాయి దుకాణం ప్రక్కన లక్ష్మి ధియేటర్లో ఆయన నెలల తరబడి ఆ ధియేటర్ అలంకరణ నిమిత్తం పనిచేస్తుండేవాడు. అడపాదడపా ఈ ప్ర.సా.రు.కు వచ్చి అలవోకగా ఆ గోడల నిండా బోగ్గు ముక్కెతో నెప్రోసా, సుభావ్ చంద్రబోస్, గాంధీ లాంటి నాయకుల బోమ్మలు చకాచకా గినేవాడు. నేనైతే ఆశ్చర్యంతో చూసేవాళ్లి. అంత చకాచకా ఎలాగీసేస్తున్నాడని -

ఆనాటి ఆ అస్కే భవిష్యత్లో ఆర్టిస్టుగా, కార్బూనిస్టుగా ఎదగడానికి దోషదహింది. ఈ రెండు సంఘటనలు జరిగి ఉండకపోతే నర్మిం లైఫ్లో చదువు, కళ లేకపోయేవేమా. అయితే ఈ చదువును, ఆర్టిస్టు క్లౌలిబీటివ్ చేసిన గురువులు ఇద్దరు ఉన్నారు. ఒకరు శేసు, మరొకరు సుదర్శన్ (క్యాస్ట్యూమ్ డిజైనర్). దాసి సినిమాలో నేపనల్ అవార్డు గెలుచుకున్న ఆర్ట్ టీచర్). నర్మిం తండ్రి ఏదో తరగతిలో ఉండగా చనిపోయాడు. ఇక అంతా వాళ్ల అమ్మే చూసుకుంది. వాళ్ల అన్నయ్య ఇంటర్వీస్ మొట్ వరకు చదివి సినిమా ధియేటర్ లో క్లర్కుగా చేరిపోయాడు. ఆయన అమ్మ దేవతలా చూసుకుంది. 1977లో నర్మిం 8వ తరగతిలో చేరాక వేణు సార్ ఆయనకు పరిచయ మయ్యారు. పుస్తకాల్ఫోని చదువును బయటి ప్రపంచానికి ఎలా అన్నయించాలో ప్రోఫెక్టికర్గా నేర్చించిన గొప్ప గురువు. జీవితాన్ని శాస్త్రీయ ధృక్షఫంతో ఎలా సుంసంపన్సుం చేసుకోవాలో నేర్చించారు. (ఇప్పుడోచిన త్రి జడియట్టు సినిమా అదే). అనంరం సుదర్శన్ గురువు దగ్గర ఆర్ట్లో శిష్యరికం. వీళ్లందరూ మంచి మిత్రులు. మిర్యాలగూడలో ఇంటర్, ప్రైదరాబాద్లో డిగ్రీ. లెఫ్ట్ పాలిటిక్స్. ప్రైదరాబాద్ ఉస్కానియా యూనివరిటీ, మిర్యాలగూడ చైతన్య సమాఖ్య - ఇవన్నీ నర్మింసు తీర్చిదిద్దిన స్థలాలు, సంఘటనలు.

సైఫాబాద్ సైన్స్ కాలేజీలో డిగ్రీ చదువుకుంటూ ఓ నాల్గైదు నెలలు ఈనాడులో ఉడ్చీఘం చేశారు. డిగ్రీ అయిపోయాక పీకికి ట్రై చేసినా సీటు రాలేదు. అనంతరం వారం వారం అన్న పత్రికలో ఆర్టిస్టుగా చేరారు. (అప్పటికే ఊళ్లో సైన్స్ బోర్డు ఆర్టిస్టుగా వసిచేసుకుంటూ చదువుకున్నారు. అక్కడ రెండేళ్లు పనిచేశారు. ఆ తర్వాత ఆర్టిస్టుగా ఉదయం వీక్షి, అక్కడి నుండి ఆంధ్రజ్యోతిలో పాలిటికర్ కార్బూనిస్టుగా చేరారు. ఎబిక్ ప్రోత్సాహంతో నిలదొక్కుకోగలిగారు. 1987లో అప్పుడున్న నాలుగు ముఖ్యమైన డైలీలో (ఉదయం, ఈనాడు, ఆంధ్రభాషా, ఆంధ్రజ్యోతి) ఉన్న నలుగురు ప్రముఖ కార్బూనిస్టుల్లో ఒకరిగా పనిచేసేవారు. ఎస్టీఆర్, చెన్నారెడ్డి, విజయభాగ్వతరెడ్డి ముఖ్యమంత్రులుగా ఉన్న సమయాల్లో వేసిన నర్మిం కార్బూనకు ఎంతో మంచి గుర్తింపు వచ్చేది. ఆ తర్వాత 92లో ఎం.రాజేంద్ర అప్పోనం మేరకు జాతీయ పత్రిక ఇండియాటుడే తెలుగులో ఇల్లప్పెర్టగా చేరిపోయారు. ఇలా 21 ఏళ్లగా ఇండియా టుడేలో పనిచేశారు. (తమిళం, తెలుగు, మళ్లీళం, హిందీ, ఇంగ్లీష్ వెబ్). పాలిటికర్ కార్బూన్లు, క్యారిపోర్టులు, ఇల్లప్పేప్సులు, పెయింబీంగులు ఇలా రకరకాల బోమ్మలు అందించారు. జాతీయ స్థాయిలో పలుమార్గుల నర్మిం కార్బూన్లు గుర్తింపు పొందాయి. ఇటీవల బెంగళారులో జరిగిన కార్బూన్ ప్రదర్శన నర్మింకు మంచి పేరు, గుర్తింపు తీసుకొచ్చింది.

పత్రికల్లో ప్రతిరోజు ఒక పాలిటికర్ కార్బూన్ వేయడం ప్రతిసారి

చచ్చిపుట్టుడమే. ఒత్తిడి ఎంతో ఉంటుంది. కార్బూన్ పేరితే గాలి తీసిన తిత్తిలాగా వత్తిసి మాయమపుతుంది. ఈ కార్బూనింగ్ వృత్తిలో భాగంగానే ఆర్ట్, సాహిత్యంపై అప్పుడప్పుడు ఆర్టికల్స్ రాసారు. బుక్ రిప్యూలు రాసారు. ఆర్ట్ క్యాంపాల్ కూడా పోల్గొన్నారు. రాష్ట్రపతి భవన ఆప్సోనం మేరకు ఫిల్మ్ వెల్లి రాష్ట్రపతి ప్రణబ్ ముఖ్యమణి సాపీనీర్క క్యారీకేచర్ అందించడం నర్మిం జీవితంలో మరిచిపోని సంఘటన.

గురువులు అందించిన శాస్త్రీయ ధృక్షఫం తనని మంచి సాహిత్యం చదివేలా చేసింది. మాస్టింగ్ గోర్కు అమ్మ దగ్గర్ రున్నండి తీలీ, చలం, కొకు, గోవింద్ ల సాహిత్యం, దిగంబర కపులు, బాలగోపాల్, హరగోపాల్, శివారెడ్డి, గద్దర్ రచనలు ఇలా ఎంతో మంది గొప్పవాళ్ల రచనలు చదివాను అంటారాయిన.

బాల కార్బీకుడి దశ నుండి ఇక్కడి దాకా తనని తాను సానపట్టుకుంటూ మూలాల్చి మరిచిపోకుండా సాగిపోతున్నారు నర్మిం. తనకు పదుగురి సుండి సాయం అందినట్టుగానే తనూ నలుగురికి విదైనా చేయాలని ఉంది. చెప్పెలో ఉన్న కిందిస్థాయి జర్రులిస్టుల కోసం తేజన్ (తెలుగు జర్రులిస్టు అసెసియంప్స్) ద్వారా విదైనా చేధామని ప్రయత్నిస్తున్నారు. సెక్రెటరీగా బాధ్యతలు చేపట్టారు. తేజన్ గురించి నలుగురికి తెలియ జెప్పగలిగారు. సత్యజిత్ రే, శ్యామ్ బెనగల్, గోవింద్ నిహానీ, గౌతమఫోష్ లా మంటి పారలల్ సినిమా దర్జకుల సినిమాలు పరిచయం కావడం భాగ్యమే. ఈ ధృక్షోజం పల్లే ఆదర్శ వివాహం చేసుకున్నారు నర్మిం.

ప్రోఫెక్టికర్గా ఉండడం, శాస్త్రీయంగా అలోచించడం, మూడు సమ్మక్కలాలో పడకపోవడం, మంచితోపాటు కరెక్ట్గా ఉండాలను కోవడం నర్మిం తత్త్వం. బలకార్బీకుడిగా ఎక్కడికో కొట్టుకుపోవాల్సిన నర్మిం ఈనాడు ఒక కీలకమైన రంగంలో నిలదొక్కున్నందుకు తన జీవితాన్ని తాను వ్రేమిస్తాను అంటారాయిన.

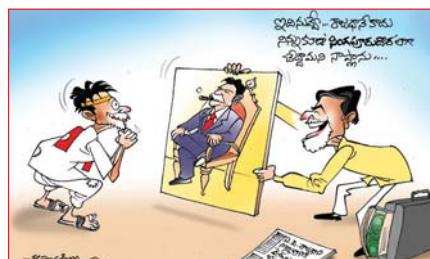
సాధించిన లవాష్టులు :

- 2005లో నర్మింకు ఏపీ ప్రభుత్వం ఉత్తుమ కార్బూనిస్టు అవార్డు ప్రదానం
- 2016లో శేఖర్ మెమోరియల్ నుండి బెస్ట్ కార్బూనిస్టు అవార్డు ప్రదానం
- 2018లో బెస్ట్ కార్బూనిస్టుగా జాతీయ స్థాయిలో ప్రెస్ కౌన్సిల్ అఫ్ ఇండియా నుండి బెస్ట్ అవార్డు గెలుచుకున్నారు.

-పి.నరసింహ

9444210967, 8838303699

narsim150361@gmail.com

-సృజన్

ద

భారత రత్న భూపేన్ హజారికా - ఈశాన్య భారత జనజీవన గానం

కళలు, జీవితం, సంస్కృతి, సమాజం ఇవేచి ఆయన దృష్టిలో వేరువేరుగా చూడదగినవి కావు. కవిగా, స్వరకర్తగా, గాయకునిగా, నటునిగా, దర్శకునిగా, నిర్మతగా, రచయితగా, పాత్రికేయునిగా వీటన్నించినీ మించి ఈశాన్య రాష్ట్రాల సాంస్కృతిక జీవన శైలిని ఇతర రాష్ట్రాలకు ఒక్క ముక్క కూడా ప్రచారం జరగని రోజుల్లో దేశమంతా కాలికి బలపం కట్టుకొని తిరిగి జనపద గీతాలకు వేరవరూ సమకూర్చుని విధంగా ప్రాచుర్యం సంపాదించిపెట్టిన నడిచే సాహితీ సాంస్కృతిక సర్వస్వం వంచివారాయన.

సమస్త విశ్వ సాహిత్యమూ జనజీవన స్పుండనలే జనపదాలలోనే నిజమైన సంగీత సాహిత్యాలు ద్వారా యన్ని, జనం కోసం తన గళాన్ని విప్పి, శ్రేతలకు మర్యం తెలియని మానసిక ప్రపంచపు కిట్టికిలను తెరవి ఓలలాడించిన విశ్వ కళాకారుడాయన. ఆయనే 'భూపేన్ హజారికా' భూపేన్ అనగానే 'రుదాలి'లోని 'దీల్ హంహం కర్', 'దీల్ధక్షిధక్కరే' పాటలు మలయ పవనాల్లా మన హృదయాలను ఓలలాడిస్తాయి ఆయన పాటలు ఒక్క మనలనే ఏమిటి? 'మానుష్ మనుషేరి జోయే' అనే అతని జానపద గీతాన్ని జవనీయులు తమ భాషలోకి అనువదించుకుని అభిమాన గీతంగా పాడుకుంటారు. ఇలా కళాసీమలో ఉన్నత శిఖరాలనందుకున్న తన సేవలకు గుర్తింపుగా జాతీయ, అంతర్జాతీయ పురస్కారాలందుకున్న స్వర్ణయ హజారికాను ఇటీవల భారత ప్రభుత్వం ప్రతిపోత్మక "భారతరత్న" అవార్డుకు ఎంపిక చేసింది.

భూపేన్ హజారికా 1926 మార్చి 1న అస్సాంలోని సాధియా పట్టణంలో పుట్టారు. తల్లి దగ్గరే సంగీతంలో తొలి పారాలు నేర్చుకుని పదవ ఏటనే పాట రాసి, పాడి పండితులను ఆశ్చర్యచక్కిలను చేశారు. అస్సాంలోని తేయాకు తోటలు, కొండలు, లోయలు, శిఖరాలు, వాటి మధ్యసున్న జానపద సంగీతపు పులకరింతల్లో పెరిగి ఆదివాసీ గీతాలు పాడుతూ చెట్టు, చేమలే నేస్తాలుగా సంచరించేవారు. ఇలా చదువును గాలికొదిలి చెట్టు పుట్ట వెంట తిరిగే భూపేన్ ధోరణి తండ్రి నీలకాంత హజారికాను భయపెట్టింది. అయితే భూపేన్ హాయ్యల్ సెకండరీలో రెండవ ర్యాంక విద్యార్థిగా నిలిచారు. ఆ తర్వాత కాశి హిందూ విశ్వవిద్యాలయం పోస్ట్‌గ్రాడ్యూయేషన్ చేసి భారతీయ, సంగీత సాహిత్యాలను మధించారు. గౌహతి వర్షిటీలో ఉపాయసకునిగా చేరి సంగీతంలో పలు ప్రయోగాలు చేశారు. గౌహతి

ఆకాశవాణిలో ప్రాచుర్యసర్కగా కొంతకాలం పనిచేశారు.

1948లో ఆయన న్యూయార్క్ లోని కొలంబియా యూనివరిటీలో మాన్ కమ్యూనికేషన్స్‌లో పిహాచ్చి కోసం స్టూడెంట్స్‌తో అమెరికా వైశ్వదం ఆయన జీవితంలో సరికొత్త మలుపు. కానీ అక్కడ పిహాచ్చి పైకన్నా ఆయన ధ్యాసంతా గ్రీన్‌విచ్ పల్లెల్లోని కళాకారులతో గొంతు కలపడంతో, ఎందరో సంగీజ్ఞలతో స్నేహం చేయడంతోనే సరిపోయింది. అమెరికన్ జానపదాలకు ఆయన గొంతు సహజంగా సరిపోయేది. నాటి అమెరికన్ ప్రభావం సొంత పాటలపై ఎంత కాదనుకున్న తప్పలేదాయనకు. పిహాచ్చి పూర్తుయింది. అంతలోనే అమెరికన్ ప్రజా కళాకారుడు పాల్ రాబ్స్‌న్స్‌తో ఏర్పడిన పరిచయం భూపేన్ జీవితంలో మరపురాని ఘట్టం. రాబ్స్‌న్కి అమెరికాలో ప్రభుత్వ వ్యతిరేకి అన్న ముద్ర వుంది. ఇవేమీ ఆయనను భయపెట్టలేదు. గాఢ వైన వైపు ఏర్పడింది. ఆయనతోబాటు పౌరహక్కుల ప్రదర్శనలో పాల్గొని అరెస్టు కాబడి కొంతకాలం జైలు జీవితాన్ని అనుభవించారు. ఈయన విడుదలకు క్షమిచేసిన విజయలక్ష్మీ పండిట్ రాబ్స్‌న్స్‌తో వైపు మానుకొమ్మని హెచ్చరించినా వినకుండా ఆయనతో కలసి పనిచేశారు. నియమ నిబంధనలనేవి మానవుని కనీసం భావ ప్రకటనకు, జీవన హక్కులకు ఆటంకం కలిగించేలా వుండరాదంచారాయన.

అమెరికాలో వున్నపుడే అక్కడ భారతీయ జానపద గీతాలు పాడి ఎలినియర్ రూజ్‌వెల్ట్ చేతుల మీదుగా స్వద్ధపతకం అందుకున్న హజారికా 'ఇప్స్‌లో సభ్యుల్లిగా చేరి తన పాటలు, నటన, నాటకాలతో స్పూతంత్రోద్యమ కాలంలో తనదైన పాత్రను నెరవేర్చారు. స్వదేశం రాగానే ఏ లెక్కర్ ఉద్యోగంలోనో స్థిరపడడానికి ఇష్టపడడక మళ్ళీ జానపదాల కోసం అన్వేషణ ప్రారంభించారు. డిప్యూటీ కలెక్టర్గా తేజ్పుర్తీతో పనిచేస్తున్నపుడు అక్కడి వాతావరణం ఆయనను విశేషంగా ప్రభావితం చేసింది. తేజ్పుర్తీ పున్న కాలంలోనే అస్సామీ సినిమాకు ఆద్యాదైన జ్యోతిప్రసాద్ అగర్వాల్తో పరిచయ పైందాయనకు. అప్పటికే జ్యోతిప్రసాద్ 1935లో తొలి అస్సామీ టాకీ 'జోయ్యుముతి' తీసారు. గాయకునిగా భూపేన్ ప్రతిభావ్యత్తులను అంచనా వేసిన ఆయన తన రెండో చిత్రం 'ఇంద్రమాలతి' లో ఒక వేషం ఇచ్చి సినిమాకు పరిచయం చేశారు. ఇది జరిగింది 1939లో.

ఆ తరువాత తన అర్థాన్ని ఏక్కు పైచిలుకు సిని జీవితంలో హజారికా వెనక్కి తిరిగి చూసుకోలేదు.

భూపేన్ హజారికా దర్శకునిగా మారి తొలిసారిగా బాల్రాజ్ సహనీయో 'ఇరాబతోర్ సుర్' తీసారు. కలకత్తాకు మకాం మార్చి 1958లో బెంగాల్లో 'మహాత్ బంధురే' తీశారు. బెంగాల్లో ప్రాచుర్యం పొందిన ఎనుగు మావటీలు పాడే సంగీతం ఈ సినిమాకు ప్రాణంగా చెప్పుకోవాలి. ఇందులో ప్రతిమా బారువా పాటులు బహుళ జనాదరణ పొందాయి. అయితే ఈ రెండు చిత్రాలు ఆర్థికంగా దెబ్బతిన్నాయి. కానీ భూపేన్ ఉత్తేజాన్ని ఇనుమంత్తైనా తగ్గించేకపోయాయి. పట్టుడలతో తన జైత్రయాత్రను కొనసాగించి 'శకుంతల' (1961), 'ప్రతిధ్వని' (1964), 'లోటీఘోటి' (1966), 'బిక్కమల్' బిజిలి' (1969) 'మాన్ ప్రజాపతి', 'అరణ్యత్ అకోలే', 'స్వీకారోర్త్రి', 'సిరాజ్' వంటి చిత్రాలను తీసి అస్సామీ సిని సీమలో మహా దర్శకుని స్థానాన్ని కైవసం చేసుకున్నారు. ఇంకా బెంగాల్లో 'చమేలీ మేమ్ సాబ్', అరుణాచలప్రదేశ్ తొలి వర్ష చిత్రం 'మేరీ ధరమ్ మేరీ మా' (1977) చిత్రాలు ఆయన దర్శక వైపుణ్యానికి నిదర్శనాలు.

అస్సామీ చిత్రరంగంలో నటునిగా, గాయకునిగా, సంగీత దర్శకునిగా, దర్శక నిర్మాతగా కొనసాగుతూనే సంగీత దర్శకునిగా అన్యభాషా చిత్రాలకు వనిచేసిన హజారికా 1976లో అస్సామీ, బెంగాలీ, హిందీ భాషల్లో తీసిన 'చమేలీ మేమ్ సాబ్'కు సంగీతం అందించారు. ఈ చిత్రం ఆ ఏడాది ఉత్తమ చిత్రంగా జాతీయ అవార్డు అందుకుంది. ఆయన సంగీతం సమకూర్చిన 'ఆరోవ్'లో కిశోర్-లత పాడిన 'సయనోంమే దర్శక ప్రై' పాటను నేటికి అద్భుతమైన స్వరకల్పనగా చెప్పుకుంటారు. ఇక 'రుడాలి'; గురించి ప్రత్యేకంగా ప్రస్తావించనవసరం లేదు. ఈ చిత్రంలోని ఆయన సంగీతం జాతీయ స్థాయిలో గొప్ప ప్రశంసనలందుకుంది. రుడాలి 'జాతీయ' అవార్డును, దింపుల్ కపాడియాకు 'ఊర్ధ్వశి' అవార్డును ఆర్టించిపెట్టింది. గొప్ప విషయమేమిటంబే ఈ చిత్రానికి ఈయన సహ నిర్మాత కావడం.

ఇంకా కల్పనా ఆజ్ఞి 'వీక్సపల్'కు సంగీత రచన చేసి అవార్డు అందుకున్న భూపేన్ నిర్మాతగా కల్పనాతోనే బహుళ జనాదరణ పొందిన కథలలో 'లోహితినారే' అనే బట్టి సీరియల్ నిర్మించి, సంగీతం సమకూర్చారు. ఇలా అస్సామీ, బెంగాలీ, హిందీ, తెలుగు సినిమాలకు సంగీతం సమకూర్చి పాటలు పాడిన భూపేన్ 'జైబన్', 'త్రిష్టా', 'జోవాకిర్ ఆలో', 'మహాత్ బంధు', 'కారి ఒకోమల్', 'అసంపత్తి', 'విక్కకపాని పింజర్', 'దంపతి', 'దుమ్ బేచారా' (బెంగాలీ), మిల్గయే మంజిల, సాయి పరాంజేసే 'సాజ్', కల్పనా ఆజ్ఞి 'దర్శియాన్' చిత్రాలకు సంగీత దర్శకత్వం వహించారు. అస్సాం ప్రభుత్వ టూరిజంపై 1981లోనే ఒక దాక్యమెంటరీ తీసిన హజారికా తన చిత్రాలలోగాని, పాటలలోగానీ సాంఘిక, రాజకీయ సమస్యలతో ముడివడిన అంశాలకే ప్రాధాన్యతనిస్తారు. దేశభక్తి, సాంఘిక బాధ్యత ఆయన నరసరావ జీర్ణించుకుపోయి వున్నాయి. తన సినిమాల ద్వారా అస్సామీ ఆదివాసీయుల సంస్కృతి సంప్రదాయాలను ప్రపంచానికి చాటిచెప్పారు.

భూపేన్ హజారికా ఒక్క సినిమారంగంతోనే గాదు అస్సామీ,

పురస్కారాలు.... గౌరవాలు....

భూపేన్ హజారికాను నిరంతరం బిరుదులు, గౌరవాలు వెతుక్కుటటూ వచ్చాయి.

- .. 1977లో పద్మశ్రీ. అదే ఏడాది దంపతి చిత్ర సంగీతానికి గాను పశ్చి బెంగాల్ రాష్ట్ర పురస్కారం. 'సిమనే పెరియే' చిత్రానికి మరుసటి ఏడాది బంగాల్ దీప్యుదేశ్ చే రెండు పురస్కారాలు.
- .. భారత సంగీతానికి అందించిన సేవలకు గాను 1978లో గ్రామఫోన్ కంపనీచే బంగారు డీస్క్.
- .. రంగస్థల నాటకాలకు గాను 1979, 1980లలో రుత్స్ కుటక్ పురస్కారం.
- .. 1987లో జాతీయ పొరుడిగా ప్రత్యేక మనుసు. అదే ఏడాది అస్సాం రఘుత్వంచే అత్యున్నతమైన శంకర్ దేవ్ అవార్డ్, మళ్ళీ మ్యాన్ అఫ్ ద ఇయర్గా ఎంపిక. అదే ఏడాది జాతీయ సంగీత నాటక అకాడమీ సంగీత పురస్కారం.
- .. 1992లో పశ్చిమ బెంగాల్ ప్రభుత్వంచే కళారంగంలో సేవలకు గాను పురస్కారం.
- .. 1993లో భారతీయ సిని రంగంలో అత్యున్నతమైన దాదాసాహెబ్ ఫాల్క్స్ అవార్డు.
- .. 1993లో జపాన్లో జరిగిన ఆసియా పసిఫిక్ అంతర్జాతీయ చలన చిత్రోత్సవంలో 'రుడాలి' చిత్ర సంగీతానికి గాను అత్యుత్తమ పురస్కారం.
- .. 1999లో రాష్ట్రపతిచే సంగీత నాటక అకాడమీలో గౌరవ సభ్యత్వం.
- .. 2000లో ఇందిరాగాంధీ జాతీయ కళల కేంద్రం ట్రస్టీగ పదేళ్ళు నియామకం.
- .. 2001లో పద్మభూషణ, మధ్యప్రదేశ్ ప్రభుత్వంచే లతా మంగేష్వర్ సంగీత పురస్కారం.
- .. 2019 భారతరత్న అవార్డు.

బెంగాలీ నాటక రంగాలతో కూడా అవినాభావ సంబంధాన్ని కలిగి వున్నారు. ఆయన పాత్రికేయుడు కూడా. 1963లో ప్రారంభమైన 'అమర్ ప్రజాపతినిధి' మాసపత్రికకు, అస్సామీ తొలి మినీ మేగజైన్ 'బిందు'లకు సంపాదకత్వం వహించారు. వేయికి పైగా గేయాలు రాసి 15 సంపుటాలగా వాటిని ప్రచురించారు. 700 పైగా సినీ గీతాలు పాడారు. మరోపైపు రాజకీయాల్లో ప్రవేశించి 1967లో స్వపతంత్ర అభ్యర్థిగా అసెంబ్లీకి ఎన్నికైనారు. అంతేకాదు. ఆయన మద్దతు తెలిపిన అభ్యర్థులు నునాయాసంగా గిలుపొందిన సంఘటనలు అస్సాంలో ఎన్నో వున్నాయి. తాను శాసన సభ్యునిగా వున్న కాలంలోనే ప్రభుత్వంపై వత్తించి తెచ్చి అస్సామీ సినీ పితామహాషైన జ్యోతిప్రసాద్ పేరుతో ప్రభుత్వ ఆధ్వర్యంలోనే 'జ్యోతిచిత్తవన్' పేరుతో ఒక స్టూడియోను నిర్మింపజేశారు. ఇదే దేశంలోనే తొలిసారిగా ప్రభుత్వం నిర్మించిన స్టూడియో.

సిని నిర్మాణ వికాసానికి వినోదపు పస్సు రఘ్య చేయించడంలో హజారికా కృషి ఎంతైనా వుంది. కళాకారునిగా సాంస్కృతిక ప్రపంచపు పరిధిలోనే ఒధిగిపోకుండా అస్సాంలోని ప్రధానమైన ఉల్లా సమస్య పరిష్కారం కోసం తీవ్రవాదులకు, ప్రభుత్వానికి మధ్య మధ్యవర్తిత్వం వహించడానికి స్వచ్ఛండంగా ముందుకు రావడంలో ఆయనలోని సామాజిక కర్తవ్యం నిరూపిత మపుతుంది. ఇష్టాలో పనిచేసే కాలంలో ఆయన ఆ సంస్కు సంబంధించిన కమిటీమంట్స్‌తో రాజీవడలేక ఎల్లవేళలా ప్రజల పక్షాన నిలబడటమే నిజమైన కమిటీమంట్ పార్టీ రాజకీయాలకు కట్టుబడి వుండడంవల్ల కొన్ని పరిస్థితుల్లో సాంత వ్యక్తిత్వం, స్పృజనాత్మకత మరుగుసపడతాయి. పార్టీలకు బానిస లవుతారు. కళాకారులు ప్రజలకు సేవకులగా వుండాలి' అంటూ ఇష్టాకు మించిన సమున్నత ఆశయంతో ప్రజాకళలకు సేవచేశారు. భారత, పాకిస్తాన్ల యుద్ధ నేపథ్యంలో హజారికా రాసిన 'అబ్బుల్ హామీద్' నాటకం దేశ విదేశాల్లో విజయవంతంగా ప్రదర్శితమైంది. తెలుగులో కుటుంబరావు 'తోడు' చిత్రానికి సంగీతం అందించారాయన.

భూపేన్ హజారికా అర్థ శతాబ్దానికి పైగా చేసిన కళారంగ సేవలకు 1977లోనే పద్మశ్రీ, 1978లో 'మహావా' చిత్ర సంగీతానికి 'రిత్మిక్ ఫుట్క్' అవార్డు, 1973లో బెర్నిలో ఉత్తమ గాయకునిగా గోల్డ్ మెడల్, బంగా జర్నలిస్ట్ నత్యారం, 1972లో అత్యస్త గోల్డ్ మెడల్.

దాదాసాహేబ్ పాల్కే అవార్డు, శక్తింతల, లోటిగోటి, ప్రతిష్ఠని చిత్రాలకు జాతీయ అవార్డులు, 1987లో అస్సామీ ప్రభుత్వ శంకర్దేవ్ పురస్కారం, కేంద్ర సంగీత నాటక అకాడమీ పురస్కారం, 1993లో అస్సామీ సాహిత్య సభ అధ్యక్షునిగా, 1978లో సంగీత నాటక అకాడమీ అవార్డు, 1977లో న్యాయార్మ్యులో భారతీయ జానపద గీతాలు పాడి 'బెస్ట్ ఇంటర్ ప్రెటర్ గోల్డ్ మెడల్, 1998లో కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ చైర్మన్గా, 2001లో పదుభూషణ్, లతామంగేష్వర్ అవార్డుకు ఎంపికపడం వల్ల ఆయ అవార్డులకు, పదవులకు గౌరవాన్ని కలిగించిన వారైనారాయన. 2011 నవంబర్ రెన్ భూపేన్ హజారికా కన్సుమూసి తన జీవన కళా యాత్రను ముగించారు.

కళాకారులు ఎప్పుడూ పక్షాన నిలవడమే నిజమైన నిబధ్త అన్న సిద్ధాంతానికి కట్టుబడి ఆ కోవలోనే తన కళాయాత్రను కొనసాగించి అంతర్జాతీయ భ్యూతిగాంచిన జానపద వాగ్దేయకారుడు, ప్రజా గాయకుడు. ఇంకా చెప్పాలంటే బహుముఖ కళాప్రజ్ఞునిగా, సాంస్కృతికోద్యమ పైనికునిగా భూపేన్ హజారికా అనుసరించిన మార్గం అనితర సాధ్యం.

- హెచ్. రమేష్ బాబు,

m: 7780736386

e: hrameshbabu5@gmail.com

మారితేనే

సమానత్వం లేనిదేవైనా
సత్యంగాదు
అనమానత్వమున్నదేవైనా
దైవత్వం కాదు

విశ్వాసాలు గొప్పవే కావొచ్చు
భక్తులు రాళ్ళేయనంతవరకే
దేవుడు గొప్పవాడే కావొచ్చు
ప్రజలు ప్రశ్నించినంతవరకే

ఏ శిల్పైనా ఉలి మోపుతేనే శిల్పం
ఏ నదైనా కాలువొస్తేనే పుష్టం
ఏ జీవైనా ఆడ మగ కలిస్తే స్పష్టి
ఏ దేవుడైనా అమ్మ ర్ఘ్యంనుంచే జననం

అడుగు సడువకుండా బాటిట్లేల్లుతరి
విత్తనం లేకుండా పంటెట్ల వొస్తుబి

భూమి లేకుండా అకాశమెట్ల నిలబడ్డటి
అమ్మలేకుండా అవనెట్ల పెలగెంది

అవారాలు
మతాలను నడిపిస్తే
చట్టాలు
దేశాన్ని నడిపిస్తుయి
దేశానికి మూలవిరాట్టు రాజ్యాంగమే

ఏది పుట్టింది పుట్టినట్లుండడు
పదార్థమైనా పరమాణువైనా
పుట్టింది పుట్టినట్లుండడు
మార్లితేనే మనుషులం
మార్పుకుంటేనే మార్గదర్శకులం
దేవుడైనా దేవదేవుడైనా
మారితేనే
మహాదేవుడు మనదేవుడు

(అయ్యప్ప దేవాలయంలో శ్రీల ప్రవేశం వివాదం పై...)

- వనపట్ల సుబ్బాయ్, m: 9492765358

e: subbaiahvanapatla@gmail.com

కేతన ఆంధ్ర భాషా భూషణం - తెలంగాణ తెలుగుదనం

తెలంగాణ భాషల ఉన్న ప్రత్యేకత మీద ఈ నడుమ అందరం చెప్పుకుంటున్నం. సాహిత్య ప్రపంచంల గూడ మొదట్టుంచి తెనుంగు, తెనుగు, తెలుగు, తెలుగు, త్రైలంగి, త్రిలింగ, జాను తెనుగు, దేశీ తెనుగు, ఆంధ్ర, అంధ, అంధక శబ్దాల వ్యత్పత్తుల మీద, అర్థాల మీద మస్తు చర్చ నడింది. తెలంగాణ ప్రత్యేక భావన మొదలైనప్పటి సంది, అవ మా భాష గూడ ప్రత్యేకమే అని చెప్పటానికి ఎందరో ప్రయత్నం జేసింద్రు.

తెలుగు భాషకు పదమూడో శతాబ్దంల మూల ఘుటిక కేతన పద్యాలల్ల వ్యాకరణం రాశిందు. దీనిని ప్రముఖ భాషా పరిశోధకులు అయినవోలు ఉషాదేవిగారు వ్యాఖ్యాన విశ్లేషణ చేశిందు. డి. చంద్ర శేఖర రద్ది గారు సంపాదకులుగా ఎమెస్కో వాళ్ళు 2014ల ముద్దించిందు. ఇది తెలుగు భాషకు తెలుగుల వచ్చిన మొదటి వ్యాకరణం. అనాడు ఆంధ్ర, తెలంగాణ ఉద్యమాలు లెవ్వ గన్న “ఆంధ్ర భాషా భూషణము” జూస్ట్ ఆనాడు తెలుగు భాషకున్న లక్షణాలు ఏంటియో చెప్పచ్చు.

కేతన వాడిన కొన్ని మాటలు తెలంగాణ మాటతీరుకు ఎంత దగ్గరున్నయో సూడుండ్రి “వనివడి, కుమ్మరి గడి, మేదరి గడి, బల్లి, వలసినప్పుడు, చెప్పరు” మొదలైనవి. తెలంగాణ భాషను తక్కువ అంచనాగట్టినోళ్లకు గట్టి జవాబులు రుచీందియ్యాలే. అందుకే ప్రాచీన కావ్యాలు, వ్యాకరణాలు, ఛండస్సులు, శాస్త్రాలల్ల తెలంగాణ తెలుగు భాష ఎట్లున్నదో నూపియ్యాలే. అందుకే, ఈ వ్యాసంల, కేతన రాసిన ఆంధ్ర భాషా భూషణంల తెలుగు భాష గురించి చెప్పిన విషయాలతోని ఇప్పుడు తెలంగాణల వాడుకల ఉన్న భాషను పోల్చిచూసే ప్రయత్నం జేసిన. ఇగ మనసునపట్టుండ్రి.

“తత్త్వమంబునాగ దద్ధువంబన నచ్చ

తెనుగునాగ మఱియ దేశ్యమనగ

గ్రామ్యభాషనాగ గలవైదు తెఱగులు” (1-19) అని “తత్త్వమము, తథ్యము, అచ్చ తెనుగు, దేశ్యము, గ్రామ్యము” అని ‘కేతన’ తెలుగు పదాలను ఐదు విభాగాలు చేసిందు.

ఈ ఐదు విభాగాలల్ల చెప్పిన పదాలు ఎన్నో పదాలు ఇప్పటికీ తెలంగాణల వినబడుతున్నాయి.

తథ్యవాలు: లక్ష్మీ=లచ్చి, అచ్చమ్=అచ్చం, అర్థము=అగ్గప, భాష=బాస, ముఖరొముగం, చర్చ యష్టి=సమ్మేళ, కార్యము=కార్యము, శ్రీ=సిరి

అచ్చ తెనుగు: తల, నెల, వేసవి, గుడి, మడి, పులి, చలి, మడుగు, ఊరు, పేరు, బారుగు, మగవాడు

దేశ్యము: ఎఱకువ=ఎరుక, ఎరగలి=ఎల్లడి, నొసలు, వెన్ను,

వున్ను, భోటి=బోడ్డి, ఎలనాగ, ఎలమావి, పొర్చు

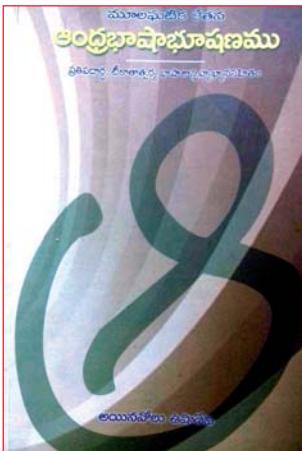
గ్రామ్యము: పంచకు= పంచకు, తోపించాకు, తెచ్చుతారు, మమ్ము దలంచి =మమ్ముల తల్పుకొని, కొంటూరమ్ము = కొంటావో, మోనేటి వారు= మోనేటోళ్ళు, పోకుమీ=పోకు సుమీ, ఈడేకదా= ఈడే గద, ఇనుతి, పంపేరు=వాళ్ళిగిట్ట పంపేరు, తెంపేరు=అవ్విగిట్ట తెంపేరు, పాదేరు=పీరుగిన పాదేరు, సూనేరు=అటు దిక్కు సూనేరు, విందాము=బిందాము, ఇస్తు, అటుకు, ఆడ, ఈడ, ఏడ, తప్ప, గద్ద, గుద్ద.

మీద ఐదు విభాగాలజేసిన కేతన విమన్సుడు అంటే “తత్త్వమంబు తక్క తక్కిన నాలుగు/సచ్చ తెనుగులందురభిల జనులు (సంజ్ఞ - 27). ఒక్క తత్త్వమం తప్ప తక్కినయన్ని తెలుగే అన్నదు.

ఆ ఐదు భాగాలల్ల ఉన్న ఆయన ఇచ్చిన ఉదాహరణలతోనే నహా తెలంగాణల మనం మాట్లాడుతున్నం. కానీ, మన ఆధునిక పండితులు తద్వాలను, అచ్చ తెలుగులను, దేశ్యాలను గ్రామ్యమని, తథ్యవాన్ని విక గృతి అని తెలుగుంటే సంస్కృత భూయిష్టమైన తెలుగేనని రాతకోతలుజేసుట్ల తెలంగాణ తెలుగు నాదాన్ అయింది.

వాదాలు: “పొసంబలెక్కు నెడ బొ/ల్రూసిన ప్రథమాంతము లపయిం గదిని కడున్ / ఇసనారు కచటతపలను / గసడదవల్ ద్రోచి వచ్చున్ కవి జిని మిత్రా (61)” మాట్లాడేటప్పుడు కచటతప లకు గసడదవలు వస్త్రాయన్ ఈ పద్యం అర్థం. ఇట్లనే తెలంగాణల సక్కగ మాట్లాడుతరు. ఉడా: ఏడ గనపడుతంది, ఏం దిస్సరు, ఏడ వోయింద్రు అని. కానీ, అక్కజెఱల్లింద్లు, కాల్పీతులు అన్నప్పుడు శ్యాస్తమైన ‘స’ కారానికి బదులు నాదమైన ‘ఋ’ పస్తుంది. తెలంగాణ తెలుగు నాదాత్మకమైన భాష అని డా.నలిమెల భాస్కర్ గారు ఇదివరకే తమ వ్యాసాలలో, ప్రసంగాలలో నిరూపించింద్రు.

హాల్లుల సమీకరణం: “తెలుగులలో నచ్చుంబులు/ దులు రులు నులు పదము తదు నడుమ గలిగిన ని/ ముల దాని మీది యత్పుము/ పొలుపుగ హాల్లుండెనేనిన పోవున్ నిలుచున్ (63)” అని చెప్పిందు. తెలంగాణల ఇట్ల మాట్లాడుడు సర్వ సాధారణం ఉడా: పల్చు చిల్చు మెల్లు సెల్చు గిల్చు పొర్కు ఉన్న (పదమధ్య లోపం). అట్లనే “మారు మండన్ చొచ్చె” మార్చండ ప్రేల్పుటై/ ప్రేలు మట్టె వేడ్డు వెడుకయ్యే/ కాటు కాల మనగ కాణ్ణలమన్ కాన్సు/ కానుపనగనెల్ల కడలన్ చెల్లు(64)” ఇంట ఉన్న ఉదహరించిన పదాలు “మారు, మండ, చొచ్చె, ప్రేలు, మట్టె, కాలము, కాన్సు, ఎల్ల కడల, చెల్లు” అన్ని తెలంగాణల ఉన్న పదాలే. ఇంక “ఏక పదము నడిమి యత్పు మొక్కాత తత్తి/ నచ్చ తెనుగు లోనే నడగున్ పొడమున్/ కూర్చు తాల్చి యనగన్ కూరిమి తాలిమి యనగ కృతులన్ చెల్లుచునికి చేసి(65)” తెలంగాణ

ఉదా: బలిమి=బల్మి, తెలిసి=తెల్సి, నలిగొనగ్గి, ఊరికి=ఊరి ఇట్లు ఎన్నో ఉన్నయ్య.

బహువచనం: పోడిగ బహువచనంబల/వీడనుబో వీండ్రు వీరు వీరలునయ్యెన్/కాడన గాండ్రన గారన్/ వాడునకున్ వాండ్రు వారు వారలు నయ్యెన్(71) అన్నదు. వీండ్రు, కాడుంబో కాండ్రు, కారు(గారు), వాడుంబో వాండ్రు, వారు, వారలు లతయన్నట్టు. తెలంగాణ ఉదా: శారదకాండ్రు, పోరగాండ్రు, అయ్యారు, దౌరగారు,

“ఇల్లు కల్లు ముల్లు పల్లు విల్లున నివి/బహువచనములగుచున్ పరగు నెడల/ నిండ్లు కండ్లు ముండ్లు పండ్లు విండ్లునన్ చను(74)” అని మరో సూత్రికరణ జేసిందు. తెలంగాణల ఇండ్రు, కండ్రు, ముండ్రు, పంష్టు అని సక్కగు పలుకుతున్నం.

“చెలియలన నాలన మఱం/దలు కోడలు నాగ జానూ పాడంబలు తుదలన్/

లులకు “ంట్రు”లగుం పెక్కిట్నె/చెలియంండ్రన, నాండ్రనంగ చెల్లుటవలనన్” (80) అని బహువచనాలకు మరో సూత్రం ఉన్నది. దీని ప్రకారం మరదండ్రు, కోడండ్రు, చెల్లెండ్రు అని కావాలే. అయితే, తెలంగాణల ‘ర’కు బదలు ‘ల’ వస్తున్నది. అందుకే మరదండ్రు, కోడండ్రు, చెల్లెండ్రు, బామండ్రు అని అంటున్నరు. ర/ల లకు భేదం లేదు అని వ్యాకరణ సూత్రాలే చెప్పున్నయ్య.

సంబోధన: “ఆర బహువచననంబైష్టై జేరి నిలుచు” (పద్యం101). పిలిశేటప్పుడు ‘ఆర’ అనే ప్రత్యుథుం జేరుతదని రాస్తే అచ్చం తెలంగాణల ఇట్లనే అంటున్నం. ఉదా: వచ్చిండ్రార, తిన్నరార, కదుల్లుండ్రార అని.

క్రియలు: క్రియ మీద చేరే ప్రత్యుథూలు (పద్యాలు 140-145)

మీది డబ్బులల్ల కేతన చెప్పిన భూత, వర్తమాన, భవిష్యత్తు క్రియ

స్థావర క్రియలు: (పద్యాలు 146-147)

క్రియలు	స్థావర	ప్రయ్యక	మనమ్మ			
ఎవనాలు	విక	బహు	విక	బహు	విక	బహు
తిలన వ్యాకంగం	శిల కరిచ	శిలు కరిచ	శుశి కరిచ	శుశులు కరిచ	శుశ్రీ చనియి	శుశ్రేష్ఠ చనియి
శెలంగాణ ఉంపారం	గుళ్ళ కదిచింది	గుళ్ళులు కదిచింసియి	పాము కరిచింది	పాములు కరిచింసియి	రాజు వేయి	రాజులు వేయిరి

మీద ఉన్న స్థావర, తిర్యక్ క్రియా పదాలలో కదిలె/కదిలింది, కదిలినాయి మార్పు ఆధునిక కాలంలో అన్ని ప్రాంతాలల్ల జరిగిన మార్పే. ఇగ మనుష్య క్రియలు ఉన్నదున్నట్టే ఉన్నయి.

భావార్థకాలు: క్రియ రూపాలకు ఉట, చుట, యుట, పుట చేరితే ఏర్పడుతాయి (పద్యం 148)

తెలంగాణలో ‘ఉట, చుట, యుట, పుట’ అనేతీవి ఉడు, సుడు, యుడు, పుడుగా ఉన్నయ్య. తెలంగాణ: తోలుడు (ఉట), చేసుడు(చుట), కోసుడు(యుట), సంపుడు(పుట). ఆధునిక వ్యవహార భాషలో క్రియలల్ల ‘ట’ ‘డ’ లెక్క మారుడు సామాన్యం. ఉదా: రాయుటొరాయడం, చూముటొచూడడం, తోయుటొయడం, చెప్పుటొ చెప్పుడం మొదలైనయి అట్ల వచ్చినయే.

ప్రేరణార్థకాలు: ఇతరులచే చేయించు క్రియకు పుట, చుట, యుట, పుట (పద్యం 149) అనేచీయి చేరుతయని చెప్పిండు కేతన. తెలంగాణల పంపుడు (పుట), రాపించుడు(చుట), పూయించుడు (యుట) తో పాటు పంపిచ్చుడు, రాపిచ్చుడు, పూయిచ్చుడు బిందులోప ద్విరుక్త చకరాలు వచ్చిన రూపాలు కూడ ఉన్నయి.

ప్రార్థన, ప్రత్యు నిశ్చయం, నిందలో చేరే ప్రత్యుథం: ఎ/ ఏ (పద్యం 153-154):

సంశయం లో: ఒ/ఇ: తెలంగాణల ఇవ్వే ప్రత్యుథాలను వాడుకజేస్తున్నం సూడుండ్రి.

ఇక్కడిదాక రారాదే(ప్రార్థన), కచ్చితంగ వచ్చుడే(నిశ్చయం), సువ్వి సాపరాదే(నింద) వాడు వస్తుడో రాడొ (సంశయం)

ప్రత్యుథకం: అ/ఆ తో అంతమైతది అని చెప్పిండు. తెలంగాణల: దీని ధర ఎంత?, ఇది వందకు వస్తదా? అని సరిగ్గనే అడుగుతున్నం.

నాక్కి చెప్పేటుపుడు: ఎవస్తుంది (పద్యం 183) అని చెప్పిండు. తెలంగాణల అట్లనే అంటున్నం. ఉదా: వాడె మారాజు, ఉన్నోనిది చెల్లుతది, ధిల్లీకి రాజైనా తల్లికి కొడుకె.

అసమాపక క్రియలు: (పద్యం 156-157): కర్త చేయు పసులలో పూర్తిధ్వనిన వాటికి ఇ, చేయని పనికి అక, చేయదగిన పనికి అన్ అంతములో వస్తుంది. వీటినే క్వార్ఫ, వ్యతిరేకార్ఫ, తుమున్నర్కాలు అంటరు

కాల ము	భూత				పద్మమాన				భవిష్యత్			
	విక	ప్రత్యు	శెలం	బహు	విక	ప్రత్యు	శెలం	బహు	విక	ప్రత్యు	శెలం	బహు
వధన/ పుయి	విక	ప్రత్యు	శెలం	బహు	విక	ప్రత్యు	శెలం	బహు	విక	ప్రత్యు	శెలం	బహు
ప్ర.పు	ఎను	ఎన్నియ	రారి	వచ్చిరి	దాను	వచ్చుంచు	దయి	వచ్చుంతు	ఉను	ఎప్పు	దయి	వచ్చుయ
మ.పు	తివి/ తి	వచ్చిని	తిరి	వచ్చిరి	దు/ దుచు	వచ్చున్ చు	దయి	వచ్చుంతు	దాను	వచ్చును	దయి	వచ్చుయ
ఉ.పు	తిని	వచ్చిని	తిని	వచ్చిని	దను	వచ్చును	దము	వచ్చును	దను	వచ్చును	దము	వచ్చుము

ప్రత్యుథాల ఆధారంగా చూసినా కూడా ప్రాచీన తెలుగు భాష తీరు ఇప్పటి తెలంగాణల వ్యవహారం ఉన్నది. భూత కాలంల అన్ని పురుషల ప్రత్యుథాలు, ఏక వచనం, బహు వచనంల అచ్చంగ మనం వాడుతున్నం. అట్లనే భవిష్యత్తు కాలంల గూడ అన్ని పురుషపల ప్రత్యుథాలు, ఏక వచనం, బహు వచనంల అచ్చంగ మనం వాడుతున్నం.

వర్తమాన కాలంల ఏక వచనంల, బహు వచనంల అన్ని పురుషలల్ల గూడ కొద్ది మార్పుతోని ఆ ప్రత్యుథాలే వాడుకజేస్తున్నం.

తెలంగాణ: చూచి, చూడక, చూడన్ (సూడ వోయిండ్రు)

మరికొన్ని క్రియల మార్పులు: తినుటకును తింటయగు మళ్లి/ కొనుటకు గొంటయగు కనుటకుం గంట యగున్/వినుటకు వింట యగున్ దా/సనుటకు నంటయగు వలసినప్పుడు కృతులన్/పద్యం 158)

తెలంగాణ మనం కేతన జెప్పినట్టే తింటన్నం, కొంటన్నం, వింటన్నం, అంటన్నం.

“ఇన్” భూతకాల అనమాపక క్రియ కర్త, కరణానికి, కర్మకు చేరుతుంది(పద్యం 179)

తెలంగాణ: వచ్చిన(కర్త), పొడిచిన(కరణం) కత్తి, తిన్న(కర్మ) అని బరాబర్ అంటున్నాం.

ఆడను నీడను కత్తియు/ గాడనుచో కర్త యగు
జగంబెఱుగంగా (166)

తెలంగాణల అడు ఎటు వోయిండు, ఈడు ఎక్కడున్నదు, ఆ అందగతై ఏది, ఎంకటిగాడు ఏడి” అని అంటున్నం గదా. అట్లనే, తెలంగాణల వాడుతున్న “అడు, ఈడు” అనే “వ” కార లోప రూపాలు ప్రాచీన కాలం నుంచే ఉన్నట్టు దీనితోని తెలుస్తున్నది. అట్లనే వీటితోని నంధి జరిగిన సందర్భాలను కూడ కింది సూత్రం చెప్పున్నది.

“ఆడు” వచ్చటానికి కారణం: (పద్మం 180)

ఇన్నపై నుండు నకారం/బును పై వాడను పదంబు మొదలి వ
కారం/

బును జడ్డు నాకారంబగు/ కనిసాద్ధిమతములోలి కన్నాడనగన్
(180)

కనిన ० వాడు = కనిన ० ఆడు = కన్నుం ఆడు = కన్నాడు
 పండిన ० వాడు = పండిన ० ఆడు = పండినం ఆడు =
 పన్నాడు

ఆది తెలంగాణలో “వ”కార లోపానికి సంబంధించి ముఖ్యమైన పద్యం. కేతన చెప్పినట్టు భూతకాల అనమావక కర్త, కరణ, కర్మల మీద “ఇన్” చేరిన తర్వాత మీద వచ్చే “వాడు” ల ఉన్న “వ” లోపిస్తుంది. పైన ఉన్న “న” కారానికి ద్విత్వం(జడ్జ) వస్తుంది. తెలంగాణల కన్నడు, పన్నడు, తిన్నడు, ఉన్నడు అని దీర్ఘ లోపంతోని పలుకుతున్నం.

ఈ వాడుకనే నామ వాచకాల మీద, క్రియల మీద కూడ ప్రభావం జూపి “ఆకిలి (వాకిలి), ఆన (వాన), ఆగు(వాగు), అంచు(వంచు), అంట(వంట), వడపోయు(అడపోయు), అణుకడు (పణుకుడు) లాంటి రూపాలు ఏర్పడి ఉంటయి.

సంబోధనలో: (పద్మం 170)

“అన్నచిలుచ్చో నిడుదలో సక్కరములు/ కురుచలై జడ్డముల
మోయుచు గొన్ని యెడల/

కొడుక రా మతి కొడుక పో కొడుక రమ్ము/
కొడుక పోమ్మన జగతిలో గూడు గాన (170)"

తెలంగాణలు “బ్రట్ట రా కొడుక, అటు దిక్కు వో కొడుక, రమ్మన్న గద, పొమ్మన్న గద” అని అంటునుం గద.

వరిమాణార్థక పదాలు: (పద్యం 188)
కొలతలను కొలిచేటపుడు అన్నిటికి ఎడు ప్రత్యయం
చేరుతుంది

తెలంగాణల మానెడు, జానెడు, కుండెడు, గుంటెడు, బెత్తెడు” అని వాదుతున్నారు.

కేతన రాసిన ఈ వ్యాకరణంల భాష అనే
అర్థంల “తెనుగు, తెలుగు, తెలుంగు” శబ్దాలను 34

సార్లువాడతే, “ఆంధ్ర” శబ్దాన్ని ఎనిమిది సార్లు వాడిందు. కేతన రాసిన ఆంధ్ర భాషా భాషణంల సూత్రికరణ జీసిన తెలుగు భాష లక్ష్మణాలు అతని కన్నా ముందు వ్యవహోరంల ఉన్న కావ్యభాష, వ్యవహోర భాషలకు సంబంధించినట్టు. ఆనాటి నుంచి ఈనాటి దాక ఉన్న ఆ తెలుగుదనాన్ని ఇప్పటికి గూడ తెలంగాణ భాష నిలుపుకున్నది అనటానికి ఈ వ్యాకరణం మంచి సాక్ష్యం. తెలంగాణ భాష ప్రత్యేక భాషగాదు గని, అచ్చ తెలుగు ప్రత్యేకతను నిలుపుకున్న భాష. అచ్చ తెలుగు ముపై ఆరు అక్కరాలతోనీ నడుస్తున్న భాష. తెలుగు భాషకు మరోపేరు తెలంగాణ గూడ కనుక, తెలంగాణ భాష అంటే చక్కటి తెలుగు భాషనే. తెలంగాణల మాటల్లాడుతున్న తెలుగుకు వంకలు పెట్టవలిన పనిలేదు అని అందరు తెల్పుకోవాలే. పత్రికలల్ల, పుస్తకాలల్ల, ప్రసార మాధ్యమాలల్ల, ప్రభుత్వ ప్రైవేటు వ్యవహారాలల్ల తెలంగాణ భాషను వాడుకోవాలే. మన ఆతుగోరవాని నిలుపుకోవాలే.

-బూర వేంకటేశ్వరు, m : 9491598040

e : venkateshwarluboorla500@gmail.com

JBR ARCHITECTURE COLLEGE

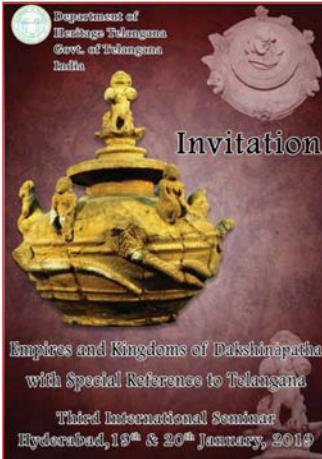
(Approved by Council of Architecture, New Delhi - Affiliated to JNA&FAU Hyderabad)

E-mail : jbrarchitecture@jbgroup.org.in, www.jbrarchitecture.com

ఎంపైర్స్ అండ్ కింగ్ డమ్స్ ఆఫ్ దక్షిణాపద విత్ స్పెషల్ లిఫ్టెన్స్ టు తెలంగాణపై సమినార్ - 2019

డిపార్ట్మెంట్ ఆఫ్ హెలటేస్ తెలంగాణ

తెలంగాణలో క్రి.శ.1వ శతాబ్దం నుండి 9వ శతాబ్దం వరకు వెలసిల్చిన రాజ్యాలు అనాటి పరిపాలన రాజకీయ, ఆర్థిక, సామాజిక, సాంస్కృతిక అంశాలను వెలగులోకితేసి ఉద్దేశ్యంతో రాజ్యాని వేదికగా 2 రోజులపాటు నదను నిర్వహించారు. ఆర్థికాలజీ, మూలయొచ్చుల్ని విభాగాల సంయుక్తాధ్వర్యంలో ఎంపైర్ అండ్ కింగ్ డమ్స్ ఆఫ్ దక్షిణాపద విత్ స్పెషల్ రిఫరెన్స్ టు తెలంగాణ అనే అంశంపై జనవరి 19, 20 తేదీల్లో జూబ్లీప్లేనీ దా.పురి చెన్నారెడ్డి హెచ్ ఆర్ట్ ఇన్సిట్యూట్లో మూడవ ఇంటర్వెషనల్ సమినార్ జరిగింది. దీని ముఖ్య ఉద్దేశ్యం.. తెలంగాణ చరిత్ర సంస్కృతిలో ఇంత వరకు వెలగులోకి రాని అంశాలు మరియు అంధ్ర చరిత్ర కారుల వివిధతకు, విస్తరణకు గురైన చారిత్రక అంశాలను పరిశోధించి నూతన తెలంగాణ ఆవిష్కరణకు బాటులు వేయడం. ఈ సందర్భంగా 2018లో జరిగిన తెలంగాణ హెరిటేజ్ రెండవ అంతర్జాతీయ సమినార్ ప్రోసెండింగ్స్ బుక్స్ పోటు పలు పుస్తకాలను ఐవీన్ అధికారి, తెలంగాణ సాంస్కృతిక శాఖ సెక్రటరీ బూర్జా వెంకటేశం, తెలంగాణ హెరిటేజ్ టైరిక్టర్ ఎన్.ఆర్. విశాలాచి ఆవిష్కరించారు.

చరిత్రలో ప్రసిద్ధిగాంచిన రాజ్యాలన్ని

తెలంగాణలో ఆవిష్కాపణ:

శాతవాహనుల పరిపాలనకు సంబంధించి ఆంధ్ర చరిత్రకారులు చేపట్టిన వక్రీకరణ చాలా ఎక్కువగా ఉండేది. అంటే శాతవాహనులు మొదటి రాజ్యాని అమరావతి లేదా ధాన్యకటకంగా పేరొన్నారు. కాని తెలంగాణ చరిత్రకారుల పరిశోధనా ఫలితంగా శాతవాహనుల మొదటి రాజ్యాని కరీంనగర్ జిల్లాలోని కోరిలింగాల అని నిర్దారించారు. దాంతోపాటు కోస్తె అంధ్ర కంబే ముందుగానే తెలంగాణ ప్రాంతంలో అస్తుక మూలక జనపదాలు ఉండేవని, బొడ్డం బాదనక్కరి (ఆదిలాబాద్) లో ఆవిర్ధువించి కోస్తె అంధ్ర ద్వ్యారా కళింగానికి ఆ తర్వాత ఈశాస్య ఆసియా దేశాలకు విస్తరించిందనే అంశాన్ని సమ్మగ్రంగా వెలికితీశారు. అదే విధంగా తెలుగువారి చరిత్రలో ప్రసిద్ధిగాంచిన రాజ్యాలన్ని తెలంగాణలోనే ఆవిర్ధువించాయనే అంశాన్ని పలు చరిత్రకారులు పేరొన్నారు. అందువల్లనే తెలంగాణ అస్థితత్వం మరియు గుర్తింపు

సుదీర్ఘమైన చారిత్రక నేపథ్యాన్ని కలిగి ఉన్నానే అంశం వెలికి తీయబడింది.

తెలంగాణ చరిత్రపై పరిశోధక మతాలు:

చారిత్రక పరిశోధనల్లో భాగంగా భవిష్యత్తు తరాలకు ఉపయోగపడే విధంగా ఈ సమినార్ లో చరిత్ర ప్రాఫేసర్లు, మేధావులు పలు అంశాలపై చర్చించారు. తద్వారా తెలంగాణపై ఆధారపడిన పరిశోధనలు మరియు నూతన ఆవిష్కరణలకు శ్రీకారం చుట్టారు. తెలంగాణ రాక ముందు చరిత్రలో జరిగిన వరిణిమాలు, తదనంతరం చోటుచేసుకున్నాయి లకఘట్టాలను అవిష్కరించారు. తెలంగాణ యొక్క బలమైన చరిత్రను వెలికి తీయదానికి చరిత్ర అధ్యాపకులు, పరిశోధకులకు ఇది నువ్వు వక్కా శంగా నిలిచింది. ఆంధ్ర చరిత్రకారుల వక్రీకరణలను సవరిస్తూ ఈ సందర్భాలో దాదాపు 30 పరిశోధన పత్రాలు సమర్పించబడ్డాయి. తత్పరితంగా తెలంగాణ ప్రాంతీయ రాజ్యాల ఆవిష్యపం, హృషి నిర్మిషమైన ఆధారాలలో నిరూపించబడింది. చరిత్ర పూర్వముగం నుండి మధ్య యుగం వరకు తెలంగాణను పరిపాలించిన శాతవాహన, ఇక్కాకులు, చాళుక్యులు, కాక తీయులు, రాష్ట్ర కుటుంబాలు పరిపాలనా కాలంనాటి సాంస్కృతిక, మత, ఆధ్యాత్మిక కళలు, వాస్తుశిల్పం, కట్టడాలకు సంబంధించిన అనేక అంశాలపై పరిశోధన పత్రాలు సమర్పించబడ్డాయి. తెలంగాణ హెరిటేజ్ టైరిక్టర్ ఎన్.ఆర్. విశాలాచి దక్షిణపథంలో పల్లవుల విజయం- అనే అంశంపై పరిశోధన పత్రాన్ని ప్రవేశపెట్టారు. తెలంగాణ చరిత్రపై తెలంగాణ పరిశోధక విద్యార్థులు తమ పరిశోధక పత్రాలను సమర్పించారు. అంధ్రప్రదేశ్, తెలంగాణ, కర్నాటక, శ్రీలంక వంటి ప్రాంతాల్లో బుద్ధిజిం, జాతక స్టోరీలపై పలుపురు పరిశోధన పత్రాలు సమర్పించారు. తెలంగాణ శిల్పం, కట్టడాలు, చారిత్రక ప్రదేశాలు మొదలైన అంశాలపై పలుపురు పరిశోధక విద్యార్థులు మాటల్డాడిన తీరు చరిత్ర శాస్త్రవేత్తలను ఆకట్టుకుంది.

అకట్టుకున్న పోటీ ప్రదర్శన:

ఈ సందర్భాలో ముఖ్యంగా 1000 ఏడీ నుండి సాప్రాజ్యాలు

మరియు రాజ్యాలను అన్వేషించడానికి చర్యలు తీసుకున్నారు. సందాన్, ది హారియన్, ది ప్రీ శాతవాహనులు, విష్ణుకుండిసులు, వాకరాకాలు బాధామి చాళుక్యులు మొదలైన రాజ్యాల గురించి ఈ సదస్సులో సుదీర్ఘంగా చర్చించారు. ఈ సందర్భంగా భూమిలో లభించే పలు ఖనిజాలైన ఛైన్, స్టోన్ ఛైన్, బాకు, కొడవలి తదితర పలు పురాతన కాలంలో లభించిన వాటిని సెమినార్ లో భాగంగా ప్రదర్శించారు. ఈ సందర్భంగా నిర్వహించిన ఫోటో ప్రదర్శన ప్రతి ఒకటినీ ఆకట్టుకుంది.

తెలంగాణ హారియేజ్ విభాగం కృషి:

తెలంగాణ హారియేజ్ విభాగం ఆధ్వర్యంలో 2017 సంవత్సరం నుండి అంతర్జాతీయ సెమినార్లను నిర్వహిస్తోంది. పునర్నిర్మాణ తెలంగాణ అనే పేరుతో మొదటి అంతర్జాతీయ సెమినార్ ఆర్థిక్ హాస్టర్ అండ్ కస్టర్స్ ఎస్టేబ్లిష్మెంట్లో పలు దోఱసులను అన్వేషించింది. దీని తర్వాత 2018లో రెండో అంతర్జాతీయ సెమినార్ తెలంగాణ ద్వారా యుగాల పెర్సెక్షన్స్ ఫ్రం ఎర్లీ అండ్ మెడిపల్ హిరియాస్ తెలంగాణ యొక్క విష్ణుత్పాన మరియు గొప్ప చరిత్రను అన్వేషించబడింది. కాగా 2019లో

మూడవ సదస్య జరిగింది. ఈ సందర్భంగా ప్రముఖ ఆర్థిక్ హాస్టర్ సెట్టింగ్ మాట్లాడుతూ మహాకూట, రేభనాగరకదంబా వంటి పలు చారిత్రక ప్రదేశాల గురించి వివరించారు. తెలంగాణ ఆర్థిక్ హాస్టర్ అనేది చాలా ముఖ్యమైనది. దాన్ని పరిరక్షించుకోవాల్సిన అవసరం ఉంది. సేనియర్ పరిశోధక విద్యార్థులు శంకంపాస్, పూర్వాంశ్చం మాట్లాడుతూ చాళుక్యుల కాలంలో ఉన్న ప్రముఖ దేవాలయాలైన వేముల వాడ రాజేశ్వర టెంపుల్, ఆదిత్య టెంపుల్, బద్ధేశ్వర టెంపుల్, నాగేశ్వర టెంపుల్, బీమేశ్వర టెంపుల్, కర్కాటక రాజ్యంలో ఉన్న ప్రముఖ దేవాలయాలైన అలంపూర్ తారకబ్రహ్మ టెంపుల్, ఏర అండ్ హిసా బ్రహ్మ టెంపుల్, తారక బ్రహ్మ టెంపుల్, అలంపూర్ బాల బ్రహ్మ టెంపుల్, పద్మ బ్రహ్మ టెంపుల్, స్వారాగ బ్రహ్మ టెంపుల్, నటరాజ్ టెంపుల్, దక్కిణ మూర్తి, అలింగమూర్తి, శాతవాహన, శాతకర్ణి మొదలైన అలయాలపై పరిశోధక విద్యార్థులు కూలంకుషంగా వివరించారు.

- రామకృష్ణ కాంపాటి,

m : 9866168863

e : ramakrishna.praja@gmail.com

నువ్వే నేనో

ఇక్కడి నుంచి వెళ్లిపోయాక
నువ్వేషై పోతావు
పోసి నేనేషైపోతాను
ఎప్పుడైనా సీ ఊహాకు తట్టిందా

నువ్వు నుందిఁ
నేను నుందిఁ
ఎవరికి తెలును

ఇద్దరం ఒకేసారి వెళ్లిఁసి
ఇరుకుదాలి

తాడుగా మాలిన
విడి విడి దారాలు
విధి చేత వేరు పడాల్సి వచ్చినప్పుడు
నువ్వు ఏషై పోతావు

అందరూ అనుకునే స్వర్గ నరకాలు
ఇక్కడ వేలాడుతున్నయో

ఎక్కగలమో లేదో తెలునుకొని
మాత్రం ఏం చేస్తాం...

నువ్వే నేనో
అప్పుడో ఇప్పుడో

పూర్తి చేయబడే జీవిత వాక్యాలికి
విరామ చిహ్నమై పోతాం

అప్పుడు ఆదాపుగా ఇంట్లోకొచ్చి
నేను సీ కోసమో
నువ్వు నాకోసమో
దుఱ్ఱ పడే వేళ

గొడుకు వేలాడే నిలవెత్తు చిత్తరువు
ఎన్ని వేల చేతులతో ఓదారుస్తుంది..
నువ్వుడు ఏషై పోతావు

ఆయనా
దేహతీత సంయోజనమైన మన
ఆత్మలు వదులయ్యేచేముంటుంది

కాకపోతే
గదిలో ఖాళీ మంచం పీడ
విసీ వినిపించని మూలుగు ని
కాసిన్ని తత్త్వ రాశుల మధ్య ఇగెర్రా లేమో

కళ్ళ నుందు
ముసురుకునే ఓకటిని
నిత్యం వెలిగించే కీప కాంతితో పూరించాలేమో

నువ్వే నేనో
ఇలా కాక మలి ఏషై పోగలం ...!?
- దేవనపల్లి వీణావాణి,
m : 9951331122
e : veenavani.d@gmail.com

కోయ కోయతూర్ గోండ భాష

క్రీ. మా. కొన్నివందల నంవత్సరముల చరిత్రను పరిశీలించినచో ఉత్తర భూభాగానికి లుటేరియా, దక్కిణ భూభాగానికి గోద్వాను అని పిలిచేచారు. ఇక్కడ గోండి ధర్మప్రజల సగ్గ ఘుట్టల రాజ్యము ఉండెనని చరిత్ర ఆధారములలో గల విషయమున సత్యము. గోండ్వాను రాజ్యమునకు మరోపేరు కుయ్ వదే శము. ఈ కుయ్ వదే శము ప్రజలే కోయిస్కర్ - వీరినే గొండులు అని పిలిచెదరు.

కోయ కోయతూర్ గోండ ప్రజలను సగ్గలుగా ఏర్పర్చి నమాజములో మానవతా విలువలను పెంపొందించే సి సాంప్రదాయాలను, సంస్కృతిని, ఆచార వ్యవహారాలను నేర్చిన గోండి సంస్కృతి ఎంతో ఉన్నతమైనది. ఇటువంచే స్వచ్ఛమైన గోండి ధర్మమును శ్రీ పాహుండి కుప్పొర్ లింగ్ రాయితడ్ జంగో శాస్త్రియ ముగా విభజించి సామాజిక వ్యవస్థకు శాస్త్రియ దృక్కుధమును అందించారు. స్వచ్ఛమైన సాంప్రదా యాలను కోయగోండ నమాజమునకు అందించిన మహామూర్తులు శ్రీపాహుండి కుప్పొర్ లింగ్, కోషట్ రాయితడ్ జంగో వీరు సూచించిన సాంప్రదాయాలను, ఆచార వ్యవహారములను నేటివరకు కోయగోండ ప్రజలు పాటించుచు, ఆచరిస్తు నాగరికతను కాపాడుతూ వస్తున్నారు. ప్రత్యేకమైన ఆచార వ్యవహారములతో జీవనకైలిని

గడుపుతున్నారు. గోండి ధర్మ ప్రజలకు స్వతంత్ర న్యాయ వ్యవస్థాపనతో పాటు సంబంధ బాంధవ్యాలు, తత్త్వచింతన మానవతా విలువలు పెంపొందించే సుఖ్రాలను, తత్వమును శ్రీ పాహుండి కుప్పొర్ లింగ్ కోయగోండి భాషలో బోధించినారు. పాటలు, కథలు, శాస్త్రములు, పాడుపుకథలు, గాధలు, ఎన్నెన్నో గోండుల సంస్కృతితో ఇమిడి యున్నవి.

గోండి భారతదేశపు మాతృభాష:

ప్రపంచ పటమును భాషా ఆధారముగా సమగ్రంగా చూస్తే ఒక విషయము స్వప్తముగా కనిపిస్తుంది. ప్రతి దేశానికి తమ రాజుభాష, మాతృభాషలు కలవు. యునైటెడ్ కింగ్డమ్ రాజుభాష, మాతృభాష - అంద్రము. ఈ విధముగా చైనాకు రాజుభాష, మాతృభాష - చైనీస్, ప్రాస్ట్ - ఫ్రెంచ్, ఇటలీకి - ఇటాలియన్, జపాన్కు - జపాని, స్పెయిన్కు - స్పెయిన్, రాజుభాషలు, మాతృభాషలు కలవు. కానీ మన భారత దేశపు స్థితిని పరిశీలిస్తే ఒక విచిత్రమైన విషయం గోచరిస్తుంది. అదేమనగా మన దేశానికి హిందీ రాజుభాష. మరి హిందీ భాష ఈ

దేశములో ఏ ఒక వర్ధము యొక్క మాతృభాష కాదు. తల్లి తన సంతానానికి నేర్చి భాష అదే మాతృభాష.

దేశపు మాతృభాషగా గుర్తించడానికి కొన్న యోగ్యతలుండుట అత్యంత అవసరము. అవి:

- ఆ భాష అన్ని భాషలకంటే ప్రాచీనమైనదై ఉండాలి.
- ఆ భాష యొక్క వ్యాపకత ఇతర భాషలపై ప్రభావము పడే స్థాయిలో భాషితముగా ఉండాలి.
- యుగయుగాల వరకు ఆ భాష సామాన్యము భాష రూపములలో ఉండాలి.
- ఆ భాష నిరంతరముగా మరియు వర్తమానములో కూడ అస్త్రిష్టం కలిగి ఉండాలి.
- ఆ భాషలో జానపద గీతాలు, జానవద సాహిత్యము మరియు సంస్కృతి ప్రాచుర్యంలో ఉండాలి.

అనేక భాషా శాస్త్రజ్ఞులు “బ్రహ్మి” ఈ దేశపు ప్రారంభ భాషగా అంగీకరి స్తున్నారు. “బ్రహ్మి” నుండి ప్రాచీన భాష పాకో పాళి భాష తయార్చింది. పాళి భాష గోండి భాషపై అత్యధిక ప్రభావము చూపేనని, పరిశీలకులు తిరుమల వెంకటేశ ఆత్రంగారు పాళిభాష పుట్టుక కూడా గోండి భాష నుండియే అని తన “గోండి సంస్కృతిచే ధర్మ” అను తన గ్రింథంలో తెలిపియున్నారు. ఈ జె.ఎఫ్.

పోనిట్ట జిస్ట్స్ రానాడే, రేవ. ఫాదర్ మరియు మాన్క ముల్లర్ మొదలైన విద్యాంసులు గోండి భాషను “ప్రాచీ ద్రావిడియన్ లాంగేజ్గ్ గా భావించారు. రాజ్యాంగము అంగీకరించిన భాషలలోకలూ తమిళభాష అత్యంత ప్రాచీనమైన భాష. కానీ గోండి భాష ప్రాచీనత ముందు ఇది నిలువబడదని ద్రావిడ భాషావేత్త దాారాబర్రు కాల్గెలు (కోల్డ్లెల్) చెప్పారు.

ఈ పరిస్థితిలో మనకు తెలుస్తుంది ఏమనగా గోండి భాషలో ఈ దేశపు గ్రామీణ ఇతర భాషలు (మాండలికాలు) అర్థము చేసుకుంటున్నారు. నేర్చుకుంటున్నారు. ముఖ్యాంగా తమిళ, తెలుగు, కన్నడం, మళ్ళీళం, బ్రహ్మి, కుయ్, కొలామీ, మొదలైనవి గోండిభాష సమీప పోలికలు అధికముగా ఉన్నవి.

గోండిభాష ప్రాచీ ద్రావిడ లాంగేజ్ అనగా ప్రారంభ ద్రావిడ భాష. ఇది తమిళం కంటే ప్రాచీనమైనది. కాబట్టి రేవ, ఫాదర్ హిరార్ పరిశోధన ఆధారముగా మొహంజుదరో, హరప్పొ, ద్రావిడ లిపి బ్రహ్మి లిపి కంటే కూడా ప్రాచీనమైనది. అనేక భాషా శాస్త్రజ్ఞులు గోండి

జంతువుల పొషులతో గోండు ప్రతి

భాషను ప్రారంభిక ద్రావిడ భాషగా ఒప్పుకున్నారు. 'వెంకటేర్ ఆత్రం' అధ్యయనం ప్రకారం గోండి లిపి బ్రహ్మ లిపికి తల్లి అనగా ఈ దేశపు అన్ని భాషల తల్లి అయిన మన గోండి భాష ఈనాటికి జీవించి ఉన్నది. గోండ్వానా రాజధాని ద్రుయోగ క్రీ.పూ. 104 నష్టం కాకుంటే మరియు నలందా విశ్వవిద్యాలయంలో 629లో కాశీపురం రాజు బ్రాహ్మణాదుడు భాష యొక్క అపార సాహిత్యమును భస్యము చేయకుంటే గోండిభాష సాహిత్యము సరియైన మార్గాన్ని చూపేది, గోండి భాష భారతదేశపు మాతృభాష అని బయటవ అయ్యేది.

గోండిభాష లిపిని రంగేలిసింగ్ భావారి మాన్యంతరావు కుప్రాం కుంరం (జిడిపి) మాధవరావ్ మౌతిరావఁ కంగాళి మని రావణదుగ్గ గార్ల పరిశోధనల చేత ఎంతో ప్రయుక్తికోర్చి లిపి వెతకబడి ప్రస్తుతము పుస్తకముల రూపములో ఉంచబడినది. ప్రచురితమవుతుంది.

గోండి ద్రావిడ భాషలు:

గోండిభాష ద్రావిడ భాషా కుటుంబమునకు చెందినది. ద్రావిడ కుటుంబములో
 1. తమిళం, 2. మళ్ళీళం, 3. కోత్, 4. తెడ, 5. కొడగు, 6. క్రూడం (మాండలికంబడగ), 7. తుళు, 8. తెలుగు, 9. గోండి (మాండళికం కోయ), 10. కొండలేకకువి, 11. పంగో, 12. ముండ, 13. కూయి, 14. కువి, 15. కొలామి(మాండలికం నాయ్కీ), 16. నాయకతీ, 17. పర్చి, 18. గదబ, 19. కూడుఫ్, 20. మాల్టో, 21. బ్రాహుయా అనే ఈ ఇరవై ఒక్క భాషలు ఉన్నట్లు ప్రస్తుత లెక్కల ప్రకారం తేలింది.

గోండి మధ్య ద్రావిడ భాష అనేదానికి మధ్య ద్రావిడ భాష

**నేనివాళ,
నువ్వు రేపు...
జమిలి కల**

నేను నా కలలతో తిరుగబడుతుంటాను
నువ్వు వాటిని ఏలి పారేస్తుంటావు
ఒక ఆకుపచ్చని నబి, ఆకుపచ్చలీ అడివి, మొండితనపు గోడ్డలి

నేను గంపెడు కలల్ని కన్నాను
నువ్వు కోస్తింటిని పట్టుకుని కాల్చేస్తుంటావు
ఒక వెచ్చటిటిపం, వెలుగుతోపు, చీకటికత్తెర

మొస్తుటీ 101నో, నిస్తుటీ 301నో
కాదు, కాదు పుట్టపగిలిన చీమలబారునో అవుతుంటాను

కుటుంబంలోని భాషలైన తెలుగు, కొండ, తమిళం, పెంగో, మళ్ళీళం, కూయ, మాండ, కొలామి, కూడుఫ్, కువి భాషలతో నన్నిహిత సంబంధం ఉండని స్పష్టమవుతుంది.

కొన్ని ధ్వనుల కలయిక ఈ క్రీం విధంగా ఉంటుంది.

గోండి	తెలుగు	తమిళం	మళ్ళీళం	కున్నడం	కొలామి
భాష	భాష	భాష	భాష	భాష	భాష
క్రీ	కన్న	క్రీ	క్రీ	-	క్రీ
పల్	పల్లు	పల్	పల్	పల్	పల్
నూర్	నూఱు	నూఱు	నూఱు	-	-
ఎలి	ఎలుక	ఎలి	ఎలి	ఇలి	-
విడుజ్	విడు	విఱు	విఱు	-	-

వీటిలో తమిళం నుండి తుళి దాకా ఉన్న భాషలను ఒక ఉపభాషా కుటుంబప్రస్తంబాను (దక్కిణ ద్రావిడం) తెలుగు నుంచి గదబ దాకా ఉన్న భాషలను మరోభాషా కుటుంబముగాను (మధ్య ద్రావిడం) కూడూట్ మాల్టో బ్రాహుయా అనే మూడు భాషలు ఇంకొక ఉపభాషా కుటుంబముగాను (ఉత్తర ద్రావిడము) పరిగణించవచ్చు. గోండి భాష యొక్క ధ్వనులు, వ్యాకరణం, నిర్మాణము మిగిలిన మర్యాద ద్రావిడ భాష తో పోల్చి చూస్తే గోండికి అన్ని ద్రావిడ భాషలతో సంబంధమున్నట్లు ఉంది.

- సిదాం అర్చు

ద

నువ్వు చెరువులీళ్ళ తీసి చేపలకోసం కూమంటావు ఒక విత్తనాలగంప, అలుకుబోసం, కళ్ళంల కలలరాశి

నేను ఆకుపచ్చలీ అడవినై పారుతుంటాను

నువ్వు రక్తాస్తిపారబోస్తుంటావు

నేను నవ్వుతూ పాటనో, మాటనో, కవిత్వమో అవుతుంటాను

నువ్వు అండాండాసిపయ్యా పిండాండాసిపయ్యా జబర్దస్తీ చేస్తుంటావు

ఒక సముద్రం, ఒక పచ్చలీగుట్ట, మసుమల జలపాతం- భాలీ నువ్వు

నుస్తు, నా కలల్ని కాళ్ళేస్తున్నానుకుంటావు

అలిసిపోయి నన్నె కొగలించుకుంటావు

చీకలీ, పొద్దుపాడుపు, కొత్త రుతువు, కొత్తప్రపంచం

కొత్త కన్న అతికించుకుంటావు నువ్వు

నువ్వు నేపైతున్న సందర్భాస్తి స్వప్తిస్తుంటాను నేను

- శ్రీరామేజు హరగోపాల్

m : 99494 98698

e : akshara25@gmail.com

ద

తెలుగు శాఖ, ఉన్నతియా విశ్వవిద్యాలయం, భాషా సాంస్కృతిక శాఖ & ఉన్నత విద్యామండలి, తెలంగాణ రాష్ట్రం సంయుక్త ఆధ్వర్యంలో

ఓచియూ తెలుగు శాఖ శతాబ్ది సంబురం

'తెలంగాణ సాహిత్యం - సమాలోచన' పరిశోధక విద్యార్థుల జాతీయ సదున్

వందేళ్ల ఉన్నతియా విశ్వవిద్యాలయంలో తెలుగు శాఖకు వందేళ్ల నిండాయి. తెలుగు శాఖను గుర్తు చేసుకుంటే సాహిత్యం గుండె గొంతుకలోంచి ధ్వనిస్తుంది. ఇక్కడే సాహిత్యం పురుడు పోసుకుంది. తరగతి గదుల నిండా గేయాలై ధ్వనించాయి. ఎంతో ఘన చరిత్ర కలిగిన తెలుగు శాఖ శతాబ్ది సంబురాలు జరుపుకుంటోంది.

1919లో తెలుగు శాఖ ప్రారంభం:

భారత దేశంలో ప్రాంతీయ భాష (ఉర్దూ) మాధ్యమంగా ఏర్పడిన వెంట్ల వెండటి విశ్వవిద్యాలయం ఉన్నతియా విశ్వవిద్యాలయం. మీర్ ఉన్నతి అభ్యాసాన్ 1917 ఏప్రిల్ 24న ఉన్నతియా విశ్వవిద్యాలయం ఏర్పాటుకు ఫర్మానా జారీ చేశారు. ఆ ఫర్మానా ఫలితంగా 1918లో ఓచ్చు ఏర్పడింది. విశ్వవిద్యాలయం ఆంగ్లం, తెలుగు, సంస్కృతం, చరిత్ర లాంటి శాఖల అధ్యాపకవర్గాన్ని 1919లో నియమించారు. ఆ పరంపరలో భాగంగా మహాకవి రాయప్రోలు నుబ్బారావు తెలుగు శాఖ అధ్యాపకులుగా 11 అక్షోబర్ 1919న నియమితులయ్యారు. ఆ విధంగా 1919 ఉన్నతియా తెలుగు శాఖకు శతవార్షికోత్సవం సంవత్సరం కావడం గమనార్థం. రాయప్రోలు నుబ్బారావు తెలుగు శాఖ అధిపతిగా అయినప్పటి నుండి పరిగణనలోకి తీసుకుంటున్నారు.

తెలుగు శాఖకు సీరు పాసిన మహావ్యాప్తం రాయప్రోలు:

భావ కవిత్వ యుగానికి వైతాళికులు, ప్రముఖ కవులు, పండితులు ఆచార్య రాయప్రోలు నుబ్బారావు. తెలుగు శాఖను ఈ విశ్వవిద్యాలయంలో నారపోసి, సీరుపోసి పెంచినవారు రాయప్రోలు. తొలి రోజుల్లో తెలుగు ఐచ్ఛిక భాషగా పట్టభద్ర స్థాయిలో బోధింపబడుతూ ఉండేది. తెలుగు భాషా సాహిత్యాలను చదవడం కషటంగా ఉండేది ఆ రోజుల్లో అందువల్ల అల్పసంఖ్యలో విద్యార్థులు ఇంటర్ మీడియట్, బీఎ తరగతులో విశ్వవిద్యాలయం కళాశాలలోను, అనుబంధ కళాశాలలోనూ ఐచ్ఛిక భాషగా తెలుగును అధ్యయనం చేసేవారు. రాయప్రోలు తెలుగు విద్యార్థులను ప్రోత్సహిస్తూ విద్యా సౌకర్యాలు కల్పించేవారు. క్రమంగా తెలుగు పట్టభద్రులు పెరిగేకాదీ ఎంపి తరగతులు 1939-40 సంవత్సరంలో ప్రారంభమైనాయి. 1942లో మొదటిసారి పరిష్కలు నిర్వహించబడ్డాయి. రాయప్రోలు ఎంపి పాత్ర ప్రణాళికలో అంద్రుల చరిత్ర సంస్కృతి అన్న విషయాన్ని నూరు మార్పుల పేర్క గా విద్యార్థుల కోసం ప్రవేశపెట్టారు.

1942లో తెలుగు శాఖలో ఒక విద్యార్థి:

ఆచార్య రాయప్రోలు కాలంలో ఎంపి తెలుగు తరగతుల్లో ప్రతి సంవత్సరం విద్యార్థులు ఉండే వారు కాదు. ఆ పరిస్థితి పోలీసు చర్చ వరకు కొనసాగింది. ఎంపిలో చేరిన విద్యార్థుల సంఖ్య కూడా అత్యంత స్వల్పంగా ఉండేది. 1942లో ఒకరు, 1943లో సలుగురు చేరారు. ఈ పరిస్థితికి కారణం నాటి రాజకీయ సాంఘిక వాతావరణమే అని చెప్పాలి. రాయప్రోలు సుబ్బారావు 1919 నుండి తెలుగు శాఖకు అధ్యక్షులుగా ఉన్నాడు 1941లో ఆచార్య పదవి నలంకరించారు. 1946లో అధ్యక్షులుగా ఉద్యోగిగా విరమణ చేసి ఓరుగల్లులోని విశ్వవిద్యాలయ కళాశాలకు ప్రధానాచార్యులుగా

నియమితులై 1948 వరకు పనిచేసి విశ్రాంతి తీసుకున్నారు. తెలుగు శాఖాధ్యక్షులు కళాశాలాధ్యక్షులైన గౌరవం కూడా ఆయనకే దక్కింది. ఆచార్య ఖండవల్ల లక్ష్మీరంజనం 1946లో తెలుగు శాఖకు అధ్యక్షులైనారు. పీరు దేశ భాషాభిమానులతో పాటు ధృద సంకల్పం, దూరధ్వంపై కార్యాన్ధిస్తిగల వ్యక్తి. పీరి చైతన్యవంతమైన నాయకత్వంలో తెలుగు శాఖ శాఖోపశాఖలతో విస్తరించింది. 1948 సెప్టెంబర్లో పోలీసు చర్చ అనంతరం భారతదేశంలో హైదరాబాద్ రాష్ట్రం అంతర్భాగమైన తర్వాత ఉన్నతియా చరిత్రలో ఒక సూతనాధ్యాయం ప్రారంభమైంది.

ఎంపిలోనూ ఆచార్య ఖండవల్ల ప్రయోగాలు:

పట్టభద్ర స్థాయిలోనే కాక ఎంపి తరగతుల స్థాయిలో కూడా ఆచార్య ఖండవల్ల లక్ష్మీరంజనం కావించిన సూతన ప్రయోగాలు నుతింపదగినవి. ఎంపిలో వ్యాసాలను రాసి సెమినార్లలో ఆచార్యుల ముందు ఉంచాలనే పద్ధతి 1953లో ప్రారంభమైంది. 1956 తరువాత ఈ వ్యాసాలను తెలుగు శాఖలోనే కాకుండా శ్రీకృష్ణదేవరా యాంద్ర భాషా నిలయం వంటి సంస్కలనలో సాహిత్య సమావేశాలను ఏర్పాటు చేయించి, విధ్యాంసుల చరిత్ర, సంస్కృతులు, మహాభారతం, పోతన శ్రీనాథుల మీద అష్టదిగ్రజాల మీద, నాటకాల మీద సదున్నలు నిర్వహించారు. అనంతరం 1952-53 సంవత్సరంలో తెలుగు శాఖలో పరిశోధనలకు శ్రీకారం చుట్టరు. మొట్ట మొదటిసారిగా తెలుగులో పిహోవ్సి పట్టుని అందుకున్న పరిశోధకులు ఆచార్య డా.బి.రామరాజు. యూనివర్సిటీలో 1970-71 సంవత్సరంలో ఎంఫిల్ డిగ్రీ ప్రారంభమైంది. ఈ

నియమవశి కింద మొదటి ప్రవేశాన్ని పొందడమే కాకుండా 1974లో మొదటి డిగ్రీని పొందిన వ్యక్తి జి.వెంకటరత్నం. నాటి సుండి నేటి వరకు ఓయూ తెలుగు శాఖలో 550 మందికిపైగా పిహాచెది అవార్డులు అందుకున్నారు.

మహబూరథం సంశోధం:

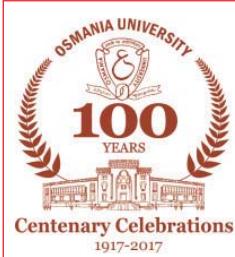
మహబూరథ పూర్వాన్ని తెలుగులో సంశోధించి ప్రచరించిన ఘనత ఉస్కానీయాకే దక్కింది. ఇప్పటి వరకు మహబూరథ గ్రంథాన్ని సంస్కరంలో పుణ్యాలోని భండార్సర్ జనిస్టిట్యూట్ సంశోధించి ముద్రించింది. అనంతరం 1963లో ఈ బ్యాపోత్తర ప్రక్రియను ప్రారంభించి, వదేండ్ర లో పూర్తి చేసింది. దీనిని మొత్తం ఎనిమిది సంపుటాలుగా ప్రచరించారు. దీని కోసం దేశంలోని వివిధ ప్రదేశాలలో ఉన్న మహబూరథ ప్రతులను సేకరించడంతో పాటు, లండన్ మ్యాజియంలోని మైక్రోఫిల్స్ రూపంలో ఉన్న మహబూరథ సకలును కూడా సంపాదించారు. ఈ పుస్తకాన్నే టీటీడి ప్రామాణిక గ్రంథంగా స్టోర్ రించింది.

తెలుగు శాఖ అంబించిన ఉపకులపతులు:

తెలుగు విభాగానికి చెందిన పూర్వ విద్యార్థులు, ఆచార్యులు ఎంతో మంది వివిధ విశ్వవిద్యాలయాలకు ఉపకులపతులుగా ఎంపిక చేయారు. అందులో ముఖ్యమైనవాళ్ళు ఆచార్య సి.నారాయణరెడ్డి, ఆచార్య నాయని కృష్ణకుమారి, ఆచార్య ఎన్.గోపి, ఆచార్య రవ్వ త్రేపారి, ఆచార్య జీ.వీ.సుబ్రహ్మణ్యం, ఆచార్య ఎల్లారి శివారెడ్డి, ఆచార్య ఎస్టోన్స్ట్యూనియన్, డా.ఆపుల మంజులత, ఆచార్య అనుమాండ్ల భూమయ్య.

తెలుగుశాఖ విశిష్టోద్యమాలు:

- ఆచార్య రాయప్రోలు సుబ్బారావు, అధునికాంద్ర కవితా వైతాళికులు

2. ఆచార్య ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం, ప్రముఖ పరిశోధకులు, ఆంధ్ర మహబూరథం, సంశోధిత ముద్రణ వ్యవస్థాపకులు ఆచార్య దివాకర్ వెంకటావధాని, ప్రముఖ వక్త, అవధాని.

3. 4. ఆచార్య బి.రాముర్జు, జాతీయచార్యులు, ప్రముఖ జానపద సాహిత్య పరిశోధకులు.

5. ఆచార్య సి.నారాయణరెడ్డి, జానపీర అవార్డు గ్రహీత, పద్మభూషణ, పూర్వ ఉపకులపతి, ఆంధ్రప్రదేశ్ సార్వత్రిక విశ్వవిద్యాలయం మరియు తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, మార్పాధ్యక్షులు ఆంధ్రప్రదేశ్ కార్బాపా సంఘం, మాజీ రాజ్యసభ సభ్యులు

6. ఆచార్య నాయని కృష్ణకుమారి, పూర్వ ఉపకులపతి, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం.

7. ఆచార్య పి.యోదారెడ్డి, పూర్వ అధ్యక్షులు అధికార భాషా సంఘం

8. ఆచార్య ఎన్.గోపి, సుప్రసిద్ధ కవి, పూర్వ ఉపకులపతి, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం, కన్స్టస్టర్ తెలుగు సలహా మండలి, కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ

9. ఆచార్య రవ్వ త్రేపారి, పూర్వ ఉపకులపతి, ప్రవిద విశ్వవిద్యాలయం, కుప్పు.

10. ఆచార్య జీ.వి.సుబ్రహ్మణ్యం పూర్వ ఉపకులపతి, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం.

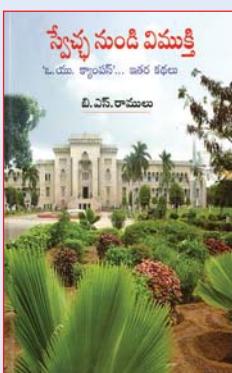
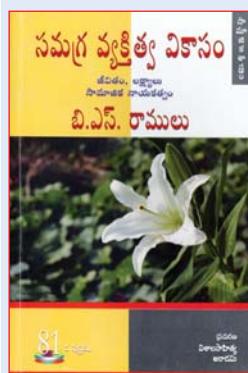
11. ఆచార్య ఎల్లారి శివారెడ్డి, ఉపకులపతి, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం.

12. ఆచార్య ఎస్టోన్స్ట్యూనియన్ కుప్పులు, జనరల్ కౌన్సిల్ నభ్యులు, కేంద్ర సాహిత్య అకాడమీ, తెలుగు విశ్వవిద్యాలయం ప్రస్తుత పైన్ చాన్సిలర్

- రామకృష్ణ కాంపాటి, m : 9866168863
e: ramakrishna.praja@gmail.com

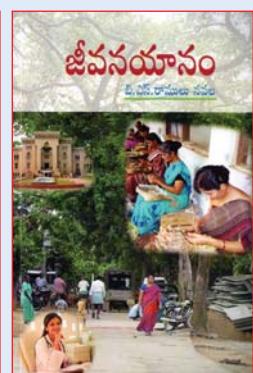

శి.ఎన్. రాములు రచనలో వెలువడిన కొన్ని పుస్తకాలను ఇక్కడ పరిచయం చేస్తున్నాము. వీటిని విశాలా సాహిత్య అకాడమి వారు ప్రచురించారు.

ప్రతులకు:

201, సులేఖ గోట్టెన్ టపర్స్, 2-2-186/53/5, అర్.క. సగర్, బాగ్ అంబర్పేట, హైదరాబాద్-500 013

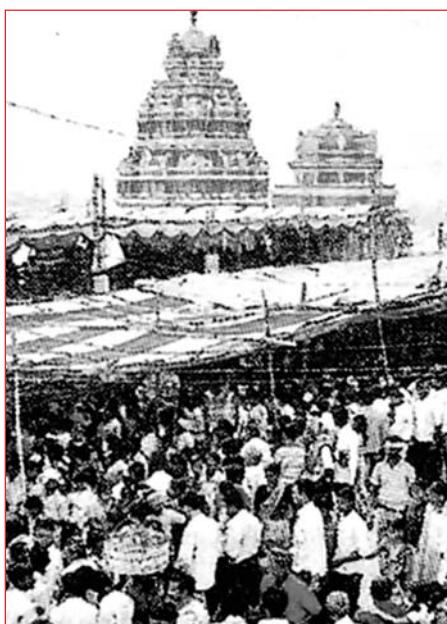
మన పెద్దగట్టు లింగమంతుల జాతర

(తెలంగాణాలో రెండవ పెద్ద జాతర)

తెలంగాణలోనే రెండో అతిపెద్ద జాతర పెద్దగట్టు జాతర. ఇక్కడ భగవంతుడికి, భక్తుడికి మధ్య ఏకం చేసే ఒకే ఒక దివ్యమంత్రంలా ఓ లింగా ఓ లింగా!!! సంస్కృతి, ఆచార వ్యవహారాలకు అర్థం పట్టే ఉత్సవం.. ఆత్మగోరవాన్ని, అస్తిత్వాన్ని, జీవన సౌందర్యాన్ని ప్రతిబింబింపజేనే సంబురంం. వందల ఏండ్ల చరిత్ర కలిగిన పెద్దగట్టు జాతరకు చాలానే పేర్లున్నాయి. దురాజాపల్లి జాతర, గొల్గాగట్టు జాతర, లింగమంతుల జాతరల పేరు ఏదైనా దైవం మాత్రం లింగమంతుదే.

రెండేళ్ళకోసారి జరిగే ఈ జాతరకు దాదాపు లక్షల మందిపైనే భక్తులు పస్తుంటారు. ప్రజలు ఓ లింగా.. ఓ లింగా అంటూ దిక్కులు పిక్కటీల్లో నినదిస్తూ ఆ దేవుడిని వేడుకుంటారు. ఇక్కడి లింగమంతుల జాతరలో యాదవులు పూజారులు కావడం విశేషం. పెద్దగట్టు జాతరలో లింగమంతుడు సహా చౌడేశ్వరి, గంగాభవాని, యలమంచమ్మ, అకుమంచమ్మ, మాణిక్యాలదేవి పూజలందుకుంటారు. ఏరిలో లింగమంతుడు శాఖాహాపోరి కావడంతో ఆయనకు వైవేధ్యం సమర్పిస్తారు. తక్కిన దేవతలకు జంతుబలి ఇచ్చి సంతృప్తి పరుస్తారు.

అన్నా, చెల్లెళ్ళకు ప్రత్యేకం.. అన్నలు తమ చెల్లెళ్ళకు జాతరలో గాజులు కొనివ్వడం ఏక్క తరబడి వస్తున్న సంప్రదాయం. గజ్జలు, భేరీలు, తాళాలు, పిల్లనగ్రోవి శబ్దాలు బండ్లు లాగుతున్న ఎద్దుల మెడలో గణగణ మోగే గంటలు.. మరీచైవు జెయింట వీల్న, జంతు ప్రదర్శన శాలలు, రంగులరాట్టాల వద్ద యువతీ, యువకుల కేరింతలు, తప్పిపోయిన వారికోసం ఏర్పాటు చేసిన శిబిరాల నుంచి పోలీసుల అనోన్స్ మెంట్లు.. పెద్ద మరిచెట్టు దగ్గర ఏర్పాటు చేసిన సామాజిక చైతన్య కార్యక్రమాలు, ప్రత్యేకంగా తయారుచేసిన మిటాయిల విక్రయాలు, చిన్నపిల్లల బోమ్మల కొనుగోళ్ళు, చెరుకు రసాలు ఇలాంటి వన్నీ చూస్తే

ప్రతి ఏటా జాతర వస్తే బాగుండనే ఆలోచనలు మది నిండిపోతాయి. యాదవుల ప్రత్యేక వేషదారణ, యాదవులు తమకు తమ సంపదాన్ని గోవులకు రక్షణగా నిలచిన లింగమంతుడిని ఇక్కడ ఆరాధిస్తారు. జాతరకు వచ్చే భక్తుల్లో అత్యధికులు యాదవులు... పెద్దగట్టు లింగమంతుల స్వామి జాతరకు సుమారు 150 ఏక్క చరిత్ర ఉన్నట్లు చరిత్రకారులు చెబుతున్నారు. ఇందుకు వలు, ప్రాంతాల్లో ఆయా సందర్భాల్లో లభించిన శాసనాలే వారికి ఆధారం..

గొల్లగట్టు జాతర గా మరోపేరుతోనూ పిలుచుకైన ఈ జాతర ఐదు రోజుల పాటు వునంగా జరుగుతుంది. మధ్యమాన అమావాస్య రోజున దిష్టిపూజతో జాతర ఏర్పాట్లు ప్రారంభమవుతాయి. తిరిగి మాఘ శుద్ధ శారదమికి అటుజిటుగా వచ్చే జాతర మొదలవుతుంది. వరంగల్ జిల్లా చీకటాయ పాఠం నుంచి యాదవ పూజారులు చౌడమ్మ పల్లకి తీసుకురాగా, సూర్యాపేట నుంచి మకరతోరణం ఇతర ఆభరణాలు గుట్టకు తీసుకువచ్చి అలంకరిస్తారు. యాదవ పూజారులు పోలు ముంతలు, బొట్టు, కంకణాలు తదితర కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తారు. చంపాదపుటం వేయడం, బీయ్యం, పిండి, పసుపు కలిపిన పదార్థంతో ఆలయాల ఎదుట ముగ్గులు వేయడం, నాలుగుపైపులా గురుగులు ఏర్పాటు చేసి దీపాలు వెలిగించడంలాంటి కార్యక్రమాలు నిర్వహిస్తారు.

లింగమంతుల జాతరలో బండారు (పసుపే) బొట్టు, తదుపరే విభూతి, కుంకుమ పూజలు. పురుషులు రంగురంగుల అంగీలు, బనియన్లు, గజ్జేల లాగులు తొడిగి, కవచాలు ధరించి, ఖద్దలుపుని, వీరగోలల విషారముతో, భేరి తాళాల చప్పుళ్ళతో లింగ.. ఓ లింగా.. అంటూ లయాత్మకంగా ఊగే శివా(గా)లు, శ్రీలు శివసత్తులై ఊగే పూనకాలు, వారి కులదేవతలకు జాతరలో సమర్పించే వివిధ బోనాలు, గండదీపాలు,

ముషుపులు, ఇతర మొక్కలు లింగమంతులకు నారికేళ, వైవేద్య ఘలపత్రాలు, శక్తి రూపిణి చౌడమ్మకు జంతు బలుల ఇవి జాతరలోని ముఖ్య సన్నిహితాలు, భక్తి విన్యాసాలు, యాదవులు ప్రధానంగా శ్రీకృష్ణుని వారసులైనా ఇక్కడ శైవ, వీరశైవ సంప్రదాయంతోని నిర్వహించుకోవడం ఈ జాతర ప్రత్యేకత.

మన తెలంగాణలో రెండి పెద్ద జాతర:

మన తెలంగాణలోని నేటి జయశంకర్ భూపాలపల్లి మేడారం సమ్మక్క సారలమ్మ జాతర తదుపరి, రెండవదైన ఈ లింగమంతుల జాతరకు లక్ష్మలాది మంది భక్తులు వస్తారు. తెలంగాణతో పొటు సీమాంధ్ర జిల్లాలు, ఒరిస్సా, ఛత్తీస్ గఢ్, మధ్యపదేశ్, కర్నాటక, మహారాష్ట్ర, తమిళనాడు రాష్ట్రాల భక్తులు వస్తుంటారు. ఒక్కమూటలో చెప్పాలంచే సమ్మక్క సారక్క జాతర భారతదేశంలోనే గిరిజనుల ఏకైక జాతర ఐట్లు దీనిని భారతదేశంలోనే యాదవుల ఏకైక జాతరగా పేర్కొనుపచ్చను.

1998లోనే సమ్మక్క జాతరను నాటి ప్రభుత్వం రాష్ట్ర జాతరగా ప్రకటించింది. ఈ జాతరకు కూడా మన రాష్ట్ర జాతరగా ప్రకటించాలని, 1999 నుండి లింగమంతుల దేవస్థాన కమిటీ

ఆశిద్ధాం.

మరియు ప్రజాప్రతినిధులు కోరినప్పటికీ నాటి సీమాంధ్ర పక్షపాత ప్రభుత్వం నిర్దిష్టం చేసింది. అయితే, తెలంగాణ ఉద్యమంలో భాగంగా

2013లో సూర్యాపేటలో జరిగిన తెలంగాణ సమరభేరి సభలో ముఖ్యమంత్రి కేసీఆర్ ప్రసంగిస్తూ మనం రాష్ట్రం సాధించుకోగానే ఈ జాతరను రాష్ట్ర వండుగగా ప్రకటించుకుండామని హామీ యిచ్చినారు.

రాష్ట్రం ఏర్పడ్డకా రెండు జాతరలు కూడా సమైక్యాంధ్రుల పాలనకన్నా యొంతో మెరుగ్గా నిర్వహించుకున్నట్లు భక్తులు, ప్రజలు భావిస్తున్నారు. మన తెలంగాణలోనే రెండవ పెద్ద జాతరైన మన పెద్దగట్టు లింగమంతుల జాతరను రాష్ట్ర జాతర (స్టోర్ ఫెస్టివల్)గా ప్రకటిస్తారని ఆశిద్ధాం. మనం నిర్వహించు కుంటున్న మన తెలంగాణ ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల స్వార్థితో మన తెలంగాణా చరిత్ర సంస్కృతి, మన జాతరలు, మన తెలుగు భాషా- సాహిత్యాలు చిరకాలం వర్ధిల్లాలని

- పల్లూల అచ్చుయ్ పరంధామ్

m : 9985909046

దక్కన్ ల్యాండ్ మానసవత్రిక ధర పెంపు గురించి

దక్కన్ ల్యాండ్ మాస పత్రిక 77 నెలలుగా క్రమం తప్పక వెలువడుతూ పారకాదరణ చూరగొంటున్నది. సుమారు ఆరు సంవత్సరాలుగా ఆర్టికంగా భారవే అయినప్పటికీ తెలంగాణ గొంతుకను బలంగా విన్సించాలనే సంకల్పంతో ఎంతో శ్రమకోర్చి దక్కన్ ల్యాండ్ మాస పత్రికను తీసుకువస్తున్నాం. ముద్రణ వ్యయం ఎక్కువ కావడం వలన పత్రిక ధరను ఏప్రిల్ 2019 ప్రస్తుత పత్రిక ధర రూ. 20/- నుండి విధిప్రతి రూ. 30/- పెంచడమైనది. కావన పారకలు సహకరించవలసినదిగా విజ్ఞప్తి చేస్తున్నాము.

చందాదారుల చందాలే పత్రికకు ఊపిరి. దక్కన్ ల్యాండ్ అభిమానులంతా తాము చందా కట్టడంతో పొటుగా నూతనంగా చందాదారులను చేర్పించాల్సిందిగా కోరుతున్నాం.

ఇప్పటివరకూ ఎంతోమంది ఈ మహాత్మర కార్యక్రమానికి సహకరిస్తు వచ్చారు. వారందరికీ మా ధన్యవాదములు. 2012 నుండి చందాదారులుగా ఉన్న వారికి విశ్వపం ఏమనగా మీరు కట్టిన చందా కాల పరిమితి ముగిసినచో మీరు మీ సంవత్సర చందా రూ. 300/సు, రెండు సంవత్సరాలుగాను రూ. 600/-లుగా రెన్యుపల్ చేసుకోవలసినదిగా కోరుచున్నాము.

గౌరవ చందాదారులు ఎంపు/ ఆన్‌లైన్/ డిఫి/ చెక్/ పేటీఎం ద్వారా కానీ, వ్యక్తిగతంగాకానీ కట్టవచ్చును. మీ సహకారంతో మరింతమందిని పారకులుగా మరియు చందాదారులుగా చేర్చి పత్రికను ప్రోత్సహిస్తారని ఆశిస్తున్నాము. చందాపరంగా, ప్రకటన పరంగా చేయుతనిచ్చి పడి కాలాలపొటు పత్రిక నిరాటంకంగా కొనసాగేందుకు మిమ్మల్ని అభ్యర్థిస్తున్నాము. మీ అందరి సహకారంతో పత్రికను ముందుకు తీసుకువెళతామని తెలియజేస్తూ, కృతజ్ఞతలతో....

వేదకుమార్. యం

ఎడిటర్, దక్కన్ ల్యాండ్ మాస పత్రిక

దక్కన్ ల్యాండ్ బ్యాంకు భాతా వివరములు:

Name	: DECCAN LAND
Bank	: KOTAK MAHINDRA BANK
A/c No :	7111218829
IFSC Code	: KKBK0000555
Branch Code	: 000555
MICR Code	: 500485007

ఆడ మనసు

మంగ ఆ రోజు పొద్దునే లేచింది. వెంకన్న నిదుర పోతున్నదు

వెంకన్న మొకం జూచింది. అమాయక గా వున్నదు. పసి పిల్లగాని తీరుగ నిదుర పోతున్నదు. వీన్ని జూస్తే ఎవరన్న అట్లా అల్లరోడని అనుకుంటర? రాత్రి వెంకన్న తీరు గుర్తొచ్చింది మంగకు. మంగ పెదవుల పైన ఉదయ కిరణాలు ప్రతిఫలించినయి. వెంకన్నను ముద్దు పెట్టుకోవాలనిపించింది. ఆ కోర్కెన్న బలవంతంగా అణచుకొంటు బయటకు వచ్చింది.

మంగ వాళ్ళది దిగువ మధ్య తరగతికి కూడా ఇంకొంచం కిందున్న కుటుంబం. పెంకుటిల్లు. ఒక ముందు అరుగు ఒక అర్చ అరుగుకు వెనుక ఒక సాయవాను ఉంటది. ఇంటిముందట యాప చెట్టు ఉంటది. ఇంటి వెనుక చింత చెట్టు ఉంటది. చింత చెట్టు కింద సాయవాను ముందర చిన్న వాకిలిలో ఒక గడంచెలో పడుకొంటాడు వెంకన్న రోజు. గడంచెలోనే మంగకూడ ఇరుకాలిసిందే. రాత్రి రాలిన చింత పూపు ప్రతి రోజు వాళ్ళకి దీపనార్థి పెదుతుంది. పొద్దునే పిట్టల పలకరింత మంగను నిదుర లేపుతుంది.

మంగ ఇంటెనుక ఉన్న చేదబావి దగ్గరకు వెళ్లి బోట్కెనతో నీళ్ళు చేదుకుంది. ఆపాటికి విరిచి దిగుబోల్లో ఉంచిన వేపవులులలో ఒకడాన్ని తీసుకొని పశ్చు తోముకోసాగింది.

లోపలనుంచి ఆవలింత వినిపిం చింది. వెంకన్న లేచిందు అనుకొంది.

“ఆ, ఆ, లేచిరా, మొకం కడుక్కో చాయ్ పెడతా”, మంగి అన్నది.

వెంకన్న లేచి పెయ్యి విరుచుకొంటూ బయటకు వచ్చిందు.

వెంకన్న శరీరం నల్లగా కండలు తిరిగి ఉంటుంది. అట్లా అంగి లేకుండా బావి దగ్గరకు వచ్చిన వెంకన్నను మురిపెంగా చూసింది మంగి.

మంగి మొకం కడుకున్నదు పూర్తి చేసి కొంగుతో మొకం తుడుచుకొంటూ లోపలికి పోయింది.

వెంకన్న దిగుబోల్లే యాపవులు తీసుకొని పండ్లు తోముకున్నదు.

మంగ పిదుకల కట్టెల పొయ్యి వెలిగించి చాయ్ చేస్తుంది. వెంకన్న మొకం కడుక్కొని వచ్చి మంగ దగ్గరే పీట వేసుకొని కూచున్నదు.

ఇయ్యెల్ల కొలువుకు పోవా? అడిగింది మంగి.

“ఎందుకు పోసు? పోత, పోకపోతే నదుస్తదా”, వెంకన్న మాటలో కొంత నిర్వేదం ధ్వనించింది.

వెంకన్న ఓ ప్రైవేట్ పారశాలలో గుమస్తా. సంష్ట ఆకొంట్లు

చూస్తుంటదు.

ఇంటర్ వరకే చదువుకొన్నాడు. తండ్రి పత్తి రైతుల ఆత్మహత్యల లిస్టులో చేరడం వల్ల వ్యసాయం జోలికి పోవడం లేదు. ఉన్న రెండు ఎకరాలు కొలుకు ఇచ్చి ఈ పని కొనసాగిస్తున్నదు. జీవితం మీద అసంతృప్తి. ఏదో కావాలని ఆశ. అందుకేం చేయాలో తెలియని నిస్పతోయత.

మంగ చాయ్ గాజు గిలాసలో పడ వోసి వెంకన్నకు ఇచ్చింది. వెంకన్న చాయ్ చప్పరిస్తూ అన్నదు. మొన్న మా దోస్తు రాజన్న బైకు తెచ్చుకొన్నదు.

రోజు పెంఢ్లాన్ని ఎక్కించుకొని ఊరంత తిప్పుతడు.

మనం ఏడకి దిరిగేదున్నది? ముందు ముందు కొనుకుండాం, ఇప్పుడు తొందరేంది? మంగ తను చాయ్ చప్పరిస్తూ చెప్పింది.

వెంకన్న మంగ మొకం నిశితంగా చూసిందు, “మనం కొనుకునుడేనా?”

మంగ మానంగా చాయ్ చప్పరిస్తూ జాగ్రత్తోంది, మంగకు వెంకన్న ఉద్దేశం అర్థమైంది.

వెంకన్నకు మంగ అంబే విపరీతమైన ప్రేమ. తను ఏమనలేక పోతున్నాడు, కాని ఏమనకపోతే పని అయ్యెటట్లు లేదు.

“ఇగ మీ అన్నగాడు మనకు బండి కొనియ్యోదా”, అన్నదు. మంగ మాట్లాడు లేదు. తను తాగిన గిలాసలో వెంకన్న గిలాసను వేసుకొని చాయ్ బోల్లను తీసుకొని బావి దగ్గరకు వెళ్లింది.

బాడిద, మట్టి కలిపి చేసిన పాడితో చాయ్ గంజాలను, రాత్రి అన్నాలు తిన్న బోత్కును బోర్లించి వాటికి ఆ పాడి రాస్తా నీళ్ళతో శుభ్రం చేస్తుంది మంగి. వెంకన్న వచ్చి ఆమె దగ్గర నిలబడ్డదు.

“పలుకవెంది? నేను బండి విషయం మాట్లాడితే అట్ల వచ్చినవ్”, అన్నాడు.

మంగి పలుక లేదు.

మంగి మానం వెంకన్నను ఇంకా బాధించింది.

“మీ అన్న ఇయ్యోదా”? అన్నాడు.

“అని నేనన్నానా”

“ఎప్పుడిత్తడు? సచ్చినంకనా”? వెంకన్న కంరం పెంచిందు.

“పైనలున్నప్పుడు, సుప్పేమన్నా బాకీ ఇచ్చినవా ఏంది”?

“ఒనే, నిస్సనలేనే, ఇట్లా ఉట్టట్లిగ వాడియ్యుడు”.

వెంకన్నలో ఎండో తిక్క లేస్తుందని అర్థపైంది మంగికి. “ఇది గో, అట్టు నోరు పారేసుకోకు, ఇస్తెడు లే” అంది.

వెంకన్న ఇగ వట్టివట్టి మాటలతో బండి రాదని నిర్జయించు కున్నాడు. తప్పదు, మంగిని కొంత గిప్పక తప్పదు అనుకున్నాడు.

మీ అన్నగాడు ఇంత బౌరూపులోడని నేనెనుకోలే. నల్లికుల్లోలను అస్సులు నమ్ముద్దు.

మంగకు కొంచెం కోపం పస్తోంది, పొద్దుగల్ల లేవంగానే ఏందిది, పని పాటలేదా? మంగ కూడా కంరం పెంచింది.

రోజు గిటువంటి మాటలతోనే నన్ను మతుఫరిస్తున్నవ్, బండి సంగతి ఈ నాలుగు రోజుల్లో తీలాలే.

మంగ లోపలి వెళ్లి కట్టెల పొయ్యి మీద వేడి నీళ్ళు పెడుతూ అంది.” తేలాలే అంటే అదేమన్న చేతులపనా ఏంది?”

“చేతుల పనే, మీ అన్న చేతుల పనే, అనికేమన్న లేక్కనా”.

“నీకన్న పెద్దోడు వయసుల, ఊకె అట్లా అనచ్చునా?”

“నా బండి ఇచ్చేదాక అంట, ఊకుంటునా?”

మంగ కాగిన నీళ్ళను ఓ బట్ట సహాయింతో వేడి గంజను పట్టుకొని తెచ్చి బావి దగ్గర బట్టెల్లో పోసింది.

“పొంచ్చు తానం చెంచు ముందర, అన్నం వండుతున్న తిని కొలువుకు పోదువుగాని”, చెప్పింది.

వెంకన్న స్నానం చేస్తుంటే మంగ మధ్యలో వచ్చి వీపు రాశింది.

స్నానం చేసి వచ్చిన వెంకన్నకు మంగ పీట వేసింది. కూచున్నాక సత్తు పక్కణంలో అన్నం పెట్టింది. రాత్రి వండిన రొయ్యల పులుసు గంజ ముందు పెట్టింది. మంగి వడ్డిస్తుంటే తిన్నాడు. కానీ వెంకన్న రోజు తిరుగ లేకపోవడం గమనించింది.

తిన్న తరువాత బట్టలేసుకొని ఎంకన్న వాకిల్లో వేపచెట్టు దగ్గర పెట్టిన పాత సైకిల్ తీసుకొన్నాడు. దాన్ని బట్టతో తుడుసుకొన్నాడు. ఎన్ని రోజులు ఈ కుక్కి సైకిలు, ఏదో ఒకటి తేలాలిసిందే, అన్నదు.

మంగ దిక్కు చూడకుండానే సైకిలక్కి వెళ్లి పోయిందు. మంగ నిట్టార్పు విడుస్తూ లోపలికిలింది.

***

వెంకన్న సాయంత్రం వచ్చేనరికి మంగ మంచిగ తయారయింది. చింత చిగురు పశ్చిసింది. పచ్చి పులుసు చేసింది. రెండు కోడిగుడ్లు ఉడుకబట్టింది అంచుకు. వెంకన్న వస్తేనే మొకం కాళ్ళు చేతులు కడుక్కొని చాయ్ తాగేవాడు. కానీ ఇయ్యల్ల అట్లా చెయ్యలే. వచ్చి అరుగంచున కూచున్నాడు.

మంగ తెచ్చిన చాయ్ తాగలే. మంగ అనునయంగా అంది.

“నేను అన్నను అడుగుతాలే, చాయ్ తాగు”.

వెంకన్న “బెట్టు చేయ దలచుకున్నాడు.” నేను తాగ, నాకు ఎదో ఒకటి తెల్చులిసిందే”.

చివరికి మంగ ఏడ్చింది, బతిమిలాడింది. అయినా వినలేదు. మంగ చేసిన ఎ వంట తినలేదు.

ఆ రోజు గడంచె మీద ఒకరి వీపు ఒకరికి చూపిస్తు పడుకొన్నారు.

తెల్లారినాక కూడా అదే తంతు.

ఇక మంగ భరించలేక పోయింది.

“ఏందీ బాగ లాగం జేస్తున్నవ్? ఎవని కష్టం వాడు జేసుకోవాలే, కొనుకోవాలే, అన్న ఇయ్యలే అంటే ఎక్కున్నంచి వస్తది? అన్నలే ఇయ్యడు, ఎర జేస్తువో జేసుకో”, అనేసింది.

వెంకన్న పెట్టేగి పోయిందు.” అంత గవండే నీకు?, ఆ లల్లబోతు మాటలోన్ని ఎం జేసినా తప్ప లేదు, గాడిద కొడుకును చీరేస్త మల్ల”,

మంగ కూడా రెచ్చి పోయింది.

“మా అన్నను ఇంకోమాటంటే నీ తఖిరు ఉండకు పోవే ఎటు పోతావో ఇప్పుడు పో, బండి వస్తే నే నా ఇంచికి రా”,

మంగకు చాలా రేశమొచ్చింది. తన అన్నను అన్ని మాటలంటే భరించలేక పోయింది. దబ దబ లోపలి పోయి సంచిలో బట్టలు కుక్కొని బయటకు వచ్చింది. ఇగ పోతున్న “నీ మొకం జాడ”, ఏడుస్తూ బయటకు వెళ్లింది.

“పోవే పో”, పైకి బింకంగా అన్నా లోపల భయం వేసింది. ఎ అఘాయిత్తుం చేయదు కదా అనుకొన్నాడు మంగ దబ దబా నడుస్తూ బన్ ఆగేదగ్గరకు వెళ్లింది.

***

కుమార స్వామి ఇంటిముందు వాలు కుర్చీలో కూచున్నాడు.

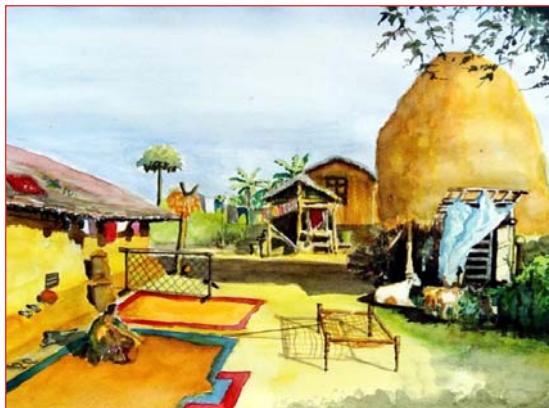
అప్పుడు సాయంత్రం ఆరు గంటలవుతుంది. ఇంటి ముందు వేప చెట్టు మీద పక్కలు కల కల మంటున్నాయ్.

కుమార స్వామి అప్పుడే ఆఫీసు నుంచి వచ్చిందు. ప్రమీల చాయ్ తెచ్చింది. కళ్ళు ముసుకొంటు మెల్లెగా చప్పరించ సాగిందు,

కుమార స్వామి తాటి కట్ట మండలం పోడ్ క్వాటుర్లోనే ఉంటదు. అక్కడే మండలం ఆఫీసలో వి.ఆర్.చి.గా పని చేస్తదు.

అతని భార్య ప్రమీల ఉన్నత పారశాల చదువు దాటలేదు. మిషను కుడుతుంటది. అల్లికలు చేస్తుంటది.

కూతురు గంగ గవర్నమేంట్ స్కూల్లో ఐదవ తరగతి

రఘ్న ల్యాండ్

చదువుతుంటది.

“పిట్లలరుస్తున్నాయ్, చుట్టులోస్తారు” పైకి చూస్తూ అంది ప్రమీల.

“దీపావళి వరకు బావను చెల్లే మంగను పిలుద్దాం”. అన్నదు,

అతని మాట ముగువక ముందే అన్నది ప్రమీల బీరి పోతూ, “అదిగో మంగ”,

మాట ముగియకముందే మంగ చేతిలో సంచితో లోపలి వచ్చింది.

మంగా,” బాగుస్తువ, ఎదురు వెడుతూ అన్నది ప్రమీల”.

కుమార స్వామి తేరుకొని చిరునవ్వుతో ఎదురు వెళ్లిందు.

లోపల టి.వి.చూస్తున్న గంగ “అత్తా” అంటూ పరుగెత్తు కొచ్చింది.

మంగ గంగను దగ్గరకు తీసుకొంది.

ప్రమీల మంగకు కాళ్ళు కడుకోపడానికి నీళీచ్చింది. మంగ కాళ్ళు కడుకున్నాక లోపలి తీసుకెళ్ళి చాప వేసి కుహో బెట్టి బొట్టు పెట్టింది.

తరువాత చాయ్ చేసింది. రాతిరి అన్నాలు తిన్నంక ఎన్నో ముఖ్యట్లు, కుమార స్వామి మంగ చిన్ననాటి ముచ్చట్లు ఎన్నో పెట్టుకున్నారు. గంగ ఆత్తను విడిచి పెట్టలేదు. ప్రమీల కయితే మంగ రాక కొంత అనుమానంగా ఉన్నది, కాని అడిగితే బాగుండదని వోనంగా వున్నది.

తెల్లారి కుమార స్వామి ఆఫీస్‌కి సెలవు పెట్టిందు. వెళ్లి చికెన్ తెచ్చిందు.

ప్రమీల పప్పు గారెలు పూరీలు చేసింది. గంగ కూడా బడికి ఎగ్గాట్లి ఇంట్లోనే ఉంది.

మద్యాన్నం అన్నాలు తిన్నాక మంగ చాపలో పడుకోంది. ప్రమీల అల్లిక పని చేసుకొంటుంది.

కుమార స్వామి బట్ట కుర్రీ తెచ్చి వేసుకొని చెల్లతో ముఖ్యట్లలో మనిగి పోయిందు.

అన్న, ఒక మాట అడుగున్న, మంగ మెల్లెగ అంది.

అడుగు, దానికింత ఇద్దితవెంది?

ఎం లేదు, కొత్తదేమీ కాదు,

“అడుగు.... అనుమాన పడకు”.

“అదే, నా పెంట్లిల నా పెనిమిచీకి బండి ఒప్పుకొంచీవి కద”, కుమార స్వామి ఊపిరి బిగ పట్టిందు.

“అది ఈ దీపావళికి ఇయ్యాలె,”

కుమార స్వామి రెండు నిమిషాలు మాట్లాడలేదు.

మంగ అతని మొకంలోకే చూస్తున్నది.

కుమార స్వామి మెల్లెగ చెప్పిందు “ఇత్తున్నది నిజమే, కాని ఇంత జల్లిన ఎక్కడెతది? దీపావళి వారమే ఉన్నది కద,”

“గట్టంటే ఎట్లనన్న? పెంప్లయి రెండేళ్ళయింది?”

“నిజమే, కాని ఇప్పుడే కాదు,”

“వెంకన్న చానా కాయుష మీదున్నాడు, సకాలంలో తీరితేనే కదా దేనికయినా అందం, చందం,”

అంటే వెంకన్నను కుపై చేసేతండుకు నేను చేరవోవన్న, కొంచెం కటువుగా అన్నాడు కుమార స్వామి.

“సుప్పు ఒప్పుకున్నదే కాదన్న, నేను కొత్తగ అడుగుతున్ననా ఏందే?”

పరిస్థితి అదుపు తప్పుతుందని గ్రహించింది ప్రమీల.

“ఎనుక సీరి అన్ని మాట్లాడుకుండాం గాని ముందయితే గుదాలేసుకున్నాన్” “రావమ్మా మరదలా. గింజలు నాని పోతుపై”, లేన్నూ అన్నది ప్రమీల.

మంగ లేచి పొయ్యి దగ్గరకు వెళ్లింది.

× × ×

మంగ వెళ్లి రెండు రోజులయింది. వెంకన్నకు ఏది మనసున పట్టడం లేదు. పొద్దున్న చాయ్ తాగినప్పబి నుండి రాత్రి పడుకునే దనుక మంగ పాత్ర ఎంత విలువైనదో అర్ధం అవుతోంది వెంకన్నకు.

రాత్రి గడంచేలో ఒకడే పడుకొంటున్నాడు. చింత పూలు మంగ పెదాలమీద పడితే తాను నోటితో తీసుకునేవాడు.

నీ ఎగిలి పడి చింత పూవెంత మంచిగుందే మంగి అనేవాడు తను. చాల సార్లు తను నిద్ర పోతున్ననుకొని తను ముఢ్ఱ పెట్టుకొనేది మంగి. తను కళ్ళు తెరచి దగ్గరకు లాగుకోనేవాడు.

వెంకన్న మంగి జ్ఞాపకాలతో నిలువ లేక పోయిందు. వెళ్లి మంగను తీసుకురావాలే. రానంటే తప్పు ఒప్పుకొని బతిమి లాడాలే, బండి మంగి కంటే ఎక్కువా ఏందే? కానియ్య మనంగానే తన అన్సగాడు కొనిస్తుడా ఏందే? వాని పరిస్థితి ఏందో? అనుకున్నాడు.

అనుకొన్నట్టే తెల్లారి మధ్యాహోన్నం అన్నం తిని బయలు దేరిందు.

× × ×

రాత్రి వరకు ప్రమీల గుదాలు వేసింది. ఇంచికి ఈత కళ్ళు కుండ వచ్చింది. ప్రమీల, కుమార స్వామి, మంగ గుదాలు బుక్కుతూ కళ్ళు తాగింద్రు.

మంగకు వెంకన్న యాది కొచ్చిందు, ఎట్లున్నదో ఏందో, పిచ్చేడు, తనతో అనవసరంగా లొల్లి పెట్టుకున్నాడు, రెపే బయలు

దేరుతా అనుకొన్నది.

“నేను మీకు బండి కొనియ్యలేను మంగా”, మూడో గ్లాసు తాగుతూ అన్నాడు.

తనకు ప్రమీల మూడో గ్లాస్ పోస్టుంటే వద్దు వదినా అని గ్లాసు వెనుకకు పెట్టుకోంది. మంగ. మంగకు అప్పటికే కొంచెం కళ్ళు తిరిగినట్టవుతుంది.

“అంటే ఎప్పటికి కొనియ్యవా”? కుమార స్వామిని చూస్తు అన్నది.

“మాట అని తప్పద్ద అన్న”, అన్నది.

“అదిగాక ఒకడిస్తే తీసుకునుడెందే, నీ మగడు అంత చాతకాసోడ”? అన్నాడు.

“ఇదిగో అన్న, మంచిగా మాట్లాడు, అవెం మాటలు”? మంగ కొంచెం తీవ్రంగా అంది.

“నన్నె మంచిగా మాట్లాడమంటున్నవా ఇంక? అడిగేటోన్ని ఏమంటరు?”

రెట్లించిందు.

మంగ రెచ్చిపోయింది, “జరేయ్ అన్నగా, ఎం మాట్లాడుతున్నావ్ నువ్వు? ఒప్పుకున్నది ఎగవెట్టేంది పొంగ నా పెనిమిటినే మాటలు అంటావా?”

“అంటానే అంట. వాడు నిన్నెంత బాధ పెట్టింణో తెలుస్తునే ఉంది. లేక పోతే నువ్వొచ్చి ఇట్లా నన్ను నిలదీస్తప?”

“నా మగడు నన్నెమన్న అంటడు, నీ కేంది నడుమ? ఒప్పుకున్నది ఇయ్య చేత కాదు కాని మాటలైతే వస్తయి, నా మొగుణ్ణి ఇట్లా తిట్టినంక ఇంట్ల ఉండనే ఉండను, లేచి సంచిలో బట్టలు కుక్కొని బయటకు నడచింది.”

మంగా, మంగా, ఈ రాత్రి ఎక్కడకేడతావ్, ఆగు, అని వెనకే వెళ్ళింది ప్రమీల.

మంగ ప్రమీల మాటలు విన లేదు. దాబా దాబ బయటకు

నడచింది. కుమార స్వామి మత్తు దిగిపోయింది. నిజంగా వేడుతుండా అంటూ బయటకు వచ్చిందు.

మంగ ఉరికినట్టు బయటకు వచ్చింది. దూరంగా ఎవరో వస్తున్నారు. వెంకన్న, అవును తన వెంకడే, గబా గబా వెళ్లి వెంకన్న పై వాలి పోయింది.

“మంగి, ఎ మయింది మంగి, ఏడుస్తున్న మంగిని మరింత హత్తుకొంటూ అన్నాడు వెంకన్న:

ప్రమీల పరుగెత్తు కొంటు దగ్గరకు వచ్చింది. “అన్న చెల్లెలు ఎదో అనుకొన్నారు. అలిగి ఇట్లా వచ్చింది” అని వెంకన్నతో చెప్పి అన్న ఎదో కోపంగా అంటే అట్ల పోవుడేనా? ఇంట్లకు పోదాంరా, అందరు చూస్తున్నారు” అంది.

“అత్తు రా అత్తు” గంగ ఉరికొచ్చి అంది.

“చెల్లె ఈ రాత్రి ఎటు పోతావే, అడిగో నమయానికి బావ కూడా వచ్చిందు. ఎట్లాగు దీపావళికి వచ్చేదే కదా, ఇంట్లకు పోదాం రండ్రి, అందరు చూస్తున్నారు, తల తాకట్టు పెట్టయినా సరే నీకు ఈ దీపావలికే బండి కొనిస్తాను, సరా”,

కుమార స్వామి మాటలు పూర్తి కాకముందే వెంకన్న ముందుకొచ్చి కుమార స్వామి రెండు చేతులు పట్టుకొన్నాడు.

“బావ ఇక ఆ బండి విషయం తీయకు, ఎట్లనో ముందు ముందు నేనే కొనుకుంటేలే”, అన్నాడు.

మంగ ఒక చెయ్యి వెంకన్న ఒక చెయ్యి కుమార స్వామి పట్టుకొన్నారు. అందరూ కుమార స్వామి ఇంట్లోకి నడచిందు.

- డాక్టర్. కాంచనపల్లి

m : 9676096614

e : kaanchanapalliraju@gmail.com

బాల సాహిత్యం - నా అనుభవాలు - సూచనలు

పిల్లల మానసిక స్థితిగతులు, వాళ్ళవాళ్ల స్థాయిని బట్టి దీనిలో రచనలు చేటుచేసుకోవడం చూడవచ్చు... పిల్లలకు అధ్యయాతాలు చెబితే ఆస్త్రిగా వింటారు.. తద్వారా వారు భిన్నమైన కోణంలో కొత్తగా ఆలోచించడానికి అవకాశం ఉంటుంది. పిల్లలకు గ్రహణశక్తి బాగానే ఉంటుంది. బాల సాహిత్యంపై అవగాహన కల్పించాలిన అవసరం ప్రతి ఒక్కరిపై ఉంది.. ప్రపంచంలో బాలల సాహిత్యానికి నేబి పిల్లలకు తెలియాల్సిన అవసరం ఉంది.. గతంలో ఎన్నో పత్రికలు ఆకాశవాణి, బాలనంద వంటి ఎన్నో అధ్యుతమైన కార్యక్రమాలను పిల్లలకు అందుబాటులో ఉండేవి... విద్యావిధానంలో తెలుగుకు స్థానం తగ్గిపోవడం వల్ల బాలల సాహిత్యంపై పెద్దగా ప్రస్తావు రాకపోవడం జాధాకరం.. కానీ, బాల చెలిమి ప్రారంభమే విభిన్నంగా ఉంది.. చదువుకోవడానికి పాత్యపుస్తకాలు మినహా ఇతర బాల సాహిత్యం అందుబాటులో లేని విద్యార్థుల్లో లోకజ్ఞానంపెంచి, రోజురోజుకు విస్తరిస్తున్న ప్రపంచ జ్ఞానాన్ని మారుముల ప్రాంతాల్లోనీ విద్యార్థులకూ ఎప్పటిక్కుపుడు అందించి వారిని ఎవరికి తీసిపోని విధంగా తయారు చేస్తుంది బాల చెలిమి.. పిల్లల కోసం వికాస పత్రిక, చిల్డ్స్ ఎడ్యూకేషన్ అకాడమీ సంయుక్త ఆధ్వర్యంలో బాల చెలిమి ముచ్చట్లు కార్యక్రమాన్ని ప్రతి నెల రెండవ శనివారం ఆస్ట్రోఫర్డ్ గ్రామర్ సూల్జ్‌లో నిర్వహిస్తుంది.. ఈసారి బాల చెలిమి ముచ్చట్లు కార్యక్రమంలో భాగంగా “ బాల సాహిత్యం - నా అనుభవాలు - సూచనలు ” అనే అంశంపై ముచ్చబీంచడం జరిగింది.

డాక్టర్ పత్రిపాక మోహన్

తదితరులు పాల్గొన్నారు. కార్యక్రమానికి డాక్టర్ పత్రిపాక మోహన్ అధ్యక్షతగా వ్యవహరించారు.

డాక్టర్ పత్రిపాక మోహన్ మాట్లాడుతూ....

పిల్లలుగా ఉన్నప్పుడు ఏదో ఒకటి కథను, క్రెస్వంగానో, ముస్లింగానో, భగవద్గీతగానో, భారతంగానో, రామాయణం గానో మనం బాల్యంలో చదువుకుని వచ్చిన వాళ్ళమే. కాబట్టి ఈ తరుణానికి ఆ అనుభవాలను పిల్లలకు అందించడానికి ఈ బాల చెలిమి కార్యక్రమం నిర్వహిస్తున్నాం. మాట్లాడుకోవటాలు, చర్చించుకోవటాలు, ఆలోచించుకోవటాలు, ఆ ఆలోచన విధానికి ఆచరణ క్రమంలో ఏదో విధంగా ఈ వేదికను ప్రారంభించుకున్నాం. ఇతర ఇతర రంగాల నుంచి వచ్చిన ఈ వేదికలో అందరం కూడా బాల్యం నుంచి వచ్చివాళ్ళమే. కాబట్టి తమ తమ అనుభవాలను పంచుకోవడం

జరిగింది. ఇలా వివిధ అంశాల గురించి మాట్లాడుకోవడమే కాకుండా ఆ మాట్లాడుకున్న మాటల ముచ్చట అంతకూడా అటు అక్కర రూపంలోనూ, ఇటు ముద్రణ రూపంలో కూడా భద్రపరచడమే కాకుండా ఆయా సందర్శలాల్లో చేసినటువంటి చర్చలని పుస్తక రూపంలో తీసుకొచ్చే ప్రయత్నంలో ఉన్నాం. టీఆర్ఎస్ చాలా మందికి గుర్తుంటుంది. తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత కూడా ప్రతి నెల రెండవ శనివారం జరిగిన చర్చలు, రాష్ట్రం ఏర్పడినంత వరకు జరిగిన సమావేశాలు అందరికి తెలుసు. దాని తర్వాత ప్రపంచ తెలుగు మహా సభలు జరిగిన సందర్శంలో వేదకుమార్ గారు బాల సాహిత్యం వికాసం, ప్రచారం, పరిచయం,

ప్రచురణ ఈ దిశగా మళ్ళీ మనం అందరం కలిసి పనిచేసుకుంటే బాగుంటుందని అనుకున్నాం. ఆ నేపథ్యంలో మళ్ళీ మొగ్గ తొడిగింది బాల చెలిమి ముచ్చట్లు. ఈ విధంగా ఇప్పటికి పది కార్యక్రమాలు నిర్వహించడం జరిగింది. ఈ పదవ కార్యక్రమానికి చిల్డ్స్ ఎడ్యూకేషన్ అకాడమీ చెర్చన్ వేదకుమార్ బాలల కోసం ప్రత్యేక కార్యక్రమాలు నిర్వహించడం గర్వకారణం. అయితే, ఈ పదవ కార్యక్రమానికి

ఆయన లేకపోయినా... ఈ కార్యక్రమాన్ని విజయవంతంగా నిర్ణయించినందుకు పెద్దలు, పిల్లలుండరికి కృతజ్ఞతలు.

డాక్టర్ ఐనుగు నల్గొంపశరేడ్ (తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమీ కార్యదర్శక)

ఆటీవల కాలంలో నేను “కానుక” అనే పుస్తకం చదివినాను.. ఈ పుస్తకాన్ని రెండు, మూడు పేజీలు చదువుదామని తీసుకొన్నాను.. అయితే, అలా రెండు, మూడు పేజీలు పోయి చివరిదాగా చదివి నేను ఆశ్చర్యానికి గురయ్యాను. ఇది బాలల సాహిత్యమా...? లేక పెద్దవాళ్ల సాహిత్యమా...? అనుకోలేదు... ఎందుకంటే ఇది పూర్తి కల్పన కథ... కానీ, ఐదు పొత్తలును తీసుకొని ఈ కథ రాశారు. ఇది పిల్లల కోసం ఒక అద్భుతమైనటువంటి ఊహకల్ని కథ... మానవ సమాజం కోసం చివరికి ఈ ఐదుగురే చాలా గొప్ప గొప్ప ప్రయత్నాలు చేస్తారు. అంత అద్భుతమైన కానుక నవలను రాశినట్టువంటి వీఅర్ శర్మ ఈ బాలచెలిమి ముచ్చట్లు కార్యక్రమంలో పాల్గొనడం చాలా సంతోషం.

అద్భుతాలు ఎవ్వడు అవసరమే... అంటే బాలసాహిత్యంలో కానీ, సాహిత్యంలో కానీ... మనం వాస్తవానికి ఉండాలి అనుకుంటే నడవదు... సృజనాత్మక శక్తి ఎవ్వడు క్రియశీలత ఎంతగా ఉంటుందో, ఊహక శక్తి కూడా బలంగా కూడా నడుష్టుంది. ఒక అద్భుతం ఆంది పిల్లలను దగ్గరకు చేర్చుతుంది అంటే... మన భారతంలో అనేక అద్భుతమైన కథలు ఉన్నాయి. కురుక్షేత్ర యుద్ధం జిగినపుడు ఇటు పక్కం వాళ్లు, అటు పక్కం వాళ్లు చనిపోతారు. ఆ చనిపోయినపుడు కేంద్ర బిందువు దురోధనుడు చనిపోతాడని తెలుసుకున్న తన తల్లి ఒక ఆలోచన చేస్తాడి. ఇది ఒక అద్భుతం. నిజానికి అట్లా జరిగిందో, లేదో మనం చెప్పలేం.. ఆమె రెండు కళ్లుకు కట్టుకని ఉన్న బట్టను ఊడతేస్తే. ఆప్పుడు తన తొలి చూపు ఎక్కడ పడుతుందో ఆ ప్రాంతం వాజం అయితాది అని ఆమెకు తెలుస్తాది. ఈ చూపు ద్వారా కొడుకు మొత్తం శరీరాన్ని వాజం చేయాలని ఆలోచన వస్తుంది. వెంటనే కొడుకును విలిచి బిడ్డ ఈ కురుక్షేత్ర యుద్ధంలో నీకు తెలియని ప్రమాదం ఉంది. ఈ ప్రమాదం సుంచి నీవు బయటపడాలని అంటే, బట్టలు మొత్తం తీసి నా దగ్గరకు రా. మొత్తం నీ శరీరం మీద బట్టలు లేకుండా రా... నా తొలి చూపును నీ శరీరం మీద పెట్టుతాను అంటాది. వెంటనే దురోధనుడు బట్టలు అన్ని విప్పి నడుస్తుంటాడు. అయితే, ఇతని శరీరం మొత్తం కూడా వాజం అయితే, పొండపులకు చాలా కష్టాలు వస్తాయని గ్రహించిన శ్రీకృష్ణుడు మార్గంలో దురోధనుడి ఆపి, బావా ఏంబీ ఇది. మొత్తం బట్టలు విప్పి ఇలా ఎవరైనా పోతారా. కొంచెం కట్టుకో అంటాడు. దీంతో సిగ్గుపడ్డ దురోధనుడు కొంచెం కట్టుకని తల్లి దగ్గరికి వెళ్లాతాడు. వెంటనే వచ్చావా అంటూ ఆమె కళ్ల గుడ్డను తీసువేసిస్తుంది. తీసివేయాగానే ఆయన శరీరం వాజం అవుతుంది. కానీ, బట్ట కప్పిన చోట తప్ప.

డాక్టర్ ఏనుగు నల్గొంపోర్డీ

ఆప్యుడు ఆమె చాలా బాధపడుతుంది కూడా. అట్లా జరిగిపోయిన తర్వాత కురుక్కేత యుద్ధంలో భీముడు దుర్యోధనుడి తొడల మీద మాత్రమే కొణ్ణి చంపగలిగాడు. ఇది ఒక అధ్యాత్మం.

పిల్లలకు ఆద్యతాలు ఎక్కువుగా చెప్పితే ఆసక్తి ఎక్కువుగా ఉంటుందని మనకు నాళం కృష్ణరావు చెప్పారు. ఒక ముసలివాడు ఒకచోట మట్టి తవ్వి ఒక మామిడి చెట్టును పెంచుతాడు. దీనిని చూసిన ఒక మహోరాజు పెద్దాయన నీవు రేపో, మాపో పోయేటట్టు ఉన్నావు. ఎప్పుడు ఈ చెట్టు పెద్దది అయి, నీకు పండ్లను ఇస్తుంది. ఎప్పుడు నీవు తినగలవు అంటాడు. దానికి ఆయన స్పందించి ఎప్పుడో మా తాత నాటిన చెట్ల పండ్లను మా నాన్న, మా నాన్న నాటిన చెట్ల పండ్లను నేను తింటున్నాం కదా, అలాగే నేను నాటిన ఈ చెట్ల పండ్లను మా మనవుడో, లేక వాళ్ళ కొడుకో తింటాడు కదా ఆని చెప్పాడు. దీనికి ఆ రాజు చాలా సంతోషించి కొన్ని బంగారు నాచేలను తీసి ఆ ముసలవాడి చేతిలో పెట్టాడు. అప్పుడు ఆ తాత మాటాడుతూ..

చూశావా రాజు నాటిన తొలినాడే ఏదు బంగారు ఘలముల నేలగానా... అంటే నాటిన రోజ్జె ఏదు బంగారు ఘలములు ఇచ్చింది. ఇంతకంటే ఏమి కావాలి అని చెప్పాడు. ఇలాంటి కథలను నాలెం కృష్ణరావు చెప్పేవారు. ఇలాంటి కథలు పిల్లలకు తెలిస్తే ఈ అధ్యుతాలు ద్వారా వాళ్ళ ఊహి శక్తి చాలా రెట్టింపు అవుతుందని ఇలాంటి బాల చెలిమి ముచ్చట్టులో చెప్పుకోవాలన్న అవసరం ఉంది.

పిల్లలు మనకంటే చాలా ఏకగ్రతంగా ఉంటారు. మనకు చాలా ఇబ్బందులు, పనుల ఒత్తిడితో ఉంటాం. కానీ, పిల్లలకు అలాంటివి ఉండవ. పిల్లల గ్రహణ శక్తి మీద కూడా అప్పుకోల్సి చర్చ జరిగింది. మన బాల సాహిత్యం అంటున్నాం కదా.. నిజానికి చందమామ సాహిత్యం ఇప్పుడు దొరికితే కూడా పిల్లల కంటే పెద్దలు ఎక్కువగా చదువుతారు.. అంటే పిల్లల్లో చాలా గ్రహణ శక్తి ఉంటుంది కాబట్టి వాళ్ళకు కథలు చెప్పారు. పాతాలు చెప్పారు.. నిజానికి ప్రాచీన కాలాపు సాహిత్యం అంత భాలలను కేంద్రిక్యతం చేసుకుని వచ్చిందే... పాలకూరి సోమనాథుడు కథల్లో అంతా పిల్లల నుంచి అంతా అధ్యుత్తమైన కథలు వచ్చాయి. భాగపకు అతీతంగా మనం బాల సాహిత్యాన్ని చూడాలి. ఇప్పుడు కూడా బాలలకు నిజంగా ప్రాచీన కథలు చెప్పాల్సిన అవసరం ఉండా..? బాల సాహిత్యాన్ని చెప్పాల్సిన అవసరం ఏమిటి... అని మనం సరికొత్తగా ఆలోచన చేయాల్సిన అవసరం ఉంది. గతంలో ఒక టీచరు ఒక పలక మీద గీత గీసి పిల్లలకు ఇస్తాడు.. ఈ గీతను చేతితో తుడపకుండా చిన్నది చేయాలని చెప్పాడు. దీంతో పిల్లలు ఏమీ చేయలేక ఆలోచలో పడతారు.. వెంటనే అక్కడ ఉన్న మరో పిల్లగాడు ఆ పలకను తీసుకొని ఆ గీత కింద మరో పెద్ద గీతను గీస్తాడు.. ఈ మాట ఎవరో మనకు మాస్టార్లు చెప్పితే తప్ప మనకు స్ఫూజాన్తర్తుక శక్తి లేదు.. కానీ, ఆ పిల్లగాడికి నిజం ఈ తెలివి వచ్చింది..

ఈ గీతను ముట్టకుండా దీని కింద పెద్దది గీస్తే ఆది చిన్నది అవుతుందని... ఇట్లాంటి అద్భుతమైనటు వంటి, ప్రతిథ ఉన్నట్టువంటి బాలలను మరింత ప్రతిభావంతంగా చేయడం కోసం చిత్రలేఖనం కావాలి, శిల్పం కావాలి, సాహిత్యం కావాలి, సంగీతం కావాలి, ఇలా ఏ రంగంలో వాళ్లకు అవసరం ఉంటుందే ఆ రంగంలో మనం అవకాశం కల్పించాలని కోరుకుంటున్నాను

బాల్యం యొక్క ప్రభావం చాలా శక్తివంతంగా ఉంటుంది అని చెప్పటం ద్వారా బాల్యంలో సాహిత్యాన్ని ఆధ్యయనం చేయించడం ద్వారా లేదా బాలల కోసం స్మజనాత్మకంగా చాలా కొత్తగా చూపిస్తే.. మనం వద్దన్నా వాళ్ల చదువుతారు.. పిల్లలకు ఇష్టమైనటువంటివి రాయాలి.. కథలు కానీ, నవలు కానీ, బాల సాహిత్యం కానీ పిల్లల్లో ఉపహారక్కిని పెంచే విధంగా రావాలి. ఇంట్లావి పిల్లల్లో అవగాహన కల్పించాలంటే ఇలాంటి వేదికలు అవసరం ఉంది.

చివరిగా, తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమీ మొత్తం సాహిత్య సూచిని తయారుచేస్తుంది. తెలంగాణ సాహిత్య సూచిలో భాగంగా అన్ని రంగాల సాహిత్య ప్రక్రియలు అన్నాం మేం. కానీ ఈ ప్రక్రియల్లో బాల సాహిత్యం కూడా వన్నుండని నేను అనుకుంటున్నాను. ఆ లిస్టల్లో ఈ అవన్నీ చేరితే మొత్తం ఒకే చోట బాలా సాహిత్యంతో సహా తెలంగాణలో ప్రచరించబడ్డ ప్రతి సాహిత్యానికి, గ్రంథానికి ఒక రూపం వస్తుందని, దానిని మీరంతా ఉపయోగించుకుంటారని, ఇలాంటి కార్యక్రమాలు మరిన్ని ఎప్పుడుడూ చేయడం ద్వారా పిల్లల్లో అవగాహన కల్పించడం, బాలా సాహిత్యంపై మరింత ఆసక్తి పెరుగుతుందని కోరుకుంటున్నాను.

డాక్టర్ జి.చెన్నయ్య (తెలంగాణ సారస్వత పరిషత్ ప్రధాన కార్యదర్శి)

నిజానికి బాల సాహిత్య రంగంలో నేను ఒక రచయితగా చేసిన కృషి లేదనే చెప్పాలి... ఆ విషయం ఈ సమావేశం నిర్వహిస్తున్న వేదువుల గారితో చెప్పినప్పుడు. ఆయన మీ అనుభవాలను చెప్పండి అని అనడంతో ఈ బాల చెలిమి ముచ్చట్ల కార్యక్రమంలో పాల్గొనడం జరిగింది.. ప్రపంచంలో కానీ, భారతదేశంలో కానీ, రెండు తెలుగు రాష్ట్రాలల్లో కానీ బాల సాహిత్యానికి సుదీర్ఘమైన చర్చ ఉన్నది అనడంలో ఎలాంటి సందేహం లేదు. బాల సాహిత్యాన్ని అందించడానికి ఎన్నో తరాలు కృషి చేశాయి.. అటు రచయితలు, ఇటు బాలల సంఘాలు, పత్రికలు చాలా కృషి చేశాయి.. ముఖ్యంగా ఆకాశవాణి కూడా చెప్పుకోవాలి. ఆకాశవాణిలో పెద్దలు, చాలా మంది పిల్లలు బాల సాహిత్యం గురించి చెప్పివాళ్ల. అట్లానే బాలల అకాడమీ కూడా చాలా కృషి చేసింది. వ్యక్తిగతంగా కూడా ఎంతోమంది రచయితలు కూడా బాల సాహిత్యం కోసం సేవలు చేశారు. ఆ సేవలను మనం తప్పకుండా గుర్తించకోవాలిందే. మనం నడిచి వచ్చే దారిలో ఎదురైన గొప్ప అనుభవాలు, మన ముందు తరాలకు మళ్ళీంచి అందించిన

బాల సాహిత్యాన్ని ఆ బాల సాహిత్యం వికాసానికి చేసిన కృషిని మనం ఎప్పుకెంతికి మర్చిపోతేం. అయితే, ఇష్టుడు గడుస్తున్నా, నడుస్తున్నా తరుణంలో మనకు వాస్తవ పరిస్థితులు కనిపిస్తున్నాయి. ముఖ్యంగా బాల సాహిత్యం ఇతర భాషలల్లో ఉండకూడదని కాదు కానీ, కోట్టుది మండికి సంబంధించిన ఒక భాష సుదీర్ఘమైన సాహిత్యం, సంస్కృతి ఉన్న ఒక భాష జాతి మాతృభాషను అణిచివేసి మరో ఒక భాషను బాల సాహిత్యం కానీ మరో ఒక ప్రధాన సమితి సాహిత్యం కానీ అభివృద్ధి చెందాలని ఎవరు కోరుకోరు. కానీ జరుగుతున్నది మాత్రం అదే. ఇవాళ తెలుగు గురించి మాట్లాడుకోవాల్సి వస్తే... విద్యా విధానంలో తెలుగుకు స్థానం లేకపోవడం వల్ల గానీ, ఆ విద్యా విధానంలో ఒకప్పుడు పారశాలల్లో తెలుగు ఉపాధ్యాయులు చెప్పినా పారాలు విని సాహిత్యం పట్ల, సంస్కృతి పట్ల, కళలు పట్ల, భాష పట్ల, భాషను ఒక వ్యాసంగా, ఒక రచనగా ఇవాళ రచనలు చేస్తున్నారు అంటే దానికి ప్రధాన కారణం.. మాతృభాషల్లోనే విద్యాభ్యాసం సాగడం..

మాతృభాష గొప్పతనాన్ని మాతృభాష తీయదనాన్ని మాతృభాషల్లో ఉండే ఒక అద్భుతంగా చేసిన ప్రయత్నం ఇష్టటల్లో లేదు.. ఇవాళ ఉన్న ఉపాధ్యాయులను కూడా నింధించలేం. ఎందుకంటే వాళ్ల ఏ విద్యావిధానంలో చదువుకున్నారో కాబట్టి వాళ్లను నింధించలేం. ఇవాళ పిల్లల్లో కూడా మాతృభాషకు ఉన్నటువంటి భావన లేదు. అయితే, తెలంగాణ రాష్ట్రం ఏర్పడిన తర్వాత పదవ తరగతి పరకు మాతృభాషను నేర్చించాలని నిర్ణయం తీసుకున్న సంగతి తెలిసిందే. కానీ, గతంలో ఇలాంటి నిర్ణయం తీసుకోని ఉంటే ఇలాంటి పరిస్థితి ఏర్పడేది కాదని నా అభిప్రాయం. ఈ మధ్య ఉన్న కాలాన్ని పూడుడానికి చాలా కృషి చేయాల్సిన అవసరం ఉన్నది. ఆ కృషి జరిగినప్పుడు బాల సాహిత్యం మళ్ళీ పునర్వ్యాఖ్యానం సంతరించుకుంటుంది. దీనిని ముఖ్యంగా మనం పారశాలల్లో ఒక ఉద్యమంగా చేపట్టాలిన అవసరం ఉంది. అయితే, ఇలాంటి సందర్భాల్లో ఇలాంటి బాల చెలిమి ముచ్చట్ల చర్చను నిర్వహించడం చాలా పుఫపరిమణం. బాలల రూపంలో వస్తున్న బాల సాహిత్యాన్ని అధ్యయనం చేసి భాష పట్ల అభిమానాన్ని పెంచుకొని, ఇదే కాకుండా బాలల వ్యక్తిత్వాన్ని పెంపాడించాలిన అవసరం ఉంది. పారశాల స్థాయికి, గ్రామాల స్థాయికి వెళ్లి బాలల సాహిత్యంలో భాష గురించి పిల్లలకు అర్థమయ్యేలా చేపే విధంగా ఏదైనా చేయాలని కోరుకుంటున్నాను.

సి.ఎ.ప్రసాద్ (త్రుజి సైన్స్ వెబిక రాష్ట్ర అధ్యక్షులు)

పిల్లలు పుట్టినప్పుడే బాల సాహిత్యం కూడా పుట్టింది. నాకు మా అమ్మ నేర్చితే నేను నేర్చుకున్నాను.. అమ్మ చదువుతుండేది. నాకు అలవాటు అయింది. చందులు పత్రిక నుంచి దేవదాసు నవల పరకు అన్ని శర్ధగా వినేవాడిని. నేను మూడు తరగతిలో మొదలు పెట్టిన ఇష్టుడు 65 సంవత్సరాలు ఉన్న నస్న చదవడం

అనేది ఆ రోగం ఇంకా వదలేదు. ఆ రోగం ఇప్పుడు పిల్లలకు ఎంతమందికి ఉందో చూడ్దామని ఈ బాల చెలిమి ముచ్చట్ల కార్యక్రమానికి రావడం జరిగింది.

మా తరం పిల్లలు ఒక రకంగా ఉండేవారు. ఇప్పుడు ఉన్న పిల్లలు మరో రకంగా ఉన్నారు. అప్పటికి ఇప్పటికి మార్పులు రావడం వల్ల పిల్లల్లో కూడా మార్పులు వస్తున్నాయి. అయితే ఇప్పటి పిల్లలకు ఆనాటి కథలు చెప్పే విధానం మన చేతిలో ఉండాలి. ఇప్పుడు పిల్లలకు తెలుగు భాష కంటే ఇతర భాషల మీద తల్లిదండ్రులు ప్రభావం చూపడంతో పిల్లలకు చందమామ లాంటి కథలు తెలియడం లేదు. ఇంటికి రాగానే టీవీలకు అతలుక్కపోయి, కథలు చెప్పే వాళ్లు లేక పోవడంతో పిల్లలకు సాహిత్యంపై అవగాహన లేకుండాపోతుంది. ఆ కాలంలో, దేవుళ్లు ఉన్నారు అంటే నమ్మే వాళ్లం.. కానీ, ఈ కాలంలో ఎవరైనా ఒక పిల్లాగాడిని రాత్రిపూట వెళ్లమను చూద్దాం.. వెళ్లేదు ఎందుకు కని...? సైన్స్ టైకాలజీ పెరిగిన తర్వాత వీళ్లు చూసే కథలు అన్ని దయ్యాల కథలు, భూతాల కథలు. లేదా అమ్మ, నాస్నను ఎట్లా కొట్టాలి, ఇంట్లో ఉన్న అక్కలను, తమ్ములను, అన్నలను ఎట్లా కొట్టాలి అనే పరిస్థితులను ఇప్పుడు మనం చూస్తున్నాం. పగబట్టని జంతువు ఏమిటంటే అది పాము ఒక్కపే. పగపట్టిన జంతువు కూడా మరోకటి ఉంది అది మనమే. టీవీలల్లో చూసే కథలు అన్ని ఇలాంటివే ఎక్కువుగా చూపించడం వల్ల పిల్లలు ఇలాంటి వాటికే అలవాటు పడుతున్నారు. దీనికి ఉదాహరణ : ఈ మధ్య కాలంలోనే ఎనిమిదో తరగతి చదువుతున్న ఓ పిల్లగాడు పక్కనే ఉన్న భాలిక హస్పిల్లో పిల్లలు స్నానం చేస్తుంటే.. వాడు ఫోటోలు తీయడం ఏంటే...? ఆ పక్కనే ఉన్న ఒక బంగారు తల్లి చూసి పీ టీమ్స్కు చెప్పడం ఏంటే...? ఆ పీ టీమ్ వాడిని అరెస్ట్ చేయడం ఏంటే..? ఇవ్వీ చూస్తుంటే మనం ఎక్కడికి పోతున్నాం. అందుకే బాలలకు కథలు చెప్పాలి. కథలు ఎందుకంటే మనం మజ్జిగ కోసం ఎలా గిల కొడుతమో.. అలా పిల్లలల్లోని ఆలోచనను కదలింప చేస్తుంది. అందుకోసం మేం 34 గ్రామాల సూర్యునుంచి వచ్చిన పిల్లలకు కథలు చెప్పడం జరిగింది. ఇప్పుడు జరుగుతుంది కూడా.. ఇంకా 60, 70 మంది పిల్లలు కూడా ఉన్నారు. వాళ్లకు కూడా కథలు చెప్పడం జరుగుతుంది. సినిమాలు చూసినప్పుడు మనం ఎవరిని ప్రశ్నించలేం. ఎందుకంటే అది సినిమా. అదే మనం కథలు చెప్పేటప్పుడు పిల్లలు ప్రశ్నలు వేస్తే వెంటనే సమాధానం చెపుతాం.

గతంలో ఉన్న పిల్లల పుస్తకాలను ఇప్పుడు వీడియోల ద్వారా తీసుకోవడం జరిగింది.. అయితే, ఇది నామకరణంగానే ఉంది. దీనిపై అవగాహన పెంచి పిల్లలకు వీడియోల ద్వారా కథలను తీసుకొని రావాల్సి న అవసరం ఉంది. ఇప్పుడు మనం ఇప్పటి పిల్లలకు కథలు చెపుతున్నామంటే దీనికి మూలాలు మాత్రం రాజుల కథలు, చందమామ కథలు, సాహిత్య కథలు, నవలలు. అప్పుడు

తెలుసుకున్నాం కాబట్టే.. ఇప్పుడు ఇలాంటి కార్యక్రమంలో పొల్గొని చెప్పగలుగు తున్నాం... ఇలాంటి బాలచెలిమి ముఖ్యమై కార్యక్రమాలు నిర్వహించడం ద్వారా మళ్లీ ఇప్పటిప్పుడే పిల్లల చేత కథలు రాయించడం, కథలు చెప్పించడం, కథలు ఆలోచింప జేయించడం, ఆటలను నేర్చించడం, బొమ్మలను వేయించడం ఇలాంటి అన్ని కార్యక్రమాలు నిర్వహించాలి. ఆ దిశగా మొట్టమొదటగా తెలంగాణ ప్రభుత్వం అడుగులు వేస్తుందని కూడా చెప్పవచ్చు. పిల్లల చేత కథలను రాయించి వాటి అన్నింటిని పుస్తకాలు ద్వారా తీసుకొన్నారు. అలాగే కొందరు తల్లిదండ్రులు కూడా పిల్లల కోసం ముద్దించిన పుస్తకాలను తీసుకెళ్లి పిల్లలకు నేర్చించడం నేను చాలాసార్లు చూశాను. ఇలాంటి బాల చెలిమి కార్యక్రమాలు పట్టణాలల్లోనే కాకుండా ప్రతి సూర్యులల్లో జరగాలి, ప్రతి గ్రామంలో జరిగేలా చేసి, బాల చెలిమి లాంటి పత్రికలో వేయాలి. అసలు ఎన్ని సూర్యులలో కథలపై ఎంత వర్షాపా జరుగుతుంది...? పాతాన్ని కథలాగా చెప్పు.. కథను ద్రామా చేసి, అర్థమయ్యేలా చెప్పాల్సిన అవసరం ఉంది. కానీ ఇలాంటి పద్ధతులు ఏ సూర్యులోనూ లేదు. ఇలా చెప్పాల్సిన అవసరం ఉంది.

కటికణిని విమల (ముక్క పొందర్ మెంబర్)

ఈ మధ్య చాలా సాహిత్య సమావేశాలకు వెళ్లుతున్నాను.. పొల్గొంటున్నాను.. కానీ, ఈ బాల చెలిమి ముచ్చట్టులో పొల్గొండం ప్రత్యేకమైన సందర్భం. ఎందుకంటే పిల్లలతో మాట్లాడుం ఒక సందర్భంగా కావడం నాకు చాలా గొప్పగా ఉంది. అది కూడా సాహిత్యం గురించి మాట్లాడడం. సాహిత్యం గురించి, బాల సాహిత్యం గురించి మాట్లాడుంచి అంటే చాలా కష్టమైన పని. ఎందుకంటే బాలలు నిజమైన మేధావులు. ఎందుకంటే మనం మాట్లాడేటప్పుడు పిల్లలు చాలా సీరియస్గా వింటారు. ఏమి మాట్లాడుతుంటారు. ఏమి చెబుతుంటారని.. ఇప్పుడు సాహిత్యకారులు కానీ, ఆర్టిస్టులు కానీ, రచయితలు కానీ, ఇతర రంగాల్లో కానీ ఉన్న వాళ్లందరూ కూడా పిల్లల మంచి వచ్చిన వాళ్లే. నా జీవితాన్ని మలుపు తీపించి నిజానికి చిన్న పిల్లల బాల సాహిత్యమే. నా జీవితాన్ని మార్చిపేసింది చిన్న పాట.. అదే “కాకి కాకి కవర్ కాకి.. కాకి నోట్లో ఒక దీపం.. దీపం తీసుకెళ్లి అవ్వకు ఇస్తే.... అవ్వ నాకు అటుకులు పెడితే... అటుకులు తీసుకెళ్లి పంతుకులకు ఇస్తే... పంతులు నాకు పద్యం చెప్పే... పద్యం తీసుకెళ్లి మామకు ఇస్తే... మామ నాకు పిల్లను ఇచ్చే... పిల్ల పేరు మల్లెముగ్గు... ఆ పేరే జమీందర్” ఈ పాటను నేను చిన్నప్పుడు విన్నాను. అయితే, నేను పట్టింది, పెరిగింది ఒక సల్లమల అడువుల్లో. మా అమృతో నేను నడిచి వెళ్లున్నప్పుడు అక్కడ ఉన్న చెట్లు పేర్లు, పిట్టల పేర్లు చెప్పేది. అలా చెపుతూ ఒక కథ పిట్టను చూపించి అదిగో కవర్ కాకి.. కాకి నోట్లో ఒక దీపం.. దీపం తీసుకెళ్లి అవ్వకు ఇస్తే.... అవ్వ నాకు అటుకులు పెడితే... అటుకులు తీసుకెళ్లి పంతుకులకు ఇస్తే... పంతులు నాకు పద్యం చెప్పే... పద్యం తీసుకెళ్లి మామకు ఇస్తే... మామ నాకు పిల్లను ఇచ్చే... పిల్ల పేరు మల్లెముగ్గు... ఆ పేరే జమీందర్” ఈ పాటను నేను చిన్నప్పుడు విన్నాను. అయితే, నేను పట్టింది, పెరిగింది ఒక సల్లమల అడువుల్లో. మా అమృతో నేను నడిచి వెళ్లున్నప్పుడు అక్కడ ఉన్న చెట్లు పేర్లు, పిట్టల పేర్లు చెప్పేది. అలా చెపుతూ ఒక కథ పిట్టను చూపించి అదిగో కవర్ కాకి అన్నది. మీరు నమ్మురు ఆ క్షణంలో నా జీవితం మలుపు తీపింది. ఏదో పాట అనుకున్నాను

సి.వెంకటేస్ వెబిక రాష్ట్ర అధ్యక్షులు

కానీ, నిజంగానే కవర్ కాకీ ఉంటుందని నా చిన్నతనంలో నాకు తెలియదు. నాకు ఆ రోజే అర్థమైంది పాట, అట, కథ ఏదైనా కానీ మన చట్టు ఉన్న దాని గురించే చెప్పుతున్నామని ఆ రోజే అర్థమైంది. ఆ రోజు నాకు ప్రతి ఒకటి ఒక ఆశ్చర్యంలాగే కనిపిస్తుంది. ఆ పాటలోనే అర్ధాలను అప్పుడే అర్థం చేసుకోవడం మొదలైంది. ఆ అద్భుతమైన లక్షణం ఈ రోజు వరకు నడిపిస్తుంది. ఈ రోజు వరకు కథలు, పాటలు వింటున్నామను అంటే ఆ రోజు కాకి పాట అనుభవం.

మీరు ఒక పుస్తకంలో అడవి గురించి చదువుతున్నారు అనుకుంటే, ఆ పుస్తకంలో నుంచి మీరు చదువుతున్న అడవి నిజంగానే ప్రత్యక్షమైతే మీకు ఎలా ఉంటుంది. అట్లా ఉంటది సాహిత్యం. సాహిత్యం అంటే అద్భుతాలను చూపించేది. సాహిత్యంలో ఒకసారి మనం లోపలికి వెళ్డడం మొదలైతే.. తిరిగి రావడం చాలా కష్టం.. సాహిత్యంలోకి వెల్లితే చాలా అద్భుతాలు చాలా రకాలగా కనిపిస్తాయి. బాల సాహిత్యం అంటే చాలా అద్భుతాలను తెలిపేది. బాల సాహిత్యం అంటే పిల్లల కోసం పెద్దలు రాసేదా...? పిల్లల కోసం పిల్లలు రాసేదా...? లేదంటే పిల్లలు, పెద్దలు చదివేదా..?? అని మనం అనుకుంటే మనకు అర్థమైది ఏమిటంటే, నిజానికి బాల సాహిత్యం అనేది అందరు చదివేది. ప్రపంచంలో బాల సాహిత్యం ఎంతో అద్భుతంగా ఏకసించేది.

ఏ సమాజానికి అయినా ఆ సమాజాన్ని చైతన్యాన్ని నిర్జయించాలి అంటే దానికి బాల సాహిత్యమే గీటురాయి. బాల సాహిత్యం కేవలం ఆ కాలాన్ని, సందర్భాన్ని చేపేంద్రి కాదు.. మనలోపల దుఃఖాన్ని, సంతోషాన్ని మొత్తానికి ఒక అశసు కూడా కలిగించేది. నేను ప్రపంచంలో దొరికిన అద్భుతమైన పుస్తకాలను ఎంచుకోవడం నా జీవిత ఆశయం.

బాబు దుండ్రవలి (కక్కార్యుడు, చిత్రకార్యుడు)

నేను పల్లెటూరులోనే పుట్టాను. మా అమ్మ, నాన్న వ్యవసాయం చేసేవార్తలు. నిజంగా నాకు ఆ, అలు అంటే తెలవకముండే బొమ్మలను వేసినాను. పాలంలోకి అమ్మాన్న తీసుకెళ్లినప్పుడు కూడా అక్కడ ఉన్న మట్టితో బొమ్మలను వేసేవాడిని. మనం బాల్యంలోనే ఉన్నప్పుడు ఏదైనా నేర్చుకోగలుగుతాం. పెద్ద అయిన తర్వాత అది చేయలేదు. చిన్నప్పుడు ఉన్న అనుభవాలు, కష్టాలు అన్ని గుర్తుకు వస్తే.. చిన్నప్పుడే చాలా నేర్చుకున్నానని అని అనిపిస్తుంది. నేను ఐదవ తరగతిలో ఉన్నప్పుడే పెయింటింగ్స్ వేసే వాడిని. ఆరవ తరగతిలో చదువుతున్నప్పుడు మా గురువు గారు అందరి పిల్లల చేత పెయింటింగ్స్ చేయించి, నేను వేసిన పెయింటింగ్స్ చూసి నన్ను అ దిశగా అడగులు వేయించాడు. దీంతో ఎనిమిదోవ తరగతిలోనే నేషనల్ గోల్డ్ మెడల్ తీసుకున్నాను. ఆ తర్వాత బొమ్మలపై మొగ్గుచూపడంతో ఎప్పుడు టైమ్ దొరకతే అప్పాడు, తింగిగానీ, నిద్రగానీ లేకుండా ఆలోచన వచ్చినప్పుడల్లా బొమ్మలు వేయడం

జరిగింది. దీనిని గమనించిన మా గురువు బాబు నీవు ఒక రెండు సంవత్సరాలు జాబ్ చేసి చూదు. నీకు ఒక టైమ్ ఉంటుంది అనని చెప్పడం జరిగింది. రెండు సంవత్సరాలు అనేది ఐదు సంవత్సరాలు జాబ్ చేశాను. అప్పుడు తెలిసింది ఏదైనా చెయ్యాలి అనుకుంటే వెంటనే చెయ్యాలి.. లేకపోతే మల్లి ఆ టైమ్ రాదు. ఆ తర్వాత పిల్లల పుస్తకాలకు దాదాపు రెండు వందల పుస్తకాలకు వర్క్షపాపు చేశాను. 2010లో నేను ఫేనెబుక్లో ఆక్యాంట్ ఓపెన్ చేయడం జరిగింది. ఆ ఫేనెబుక్లో పిల్లలకు సంబంధించిన నేను వేసిన పెయింటింగ్ బొమ్మలను పెట్టడం జరిగింది. ఆ బొమ్మలను చూసి అమెరికా నుంచి శివజ్ఞాని అనే ఆయన ఫోన్ చేసి, నా పుస్తకాలకు కొన్ని బొమ్మలు వేస్తావా అని అడగడం జరిగింది. ఆ పుస్తకం గురించి పెయింటింగ్ వేస్తున్నప్పుడు ఆ పుస్తకంలోని అన్ని పిల్లల గురించే ఉంది. నేను ఆ పుస్తకం కోసం పనిచేస్తున్నప్పుడు పిల్లల దగ్గరకు వెళ్డడం వాళ్ల చిలిపి పసులను పరిశీలించడం, వాళ్ల కూర్చునే విధానం, ఆటల విధానం, తినే విధానాన్ని గమనించడం జరిగింది. ఆ తర్వాత ఆ పుస్తకానికి వచ్చిన అదరణ అంతా ఇంతా కాదు. నా జీవితంలో మొదచిసారి మర్చిపోలేని సంఘటన అది. నేను సినిమా అన్నిసైంట్ డైరెక్టర్ గా పనిచేస్తున్నప్పుడు చాలామంది నాతో బాబు పిల్లల బొమ్మలు ఏమి వేస్తావు... సినిమాల్లోకి వచ్చేయి టైఫ్ ఉంటుంది అనేవారు. అయితే నేను మాత్రం పిల్లల బొమ్మలను వేయడం చాలా ఇష్టమని, దీనిని పదులుకోలేనని చేపేవాడని. ఆ తర్వాత పత్రిపాక మోహన్ ద్వారా చాలా పుస్తకాలకు వర్క్ చేయడం జరిగింది.

అయితే, మన తెలుగు పుస్తకాల్లో చాలా అద్భుతమైన బొమ్మలు ఉన్నాయని ఆ రోజుల్లో నాకు తెలియదు. తెలిసిన తర్వాత చాలా బాధ అనిపిస్తుంది.. ఎందుకంటే ఆ పుస్తకాల్లో ఎక్కువుగా కథలే ఉన్నపు కానీ, బొమ్మలు తక్కువుగా కనిపిస్తాయి. నిజానికి ఆ పుస్తకాల్లో బొమ్మలు వేయించడంలో ఆ టైమ్ ఇష్టపోవడం, చాలా తొందరగా ముదించాలని అనుశోషంతో బొమ్మలు పెద్దగా కనిపించడం లేదు. అయితే, కొంచెం టైప్ తీసుకుంటే చక్కగా పెద్దపెద్ద పుస్తకాల్లో బొమ్మలు అద్భుతంగా వస్తాయని అనుకుంటున్నాను..

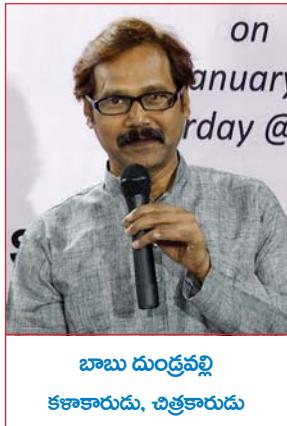
సిలస్సామి (ఆర్టిస్ట్)

ఒకసారి వేదకుమార్ గారు ఫోన్ చేసి బాల సాహిత్యం కార్యక్రమానికి హాజిరుకావాలని తెలిపారు. అయితే, నాకు బాల సాహిత్యం గురించి ఏమీ తెలియదు. నేను ఆర్టిస్ట్సు కడా.. అని చెప్పాను. లేదు లేదు మీ అనుభవాలను తెలియజేయండి చాలా అని తెలిపారు. ఆ విధంగా ఇవాళ ఈ కార్యక్రమానికి హాజిరుకావడం జరిగింది. ఇక్కడ బాలల గురించి పెద్దలు బాల సాహిత్యంపై మాట్లాడుతుంటే నాకు ఎంతో అనందంగా ఉంది. నా గురించి చెప్పాలంటే నేను, నా భార్య ఇద్దరం చిత్రకారులం. వయస్సుతో

సంబంధం లేకుండా ఇష్టరం చిత్రాలు వేస్తూ... అందరికి నేర్చిస్తుంటాం.. అయితే, చిత్రకారుడిగా సన్న మలిచిన సందర్భం చిన్నప్పుడే జరిగింది. నా చిన్నప్పుడు మా తాత మగ్గం వేస్తూ నాకు కథలు చెప్పేవారు. ఆ కథలు ఏన్నప్పుడు నాకు బాగా ఉత్సాహం వచ్చేది. నేను వెంటనే ఆ కథలు తగ్గ విధంగా బొమ్మలను తయారు చేసేవాడని. ఆ విధంగా చేశాను కాబట్టి ఈ రోజున చిత్రకారుడిగా నిలబడగలిగాను. అదే కాదు నాకు పది, పదిహేడు ఏళ్ల వయస్సులో ఉన్నప్పుడు మాకు చిన్న పిల్లల బృందం ఉండేది. అప్పట్లో కృష్ణ హీరోగా “మోసగాళ్లకు మోసగాడు” సినిమా వచ్చింది. ఆ సినిమాను చూసిన మేమంతా దాదాపు ఒక సంవత్సరం ఆ స్టోరీ జప్పుడు తల్లిదండ్రులు, తాత అప్పులు అందుబాటులో లేకపోవడం, ఎవరి పసుల్లో వాళ్లు బిజీగా ఉండడంతో పిల్లలకు కథలు చెప్పేవాళ్లు లేక టీపీలు చూపిస్తున్నారు. అయితే గతంలో ఎందరో వాళ్ల తల్లిదండ్రులు చెప్పిన మాటలను విని మహానుభావులు అయ్యారు. కాబట్టి పిల్లలల్లో మార్పు రావాలిన అవసరం ఉంది.

జప్పుడు స్కూల్స్‌లో కథలు చెపుతూ.. వారీకి సంబంధించిన బొమ్మలను వేయించడం అలవాటు అయింది. మా దగ్గరకు వచ్చిమో విద్యార్థి స్కూల్స్‌లో ఈ స్టోరీ చెప్పేరు. దీనికి తగ్గట్టు బొమ్మలు వేయించడం అని చెప్పడం, వెంటనే దానికి తగ్గట్టే

బొమ్మలు వేయడం జరుగుతుంది. ఈ విధంగా నాకు సాహిత్యానికి, చిత్రలేఖ విధానానికి అనుసంధానం ఉండని చెప్పుకోవచ్చు. ఇప్పుడు చిన్న పిల్లల విషయంలో చూడండి.. ఆ అంటే అమ్మ అనే బొమ్మ ఆ ఆవు, ఇ ఇల్లు, ఇవన్ని కూడా బొమ్మల రూపంలో చిన్నపిల్లలకి పుస్తకాలు ఉన్నాయి.. అంటే బొమ్మలేనిదే ఆ రచన లేదని ఒక భావం మనం చెప్పుకోవచ్చు. ఈ విధంగా బొమ్మలు అనేది రచనతో పాటుగా మూలధారం అనేది నా అభిప్రాయం.

అయితే, ఈ రోజుల్లో పిల్లలు టీపీలకు అంటుకునిపోవడంతో పిల్లలకు పెద్దగా సాహిత్యంపై అవగాహన లేదని అనుకుంటున్నాను. ఎందుకంటే సినిమాను చూసిన మేమంతా దాదాపు ఒక సంవత్సరం ఆ స్టోరీ జప్పుడు తల్లిదండ్రులు, తాత అప్పులు అందుబాటులో లేకపోవడం, ఎవరి పసుల్లో వాళ్లు బిజీగా ఉండడంతో పిల్లలకు కథలు చెప్పేవాళ్లు లేక టీపీలు చూపిస్తున్నారు. అయితే గతంలో ఎందరో వాళ్ల తల్లిదండ్రులు చెప్పిన మాటలను విని మహానుభావులు అయ్యారు. కాబట్టి పిల్లలల్లో మార్పు రావాలిన అవసరం ఉంది.

అనంతరం డైరెక్టర్ గోళం రెజా రమేజాని దర్జకత్వం వహించిన “హయత్” హిందీ ఫార్స్ ఫిల్ము ప్రదర్శించారు. ఈ ఫిల్మును పిల్లలు, పెద్దలు చూసి ఆనందించారు.

-అర్. పురుషోత్తం నాయుడు,

m : 9573041226

e : janata.rpanaidu@gmail.com

ఫిబ్రవరి 21న అంతర్జాతీయ మాత్ర్యభాష దినోత్సవం

ప్రపంచవ్యాప్తంగా భాష సాంస్కృతిక వైవిధ్యాన్ని కాపాడటం, మాత్ర్యభాష ఆధారిత బహుభాష విద్యను పెంపాం దించడం కోసం అంతర్జాతీయ మాత్ర్యభాష దినోత్సవాన్ని నిర్వహిస్తున్నారు. యునెస్కో 1999, సపుంబర 17న అంతర్జాతీయ మాత్ర్యభాష దినోత్సవానికి శ్రీకారం చుట్టొంది.

అందులో భాగంగా ప్రపంచంలోని అన్ని దేశాలు 2000 ఫిబ్రవరి 21 నుండి అంతర్జాతీయ మాత్ర్యభాష దినోత్సవాన్ని జరుపుకుంటున్నాయి. తల్లి భాష లేకపోతే స్ఫైకి మనగడ లేదు. అందులో

Language	తెలుగు	Linguaggio	ЯЗЫК
మాత్ర్యభాష	Język	ဘాహింగా	لسان بولى
భాషా	ဘాహి	ガ	ভাষা Lenguaje
భాషా	Langage	া	ভাষা 言語
భాషా	भाषा	ଭାଷା	ভাষা Ngôn ngữ
భాషా	Linguagem	ଓ	ভাষা اللغة
భాషా	Wika	ଓଡ଼ିଆ	ভাষা ଭାଷା
భాషా	Sprache	ภาษา	ভাষা 언어 Bahasa

భాగంగా ప్రతి రాత్రం లేదా దేశం తమ మాత్ర్యభాషను పరిరక్షించుకునేందుకు చర్యలు తీసుకుంటుంది. తమ భాషను కాపాడుకోవడం కోసం ప్రభత్వాలు, సంఘలు అనేక కార్యక్రమాలను నిర్వహిస్తుంటాయి.

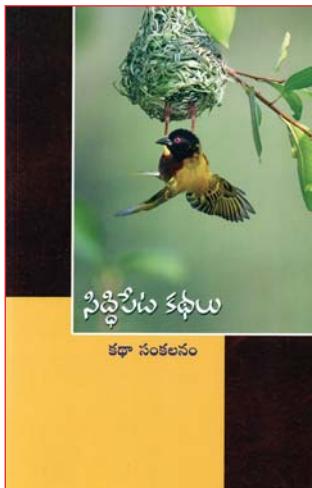

సిద్ధిపేట కథలు (కథా సంకలనం)

సిద్ధిపేట కథలు (కథా సంకలనం) కొండి మల్లారెడ్డి, పర్మపెల్లి యాదగిరి గారి సంపాదకత్వంలో వెలువడిన కథా సంకలనం. తొమ్మిది కథలలో, వాస్తవాలు ఉట్టిపడే రీతిలో ఒక్కే రచయిత తనదైన శైలిలో ఆవిష్కరించారు. తెలంగాణ భాషకు జీవం పోసారు. ‘వాగవతలి మది’ కొండి మల్లారెడ్డిగారు, ‘ఇజ్జత్’ రాగిచెట్టు మహేషగారు, ‘శకునం’ వంగా గాలిరెడ్డిగారు, ‘కాలుతున్న పూలతోట’ డా॥ ఎం.అయ్యారెడ్డి గారు, ‘త్రావణి’ వంగర నరసింహరెడ్డిగారు, ‘ఒక చిన్నోడి దుఃఖం’ చొప్పదండి సుధాకర్గారు, ‘ఆసరా’ మహమూద్ పాపాగారు, ‘పాములు’ పర్మపెల్లి యాదగిరిగారు, తెలంగాణ జన జీవనం ‘సిద్ధిపేట కథలు’ అన్ని కథలలో వస్తువు, భాష, కైలి, శిల్పం కథలకు జీవం పోశాయి. కొండి మల్లారెడ్డిగారి ‘వాగవతలి మది’ కథ కైలి, స్థానిక భాష అద్భుతంగా మలిచారు. నమాజంలో జరుగుతున్న సంఘటనలను యితివృత్తంగా మలిచారు.

మరో కథ ‘శకునం’ వంగ గాలిరెడ్డిగారు కథలో మూడు నమ్మకాలను ఖండిస్తూ కథనల్లారు. మరో కథ ‘కాలుతున్న పూలతోట’ డా॥ అయ్యారెడ్డి గారు మనచుట్టూ జరుగుతున్న నమస్కులు కళ్ళముందుంచారు. తెలంగాణ సంస్కృతి, సంప్రదాయం, ఆచార వ్యవహోరాలు, గ్రామీణ స్థితిగతులని చక్కగా విశదికరించారు. మిగతా కథా రచయితలు, నేటి సమాజంలో కథలు రాసే రచయితలు తక్కువే. కథ అంటే సమాజానికి ఉపయోగపడే రీతిగా ఒక సందేశాన్ని, నీతిని అందించే విధంగా పున్నాయి. ఒకప్పుడు చందమామ, బాలమిత్ర పత్రికల ద్వారా కథలు చెబుతూ నిద్రపుచ్చేవారు.

వెన్నెల సాహాతీ సంగమం ద్వారా అందించిన సిద్ధిపేట కథలు

తొమ్మిది కథలలో మన కళ్ళముందు యదార్థ సంఘటనలు, సమాజంలోని కుళ్ళను తూర్పురాబట్టారు. ‘త్రావణి’ నర్సింహరెడ్డిగారి కథలో ఎయిద్దునే కథా వస్తువుగా తీసుకొని వ్యాధిగ్రస్తులకు, ఆతృష్టేర్యాన్ని నింపారు. నేటి వ్యవస్థలో దబ్బుకన్నా మానవత్వం

గొప్పదన్సు జీవన సత్యాన్ని ఆవిష్కరించారు. తన కథలో మహబూబ్ పాపాగారు చదువుతున్న పాతకుడికి గుండెలను హత్కుకొనే తీరుగా అన్ని కథలూ ఉన్నాయి.

సిద్ధిపేట కథలు చదువుతున్నంతనేపు మనం ఆ వల్లెలో పున్న అనుభూతి, ఆత్మియాత్మ దొరుకుతుంది. వెన్నెల సాహితీ సంగమం ద్వారా ఆవిష్కరించి తెలంగాణలో సాహితీ సారభాలను వెదజల్లుతూ, తెలంగాణ జన జీవన వైవిధ్యాన్ని ప్రతిభింబింపజేస్తుంది. వస్తువు, భాష, శిల్పం, కథా నిరామానికి వెన్నుముకలాంటివి. రచయితలు వారివారి కథలలో పాత్రలకు జీవం పోశారు. రచయితలందరు పాతకులు స్పందించే విధంగా కథలన్నీ మలిచారు. ఉరుకులు పరుగులు పెడుతున్న నేటి సమాజంలో తరాలకు సందేశాన్నిచే తీరుగా ఆవిష్కరించారు. ఏది ఏమయినా పుస్తకం విలువ పుస్తకానిదే. మానవీయ విలువలను ప్రతిభింబింపచేసి, సమాజానికి మంచి సందేశాన్నిదించే విధంగా అన్నీ కథలన్నాయి. అందరు చదువదగ్గ పుస్తకం ‘సిద్ధిపేట కథలు’ సంకలనం - పర్మపెల్లి యాదగిరి ముఖచిత్రంతో అందంగా తీర్చిదిద్దారు.

-బక్క బాబురావు,

m : 9299300913

e : bakkababurao49@gmail.com

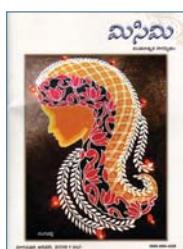

పత్రికలు - పరిచయం:

గమనిక: ఈ శీర్షకంల్ని ప్రచురించేందుకు ఆయా పత్రికలు, ప్రశ్నాక సంచికల వివరాలను మాకు తెలియజేయగలరు.

మిసిమి

సంపాదకులు:
వల్లభనేని అశ్వినీకమార్

ఫోన్: 040-27645536

ధింసా

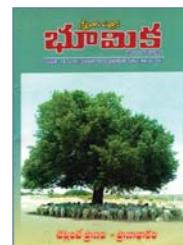
సంపాదకులు:
రెజూప్రగడ రవి

ఫోన్: 97053 47489

భూమిక

సంపాదకులాలు:
కె. సత్యాచిత్త

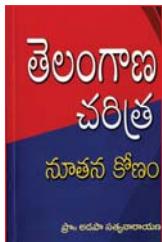
ఫోన్: 040-27660173

జనబలం

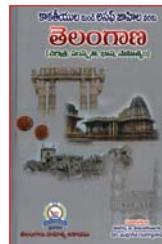
సంపాదకులు:
దూసునపూడి సామిసుందర్

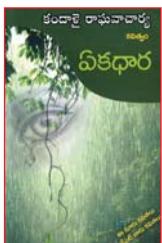
ఫోన్: 040-23310288

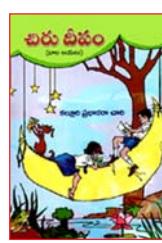
తెలంగాణ చరిత్ర (సూతన కోణ)
రచన : ప్రా॥ అడవా సత్కునారాయణ
ప్రచురణ : అదుగుజాడలు పజ్జికేషన్స్
వెల : రూ.480
ప్రతులకు : రాష్ట్రంలోని అన్ని పెద్ద పుస్తక కేంద్రాలలో.
అదుగు జాడలు పజ్జికేషన్స్, 1-8-702/33/20ఈ,
పద్మాకలాసీ, నలుకుంట, హైదరాబాద్

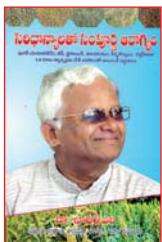
కాకంటియుల నుండి అనస్త జాపాల వరకు తెలంగాణ
సంపాదకులు : ఆచార్య జి. అరుణకుమారి,
దా॥ మల్లేశ్వరీడ గంగాపూర్వాద్
ప్రచురణ : తెలంగాణ సాహిత్య అకాడమి
వెల : రూ.250
ప్రతులకు : కకాబువ్, రహింద్రబూర్థి ప్రాంగణం,
ప్రాంగణం, అనిస్తి పురుస్క కేంద్రాలలో లభించును.

వికధార (కవిత్వం)
రచన : కందాకై రాఘవుచార్జు
ప్రముఖ : కందాకై ప్రముఖులు
వెల : రూ. 150
ప్రతులకు : సాయి రెసిడెన్సీ, వైట్ నెం. 503,
వినాయక నగర్, నిజముబాద్.
పోస్ : 99086 12037, ప్రముఖ పుస్క కేంద్రాలలో

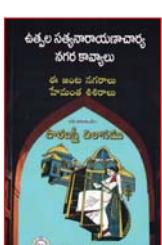
చిరుఢిపం (బాల లయలు)
రచన : కల్పుల్లాలి ప్రభాకర చారి
ప్రచురణ : బోధి ఫౌండేషన్
వెల : రూ. 150
ప్రతులకు : సన్వీదర్య, బిస, ప్రజాశక్తి, విశాలాంధ్ర,
సహారద, తెలుగు బుక్ హాస్టలరీ లజ్జించును.

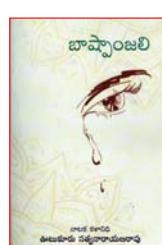
సిద్ధాన్యులతో సంపూర్ణ అరోగ్యం
రచన : డా. భూషణ్ వచి
ప్రచురణ : తెలంగాణ విక్రాంత ఇంజనీర్ల సంఘం
వెల : అమృతాల్యం
ప్రతులకు : హైట్ నెం. 119, లక్ష్మి మెగా టాన్సిఫీస్,
రాగుండ్రుగూడ, నాగార్జున సాగర్ రోడ్చు, హైదరాబాద్.
ఫోన్ : 04022212274

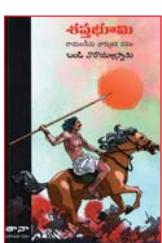
పాలుడ్లకి సామనాధుని
బనవ పురాణము
ప్రచురణ : కలీంసగర్ సాహితి
వెల : రూ.250
ప్రతులకు : 2-10-152/10, వైశ్వార్త నెం.403,
వెంకటేశ్వర ఉపర్స, జ్యోతింగర్, కలీంసగర్.
ఫోన్: 94915908040, 9704374081

పొతబ్బీ విలాసము
 రచన : ఉత్సవ సత్కారార్యమాచార్య
 ప్రచురణ : తెలంగాణ సాహిత్య లక్షాడమి
 వెల : రూ.75
 ప్రతులలు : కళాభవన్, రాఫింద్రభారతి ప్రాంగణం,
 హైదరాబాద్, ఫోన్ : 040-29703142

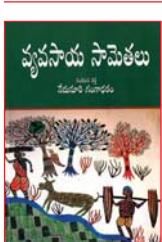
బాష్పంజలి
రచన : ఊటుకూరు సత్యనారాయణరావు
వెల : రూ.50
ప్రతులకు : కె.ఎస్.ఆర్.రామారావు
ప్రీనిపాల్, ప్రభుత్వ జానియర్ కళాశాల,
హర్యా బ్రార్డ్, లింగం.

శ్రవభూమి
రచన : బండి నారాయణస్వామి
ప్రచురణ : తానా ప్రచురణలు
వెల : రూ. 125
ప్రతులకు : విశాలాంద్ర, నవచేతన, నవీదయ,
ప్రజాస్కీ బుక్ హాస్టల్స్ లోగించును.

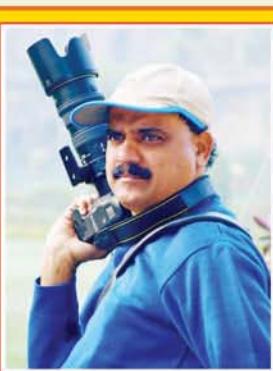
వృథ్తిపనిషత్
రచన : డా॥ ఎన్.గోపి
ప్రచురణ : అభ్యవ్ ప్రచురణలు
వెల : రూ. 150
ప్రత్యులకు : ఇం.నె.0. 13-1/5జ, శ్రీనివాసపురం,
రామంతపూర్, హైదరాబాద్.
టెల్ : 040 27007705

వ్యవసాయ సాంప్రదాలు
సంకలన కర్త : నేడునూరి గంగాధరం
ప్రచురణ : కాష్య పజ్ఞాపింగ్ ప్రార్మన్
వెల : రూ. 60
ప్రతులకు : మంచి పుస్తకం, తార్కాక, సికింద్రాబాదు
ఫోన్ : 9490746614.
తన్నిటగ్గు పున్యా సువ్వక కేగొరాల్ఫీ

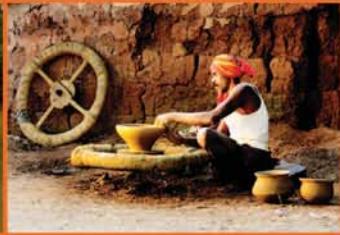

పాటిమట్ల పాలపిట్ట
 సంకలన కర్త : టి. ఉపలయ్య
 ప్రచురణ : జడ్పు ప్రైస్‌ల్యూల్ - పాటిమట్ల
 వెల : రూ.50
 ప్రతులకు : హోదీ మాస్టర్, జడ్పు హోదీఎస్, పాటిమట్ల,
 మొత్తార్థీ మండలం, యాదార్ల, భువనగేరి.

Photographer:
P.SAMPATH KUMAR

గెలజన జీవన విధానాన్ని తన చాయాద్రి
సాధనాలో బంధింపడలో నీధురమ్మురు
సంపత్కీమార్క్, కకలు, పర్మాస్టర్సంపట్లు
అనక్కి ఉన్న సంపత్క్ కాలేజీ రీజల్స్లోనే
పోటీలు తీయద ప్రారంభంచారు.
పోటీగ్రేఫీ ద్వారా సామాజిక శ్వక్షథం.
భావుకతకు లద్దంపట్ దృశ్యాలెన్నో
ఆప్యులించారు. ఒకపక్క సిగరీచి కాలాల్ని
కంపిగి రిమిచెంటి ప్రభుత్వ ఉద్దీగం.
మరీపక్క పోటీగ్రేఫీ... లంబే వృత్తి ప్రవృత్తి
సమపాళ్ళో న్యాయం చేస్తూ ఎన్నో
లవార్యలు, లవార్యలు సాంతం
చేసుకుంటున్నారు సంపత్క్.

I go to Oxford (ogs)
to learn life!

Oxford
Grammar School

13TH STREET, HIMAYATNAGAR, HYD.

CBSE & SSC

RECONNECTING
CHILDREN WITH NATURE

Phone: 040-27636214, Mobile: 9959612345,
email: ogshyd@gmail.com
website: www.oxfordgrammarschool.com